

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM-0610-69-21

Druk nr 1343
Warszawa, 29 czerwca 2021 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

- o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw.

Do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Z poważaniem

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026) wprowadza się następujące zmiany:

1) w rozdziale 1 po art. 2 dodaje się art. 2a w brzmieniu:

„Art. 2a. 1. Do postępowań w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735), zwanej dalej „Kodeksem postępowania administracyjnego”, o ile przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

2. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku do Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanej dalej „Agencją”, albo do dyrektora oddziału regionalnego Agencji, wniosek ten składa się na piśmie.

3. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie na piśmie sprawozdania lub informacji do Prezesa Agencji albo do dyrektora oddziału regionalnego Agencji w sprawach, do których nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, odpowiednio sprawozdanie to lub informacja ta spełnia wymagania dla pisma kierowanego do organów administracji publicznej określone w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.”;

2) w art. 3 w ust. 1:

a) pkt 6 i 7 otrzymują brzmienie:

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych, ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych, ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 oraz ustawę z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

- „6) każdy z członków grupy w każdym roku działalności grupy produkuje oraz sprzedaje do grupy co najmniej 70% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona;
 - 7) każdy z członków grupy przynależy tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona;”
- b) dodaje się pkt 8 w brzmieniu:
- „8) żaden z członków grupy nie przynależy do organizacji producentów, o której mowa w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 945, z 2019 r. poz. 2020 oraz z 2021 r. poz. 255), zwanej dalej „ustawą o rynkach rolnych”, albo ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430), zwanej dalej „ustawą o rynku mleka”, utworzonej w zakresie tego samego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona.”;
- 3) w art. 3a:
- a) pkt 6 i 7 otrzymują brzmienie:
- „6) każdy z członków grupy wskazanych w pkt 1 w każdym roku działalności grupy produkuje oraz sprzedaje do grupy co najmniej 70% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona;
 - 7) każdy z członków grupy wskazanych w pkt 1 przynależy tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona;”
- b) dodaje się pkt 8 w brzmieniu:
- „8) żaden z członków grupy wskazanych w pkt 1 nie przynależy do organizacji producentów, o której mowa w przepisach ustawy o rynkach rolnych albo ustawy o rynku mleka, utworzonej w zakresie tego samego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona.”;
- 4) po art. 3a dodaje się art. 3aa w brzmieniu:
- „Art. 3aa. W przypadku gdy w danym roku działalności grupy nie każdy członek tej grupy jest w stanie spełnić warunek, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6, a w przypadku grupy będącej spółdzielnią – nie każdy z członków grupy wskazanych w art.

3a pkt 1 jest w stanie spełnić warunek, o którym mowa w art. 3a pkt 6, uznaje się, że warunek ten jest spełniony, jeżeli w tym roku działalności grupy co najmniej 90% członków tej grupy, a w przypadku grupy będącej spółdzielnią – 90% członków grupy wskazanych w art. 3a pkt 1, wyprodukowało oraz sprzedało do grupy co najmniej 70% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona.”;

5) w art. 4 w ust. 1 w pkt 7 w lit. b kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) wskazanie celów działalności grupy, o których mowa w art. 2.”;

6) w art. 7:

a) w ust. 1:

- we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyrazy „Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanej dalej „Agencją””,
- w pkt 2 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się wyrazy „jeżeli są spełnione wymagania określone w przepisach wydanych na podstawie art. 8 ust. 9.”,

b) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Decyzję, o której mowa w ust. 1 pkt 1, wydaje się w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o jej wydanie.”;

7) w art. 8:

a) w ust. 3:

- pkt 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„3) plan biznesowy grupy sporządzony na co najmniej 5 lat na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej Agencji; w przypadku gdy ten wniosek został złożony w postaci papierowej, plan biznesowy przesyła się również w postaci elektronicznej za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo dołącza się na informatycznym nośniku danych;

4) oświadczenia członków grupy:

- a) o prowadzeniu, w dniu składania wniosku, gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego produkcji rolnej w zakresie produkcji produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona,

- b) o nieprzynależności do innej grupy utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów,
 - c) o nieprzynależności do organizacji producentów, o której mowa w przepisach ustawy o rynkach rolnych albo ustawy o rynku mleka, utworzonej w zakresie tego samego produktu lub grupy produktów,
 - d) zawierające zobowiązanie do dostarczania do grupy, w każdym roku jej działalności, co najmniej 70% wyprodukowanych przez nich produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona;”
- dodaje się pkt 5 w brzmieniu:
- „5) oświadczenie zawierające zobowiązanie osób upoważnionych do reprezentowania grupy, że coroczne przychody grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy będą stanowić więcej niż połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona.”
- b) w ust. 4:
- pkt 3 i 4 otrzymują brzmienie:
 - „3) plan biznesowy grupy sporządzony na co najmniej 5 lat na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej Agencji; w przypadku gdy ten wniosek został złożony w postaci papierowej, plan biznesowy przesyła się również w postaci elektronicznej za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo dołącza się na informatycznym nośniku danych;
 - 4) oświadczenia członków grupy wskazanych w art. 3a pkt 1:
 - a) o prowadzeniu, w dniu składania wniosku, gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego produkcji rolnej w zakresie produkcji produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona,
 - b) o nieprzynależności do innej grupy utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów,
 - c) o nieprzynależności do organizacji producentów, o której mowa w przepisach ustawy o rynkach rolnych albo ustawy o rynku mleka, utworzonej w zakresie tego samego produktu lub grupy produktów,

- d) zawierające zobowiązanie do dostarczania do grupy, w każdym roku jej działalności, co najmniej 70% wyprodukowanych przez nich produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona;”
- dodaje się pkt 5 w brzmieniu:
- „5) oświadczenie zawierające zobowiązanie osób upoważnionych do składania oświadczeń woli w imieniu spółdzielni, że coroczne przychody spółdzielni ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy wskazanych w art. 3a pkt 1 będą stanowić więcej niż połowę przychodów spółdzielni ze sprzedaży produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona.”
- c) po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:
- „4a. Oświadczenia, o których mowa w ust. 3 pkt 4 lit. a–c oraz ust. 4 pkt 4 lit. a–c, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.”
- d) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
- „5. Wniosek o wydanie decyzji, o której mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2, składa się w terminie do 60 dni przed zakończeniem danego roku działalności grupy, którego dotyczy zmiana.”
- e) po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:
- „5a. W przypadku dokonania zmiany w składzie członkowskim grupy wniosek o wydanie decyzji, o której mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2, składa się do zakończenia danego roku działalności grupy, którego dotyczy zmiana.”
- f) ust. 7 otrzymuje brzmienie:
- „7. Do wniosku, o którym mowa w ust. 5, dołącza się:
- 1) dokumenty potwierdzające aktualny stan realizacji planu biznesowego albo ich kopie potwierdzone za zgodność z oryginałem przez osobę upoważnioną do reprezentowania grupy;

- 2) plan biznesowy zawierający proponowane zmiany; w przypadku gdy ten wniosek został złożony w postaci papierowej, plan biznesowy przesyła się również w postaci elektronicznej za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo dołącza się na informatycznym nośniku danych.”,
- g) po ust. 7 dodaje się ust. 7a w brzmieniu:
„7a. Wnioski o wydanie decyzji, o których mowa w art. 7 ust. 1, składa się na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej Agencji.”;
- 8) w art. 9:
- a) w ust. 2 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
„6) informację o dacie wydania decyzji o cofnięciu danej grupy uznania i skreśleniu jej z rejestru grup, decyzji o stwierdzeniu nieważności decyzji o uznaniu albo decyzji uchylającej decyzję o uznaniu grupy – jeżeli taka decyzja została wydana.”,
- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. Grupa jest obowiązana do informowania na piśmie dyrektora oddziału regionalnego Agencji o każdej zmianie danych zawartych w rejestrze, o których mowa w ust. 2 pkt 1, 4 i 5, w terminie miesiąca od dnia dokonania zmiany.”,
- c) ust. 6 otrzymuje brzmienie:
„6. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji informuje ministra właściwego do spraw rynków rolnych oraz Prezesa Agencji o każdej zmianie danych zawartych w rejestrze, w terminie 7 dni od dnia dokonania zmiany w tym rejestrze.”;
- 9) art. 11 otrzymuje brzmienie:
„Art. 11. 1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę grupy, w przypadku gdy grupa przestała spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 3 ust. 1 pkt 1–3, 5 lub 7 albo art. 3a pkt 1–3, 5 lub 7, wzywa grupę na piśmie do spełnienia brakujących warunków oraz, biorąc pod uwagę ich rodzaj, określa termin na ich spełnienie nie dłuższy niż 12 miesięcy, licząc od początku roku działalności grupy następującego po roku, w którym wezwano grupę do spełnienia tych warunków.
2. Osoba upoważniona do reprezentowania grupy w terminie określonym w wezwaniu, o którym mowa w ust. 1, informuje na piśmie dyrektora oddziału regionalnego Agencji o spełnieniu brakujących warunków i przedkłada dokumenty

potwierdzające ich spełnienie albo kopie tych dokumentów potwierdzone przez tę osobę za zgodność z oryginałem.

3. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji w przypadku gdy grupa:

- 1) mimo wezwania, o którym mowa w ust. 1, w terminie określonym w tym wezwaniu nie spełniła brakujących warunków lub
- 2) uniemożliwia albo utrudnia przeprowadzenie kontroli, o których mowa w art. 12 ust. 2 pkt 2 i 3, lub
- 3) mimo wezwania, o którym mowa w art. 9 ust. 5 lub art. 13 ust. 2, nie wypełniła obowiązku określonego w art. 9 ust. 4 lub art. 13 ust. 1, lub
- 4) przestała spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 3 ust. 1 pkt 4 lub 6 albo art. 3a pkt 4 lub 6, lub art. 3aa, lub w przepisach wydanych na podstawie art. 6

– wydaje decyzję o cofnięciu grupie uznania i skreśleniu jej z rejestru grup.”;

10) w art. 17:

a) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Prezes Agencji w przypadku gdy związek przestał spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 14 lub art. 15, wzywa związek na piśmie do spełnienia brakujących warunków oraz, biorąc pod uwagę ich rodzaj, określa termin na ich spełnienie nie dłuższy niż 12 miesięcy, licząc od początku roku działalności związku następującego po roku, w którym wezwano związek do spełnienia tych warunków.”,

b) dodaje się ust. 8 i 9 w brzmieniu:

„8. Osoba upoważniona do reprezentowania związku w terminie określonym w wezwaniu, o którym mowa w ust. 5, informuje na piśmie Prezesa Agencji o spełnieniu brakujących warunków i przedkłada dokumenty potwierdzające ich spełnienie albo kopie tych dokumentów potwierdzone przez tę osobę za zgodność z oryginałem.

9. Prezes Agencji w przypadku gdy związek:

- 1) mimo wezwania, o którym mowa w ust. 5, w terminie określonym w tym wezwaniu nie spełnił brakujących warunków lub
- 2) uniemożliwia albo utrudnia przeprowadzenie kontroli, o których mowa w ust. 2, lub

3) mimo wezwania, o którym mowa w art. 17a ust. 1a, nie wypełnił obowiązku określonego w art. 17a ust. 1, lub

4) przestał spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 14 lub art. 15

– wydaje decyzję o cofnięciu związkowi uznania i skreśleniu go z rejestru związków.”;

11) w art. 17a:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Związek składa Prezesowi Agencji na piśmie sprawozdanie z realizacji celów wybranych spośród celów, o których mowa w art. 14, w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia każdego roku jego działalności.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Prezes Agencji w przypadku gdy związek nie wypełnia obowiązku, o którym mowa w ust. 1, wzywa związek na piśmie do wypełnienia tego obowiązku w terminie 14 dni od dnia otrzymania przez związek wezwania.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 945, z 2019 r. poz. 2020 oraz z 2021 r. poz. 255) wprowadza się następujące zmiany:

1) w rozdziale 1 po art. 1 dodaje się art. 1a w brzmieniu:

„Art. 1a. 1. Do postępowań w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735), zwanej dalej „Kodeksem postępowania administracyjnego”, o ile przepisy rozporządzenia nr 1308/2013 lub przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

2. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku do ministra właściwego do spraw rynków rolnych, do dyrektora oddziału regionalnego albo do kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanej dalej „Agencją”, lub do dyrektora oddziału terenowego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, zwanego dalej „Krajowym Ośrodkiem”, wniosek ten składa się na piśmie.

3. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku do Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka w sprawach, do których nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, wniosek ten spełnia wymagania dla pisma

kierowanego do organów administracji publicznej oraz dla podania, określone w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.”;

2) w art. 20 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Agencja przeprowadza kontrole podmiotów uczestniczących w mechanizmach administrowanych przez Agencję określonych w ustawie.”;

3) w art. 21a w ust. 1 skreśla się wyrazy „Wsparcia Rolnictwa, zwany dalej „Krajowym Ośrodkiem””;

4) art. 38i otrzymuje brzmienie:

„Art. 38i. 1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy jest organem właściwym w sprawach uznawania organizacji producentów i zatwierdzania ich planu biznesowego, zatwierdzania zmian planu biznesowego organizacji producentów, uznawania zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych, w tym międzynarodowych organizacji producentów, międzynarodowych zrzeszeń organizacji producentów oraz międzynarodowych organizacji międzybranżowych, o których mowa w art. 154, art. 156 ust. 1 oraz art. 158 rozporządzenia nr 1308/2013.

2. Sprawy, o których mowa w ust. 1, są załatwiane w drodze decyzji, na wniosek organizacji producentów, zrzeszenia organizacji producentów albo organizacji międzybranżowej składany do dyrektora oddziału regionalnego Agencji właściwego ze względu na siedzibę organizacji albo zrzeszenia.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, składa się na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej Agencji.

4. Wniosek w sprawie zatwierdzenia zmian planu biznesowego organizacji producentów składa się w terminie 60 dni przed zakończeniem danego roku działalności organizacji producentów, którego dotyczy zmiana.

5. W przypadku dokonania zmiany w składzie członkowskim organizacji producentów wniosek w sprawie zatwierdzenia zmian planu biznesowego organizacji producentów składa się do zakończenia danego roku działalności organizacji producentów, którego dotyczy zmiana.

6. Do wniosku o uznanie organizacji producentów i zatwierdzenie jej planu biznesowego albo o uznanie zrzeszenia organizacji producentów albo organizacji międzybranżowej dołącza się:

- 1) kopię aktu założycielskiego organizacji producentów albo zrzeczenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej sporządzonego zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 153 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1308/2013, potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez osoby upoważnione odpowiednio do reprezentowania organizacji producentów albo zrzeczenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej;
- 2) inne niezbędne dokumenty albo ich kopie, potwierdzające spełnienie przez organizację producentów, zrzeczenie organizacji producentów oraz organizację międzybranżową wymagań określonych w przepisach Unii Europejskiej, ustawy oraz wydanych na podstawie ust. 10, dotyczących uznawania organizacji producentów i zatwierdzania jej planu biznesowego oraz uznawania zrzeczenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej.

7. Do wniosku, o którym mowa w ust. 4, dołącza się:

- 1) dokumenty potwierdzające aktualny stan realizacji planu biznesowego albo ich kopie potwierdzone za zgodność z oryginałem przez osobę upoważnioną do reprezentowania organizacji producentów;
- 2) plan biznesowy zawierający proponowane zmiany; w przypadku gdy ten wniosek został złożony w postaci papierowej, plan biznesowy przesyła się również w postaci elektronicznej za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo dołącza się na informatycznym nośniku danych.

8. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji wydaje decyzję:

- 1) o uznaniu organizacji producentów i zatwierdzeniu jej planu biznesowego, jeżeli spełnia ona wymagania określone w art. 152 ust. 1, art. 153 ust. 1 i 2 oraz art. 154 ust. 1 rozporządzenia nr 1308/2013 oraz w ust. 3 i 6,
- 2) o uznaniu zrzeczenia organizacji producentów, jeżeli spełnia ono wymagania określone w art. 156 rozporządzenia nr 1308/2013 oraz w ust. 3 i 6,
- 3) o uznaniu organizacji międzybranżowej, jeżeli spełnia ona wymagania określone w art. 157 ust. 1 i art. 158 ust. 1 rozporządzenia nr 1308/2013 oraz w ust. 3 i 6

– oraz jeżeli organizacja albo zrzeczenie spełnia wymagania określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 10.

9. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji wydaje decyzję o zatwierdzeniu zmian planu biznesowego, jeżeli są spełnione wymagania, o których mowa w ust. 3–5 i 7, oraz proponowane zmiany planu biznesowego umożliwiają osiągnięcie celów wybranych

przez organizację producentów, o których mowa w przepisach Unii Europejskiej dotyczących uznawania organizacji producentów.

10. Minister właściwy do spraw rynków rolnych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej, w tym:

- 1) minimalną liczbę członków organizacji producentów lub minimalną ilość lub wartość zbywalnej produkcji, o których mowa w art. 154 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1308/2013,
- 2) maksymalny odsetek głosów przysługujących członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji producentów oraz maksymalny odsetek udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać ci udziałowcy lub akcjonariusze w tej organizacji,
- 3) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać wnioski składane w tych sprawach,
- 4) rodzaje i zakres dokumentów potwierdzających spełnianie przez organizacje i zrzeszenia warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowej

– mając na względzie zapewnienie prawidłowego funkcjonowania tych organizacji i zrzeszeń oraz spełnienie wymagań określonych w przepisach Unii Europejskiej oraz ustawy, dotyczących uznawania organizacji producentów i zatwierdzania jej planu biznesowego oraz uznawania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej.”;

5) w art. 38j:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku gdy uznana organizacja producentów nie spełnia wymagań określonych w art. 153 ust. 1 lub 2, lub art. 154 ust. 1 lit. a lub d rozporządzenia nr 1308/2013 lub warunku określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 38i ust. 10 dotyczącego maksymalnego odsetka głosów przysługujących członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji

producentów lub maksymalnego odsetka udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać ci udziałowcy lub akcjonariusze w tej organizacji, dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę organizacji wzywa organizację na piśmie do usunięcia naruszeń oraz, biorąc pod uwagę ich rodzaj, określa termin ich usunięcia nie dłuższy niż 12 miesięcy, licząc od początku roku działalności organizacji następującego po roku, w którym wezwano organizację do usunięcia tych naruszeń.”,

b) w ust. 2 skreśla się wyrazy „albo zrzeszenie organizacji producentów, albo organizacja międzybranżowa”,

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji cofa, w drodze decyzji, uznanie:

1) organizacji producentów, jeżeli:

a) mimo wezwania, o którym mowa w ust. 1, organizacja ta, w terminie określonym w tym wezwaniu, nie usunęła stwierdzonych naruszeń albo

b) organizacja ta przestała spełniać warunek uznania określony w art. 154 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1308/2013;

2) zrzeszeniu organizacji producentów, jeżeli zrzeszenie to przestało spełniać warunek uznania określony w art. 156 rozporządzenia nr 1308/2013;

3) organizacji międzybranżowej, jeżeli organizacja ta przestała spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 157 ust. 1 lub art. 158 ust. 1 rozporządzenia nr 1308/2013.”;

6) w art. 38n ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji przeprowadza co najmniej raz na dwa lata kontrole uznanych organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych w zakresie spełniania warunków określonych w przepisach Unii Europejskiej, ustawy oraz wydanych na podstawie art. 38i ust. 10, dotyczących uznawania organizacji producentów i realizacji jej planu biznesowego oraz uznawania zrzeszeń organizacji producentów i organizacji międzybranżowych.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430) wprowadza się następujące zmiany:

1) w rozdziale 1 po art. 1 dodaje się art. 1a w brzmieniu:

„Art. 1a. 1. Do postępowań w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania

administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735), zwanej dalej „Kodeksem postępowania administracyjnego”, o ile przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

2. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku do dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanej dalej „Agencją”, wniosek ten składa się na piśmie.

3. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku do Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w sprawach, do których nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, wniosek ten spełnia wymagania dla pisma kierowanego do organów administracji publicznej oraz dla podania, określone w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.

4. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie na piśmie informacji do Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa albo do dyrektora oddziału terenowego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, informacja ta spełnia wymagania dla pisma kierowanego do organów administracji publicznej określone w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.”;

2) w art. 43 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wnioski o wydanie świadectw autoryzacji, o których mowa w ust. 1, składa się do Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa na piśmie, na formularzach opracowanych przez Agencję i udostępnionych na stronach internetowych Agencji oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.”;

3) w art. 48a:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy jest organem właściwym w sprawach uznawania organizacji producentów i zatwierdzania ich planu biznesowego, zatwierdzania zmian ich planu biznesowego, uznawania zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych, w tym międzynarodowych organizacji producentów, międzynarodowych zrzeszeń organizacji producentów oraz międzynarodowych organizacji międzybranżowych, o których mowa w art. 156, art. 161 i art. 163 rozporządzenia, o którym mowa w pkt 11 załącznika.”,

b) w ust. 2:

– w pkt 1:

– – po lit. a dodaje się lit. aa w brzmieniu:

„aa) akt założycielski tej organizacji zawiera postanowienia umożliwiające jej członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami kontrolę organizacji oraz podejmowanych w ramach tej organizacji decyzji, w tym dotyczące, wyrażonej w procentach, wielkości posiadanych przez nich udziałów lub akcji oraz dopuszczalnej, wyrażonej w procentach, ilości głosów przysługujących im na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków tej organizacji,”

– – lit. e otrzymuje brzmienie:

„e) okres wypowiedzenia członkostwa w tej organizacji, określony w jej akcie założycielskim, jest nie krótszy niż 6 miesięcy,”

– w pkt 2 w lit. b wyraz „statucie” zastępuje się wyrazami „akcie założycielskim”

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Sprawy, o których mowa w ust. 1, są załatwiane w drodze decyzji, na wniosek organizacji producentów, zrzeszenia organizacji producentów albo organizacji międzybranżowej składany do dyrektora oddziału regionalnego Agencji właściwego ze względu na siedzibę organizacji albo zrzeszenia na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej Agencji.”

d) po ust. 3 dodaje się ust. 3a–3e w brzmieniu:

„3a. Wniosek w sprawie zatwierdzenia zmian planu biznesowego organizacji producentów składa się w terminie do 60 dni przed zakończeniem danego roku działalności organizacji producentów, którego dotyczy zmiana.

3b. W przypadku dokonania zmiany w składzie członkowskim organizacji producentów wniosek w sprawie zatwierdzenia zmian planu biznesowego organizacji producentów składa się do zakończenia danego roku działalności organizacji producentów, którego dotyczy zmiana.

3c. Do wniosku o uznanie organizacji producentów i zatwierdzenie jej planu biznesowego albo o uznanie zrzeszenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej dołącza się:

1) kopię aktu założycielskiego organizacji producentów albo zrzeszenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej sporządzonego zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 161 ust. 1 rozporządzenia, o

którym mowa w pkt 11 załącznika, potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez osoby upoważnione odpowiednio do reprezentowania organizacji producentów albo zrzeszenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej;

- 2) inne niezbędne dokumenty albo ich kopie, potwierdzające spełnianie przez organizację producentów, zrzeszenie organizacji producentów oraz organizację międzybranżową wymagań określonych w przepisach Unii Europejskiej, ustawy oraz wydanych na podstawie ust. 7, dotyczących uznawania organizacji producentów i zatwierdzania jej planu biznesowego oraz uznawania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej.

3d. Do wniosku, o którym mowa w ust. 3a, dołącza się:

- 1) dokumenty potwierdzające aktualny stan realizacji planu biznesowego albo ich kopie potwierdzone za zgodność z oryginałem przez osobę upoważnioną odpowiednio do reprezentowania organizacji producentów albo zrzeszenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej;
- 2) plan biznesowy zawierający proponowane zmiany; w przypadku gdy ten wniosek został złożony w postaci papierowej, plan biznesowy przesyła się również w postaci elektronicznej za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo dołącza się na informatycznym nośniku danych.

3e. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji wydaje decyzję o zatwierdzeniu zmian planu biznesowego, jeżeli organizacja producentów spełnia wymagania, o których mowa w ust. 3a, 3b i 3d, oraz proponowane zmiany planu biznesowego umożliwią osiągnięcie celów wybranych przez organizację producentów, o których mowa w przepisach Unii Europejskiej dotyczących uznawania organizacji producentów.”,

- e) uchyla się ust. 4 i 5,
- f) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Minister właściwy do spraw rynków rolnych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej, w tym:

- 1) maksymalny odsetek głosów przysługujących członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji producentów oraz maksymalny odsetek udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać ci udziałowcy lub akcjonariusze w tej organizacji,
- 2) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać wnioski składane w tych sprawach,
- 3) rodzaje i zakres dokumentów potwierdzających spełnianie przez organizacje i zrzeszenia warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzania jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej

– mając na względzie prawidłowe funkcjonowanie tych organizacji i zrzeszeń oraz spełnienie wymagań określonych w przepisach Unii Europejskiej oraz ustawy, dotyczących uznawania organizacji producentów i zatwierdzania jej planu biznesowego oraz uznawania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej.”;

4) w art. 48d uchyla się ust. 6;

5) w art. 48e:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku gdy uznana organizacja producentów nie spełnia warunków określonych w art. 161 ust. 1 lit. a lub d rozporządzenia, o którym mowa w pkt 11 załącznika, lub w art. 48a ust. 2 pkt 1 lit. aa lub e, lub warunku określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 48a ust. 7 dotyczącego maksymalnego odsetka głosów przysługujących członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji producentów oraz maksymalnego odsetka udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać ci udziałowcy lub akcjonariusze w tej organizacji, dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę organizacji producentów wzywa organizację producentów na piśmie do usunięcia naruszeń oraz, biorąc pod uwagę ich rodzaj, określa termin ich usunięcia, nie dłuższy niż 12 miesięcy, licząc od początku roku działalności organizacji producentów następującego po roku, w którym wezwano organizację producentów do usunięcia tych naruszeń.”,

- b) w ust. 2 skreśla się wyrazy „albo zrzeszenie organizacji producentów, albo organizacja międzybranżowa”,
- c) uchyla się ust. 3,
- d) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji cofa, w drodze decyzji, uznanie:

- 1) organizacji producentów, jeżeli:
 - a) mimo wezwania, o którym mowa w ust. 1, organizacja ta, w terminie określonym w tym wezwaniu, nie usunęła stwierdzonych naruszeń albo
 - b) organizacja ta przestała spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 48a ust. 2 pkt 1 lit. a, b lub d;
 - 2) zrzeszeniu organizacji producentów, jeżeli zrzeszenie to przestało spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 48a ust. 2 pkt 2;
 - 3) organizacji międzybranżowej, jeżeli organizacja ta przestała spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 163 ust. 1 rozporządzenia, o którym mowa w pkt 11 załącznika.”;
- 6) w art. 49 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę organizacji producentów albo zrzeszenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej przeprowadza kontrole uznanych organizacji producentów i uznanych zrzeszeń organizacji producentów oraz uznanych organizacji międzybranżowych w zakresie spełniania warunków określonych w przepisach Unii Europejskiej, ustawy oraz wydanych na podstawie art. 48a ust. 7, dotyczących uznawania organizacji producentów i realizacji jej planu biznesowego oraz uznawania zrzeszeń organizacji producentów i organizacji międzybranżowych.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2021 r. poz. 182 i 904) w art. 38 po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Organ właściwy w sprawie wypłaty pomocy w ramach działania, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 9, zawiesza postępowanie w tej sprawie, w przypadku wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania na podstawie przepisów o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw, przepisów o organizacji niektórych rynków rolnych lub przepisów o organizacji rynku mleka i

przetworów mlecznych, do czasu rozstrzygnięcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1888) w art. 7 w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) stwierdzenia nieważności decyzji – właściwy jest Prezes Agencji;”.

Art. 6. 1. Do postępowań w sprawie uznania grupy producentów rolnych i zatwierdzenia planu biznesowego oraz w sprawie uznania związku grup producentów rolnych prowadzonych na podstawie ustawy zmienianej w art. 1, wszczętych i niezakończonych decyzją ostateczną do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym.

2. Do postępowań w sprawie zatwierdzenia zmian planu biznesowego prowadzonych na podstawie ustawy zmienianej w art. 1, wszczętych i niezakończonych decyzją ostateczną do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym.

3. Do postępowań w sprawie uznania organizacji producentów, prowadzonych na podstawie ustawy zmienianej w art. 2, wszczętych i niezakończonych decyzją ostateczną przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 2 w brzmieniu dotychczasowym.

4. Do postępowań w sprawie uznania organizacji producentów, prowadzonych na podstawie ustawy zmienianej w art. 3, wszczętych i niezakończonych decyzją ostateczną przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu dotychczasowym.

5. Do postępowań w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie stwierdzenia spełniania przez grupę producentów rolnych warunków określonych w art. 3 albo art. 3a ustawy zmienianej w art. 1 oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 6 ustawy zmienianej w art. 1, wszczętych i niezakończonych decyzją ostateczną przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 5 w brzmieniu dotychczasowym.

Art. 7. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- 1) art. 8 ust. 9 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc i mogą być zmieniane lub uchylane na podstawie art. 8 ust. 9 ustawy zmienianej w art. 1;
- 2) art. 38i ust. 3 ustawy zmienianej w art. 2 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 38i ust. 10 ustawy zmienianej w art. 2, nie dłużej jednak niż przez 24 miesiące od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, i mogą być zmieniane lub uchylane;
- 3) art. 48a ust. 7 ustawy zmienianej w art. 3 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 48a ust. 7 ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez 24 miesiące od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, i mogą być zmieniane lub uchylane.

Art. 8. Do sprawozdań, o których mowa w art. 17a ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, składanych za rok działalności związku rozpoczęty i niezakończony do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się art. 17a ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 9. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Projektowane regulacje zostały opracowane w związku z przeglądem dotychczas obowiązujących przepisów ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026), zwanej dalej „ustawą z dnia 15 września 2000 r.”, i są odpowiedzią na postulaty zgłaszane przez podmioty zaangażowane w proces tworzenia grup producentów rolnych i same grupy producentów rolnych, dotyczące problemów i wątpliwości w zakresie stosowania przepisów ww. ustawy, w szczególności zmienionych ustawą z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1888) oraz mają na celu doprecyzowanie, w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych, niektórych obecnie obowiązujących przepisów ustawy z dnia 15 września 2000 r.

Zmiana zaproponowana w art. 1 pkt 1 projektu jest zmianą porządkową, mającą na celu wskazanie, że do postępowań w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735), o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Jednocześnie, mając na uwadze powszechność stosowania rozwiązań cyfrowych w zakresie komunikacji elektronicznej, w art. 1 pkt 1 projektu ustawy proponuje się, aby w przypadku gdy przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku do prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanej dalej „ARiMR”, lub do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR, zwanego dalej „dyrektorem oddziału regionalnego ARiMR”, aby wniosek składany był na piśmie utrwalonym w postaci papierowej lub elektronicznej przesyłanym na elektroniczną skrzynkę podawczą w rozumieniu art. 3 pkt 17 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 670, z późn. zm.)).

Ponadto, w art. 1 pkt 1 projektu ustawy proponuje się także dookreślenie, zgodnie z którym, jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie na piśmie sprawozdania lub informacji do Prezesa ARiMR albo do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR w sprawach, do których nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, zwanego dalej „KPA”, to odpowiednio sprawozdanie lub informacja

ma spełniać wymagania dla pisma kierowanego do organów administracji publicznej określone w przepisach KPA.

Zmiany zaproponowane w art. 1 pkt 2 i 3 projektu, dotyczące brzmienia art. 3 ust. 1 pkt 6 oraz art. 3a pkt 6 ustawy z dnia 15 września 2000 r., mają na celu wprowadzenie regulacji pozwalających na zmniejszenie obowiązkowego poziomu wielkości wyprodukowanych przez członka grupy producentów rolnych produktów lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona, jaką musi on sprzedać do grupy, z co najmniej 80% do co najmniej 70%. Zgodnie z obowiązującym przepisem art. 3 ust. 1 pkt 6 (a w przypadku spółdzielni – art. 3a pkt 6) ustawy z dnia 15 września 2000 r., każdy z producentów – członków grupy jest zobowiązany, w każdym roku działalności grupy, do produkcji i sprzedaży do grupy co najmniej 80% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona. Obowiązek ten stwarza pewne trudności w jego stosowaniu w szczególności przez członków grup producentów zbóż, prowadzących gospodarstwa o profilu produkcji roślinno-zwierzęcym (w związku z przeznaczaniem części produkcji np. na paszę dla posiadanych zwierząt) lub też przeznaczających część swojej produkcji do siewu lub sadzenia, a obecny, dopuszczalny poziom produkcji jaki może zostać wykorzystany przez członka grupy w dowolny sposób (20% produkcji) jest niewystarczający, aby zaspokoić potrzeby żywieniowe zwierząt lub dokonać zasiewów. Wprowadzenie regulacji w proponowanym brzmieniu umożliwi członkowi grupy wykorzystanie w prowadzonym przez niego gospodarstwie rolnym lub dziale specjalnym produkcji rolnej, w zależności od potrzeb, nawet do 30% swojej produkcji (np. jako paszy dla posiadanych zwierząt). Zmiana w tym zakresie była konsultowana z przedstawicielami producentów podczas różnego rodzaju spotkań branżowych, organizowanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Jednocześnie w pkt 4 projektu proponuje się dodanie art. 3aa, zgodnie z którym, w przypadku gdy w danym roku działalności grupy producentów rolnych nie każdy z producentów – członków grupy jest w stanie spełnić warunek sprzedaży do grupy co najmniej 70% całkowitej rocznej produkcji, to uznaje się, że jest on spełniony, jeżeli co najmniej 90% producentów – członków grupy w danym roku działalności grupy wyprodukowało oraz sprzedało do grupy co najmniej 70% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona. Odstępstwo to, od ogólnej zasady wymogu produkcji i sprzedaży do grupy przez każdego

jej członka – producenta co najmniej 70% całkowitej rocznej produkcji produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona, ma na celu dodatkowe ułatwienie i jednocześnie zapewnienie trwałego rozwoju i funkcjonowania grup producentów rolnych, w szczególności tych, które zrzeszają relatywnie dużą liczbę producentów. W przypadku dużych pod względem liczebności podmiotów ryzyko, iż któryś z producentów – członków grupy nie będzie mógł wywiązać się z obowiązku sprzedaży do grupy określonego poziomu swojej produkcji w danym roku działalności, jest dużo większe niż w przypadku grup mniej licznych (np. zrzeszających 5–6 członków). Podkreślić w tym miejscu należy, że niespełnianie warunków uznania określonych w art. 3 albo art. 3a ustawy z dnia 15 września 2000 r. (w tym także obowiązku sprzedaży do grupy określonego poziomu produkcji) stanowi dla dyrektora oddziału regionalnego ARiMR przesłankę do wydania decyzji o cofnięciu grupie uznania i skreśleniu jej z rejestru grup, o czym mowa w art. 11 tej ustawy. Proponowane rozwiązanie pozwoli tym samym grupom producentów rolnych na zmniejszenie ryzyka utraty tego statusu w związku z niespełnianiem przez niektórych jej członków przedmiotowego warunku w danym roku działalności grupy.

Zmiany zaproponowane w art. 1 pkt 2 i 3 projektu, dotyczące zmiany w ustawie z dnia 15 września 2000 r. w zakresie brzmienia art. 3 ust. 1 pkt 7 oraz dodaniu pkt 8 w tym ustępie, a także zmiany brzmienia art. 3a pkt 7 oraz dodaniu pkt 8 w tym ustępie, mają na celu określenie wprost warunku, zgodnie z którym każdy z członków grupy może przynależeć tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona, a także żaden z członków grupy nie może przynależeć do organizacji producentów w rozumieniu ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 945, z 2019 r. poz. 2020 oraz z 2021 r. poz. 255), zwanej dalej „ustawą o rynkach rolnych”, albo ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430), zwanej dalej „ustawą o rynku mleka – utworzonej w zakresie tego samego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona.

Warunek, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 7 i odpowiednio w art. 3a pkt 7, zgodnie z którym każdy z członków grupy może przynależeć tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona, obowiązuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 września 2000 r. i został on jedynie

doprecyzowany, przez dookreślenie, iż chodzi w nim o produkty lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona.

Zmiana polegająca natomiast na dodaniu w art. 3 ust. 1 pkt 8 oraz odpowiednio w art. 3a pkt 8 wprowadza wprost warunek, zgodnie z którym żaden z członków grupy nie może przynależeć do organizacji producentów w rozumieniu ustawy o rynkach rolnych lub do organizacji w rozumieniu ustawy o rynku mleka – utworzonej w zakresie tego samego produktu lub grupy produktów, ze względu na które jest utworzona grupa. Powyższe oznacza, że w zakresie danego produktu lub grupy produktów, producent będzie mógł przynależeć albo do grupy producentów rolnych albo do organizacji producentów. Warunek ten ma na celu wyeliminowanie możliwości uzyskiwania zarówno statusu grupy producentów rolnych, jak i organizacji producentów przez dany podmiot, jeśli skupia on producentów produkujących jeden rodzaj produktu lub grupy produktów. Tym samym zmiana ta ma prowadzić do wyeliminowania możliwości występowania sytuacji, w której dany producent przynależy jednocześnie do grupy producentów rolnych i organizacji producentów, przy czym obydwie zostały uznane ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów. Powyższe ma na celu zachowanie systemowych regulacji w zakresie tworzenia podmiotów takich jak grupy producentów rolnych i organizacje producentów, aby były to faktycznie odrębne podmioty rynkowe, korzystające z potencjalnych możliwości wsparcia jakie kierowane są zarówno do jednej, jak i drugiej kategorii podmiotów.

Taka sytuacja może mieć aktualnie miejsce ze względu na fakt, iż grupy producentów rolnych i organizacje producentów mogą być uznawane ze względu na tożsame produkty rolne lub grupy produktów rolnych, co wynika odpowiednio z załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2016 r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, ze względu na które mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 417) oraz z art. 1 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem nr 1308/2013”. Przedmiotowa propozycja zmiany ma

więc na celu uniemożliwienie tworzenia „sztucznych” podmiotów rynkowych w zakresie tej samej działalności, w skład których wchodziłoby *de facto* ci sami producenci.

Zmiana, o której mowa w art. 1 pkt 5 projektu, ma na celu wprowadzenie obowiązku zawarcia w akcie założycielskim grupy producentów rolnych postanowień określających cele działalności grupy, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Należy zwrócić uwagę, że stosownie do art. 3 ust. 1 pkt 1 i 2 tej ustawy, grupa producentów rolnych prowadzi działalność jako przedsiębiorca mający osobowość prawną, pod warunkiem, że:

- 1) została utworzona przez producentów jednego produktu rolnego lub grupy produktów w celach określonych w art. 2;
- 2) działa na podstawie statutu lub umowy, spełniających wymagania określone w art. 4. Z kolei, zgodnie z art. 3a pkt 1–3 przedmiotowej ustawy, spółdzielnia może również prowadzić działalność jako grupa, jeżeli:
 - 1) wszyscy wchodzący w jej skład producenci jednego produktu lub grupy produktów spełniają wymagania określone w art. 2;
 - 2) jej przedmiot działalności jest zgodny z celami określonymi w art. 2;
 - 3) działa na podstawie aktu założycielskiego, który w stosunku do członków grupy wskazanych w pkt 1 spełnia wymagania określone w art. 4.

Należy zauważyć, iż w art. 4 przedmiotowej ustawy wśród elementów, jakie powinien zawierać akt założycielski, oprócz wymagań określonych w odrębnych przepisach, nie są wymienione cele wskazane w art. 2. Tym samym artykuł ten nie przewiduje konieczności umieszczania w aktach założycielskich literalnego brzmienia celów ujętych w art. 2 ww. ustawy. Niemniej jednak kwestia obowiązku zamieszczania w aktach założycielskich grup producentów rolnych celów wskazanych w art. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. była przedmiotem rozważań sądów administracyjnych w związku z realizacją przez grupy producentów rolnych obowiązków nałożonych na te podmioty przepisami ustawy z dnia 11 września 2015 r. W części orzeczeń sądy administracyjne zwracały uwagę na konieczność realizacji celów ujętych w art. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. i obowiązek ich ujęcia w akcie założycielskim w terminie wynikającym z przepisów ustawy z dnia 11 września 2015 r. (np. sygnatura V SA/Wa 1593/18, V SA/Wa 1918/18, V SA/Wa 1494/18). Z kolei w wyroku o sygnaturze V SA/Wa 1430/18 sąd wskazał, iż wymagania określone w art. 4 ustawy z dnia 15 września 2000 r., które winien spełniać akt założycielski grupy producentów rolnych, nie nakładał na grupy obowiązek

literalnego przywołania brzmienia przepisów określonych w art. 2 tej ustawy. Podobnie wypowiedział się sąd w uzasadnieniu wyroku o sygnaturze V SA/Wa 230/19, w którym wskazał, że wymagania dotyczące literalnego ujęcia celów określonych w art. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. w akcie założycielskim grupy są zbyt formalistyczne i budzą wątpliwości w zakresie uwzględnienia słusznego interesu strony. Biorąc pod uwagę rozbieżne orzecznictwo w przywołanych wyrokach, wprowadzenie proponowanej zmiany pozwoli na uniknięcie wątpliwości interpretacyjnych dotyczących przedmiotowej kwestii.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że przedmiotowa zmiana będzie miała zastosowanie wyłącznie do podmiotów, które wystąpią z wnioskiem o uzyskanie statusu grupy producentów rolnych po wejściu w życie nowelizowanych przepisów. W związku z powyższym, projekt nie przewiduje przepisów przejściowych, z których wynikałaby konieczność dostosowania aktów założycielskich funkcjonujących grup producentów rolnych do przedmiotowej zmiany, w określonym czasie.

Zmiana, o której mowa w art. 1 pkt 6 lit. a projektu, jest zmianą techniczną i polega na usunięciu pełnej nazwy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i wprowadzonego skrótu dla tej nazwy, w związku z tym, że rozwiązanie takie zostało zastosowane w art. 1 pkt 1 niniejszego projektu ustawy.

Zmiana, o której mowa w art. 1 pkt 6 lit. b, ma na celu wprowadzenie 90-dniowego terminu na wydanie przez dyrektora oddziału regionalnego ARiMR decyzji o uznaniu grupy i zatwierdzeniu planu biznesowego, licząc od dnia złożenia wniosku o jej wydanie. Jak bowiem wskazuje ARiMR, będąca organem właściwym w zakresie uznawania i sprawowania nadzoru nad grupami producentów rolnych, wydanie decyzji o uznaniu grupy oraz zatwierdzeniu planu biznesowego i dokonanie wpisu grupy do rejestru grup, z uwagi na konieczność sprawdzenia wymogów kwalifikowalności, weryfikacji i zatwierdzenia planu biznesowego oraz przeprowadzenia kontroli na miejscu przed uznaniem wymaga dłuższego terminu, aniżeli terminy określone w art. 35 Kodeksu postępowania administracyjnego (tj. nie później niż w ciągu miesiąca, a w sprawach szczególnie skomplikowanych – nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia wszczęcia postępowania). Stąd też proponuje się wprowadzenie 90-dniowego terminu na wydanie decyzji administracyjnej w ww. sprawie.

Propozycje, o których mowa w art. 1 pkt 7 lit. a i b projektu, wprowadzają obowiązek przedkładania, wraz z wnioskiem o uznanie grupy, planu biznesowego również w postaci

elektronicznej (w celu ujednoczenia projektowanych przepisów analogiczna zmiana została zaproponowana również w art. 1 pkt 7 lit. f pkt 2 projektu odnoszącym się do decyzji o zatwierdzeniu zmiany do planu biznesowego grupy), oświadczeń członków grupy o spełnianiu przez nich warunków, o których mowa w art. 2 ust. 1 oraz art. 3 ust. 1 pkt 1, 6, 7 i 8 (a w przypadku spółdzielni – art. 3a pkt 1, 6, 7 i 8) ustawy z dnia 15 września 2000 r. w jej proponowanym brzmieniu, oświadczenia osób upoważnionych do reprezentowania grupy zawierającego zobowiązanie do spełniania przez grupę warunku, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 4 (a w przypadku spółdzielni – art. 3a pkt 4) tej ustawy. Przedkładanie wersji elektronicznej planu biznesowego ma służyć przyspieszeniu oceny złożonych dokumentów, przez pracowania na edytowalnych wersjach i łatwego wprowadzania ich do bazy danych, bez konieczności przepisywania. Z doświadczenia wynika, że plany biznesowe są przygotowywane w wersji elektronicznej, tak więc wymóg ich przedłożenia nie powinien być obciążeniem dla wnioskodawców. Należy też wskazać, że oświadczenia są w wielu przypadkach składane wraz z wnioskiem o uznanie, mimo braku w obowiązujących przepisach ustawy z dnia 15 września 2000 r. obowiązku składania tego typu dokumentów (wyjątek stanowi oświadczenie członka grupy o prowadzeniu gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego produkcji rolnej). W związku z powyższym wprowadzenie przedmiotowego obowiązku nie powinno stanowić szczególnego obciążenia administracyjnego dla wnioskodawcy, natomiast składanie tego typu oświadczeń jest przydatnym rozwiązaniem, uświadamiającym często producentom istnienie warunków w postaci dostarczania wymaganej wielkości produkcji czy braku możliwości przynależności do różnych grup producentów w tym samym produkcie. Jednocześnie obowiązek składania przez producenta rolnego oświadczenia o nieprzynależności do innej organizacji producentów uznanej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów funkcjonuje już w krajowym systemie prawnym – regulacje w tym zakresie określone zostały w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 września 2013 r. w sprawie warunków wstępnego uznawania grup producentów owoców i warzyw, uznawania organizacji producentów owoców i warzyw i ich zrzeszeń oraz warunków i wymagań, jakie powinny spełniać plany dochodzenia do uznania (Dz. U. z 2017 r. poz. 1823), zwanego dalej „rozporządzeniem z dnia 19 września 2013 r.”, a także rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz

organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw (Dz. U. poz. 87, z późn. zm.).

Ponadto, w art. 1 pkt 7 lit. c projektu, proponuje się, aby oświadczenia, o których mowa powyżej, zawierały klauzulę o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań i jest powszechnie stosowana w innych aktach normatywnych.

Zmiana brzmienia art. 8 ust. 5 ustawy z dnia 15 września 2000 r., o której mowa w art. 1 pkt 7 lit. d projektu, ma na celu wydłużenie terminu, w którym mogą być składane przez grupy producentów rolnych wnioski o zatwierdzenie zmian w planie biznesowym dotyczące danego roku działalności grupy. Aktualnie grupy producentów rolnych, na podstawie art. 8 ust. 5 ww. ustawy, mają możliwość złożenia takiego wniosku najpóźniej na 3 miesiące przed zakończeniem danego roku działalności grupy, co w przypadku zaistnienia okoliczności po tym terminie, na które grupa producentów nie ma wpływu, a które wpływają np. na opóźnienie realizacji działań ujętych w planie biznesowym, stwarza trudności w dokonaniu skutecznej zmiany planu. Stąd też proponuje się wydłużenie terminu na złożenie przez grupę producentów rolnych wniosku o zatwierdzenie zmian w planie biznesowym przez wskazanie, że wniosek w tym zakresie może zostać złożony najpóźniej do 60 dni przed końcem danego roku działalności grupy, którego dotyczy zmiana. Jednocześnie, zgodnie z propozycją, o której mowa w art. 1 pkt 7 lit. e projektu, wprowadzono fakultatywne rozwiązanie, zgodnie z którym, w przypadku zmian w składzie członkowskim grupy producentów rolnych, wniosek o zatwierdzenie zmian w planie biznesowym mógłby być składany także później niż do 60 dni przed końcem danego roku działalności grupy, ale przed zakończeniem danego roku działalności grupy, którego dotyczy zmiana. Wskazać bowiem należy, że zmiany w strukturze organizacyjnej grupy producentów rolnych, polegające na przyjęciu do grupy producentów nowego członka bądź wystąpieniu członka z grupy, dokonywane są m.in. na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2021 r. poz. 648) bądź ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks Spółek Handlowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1526, z późn. zm.) i decyzji podjętych przez zarząd danego podmiotu. Tym samym zgodnie z przyjętymi uchwałami, na ich mocy i od dnia ich podjęcia, zmianie ulega skład członkowski danego podmiotu. W związku z powyższym, w sytuacji wystąpienia członka z grupy producentów rolnych na mocy uchwały podjętej

przez właściwy organ danego podmiotu, producent nie jest już członkiem grupy i nie musi spełniać warunków uznania wynikających z przepisów ustawy z dnia 15 września 2000 r. Analogiczna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do przyjmowania nowych członków do grupy producentów rolnych, którzy członkami danego podmiotu stają się od momentu podjęcia stosownej uchwały o ich przyjęciu przez właściwy organ. Od tego momentu producent staje się członkiem grupy producentów i tym samym jest zobowiązany do spełniania obowiązków wynikających z tego członkostwa. Mając to na uwadze, zmiany w zakresie składu członkowskiego związane z danym rokiem działalności grupy powinny być zgłaszane w ciągu trwania całego roku działalności.

Zmiana zaproponowana w art. 1 pkt 7 lit. f pkt 1 projektu ma na celu wprowadzenie ułatwienia dla grup producentów rolnych, aby na etapie przedkładania dokumentów dotyczących aktualizacji stanu realizacji planu biznesowego, osoby upoważnione do reprezentowania tych podmiotów mogły same potwierdzać za zgodność z oryginałem przedkładane dokumenty. Jednocześnie należy wskazać, że w przypadku jakichkolwiek wątpliwości co do przedkładanych dokumentów, organ nadzorujący grupy producentów rolnych może dokonać kontroli oryginałów dokumentów. Jednocześnie zmiana brzmienia art. 8 ust. ustawy z dnia 15 września 2000 r. zaproponowana w art. 1 pkt 7 lit. f projektu, ma na celu rezygnację z obowiązku dołączania do wniosku o wydanie decyzji administracyjnej o zatwierdzeniu zmian do planu biznesowego informacji o numerze grupy producentów rolnych w Krajowym Rejestrze Sądowym. Numer ten wskazywany jest już bowiem przez grupę na przedmiotowym wniosku oraz na formularzu planu biznesowego zawierającym proponowane zmiany, w związku z czym nie ma konieczności powielania tego typu informacji.

W art. 1 pkt 7 lit. g projektu proponuje się wprowadzenie do ustawy z dnia 15 września 2000 r. przepisów, zgodnie z którymi wniosek o zatwierdzenie zmian do planu biznesowego, a także o wydanie decyzji administracyjnej o uznaniu grupy i zatwierdzeniu planu biznesowego, składa się na formularzach opracowanych przez ARiMR i udostępnionych na jej stronie internetowej. Pozwoli to na ujednoczenie zawartości składanych dokumentów i ich dostępność.

Zmiana, o której mowa w art. 1 pkt 8 projektu, ma na celu włączenie do zakresu danych zawartych w rejestrze grup producentów rolnych informacji o dacie wydania decyzji o cofnięciu grupie uznania, w przypadku, gdy taka decyzja została wydana. Uzupełnienie dotychczasowego katalogu elementów, jakie zawiera rejestr grup producentów rolnych,

o proponowany parametr, pozwoli na pełniejsze wykorzystanie danych w nim zgromadzonych.

Zmiana brzmienia art. 11 ustawy z dnia 15 września 2000 r., o której mowa w art. 1 pkt 9 projektu ustawy, ma na celu wprowadzenie trybu, zgodnie z którym w przypadku stwierdzenia braku spełniania przez grupę producentów rolnych co najmniej jednego z kryteriów uznania, spośród tych warunków, które są możliwe do naprawienia, właściwy ze względu na siedzibę grupy producentów rolnych dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, biorąc pod uwagę rodzaj naruszenia, wzywałby grupę do spełnienia tych warunków, określając jednocześnie termin na ich spełnienie nie dłuższy niż 12 miesięcy licząc od początku roku działalności grupy następującego po roku, w którym została ona wezwana do spełnienia tych warunków. Zgodnie z proponowaną zmianą, w ww. terminie grupa producentów rolnych informowałaby, na formularzu opracowanym przez ARiMR, właściwego dyrektora oddziału regionalnego ARiMR o spełnieniu brakujących warunków, przedkładając jednocześnie dokumenty potwierdzające ich spełnienie. Natomiast w przypadku niespełnienia przez grupę producentów rolnych brakujących warunków w terminie wskazanym w wezwaniu, dyrektor oddziału regionalnego ARiMR wydawałby decyzję o cofnięciu grupie uznania i skreślał ją z rejestru grup. Proponowane rozwiązanie ma na celu umożliwienie grupie producentów rolnych usunięcia nieprawidłowości w zakresie spełniania przez nią warunków uznania określonych w art. 3 ust. 1 pkt 1–3, 5 lub 7 (a w przypadku spółdzielni – art. 3a pkt 1–3, 5 lub 7) bez konieczności wszczynania przez właściwego dyrektora oddziału regionalnego ARiMR postępowania administracyjnego w sprawie cofnięcia uznania grupie producentów rolnych. Należy zwrócić uwagę, że podobne rozwiązania funkcjonują już w krajowym porządku prawnym – przepisy w tym zakresie zawarte są w ustawie o rynkach rolnych w części dotyczącej uznawania i sprawowania nadzoru nad organizacjami producentów i zrzeszeniami organizacji producentów oraz organizacjami międzybranżowymi funkcjonującymi na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw, jak również w ustawie o rynku mleka. Jednocześnie tożsame rozwiązanie zostało zaproponowane w art. 1 pkt 10 projektu ustawy w odniesieniu do związku grup producentów rolnych.

Celem zmiany, o której mowa w art. 1 pkt 11 projektu ustawy, jest wyłączenie związków grup producentów rolnych z obowiązku składania Prezesowi ARiMR rocznego sprawozdania finansowego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami sprawozdanie takie

jest składane w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia każdego roku działalności związku, niemniej jednak Prezes ARiMR w ramach pełnionych kompetencji w zakresie sprawowania nadzoru nad związkami grup producentów rolnych nie ma możliwości weryfikacji prawidłowości złożonego sprawozdania finansowego, ani też informacji i danych w nim zawartych. W związku z powyższym, proponuje się rezygnację z obowiązku przedkładania ww. dokumentu. Jednocześnie w odniesieniu do składanego przez związek grup producentów rolnych sprawozdania z realizacji celów, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia 15 września 2000 r., proponuje się doprecyzowanie przepisów w tym zakresie przez wskazanie, że ww. sprawozdanie dotyczy tych celów, które zostały wybrane przez związek grup producentów rolnych do realizacji, zgodnie z warunkiem, o którym mowa w art. 14 ww. ustawy.

Projektowany art. 2 przewiduje wprowadzenie zmiany brzmienia ustawy o rynkach rolnych, na podstawie przeglądu jej funkcjonowania.

Podobnie jak w przypadku zmiany zaproponowanej w art. 1 pkt 1 projektu, także w art. 2 projektu, dotyczącym ustawy o rynkach rolnych proponuje się wprowadzenie zmiany porządkowej, mającej na celu wskazanie, że do postępowań w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Jednocześnie, mając na uwadze powszechność stosowania rozwiązań cyfrowych w zakresie komunikacji elektronicznej, w art. 2 pkt 1 projektu ustawy proponuje się, aby w przypadku gdy przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku, deklaracji lub informacji do prezesa ARiMR lub do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR, aby wniosek deklaracja lub informacja, składane były na piśmie utrwalonym w postaci papierowej lub elektronicznej przesyłanym na elektroniczną skrzynkę podawczą w rozumieniu art. 3 pkt 17 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 670, z późn. zm). Ponadto, w art. 2 pkt 1 projektu ustawy proponuje się także dookreślenie, zgodnie z którym, jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie sprawozdania lub informacji do Prezesa ARiMR albo do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR w sprawach, do których nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, zwanego dalej „KPA”, to odpowiednio wniosek, deklaracja lub informacja ma spełniać wymagania dla pisma kierowanego do organów administracji publicznej określone w przepisach KPA.

Nowe brzmienie ust. 1 w art. 38i ustawy o rynkach rolnych ma na celu wskazanie, że do zadań dyrektora oddziału regionalnego ARiMR należy zatwierdzanie planu biznesowego organizacji producentów oraz zatwierdzanie zmian do tego planu. Poza tym zmiana ma charakter porządkowy, w którym określa się poszczególne zadania dyrektora oddziału regionalnego ARiMR w sprawach uznawania odpowiednio organizacji producentów, o których mowa w art. 154 rozporządzenia nr 1308/2013, i zatwierdzania ich planu biznesowego oraz zmiany tego planu, a także uznawania zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych, o których mowa w art. 156 ust. 1 oraz art. 158 rozporządzenia nr 1308/2013, w tym międzynarodowych organizacji producentów, międzynarodowych zrzeszeń organizacji producentów oraz międzynarodowych organizacji międzybranżowych.

Wprowadzenie możliwości dokonywania przez uznaną organizację producentów zmian w opracowanym przez nią planie biznesowym jest konieczne, aby umożliwić elastyczność w funkcjonowaniu organizacji producentów i jest rozwiązaniem korzystnym dla uznanych organizacji producentów, bowiem umożliwi im na dostosowywanie jego zawartości (w szczególności w zakresie informacji dotyczących działań, jakie zamierza zrealizować organizacja producentów, aby osiągnąć cel albo cele do aktualnej sytuacji organizacji (wynikającej np. z obecnej sytuacji podażowo-popytowej na rynku i przewidywanych trendów rozwojowych, zmian w zakresie potencjału produkcyjnego jej członków, itp.). Należy zwrócić uwagę, że tożsame regulacje w zakresie możliwości dokonywania zmian w planie biznesowym zawarte zostały w przepisach dotyczących funkcjonowania grup producentów rolnych, określonych w ustawie z dnia 15 września 2000 r.

Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw, plan biznesowy jest jednym z załączników do wniosku o uznanie i jest elementem niezbędnym w celu uzyskania tego uznania. Zgodnie z przedstawioną propozycją, zmiana planu biznesowego będzie następowała w drodze decyzji, na wniosek organizacji producentów składany do dyrektora oddziału regionalnego Agencji (art. 38i ust. 4), właściwego ze względu na siedzibę tej organizacji, najpóźniej na 60 dni przed zakończeniem danego roku działalności organizacji producentów, którego dotyczy zmiana. Natomiast w przypadku

zmian w składzie członkowskim organizacji producentów, wniosek o zatwierdzenie zmian w planie biznesowym, podobnie jak w przypadku grup producentów rolnych, mógłby być składany w terminie późniejszym, ale przed zakończeniem danego roku działalności organizacji, którego dotyczy zmiana (art. 38i ust. 5).

Ponadto, zgodnie z projektowanymi regulacjami, wniosek o uznanie lub zatwierdzenie zmian do planu biznesowego byłby składany na formularzach opracowanych przez ARiMR i udostępnionych na stronie internetowej ARiMR, co pozwoli na ujednoczenie zawartości składanych dokumentów i ich dostępność (art. 38i ust. 3).

Nowy ust. 10 w art. 38i jest uzupełnieniem dotychczasowego upoważnienia zawartego w art. 38i ust. 3 tej ustawy o obowiązek określenia w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw rynków rolnych maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji. Powyższe wynika z potrzeby szczegółowego określenia ram prawnych pozwalających członkom organizacji producentów na zachowanie demokratycznej kontroli nad jej działalnością. Jak wskazuje bowiem art. 152 ust. 1 lit. a oraz art. 153 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 1308/2013, jednym z warunków uznania organizacji producentów jest to, że jej członkowie mają zapewnioną możliwość demokratycznej kontroli tej organizacji producentów i podejmowanych przez nią decyzji. Przedstawiona propozycja określenia w drodze rozporządzenia maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji ma na celu wykluczenie możliwości zaburzenia demokratycznego rozkładu posiadanych głosów oraz udziałów lub akcji oraz uniknięcie sytuacji nadużywania władzy przez jednego lub kilku członków organizacji producentów w zakresie zarządzania jej działalnością i funkcjonowaniem, a także ograniczenie możliwości tworzenia sztucznych warunków do uzyskania statusu organizacji producentów.

W art. 2 pkt 5 proponuje się ujednoczenie z ustawą z dnia 15 września 2000 r. i określenie, że termin określony przez dyrektora oddziału regionalnego ARiMR na usunięcie naruszeń warunków uznania przez organizację producentów nie jest dłuższy niż 12 miesięcy licząc od początku roku działalności danego podmiotu, następującego po roku, w którym została on wezwany do spełnienia tych warunków.

Pozostałe zmiany w art. 2 przedmiotowego projektu dookreślają warunki na jakich możliwe jest uznanie poszczególnych podmiotów oraz ich skreślenie z właściwego rejestru oraz są zmianami technicznymi.

W art. 3 projektu ustawy proponuje się wprowadzanie zmian do ustawy rynku mleka w zakresie przepisów dotyczących uznawania organizacji producentów na rynku mleka i przetworów mlecznych. Zmiany te są analogiczne do tych proponowanych w art. 2 projektowanej ustawy i polegają na:

1) wprowadzeniu zmiany porządkowej, mającej na celu wskazanie, że do postępowań w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735), o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Jednocześnie, mając na uwadze powszechność stosowania rozwiązań cyfrowych w zakresie komunikacji elektronicznej, w art. 3 pkt 1 projektu ustawy proponuje się, aby w przypadku gdy przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku, powiadomienia lub informacji do prezesa ARiMR lub do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR, aby wniosek, powiadomienie lub informacja składane były na piśmie utrwalonym w postaci papierowej lub elektronicznej przesyłanym na elektroniczną skrzynkę podawczą w rozumieniu art. 3 pkt 17 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 670, z późn. zm.). Ponadto, w art. 3 pkt 1 projektu ustawy proponuje się także dookreślenie, zgodnie z którym, jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku, deklaracji lub informacji sprawozdania lub informacji do Prezesa ARiMR albo do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR w sprawach, do których nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, zwanego dalej „KPA”, to odpowiednio wniosek, deklaracja lub informacja ma spełniać wymagania dla pisma kierowanego do organów administracji publicznej określone w przepisach KPA

2) zaproponowaniu nowego brzmienia ust. 1 w art. 48a, w którym określa się oddzielnie zadania dyrektora oddziału regionalnego ARiMR w sprawach uznawania odpowiednio organizacji producentów, o których mowa w art. 156 rozporządzenia nr 1308/2013, i zatwierdzania ich planu biznesowego a także zmiany tego planu oraz uznawania zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych, o których mowa w art. 161 oraz art. 163 rozporządzenia nr 1308/2013, w tym uznawania międzynarodowych organizacji producentów, międzynarodowych zrzeszeń organizacji producentów oraz międzynarodowych organizacji międzybranżowych,

3) dodaniu przepisów upoważniających dyrektora oddziału regionalnego Agencji, właściwego ze względu na siedzibę organizacji producentów do zatwierdzania w drodze decyzji zmian planu biznesowego, na wniosek organizacji producentów, która na podstawie takiego planu biznesowego uzyskała uznanie za organizację producentów. Wniosek o dokonanie zmiany planu biznesowego składany ma być najpóźniej na 60 dni przed zakończeniem danego roku działalności organizacji producentów, którego dotyczy zmiana. Natomiast w przypadku zmian w składzie członkowskim organizacji producentów, wniosek o zatwierdzenie zmian w planie biznesowym mógłby być składany w terminie późniejszym, ale przed zakończeniem danego roku działalności organizacji, którego dotyczy zmiana. Proponowane zmiany wynikają z przesłanek analogicznych do tych wskazanych w tym zakresie w przypadku innych rynków rolnych – proponowana możliwość zmiany planu biznesowego wraz z określeniem trybu dokonania takiej zmiany pozwala na uwzględnienie zmian w zakresie działań, jakie organizacja realizuje w ramach swojej działalności, i dostosowań w tym zakresie np. do zmieniających się warunków rynkowych,

4) uchyleniu ust. 4 i ust. 5, których treść wynika z obecnego szczegółowego uregulowania tych kwestii w przepisach ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735),

5) uzupełnieniu upoważnienia zawartego w art. 48a. ust 7 ustawy o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych o obowiązek określenia w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw rynków rolnych maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami wykonawczymi do ww. ustawy, postanowienia o dopuszczalnej wielkości posiadanych przez członków, udziałowców lub akcjonariuszy organizacji producentów udziałów, akcji i głosów powinny znajdować się w akcie założycielskim organizacji, jakim może być statut lub umowa. Przedstawiona propozycja ma na celu wykluczenie możliwości zaburzenia demokratycznego rozkładu posiadanych głosów i udziałów oraz uniknięcie sytuacji nadużywania władzy przez jednego lub kilku członków organizacji producentów w zakresie zarządzania jej działalnością i funkcjonowaniem, a także ograniczenie możliwości tworzenia sztucznych warunków do uzyskania statusu organizacji producentów.

W związku z rozszerzeniem zakresu ww. upoważnienia ustawowego, proponuje się również uzupełnienie brzmienia art. 48e w ust. 1 pkt 1 ustawy o organizacji rynku mleka określającego przesłanki stanowiące podstawę do wezwania organizacji do usunięcia naruszeń w zakresie niespełniania warunków uznania, o przesłankę dotyczącą warunków określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 48a ust. 7. ustawy.

W projektowanym art. 4 proponuje się wprowadzenie zmiany w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2021 r. poz. 182 i 904). Zmiana ta ma na celu umożliwienie dyrektorowi oddziału regionalnego ARiMR zawieszenie postępowania w sprawie wypłaty pomocy w ramach działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” objętego PROW 2014–2020, w przypadku wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania grupie producentów rolnych lub organizacji producentów, uznanym odpowiednio na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 września 2000 r., przepisów ustawy o rynkach rolnych lub przepisów ustawy o rynku mleka, do czasu rozstrzygnięcia postępowania w sprawie cofnięcia tego uznania. Wynika to z tego, że wsparcie finansowe w ramach ww. działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” jest kierowane do grup producentów rolnych i organizacji producentów czyli przedsiębiorstw, które ten status posiadają, a więc spełniają warunki uznania zgodnie z właściwymi przepisami. A zatem projektowany przepis umożliwi wstrzymanie prowadzenia przez ARiMR postępowania w sprawie wypłaty pomocy w odniesieniu do podmiotu, co do którego wszczęte zostało postępowanie dotyczące ewentualnego stwierdzenia, że beneficjent przestał spełniać warunki uznania. Konsekwencją zastosowania tego przepisu, w przypadku stwierdzenia niespełniania warunków uznania, będzie odmowa wypłaty środków za dany okres objęcia wsparciem w ramach ww. instrumentu wsparcia PROW 2014–2020.

Projektowana ustawa wprowadza również w art. 5 projektu zmianę w ustawie z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1888). Zmiana ta ma na celu przyznanie Prezesowi ARiMR kompetencji do stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie stwierdzenia spełniania przez grupę

producentów rolnych warunków określonych w art. 3 albo art. 3a oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 6 ustawy z dnia 15 września 2000 r. wydanej przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 11 września 2015 r. Zgodnie bowiem z obowiązującymi przepisami, organem zarówno I, jak i II instancji w ww. sprawach jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Biorąc pod uwagę fakt, że obecnie organem właściwym w sprawie uznawania grup producentów rolnych oraz sprawowania nad nimi nadzoru jest dyrektor oddziału regionalnego ARiMR właściwy ze względu na siedzibę grupy, a zgodnie z art. 157 Kodeksu postępowania administracyjnego właściwy do stwierdzenia nieważności decyzji jest organ wyższego stopnia, proponuje się, aby organem I instancji w postępowaniu nieważnościowym był Prezes ARiMR. Z kolei organem właściwym w ewentualnym postępowaniu odwoławczym byłby Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W projektowanym art. 6 przewidziano przepisy przejściowe w zakresie:

1) wszczętych i niezakończonych decyzją ostateczną przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy postępowań administracyjnych w sprawie uznania organizacji producentów, uznania grupy producentów rolnych i zatwierdzenia planu biznesowego oraz zatwierdzenia zmian do planu biznesowego grupy producentów rolnych, prowadzonych przez właściwego dyrektora oddziału regionalnego ARiMR, a także stwierdzenia nieważności decyzji, prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rynków rolnych w oparciu o art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 września 2015 r. Proponuje się, aby w przypadku ww. postępowań administracyjnych zastosowanie miały przepisy dotychczasowe. Rozwiązanie to pozwoli na jednolite stosowanie właściwych przepisów w tym zakresie, co z pewnością leży w interesie samych stron postępowania oraz służy urzeczywistnieniu zasady demokratycznego państwa prawnego. Jednocześnie należy wskazać, że dotychczas nie zostały uznane żadne organizacje producentów (za wyjątkiem sektora owoców i warzyw, który nie jest objęty projektowanymi przepisami), w związku z powyższym nie ma potrzeby regulowania sytuacji dotyczących postępowań wszczętych i niezakończonych w zakresie zmiany planu biznesowego,

2) wejścia w życie przepisów, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6 i 8, art. 3a pkt 6 i 8 oraz art. 3 ustawy zmienianej w art. 1. Proponuje się, aby ww. przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą miały zastosowanie już od roku działalności grupy producentów rolnych rozpoczętego i niezakończonego do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Powyższe wynika z faktu, że zmiany te są korzystane dla grup producentów rolnych i powinny mieć zastosowanie już od bieżących lat działalności tych podmiotów.

Projektowany art. 7 wskazuje, że dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- 1) art. 8 ust. 9 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc i mogą być zmieniane lub uchylane na podstawie art. 8 ust. 9 ustawy zmienianej w art. 1;
- 2) art. 38i ust. 3 ustawy zmienianej w art. 2, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 38i ust. 9 ustawy zmienianej w art. 2, nie dłużej jednak niż przez 24 miesiące od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, i mogą być zmieniane lub uchylane;
- 3) art. 48a ust. 7 ustawy zmienianej w art. 3, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 48a ust. 7 ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż 24 miesiące w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez 24 miesiące od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, i mogą być zmieniane lub uchylane.

Projektowany art. 8 określa, iż zmiana wprowadzana w art. 17a będzie miała zastosowanie do sprawozdań, jakie związki grup będą składały Prezesowi ARiMR za lata działalności, które rozpoczęły się i nie zakończyły do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Projektowany art. 9 wskazuje, że ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia jej ogłoszenia.

Projekt nie spowoduje zwiększenia wydatków z budżetu państwa ani z budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Nie wpłynie na konkurencyjność gospodarki, niemniej jednak oczekuje się, że wprowadzenie projektowanych przepisów ułatwi funkcjonowanie MŚP posiadających status grupy producentów rolnych oraz wzmocni proces tworzenia tego typu podmiotów na obszarach wiejskich w szczególności dzięki proponowanym ułatwieniom w zakresie stosowania przepisów nowelizowanej ustawy.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt ustawy został zamieszczony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Rządowego Centrum Legislacji.

Projekt ustawy nie zawiera przepisów technicznych, w związku z tym nie podlega notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia

2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Projekt ustawy został zgłoszony do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów.

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Grzegorz Puda – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Joanna Trybus – tel. 22 623 18 45, e-mail: Joanna.Trybus@minrol.gov.pl</p>	<p>Data sporządzenia 10.09.2020</p> <p>Źródło: Inne</p> <p>Nr w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UD115</p>
--	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Występuje potrzeba wdrożenia zmian w zakresie rozwiązań ustawowych regulujących proces tworzenia i funkcjonowania grup producentów rolnych i ich związków oraz organizacji producentów.

Zmiana ustawy z dnia 15 września 2000 r. *o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026), zwanej dalej „ustawą z dnia 15 września 2000 r.”, ma na celu doprecyzowanie niektórych obecnie obowiązujących przepisów dotyczących tworzenia i funkcjonowania grup producentów rolnych i jest odpowiedzią na postulaty zgłaszane przez podmioty zaangażowane w proces ich tworzenia i przez same grupy producentów, a także przez podmioty prowadzące nadzór nad ich działalnością, dotyczące problemów i wątpliwości w zakresie stosowania przepisów tej ustawy, w szczególności zmienionych ustawą z dnia 11 września 2015 r. *o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. poz. 1888), zwanej dalej „ustawą z dnia 11 września 2015 r.”.

Proponowane zmiany w ustawie z dnia 11 września 2015 r. mają na celu dostosowanie obowiązujących regulacji do aktualnego stanu prawnego dotyczącego uznawania oraz sprawowania nadzoru nad grupami producentów rolnych oraz obowiązujących przepisów *Kodeksu postępowania administracyjnego* w zakresie właściwości organów w postępowaniu nieważnościowym.

Propozycja zmiany ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. *o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. z 2021 r. poz. 182 i 904), zwanej dalej „ustawą z dnia 20 lutego 2015 r.”, podyktowana jest koniecznością wprowadzenia trybu zawieszenia postępowania w sprawie wypłaty pomocy w ramach działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” PROW 2014–2020, w przypadku wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania grupie producentów rolnych lub organizacji producentów, do czasu rozstrzygnięcia tego postępowania. Ma to na celu wyeliminowanie konieczności wypłaty środków beneficjentowi, który nie spełnia warunków otrzymania tego wsparcia.

Zmiana ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o organizacji niektórych rynków rolnych* (Dz. U. z 2018 r. poz. 945, z późn.), zwanej dalej „ustawą z dnia 11 marca 2004 r.”, wynika z potrzeby szczegółowego określenia ram prawnych pozwalających członkom organizacji producentów na zachowanie demokratycznej kontroli nad jej działalnością. Jednocześnie, proponuje się zmianę dotychczas obowiązujących przepisów i wprowadzenie regulacji umożliwiających wydawanie przez organ właściwy w zakresie uznawania organizacji producentów (tj. dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanego dalej „dyrektorem OR ARiMR”, właściwego ze względu na siedzibę organizacji) decyzji o uznaniu organizacji producentów i zatwierdzeniu planu biznesowego oraz decyzji o zatwierdzeniu zmian do planu biznesowego. Proponowane zmiany w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430), zwanej dalej „ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r.”, są analogiczne do projektowanych rozwiązań w zakresie zmiany ustawy z dnia 11 marca 2004 r. – ich celem jest określenie ram prawnych pozwalających członkom organizacji producentów na rynku mleka i przetworów mlecznych na zachowanie właściwej kontroli nad jej działalnością. Ponadto proponuje się, aby postanowienia dotyczące okresu wypowiedzenia członkostwa w organizacji określone były w statucie lub umowie lub innym akcie założycielskim organizacji producentów.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Proponuje się dokonanie zmian przepisów ustawy z dnia 15 września 2000 r. polegających w szczególności na:

- zmniejszeniu obowiązkowego poziomu wielkości wyprodukowanych przez członka grupy producentów

rolnych produktów lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona, jaka musi zostać sprzedana do grupy, z co najmniej 80% do co najmniej 70% przy jednoczesnym objęciu tym obowiązkiem co najmniej 90% producentów zrzeszonych w grupie (zamiast 100% które obowiązują obecnie). Aktualnie obowiązujący wymóg sprzedaży do grupy 80% produkcji stwarza pewne trudności w jego stosowaniu w szczególności przez członków grup producentów zbóż, prowadzących gospodarstwa o profilu produkcji roślinno-zwierzęcym (w związku z przeznaczaniem części produkcji np. na paszę dla posiadanych zwierząt) lub też przeznaczających część swojej produkcji jako materiał siewny, a obecny, dopuszczalny poziom produkcji jaki może zostać wykorzystany przez członka grupy w dowolny sposób (20%) jest niewystarczający, aby zaspokoić potrzeby żywieniowe zwierząt lub dokonać zasiewów;

- wprowadzeniu 90-dniowego terminu na wydanie przez dyrektora OR ARiMR decyzji o uznaniu grupy oraz zatwierdzeniu planu biznesowego i dokonania wpisu grupy do rejestru grup, co wynika z konieczności sprawdzenia przez ARiMR wymogów kwalifikowalności, weryfikacji i zatwierdzenia planu biznesowego oraz przeprowadzenia kontroli na miejscu przed uznaniem;
- wprowadzeniu obowiązku przedkładania, wraz z wnioskiem o uznanie grupy, wersji elektronicznej planu biznesowego, oświadczeń członków grupy o nieprzynależności do innej grupy albo organizacji producentów utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów oraz dostarczaniu do grupy, w każdym roku jej działalności, co najmniej 70% wyprodukowanych przez nich produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona, a także oświadczenia grupy o zobowiązaniu do spełniania przez nią warunku dotyczącego zachowania odpowiedniego poziomu rocznych przychodów ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 4 (a w przypadku spółdzielni – art. 3a pkt 4) ustawy z dnia 15 września 2000 r. Propozycje w tym zakresie mają na celu ujednoczenie obowiązujących regulacji oraz ich dostosowanie do aktualnego stanu faktycznego (mimo braku w obowiązujących przepisach ustawy z dnia 15 września 2000 r. obowiązku składania tego typu dokumentów, w praktyce tego typu oświadczenia są w wielu przypadkach składane wraz z wnioskiem o uznanie grupy);
- wydłużeniu terminu na złożenie przez grupę producentów rolnych wniosku o zatwierdzenie zmian w planie biznesowym w terminie nie późniejszym niż 60 dni przed zakończeniem danego roku działalności grupy. Obecnie obowiązujący termin (tj. do 3 miesięcy przed zakończeniem danego roku działalności grupy którego dotyczy zmiana) jest zbyt krótki w szczególności w przypadku potrzeby dokonania zmiany planu biznesowego wynikającej z przyczyn niezależnych od samej grupy, które wpływają np. na opóźnienie realizacji działań ujętych w planie biznesowym i które miały miejsce po tym terminie (np. 2 miesiące przed zakończeniem roku działalności);
- wskazaniu, że wniosek o wydanie decyzji o uznaniu grupy i zatwierdzeniu planu biznesowego oraz o zatwierdzeniu zmian do planu biznesowego ma być składany na formularzach opracowanych przez ARiMR i udostępnionych na jej stronie internetowej, co pozwoli na ujednoczenie zawartości składanych dokumentów i ich dostępność;
- włączeniu do zakresu danych zawartych w rejestrze grup producentów rolnych, prowadzonych przez dyrektorów OR ARiMR, informacji o dacie wykreślenia grupy producentów rolnych z rejestru, co pozwoli na pełniejsze wykorzystanie danych w nim zgromadzonych;
- wprowadzeniu trybu, zgodnie z którym w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie spełniania przez grupę producentów rolnych kryteriów uznania, właściwy ze względu na siedzibę grupy producentów rolnych dyrektor OR ARiMR wzywałby grupę do usunięcia stwierdzonych naruszeń w określonym terminie (nie dłuższym niż 12 miesięcy następujących po zakończonym roku działalności grupy w którym stwierdzono naruszenie), biorąc pod uwagę rodzaj naruszenia. Umożliwi to grupie producentów rolnych na usunięcie nieprawidłowości w zakresie spełniania przez nią warunków uznania bez konieczności wszczynania przez właściwego dyrektora OR ARiMR postępowania administracyjnego w sprawie cofnięcia uznania grupie producentów rolnych;
- wyłączeniu związków grup producentów rolnych z obowiązku składania Prezesowi Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanego dalej „Prezesem ARiMR”, rocznego sprawozdania finansowego, bowiem Prezes ARiMR w ramach pełnionych kompetencji w zakresie sprawowania nadzoru nad związkami grup producentów rolnych nie ma możliwości weryfikacji prawidłowości złożonego sprawozdania finansowego, ani też informacji i danych w nim zawartych;
- doprecyzowaniu obowiązujących przepisów poprzez wskazanie, że sprawozdanie z realizacji celów, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia 15 września 2000 r., dotyczy tych celów, które zostały wybrane do realizacji przez związek grup producentów rolnych;
- wprowadzeniu wymogu nieprzynależności członka grupy producentów rolnych do organizacji producentów utworzonej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 11 marca 2004 r. albo ustawy z dnia 20

kwietnia 2004 r. i uznanej ze względu na ten sam co ta grupa producentów rolnych produkt lub grupę produktów. Ma to na celu zapobieżenie sytuacji, w której dany członek przynależy jednocześnie do podmiotu który posiada status grupy producentów rolnych jak i do podmiotu, który posiada status organizacji producentów, przy czym podmioty te zostały uznane ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów. Taka sytuacja może mieć miejsce ze względu na fakt, iż grupy producentów rolnych jak i organizacje producentów mogą być uznawane ze względu na tożsame produkty rolne lub grupy produktów rolnych, co wynika odpowiednio z załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2016 r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, ze względu na które mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych (Dz. U. 2020 r. poz. 417) oraz z art. 1 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem nr 1308/2013”. Rozwiązanie to ma na celu również uniemożliwienie tworzenia „sztucznych” podmiotów rynkowych w zakresie tej samej działalności, w skład których wchodziłyby *de facto* ci sami producenci.

W ustawie z dnia 11 września 2015 r. zaproponowano zmianę polegającą na przyznaniu Prezesowi ARiMR kompetencji do stwierdzenia nieważności decyzji w sprawie stwierdzenia spełniania przez grupę producentów rolnych warunków określonych w art. 3 albo art. 3a oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 6 ustawy z dnia 15 września 2000 r. wydanej przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 11 września 2015 r. Zgodnie bowiem z obowiązującymi przepisami, organem zarówno I, jak i II instancji w ww. sprawach jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Biorąc pod uwagę fakt, że obecnie organem właściwym w sprawie uznawania grup producentów rolnych oraz sprawowania nad nimi nadzoru jest dyrektor OR ARiMR właściwy ze względu na siedzibę grupy, a zgodnie z art. 157 Kodeksu postępowania administracyjnego właściwy do stwierdzenia nieważności decyzji jest organ wyższego stopnia, proponuje się, aby organem I instancji w postępowaniu nieważnościowym był Prezes ARiMR. Z kolei organem właściwym w ewentualnym postępowaniu odwoławczym byłby Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. proponuje się wprowadzenie zmiany mającej na celu umożliwienie dyrektorowi OR ARiMR zawieszenie postępowania w sprawie wypłaty pomocy w ramach działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” PROW 2014–2020, w przypadku wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania grupie producentów rolnych lub organizacji producentów, uznanym odpowiednio na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 września 2000 r., przepisów o organizacji niektórych rynków rolnych lub przepisów o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych, do czasu rozstrzygnięcia postępowania w sprawie cofnięcia tego uznania. Wynika to z tego, że wsparcie finansowe w ramach ww. działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” jest kierowane do grup producentów rolnych i organizacji producentów czyli przedsiębiorstw, które ten status posiadają, a więc spełniają warunki uznania zgodnie z właściwymi przepisami. A zatem projektowany przepis umożliwi wstrzymanie prowadzonego przez ARiMR postępowania w sprawie wypłaty pomocy w odniesieniu do podmiotu, co do którego wszczęte zostało postępowanie dotyczące ewentualnego stwierdzenia, że beneficjent przestał spełniać warunki uznania. Konsekwencją zastosowania tego przepisu w przypadku stwierdzenia niespełniania warunków uznania, będzie odmowa wypłaty środków za dany okres objęcia wsparciem w ramach ww. instrumentu wsparcia PROW 2014–2020.

Zmiana ustawy z dnia 11 marca 2004 r. ma na celu uzupełnienie upoważnienia zawartego w art. 38i ust. 3 tej ustawy o obowiązek określenia, w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw rynków rolnych, maksymalnego odsetka głosów i udziałów jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji. Powyższe wynika z potrzeby szczegółowego określenia ram prawnych pozwalających członkom organizacji producentów na zachowanie demokratycznej kontroli nad jej działalnością. Jak wskazuje bowiem art. 152 rozporządzenia nr 1308/2013, jednym z warunków uznania organizacji producentów jest to, że jej członkowie mają zapewnioną możliwość demokratycznej kontroli tej organizacji producentów i podejmowanych przez nią decyzji. Przedstawiona propozycja ma na celu wykluczenie możliwości zaburzenia demokratycznego rozkładu posiadanych głosów i udziałów oraz uniknięcie sytuacji nadużywania władzy przez jednego lub kilku członków organizacji producentów w zakresie zarządzania jej działalnością i funkcjonowaniem, a także ograniczenie możliwości tworzenia sztucznych warunków do uzyskania statusu organizacji producentów. Jednocześnie, wprowadzenie wymogu nieprzynależności członka organizacji producentów do grupy producentów rolnych utworzonej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 15 września 2000 r. i uznanej ze względu na ten sam co ta organizacja producentów produkt lub grupę produktów jest analogicznym rozwiązaniem jak w ww. przypadku grup producentów rolnych. Ponadto, wprowadzenie do obecnie obowiązujących przepisów możliwości prowadzenia przez właściwy organ nadzorujący organizacje producentów postępowania administracyjnego w sprawie

zatwierdzenia zmian do planu biznesowego, umożliwi uznanym organizacjom wprowadzanie koniecznych zmian do ich planów biznesowych w poszczególnych latach ich realizacji. Analogiczne rozwiązanie stosowane jest obecnie w przypadku grup producentów rolnych. W ustawie z dnia 15 września 2000 r. wskazano bowiem, że dyrektor OR ARiMR właściwy ze względu na siedzibę grupy producentów rolnych wydaje decyzję o:

- uznaniu grupy oraz zatwierdzeniu planu biznesowego, jeżeli są spełnione wymagania określone w przepisach ustawy o grupach producentów rolnych;
- zatwierdzeniu zmian do planu biznesowego.

Rozwiązanie to usprawni również funkcjonowanie organu uznającego ww. podmioty, gdyż zastosowanie będą miały tożsame rozwiązania legislacyjne zarówno dla uznawania organizacji producentów, jak i grup producentów rolnych.

W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych* proponuje się:

- uzupełnienie upoważnienia zawartego w art. 48a. ust 7 o obowiązek określenia w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw rynków rolnych maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami wykonawczymi do ww. ustawy, postanowienia o dopuszczalnej wielkości posiadanych przez członków, udziałowców lub akcjonariuszy organizacji producentów udziałów, akcji i głosów powinny znajdować się w statucie, umowie lub innym akcie założycielskim organizacji. Przedstawiona propozycja ma na celu wykluczenie możliwości zaburzenia demokratycznego rozkładu posiadanych głosów i udziałów oraz uniknięcie sytuacji nadużywania władzy przez jednego lub kilku członków organizacji producentów w zakresie zarządzania jej działalnością i funkcjonowaniem, a także ograniczenie możliwości tworzenia sztucznych warunków do uzyskania statusu organizacji producentów. W związku z rozszerzeniem zakresu ww. upoważnienia ustawowego, proponuje się również uzupełnienie brzmienia art. 48e w ust. 1 pkt 1 określającego przesłanki stanowiące podstawę do wezwania organizacji do usunięcia naruszeń w zakresie niespełniania warunków uznania, o przesłankę dotyczącą warunków określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 48a ust. 7 tej ustawy;
- dodanie przepisów upoważniających dyrektora OR ARiMR, właściwego ze względu na siedzibę organizacji producentów, do zatwierdzania zmian w planie biznesowym, na wniosek tej organizacji, wraz z określeniem elementów, jakie taki wniosek powinien zawierać, i niezbędnych załączników do niego dołączanych. Wniosek o dokonanie zmiany planu biznesowego składany byłby najpóźniej na 30 dni przed zakończeniem danego roku działalności organizacji producentów, którego dotyczy zmiana. Natomiast w przypadku zmian w składzie członkowskim organizacji producentów, wniosek o zatwierdzenie zmian w planie biznesowym byłby składany przed zakończeniem danego roku działalności organizacji, którego dotyczy zmiana. Proponowane zmiany wynikają z przesłanek analogicznych do tych wskazanych w tym zakresie w przypadku innych rynków rolnych – proponowana możliwość zmiany planu biznesowego wraz z określeniem trybu dokonania takiej zmiany pozwala na uwzględnienie zmian w zakresie działań, jakie organizacja realizuje w ramach swojej działalności, i dostosowań w tym zakresie np. do zmieniających się warunków rynkowych;
- wprowadzenie regulacji, na podstawie których postanowienia dotyczące okresu wypowiedzenia członkostwa w organizacji (który nie może być krótszy niż 6 miesięcy) miałyby być określone w statucie lub umowie lub innym akcie założycielskim organizacji producentów.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Regulacje w zakresie tworzenia i funkcjonowania grup producentów rolnych w Polsce są przepisami krajowymi. Możliwość tworzenia przez producentów rolnych wspólnych struktur gospodarczych w postaci grup producentów rolnych istniała w krajach UE na wiele lat wcześniej niż w Polsce – w prawie Unii Europejskiej powstawanie grup producentów i ich związków zostało uregulowane przepisami aktualnie już nieobowiązującego rozporządzenia Rady (EWG) nr 1360/78 z dnia 19 czerwca 1978 r. w *sprawie grup producentów i ich związków* (Dz. Urz. WE L 166 z 23.06.1978, str. 1). Obecnie nie istnieją już przepisy unijne, regulujące te kwestie. Warto zaznaczyć, iż polskie rozwiązania legislacyjne w zakresie tworzenia grup producentów rolnych były konstruowane z wykorzystaniem regulacji obowiązujących w prawie niemieckim. Podstawą prawną do organizowania się producentów rolnych w grupy w Niemczech była ustawa z 16 maja 1969 r. o dostosowaniu produkcji rolnej do wymogów rynku (tzw. ustawa o strukturze rynku).

Obecnie na poziomie Unii Europejskiej rolnicy mogą tworzyć zarówno organizacje producentów uznawane na podstawie art. 154 rozporządzenia nr 1308/2013, jak i podmioty tworzone na podstawie indywidualnych rozwiązań krajowych danego państwa członkowskiego. Zgodnie z raportem Komisji Europejskiej z 2019 r. pn. „*Study of the best ways for producer organisations to be formed, carry out their activities and be supported*”, zwany dalej „raportem Komisji Europejskiej z 2019 r.”, ogólnie w UE funkcjonuje ponad 41 000 różnych podmiotów zrzeszających producentów rolnych (w tym 21 769 podmiotów działających w formie

spółdzielczej) z czego 3 505 to uznane organizacje producentów i ich zrzeszenia (w tym 1 657 w formie spółdzielczej). Inne, niż uznane na podstawie art. 154 rozporządzenia nr 1308/2013, formy w jakich prowadzą działalność producenci rolni to np.:

- *Cooperatives d'Utilisation de Matériel Agricole (CUMAs)* we Francji i Belgii które są formą współpracy spółdzielczej, w której to rolnicy łączą swoje zasoby (maszyny, siłę roboczą, magazyny, warsztaty itp.) do wspólnego prowadzenia działalności rolniczej (37% spółdzielni belgijskich tj. około 100 z 301 uznaje się za CUMA);
- *Groupement Agricole d'Exploitation en Commun (GAEC)* we Francji – jest to najmniejsza forma prawna pod względem liczby członków, gdyż już dwóch producentów może tworzyć GAEC (w 2017 roku było 36 200 tego typu podmiotów);
- *Erzeugergemeinschaften (EZGs)* w Niemczech (już wyżej wskazane), w głównej mierze zajmują się komercjalizacją produktów swoich członków;
- *Production type cooperatives (TSZ)* na Węgrzech, gdzie producenci są jednocześnie członkami i pracownikami spółdzielni (prowadzą szeroki zakres działalności taki jak usługi maszynowe, usługi finansowe, magazynowanie itp.);
- *Reti D'Imprese* we Włoszech, które są relatywnie nowym rozwiązaniem prawodawca krajowego, obok dobrze ugruntowanej działalności spółdzielczej (datowanej od 1854), a które działają na zasadzie długoterminowych umów dwóch lub więcej podmiotów gospodarczych w ramach konkretnego przedsięwzięcia/ projektu;
- *Sociedades Agrarias de Transformación (SAT)* w Hiszpanii – są to spółki cywilne mające na celu, podobnie jak spółdzielnie, np. poprawę produkcji lub sprzedaż produktów, przy jednak zachowaniu większej niezależności, członków w porównaniu do spółdzielni.

Ponadto, jak zostało wskazane w raporcie Komisji Europejskiej z 2018 r. pn. „*Study on Producer Organisations and their activities in the olive oil, beef and veal and arable crops sectors*”, w sektorze zbóż w UE funkcjonuje 189 uznanych na podstawie art. 154 rozporządzenia nr 1308/2013 organizacji producentów, w tym 148 w Niemczech, 16 w Portugalii i 14 we Włoszech, natomiast działających na podstawie odrębnych krajowych przepisów ogólnie funkcjonuje około 1400 podmiotów, z tego 672 w Hiszpanii. Z kolei w sektorze wołowiny i cielęciny ogólnie w UE działa 178 uznanych organizacji producentów (w tym 101 we Francji oraz 43 w Niemczech) oraz w oparciu o odrębne przepisy – ponad 633 podmioty.

W szerszym odniesieniu do działalności spółdzielczej na poszczególnych rynkach, zgodnie z ww. raportem Komisji Europejskiej z 2019 r., powszechność tej formy jest zróżnicowana, niemniej jednak w państwach takich jak Holandia, Irlandia, Francja czy Niemcy wynosi odpowiednio >80%, >50%, >50% i 30–45%. Jednocześnie, w ujęciu branżowym poziom zorganizowania przedstawia się następująco:

- 1) trzoda chlewna: Francja (85%), Dania (90%);
- 2) mleko: Dania 97%, Holandia 86%, Polska 75%, Niemcy 65%, Francja 50%;
- 3) zboża: Francja (74%), Austria (70%), Holandia (60%) Niemcy ok. 50%;
- 4) cukier: Francja 62%, Holandia 100%, Austria 95%, Włochy – ok. 20%.

W Polsce generalnie w różnego typu spółdzielniach zrzeszonych jest jedynie około 15% rolników (za wyjątkiem ww. sektora mleka, który zrzesza 75% rynku). Jednocześnie funkcjonuje ok. 780 grup producentów rolnych (w tym 444 podmioty w formie spółdzielczej), w których zrzeszonych jest ok. 11 tys. rolników na ogólną liczbę ok. 1,5 mln producentów rolnych (funkcjonują także dwa związki grup producentów rolnych). Brak jest natomiast uznanych organizacji producentów na podstawie art. 154 rozporządzenia nr 1308/2013, za wyjątkiem sektora owoców i warzyw, na którym funkcjonuje ok. 250 podmiotów.

W związku z powyższym, niezbędne i pilne jest dalsze systemowe wspieranie konsolidacji poziomej (wspólne podmioty gospodarcze w postaci grup producentów rolnych, organizacji producentów) i pionowej (związki grup, zrzeszenia organizacji producentów) producentów rolnych.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby fizyczne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby prawne, prowadzące działalność rolniczą, które prowadzą gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym lub w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej	ok. 1,5 mln	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia wspólnych struktur gospodarczych w postaci grup producentów rolnych i organizacji producentów.

Grupy producentów rolnych	ok. 780 podmiotów	Rejestry grup producentów rolnych, prowadzone przez dyrektorów oddziałów Regionalnych ARiMR	Prowadzenie działalności w oparciu o znowelizowane przepisy dotyczące funkcjonowania grup producentów rolnych.
Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Centrala i 16 oddziałów regionalnych	Ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 2019 r. poz. 1505)	Stosowanie znowelizowanych przepisów dotyczących uznawania grup producentów rolnych i związków grup oraz organizacji producentów i ich zrzeszeń, a także sprawowania nad nimi nadzoru.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248), projekt ustawy, wraz z dokumentami dotyczącymi prac nad tym projektem, został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, z terminem na zgłaszanie ewentualnych uwag nie krótszym niż 30 dni.

Projekt ustawy został przesłany do następujących podmiotów:

- 1) Krajowej Rady Izb Rolniczych;
- 2) Krajowej Rady Spółdzielczej;
- 3) Rady Dialogu Społecznego;
- 4) Forum Związków Zawodowych;
- 5) Związku Przedsiębiorców i Pracodawców;
- 6) Związku Rzemiosła Polskiego;
- 7) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych;
- 8) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Solidarność '80;
- 9) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”;
- 10) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”;
- 11) Sekretariatu Rolnictwa Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”;
- 12) Krajowego Sekretariatu Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego NSZZ Solidarność '80;
- 13) Związku Zawodowego Rolnictwa „Samoobrona”;
- 14) Związku Zawodowego Centrum Narodowe Młodych Rolników;
- 15) Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych;
- 16) Federacji Związków Pracodawców – Dzierżawców i Właścicieli Rolnych;
- 17) Związku Zawodowego Rolników „Ojczyzna”;
- 18) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych Rolników i Organizacji Rolniczych;
- 19) Związku Zawodowego Rolników Rzeczypospolitej „Solidarni”;
- 20) Związku Zawodowego Pracowników Rolnictwa w RP;
- 21) Związku Zawodowego Wsi i Rolnictwa „Solidarność Wiejska”;
- 22) Związku Zawodowego Rolnictwa i Obszarów Wiejskich „REGIONY”;
- 23) Polskiego Związku Zawodowego Rolników;
- 24) Związku Zawodowego Rolników Ekologicznych św. Franciszka z Asyżu;
- 25) Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych – Izba Gospodarcza;
- 26) Krajowej Izby Gospodarczej – Komitet Rolnictwa i Obrotu Rolnego;
- 27) Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich;
- 28) Konfederacji Lewiatan;
- 29) Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej;
- 30) Business Centre Club;

- 31) Federacji Gospodarki Żywnościowej RP;
- 32) Instytutu Gospodarki Rolnej;
- 33) Stowarzyszenia Naukowo – Technicznego Inżynierów i Techników Rolnictwa;
- 34) Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych;
- 35) Krajowego Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw;
- 36) Federacji Grup i Producentów „Wołowina Polska”;
- 37) Stowarzyszenia Grupy Wielkopolskie;
- 38) Wielkopolskiego Zrzeszenia Hodowców i Producentów Drobiu;
- 39) Krajowego Związku Rewizyjnego Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych;
- 40) Unii Producentów i Pracodawców Przemysłu Mięsnego;
- 41) Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POL SUS”;
- 42) Związku Polskie Mięso;
- 43) Stowarzyszenia Rzeźników i Wędliniarzy RP;
- 44) Krajowego Związku Pracodawców-Producentów Trzody Chlewnej;
- 45) Podlaskiego Związku Rolniczych Zrzeszeń Branżowych Producentów Trzody Chlewnej;
- 46) Podlaskiego Związku Hodowców Trzody Chlewnej;
- 47) Stowarzyszenia Producentów Trzody Chlewnej „Podlasie”;
- 48) Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka;
- 49) Polskiego Zrzeszenia Producentów Bydła Mięsnego;
- 50) Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego;
- 51) Polskiego Związku Owczarskiego;
- 52) Krajowej Rady Drobiarskiej – Izby Gospodarczej w Warszawie;
- 53) Krajowej Izby Producentów Drobiu i Pasz;
- 54) Krajowej Federacji Hodowców Drobiu i Producentów Jaj;
- 55) Polskiej Izby Nasiennej;
- 56) Krajowej Federacji Producentów Zbóż;
- 57) Polskiego Związku Producentów Roślin Zbożowych;
- 58) Polskiego Związku Producentów Kukurydzy;
- 59) Krajowego Zrzeszenia Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych;
- 60) Krajowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego;
- 61) Krajowego Związku Plantatorów Roślin Okopowych;
- 62) Stowarzyszenia Polski Ziemniak;
- 63) Unii Warzywno-Ziemniaczanej;
- 64) Polskiego Związku Producentów Chmielu;
- 65) Związku Polskich Plantatorów Chmielu;
- 66) Krajowego Związku Plantatorów Tytoniu;
- 67) Polskiego Związku Plantatorów Tytoniu;
- 68) Ogólnopolskiego Związku Plantatorów Tytoniu w Grudziądzu;
- 69) Polskiego Związku Pszczelarskiego;
- 70) Stowarzyszenia Pszczelarzy Zawodowych;
- 71) Stowarzyszenia Pszczelarzy Polskich „Polanka”;
- 72) Krajowego Związku Spółdzielni Mleczarskich – Związku Rewizyjnego;
- 73) Związku Polskich Przetwórców Mleka;
- 74) Krajowego Stowarzyszenia Mleczarzy;
- 75) Polskiej Izby Mleka;
- 76) Związku Pracodawców, Eksporterów i Importerów Produktów Mleczarskich;
- 77) Spółdzielni Producentów Mleka Krowiego „Karniewo”;
- 78) Spółdzielni Polskie Grupy Mleczne.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z ...r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
Dochody ogółem												
budżet państwa												
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Wydatki ogółem												
budżet państwa												

JST																	
pozostałe jednostki (oddzielnie)																	
Saldo ogółem																	
budżet państwa																	
JST																	
pozostałe jednostki (oddzielnie)																	
Źródła finansowania																	
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych.																
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe																	
Skutki																	
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)									
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z ... r.)	duże przedsiębiorstwa																
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw																
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe																
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa																
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Oczekuje się, że wprowadzenie projektowanych przepisów ułatwi funkcjonowanie MŚP posiadających status grupy producentów rolnych oraz organizacji producentów, a także wzmocni proces tworzenia tego typu podmiotów na obszarach wiejskich.															
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Zwiększenie konkurencyjności na rynku produktów rolnych, a co za tym idzie dochodowości gospodarstw domowych rolników.															
Niemierzalne	Zwiększenie możliwości oddziaływania na sytuację rynkową przez producentów rolnych, stabilizacja dochodów oraz wzmocnienie pozycji producentów rolnych w łańcuchu wartości.																
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na sytuację ekonomiczną i społeczną rodziny, a także osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.																
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu																	
☐ nie dotyczy																	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).										☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy							
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:										☒ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:							
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich										☐ tak							

elektronizacji.	☐ nie
	☐ nie dotyczy
<p>Komentarz: Proponuje się wprowadzenie obowiązku przedkładania, wraz z wnioskiem o uznanie grupy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wersji elektronicznej planu biznesowego; 2) oświadczeń członków grupy o nieprzynależności do innej grupy albo organizacji utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów; 3) oświadczeń członków grupy o dostarczaniu do grupy, w każdym roku jej działalności, co najmniej 70% wyprodukowanych przez nich produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona; 4) oświadczenia grupy o zobowiązaniu do spełniania przez nią warunku dotyczącego zachowania odpowiedniego poziomu rocznych przychodów ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 4 (a w przypadku spółdzielni – art. 3a pkt 4) ustawy z dnia 15 września 2000 r. <p>Propozycje w tym zakresie mają na celu ujednoczenie obowiązujących regulacji oraz ich dostosowanie do aktualnego stanu faktycznego (mimo braku w obowiązujących przepisach ustawy z dnia 15 września 2000 r. obowiązku składania tego typu dokumentów, w praktyce tego typu oświadczenia są w wielu przypadkach składane wraz z wnioskiem o uznanie grupy).</p> <p>Mając na uwadze powyższe należy wskazać, że dodatkowym zadaniem dla dyrektorów OR ARiMR będzie weryfikacja, czy wyżej wymienione oświadczenia zostały złożone wraz z wnioskiem. Niemniej jednak wprowadzone rozwiązanie nie powinno stanowić znacznego obciążenia administracyjnego dla organu.</p> <p>Ponadto w zakresie uznawania grup producentów rolnych oraz organizacji producentów, właściwe wnioski składane będą na formularzu i w formacie danych udostępnionych na stronie internetowej ARiMR. Takie rozwiązanie, przez ujednoczenie dokumentów, powinno przyczynić się do usprawnienia działania tego organu.</p>	
9. Wpływ na rynek pracy	
<p>Należy się spodziewać potencjalnego zwiększenia liczby miejsc pracy, co tym samym wpłynie na ograniczenie bezrobocia oraz zmniejszenie wydatków państwa na świadczenia socjalne w tym zakresie. Grupy producentów rolnych oraz związki takich grup prowadzą swoją działalność jako przedsiębiorcy posiadający osobowość prawną. Wobec powyższego, obowiązane są stosować m.in. regulacje w zakresie polityki finansowej, w tym przepisy ustawy o rachunkowości. W wielu przypadkach powoduje to konieczność zatrudniania wykwalifikowanej kadry.</p>	
10. Wpływ na pozostałe obszary	
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne: ...	☐ demografia ☐ mienie państwowe ☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Brak wpływu na pozostałe obszary
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego	
Proponuje się, żeby projektowane przepisy weszły w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.	
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?	
Nie planuje się ewaluacji efektów projektu.	
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)	
Ekspertyza Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie pn. „Identyfikacja oraz oszacowanie rezerwy efektywności oraz możliwości zwiększenia konkurencyjności krajowego sektora rolnego poprzez upowszechnienie wśród producentów rolnych wspólnych form działania”.	

**„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie”**

Materiał realizowany na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

**Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 -
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.**

**Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**

**Identyfikacja oraz oszacowanie rezerwy efektywności oraz możliwości
zwiększenia konkurencyjności krajowego sektora rolnego poprzez
upowszechnienie wśród producentów rolnych wspólnych form działania**

Ekspertyza do umowy nr 312/19, z dn. 14.11.2019.

Warszawa, 16.12.2019

Wykonawca:

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki
Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
tel. (22) 505 44 44
tel. (22) 505 45 05
fax (22) 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl

Kierownik zespołu:

Dr hab. Marcin Gospodarowicz

Autorzy:

Dr inż. Paweł Chmieliński
Dr hab. Marcin Gospodarowicz
Dr inż. Adam Wasilewski
Dr Barbara Wieliczko

Konsultacje merytoryczne:

Dr inż. Piotr Szajner
Mgr Wiesław Łopaciuk

Weryfikacja i wizualizacja danych:

Mgr Bogdan Buks

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
1.1. Zakres opracowania.....	16
1.2. Uwagi metodyczne	17
2. Analiza stopnia zorganizowania producentów rolnych	20
2.1. Organizacyjno-prawne podstawy funkcjonowania grup producentów rolnych.....	20
2.2. Analiza funkcjonowania grup producentów	24
2.3. Grupy producentów rolnych wg kategorii produktów lub grup produktów	36
2.3.1. Owoce i warzywa.....	41
2.3.2. Bydło żywe i mięso wołowe	44
2.3.3. Świnie	50
2.3.4. Drób.....	56
2.3.5. Mleko.....	61
2.3.6. Ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych	67
2.3.7. Ziarna zbóż	73
2.3.8. Nasiona roślin oleistych.....	79
2.3.9. Buraki cukrowe.....	85
2.3.10. Ziemniaki	91
2.3.11. Tytoń.....	97
2.3.12. Jaja ptasie	103
2.4. Podsumowanie i wnioski	108
3. Identyfikacja i oszacowanie poziomu korzyści wynikających z prowadzenia działalności w zorganizowanych formach	109
3.1. Założenia i podejście badawcze	109
3.2. Wyniki badań	112
3.3. Potencjał rozwojowy współdziałania producentów rolnych w Polsce	126
4. Identyfikacja barier i kosztów związanych ze zrzeszaniem się producentów we wspólne formy działania	158

5.	Wskazanie dostępnych form wsparcia podmiotów możliwych do realizacji w ramach przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej	162
6.	Potencjalne możliwości i korzyści ze zwiększenia poziomu zorganizowania się producentów rolnych w ramach WPR 2021-2027.....	167
7.	Rekomendacje	195
8.	Literatura	198

1. Wprowadzenie

Rolnictwo Unii Europejskiej zatrudnia niemal 11 mln rolników, których gospodarstwa rolne charakteryzują się często niewielkimi rozmiarami oraz niewielką siłą ekonomiczną. Podmioty takie muszą podejmować trudną i nierówną rywalizację ze skoncentrowaną stroną popytową – przetwórcami lub handlowcami, wobec których ich siła ekonomiczna jest stosunkowo niewielka. Łączenie sił w organizacje producenckie jest zatem w teorii i praktyce wskazywane jako jedna z możliwości wzrostu siły negocjacyjnej strony podaźowej dzięki czemu możliwe jest obniżenie kosztów produkcji, wzrost jej jakości, również dzięki możliwości zastosowania technologii niedostępnej dla pojedynczych producentów. W Unii Europejskiej regulacje dotyczące wsparcia grup producentów rolnych funkcjonują już od lat 70 XX w., w Polsce pierwszym aktem prawnym skierowanym do tej grupy podmiotów była ustawa dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026).. Wynika z tego (a także z szeregu innych czynników natury ekonomicznej, organizacyjnej oraz społecznej) istotny niedorozwój tego sektora w ujęciu w szczególności udziału w rynku. Relatywne przewagi komparatywne oraz opłacalność produkcji rolnej w krajach tzw. starej UE zostały zbudowane między innymi przy udziale różnych form organizacji producentów rolnych. Nawet takie tradycyjne formy zrzeszania się, jak spółdzielnie mają w tych krajach zazwyczaj status organizacji producentów, aby móc w pełni korzystać z możliwości wsparcia rynkowego UE oraz być partnerem na rynku, mającym większy potencjał gospodarczy. Przynależność rolników do grup producentów stanowi tam podstawę stabilności produkcji rolnej oraz daje możliwość uzyskania korzystniejszych warunków zaopatrzenia w środki produkcji i sprzedaży wytworzonych produktów.

Jednym z celów prezentowanej analizy jest identyfikacja charakterystyk strukturalnych grup producentów rolnych w Polsce, w odniesieniu do kryteriów form organizacyjno-prawnych oraz branż, w których funkcjonują, identyfikacja potencjału rozwojowego grup producentów rolnych oraz możliwości potencjalnego wsparcia w ramach nowej perspektywy finansowej WPR.

Celem analizy jest również omówienie możliwości wzrostu efektywności oraz konkurencyjności krajowego sektora rolnego dzięki współdziałaniu producentów rolnych, w

kierunku identyfikacji rezerwy efektywności oraz możliwości zwiększenia konkurencyjności krajowego sektora rolnego poprzez upowszechnienie wśród producentów rolnych wspólnych form działania.

W pracy przeanalizowano stopień zorganizowania producentów rolnych w spółdzielniach i ich związkach, podmiotach prawa handlowego, grupach producentów rolnych i ich związkach, a także organizacjach producentów ich zrzeszeniach i organizacjach międzybranżowych, co pozwolić może na określenie cech specyficznych funkcjonowania rolników w ramach jednej z ww. form organizacji. Analiza dotychczasowej aktywności producentów rolnych w kierunku wspólnej organizacji produkcji i sprzedaży pozwala na wyodrębnienie form działalności najczęściej wybieranych przez rolników, jak również ich charakterystykę. Podstawowym przedmiotem analiz są grupy producentów rolnych, zwane dalej również „GPR” lub „grupy”, w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026). Dodatkowo na podstawie art. 152 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347, z dnia 20 grudnia 2013 r., str. 671) państwa członkowskie UE mogą uznawać organizacje producentów, ich zrzeszenia oraz organizacje międzybranżowe, spełniające szereg wymogów w zakresie charakteru podmiotów je tworzących, demokratycznych zasad zarządzania oraz celów, do osiągnięcia których dążą, mogących korzystać ze wsparcia finansowego z funduszy UE oraz pewnych odstępstw od zasad konkurencji UE. Aktualnie w Polsce tego typu podmioty funkcjonują jedynie w sektorze owoców i warzyw. Znaczącą rolę w zakresie współpracy producentów rolnych posiadają również podmioty nie podlegające uznaniu za ww. formy organizacyjne tj. spółdzielnie i ich związki, o których mowa w ustawie z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1285, z późn. zm.), w tym spółdzielnie rolników, o których mowa w ustawie z dnia z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (Dz. U. z 2018 r. poz. 2073) oraz podmioty prawa handlowego o których mowa w ustawie z dnia z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 505, z późn. zm.).

O intensywności współdziałania producentów świadczy liczba funkcjonujących podmiotów, jak również bezpośrednie zaangażowanie rolników w ich działalność. W pierwszej połowie 2019 r. funkcjonowało 886 GPR skupiające ponad 12,5 tys. członków. Przeważającą formą

prawną GPR obecnie są spółdzielnie (49% ogółu GPR) oraz spółki prawa handlowego (47% ogółu GPR)

Analiza różnych form organizacji oraz charakterystyka ich funkcjonowania pozwoliła na opracowanie systematyki korzyści i potencjalnych barier uczestnictwa w organizacjach współpracy. Wyróżniono zgodnie z przyjętymi w piśmiennictwie zasadami trzy wymiary korzyści i barier – ekonomiczne, organizacyjne i socjologiczne.

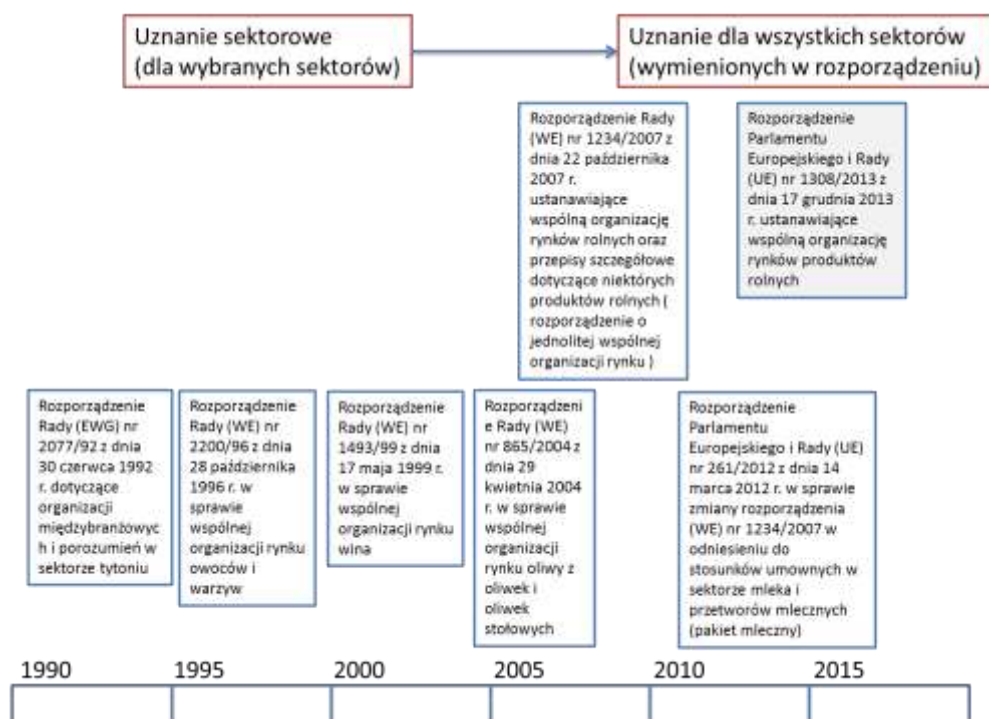
Pokrótce przeanalizowano dostępne formy wsparcia podmiotów możliwych do realizacji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, które umożliwią efektywne stymulowanie zwiększenia poziomu zorganizowania producentów.

W efekcie końcowym oszacowano potencjalne możliwości zwiększenia poziomu zorganizowania się producentów rolnych we wspólnych formach współpracy.

Ostatnia część opracowania stanowi podsumowanie uzyskanych wyników oraz analiz w formie rekomendacji.

Podstawy prawne funkcjonowania grup i organizacji producentów rolnych w Polsce

Wykres 1. Chronologia wybranych aktów prawnych regulujących funkcjonowanie organizacji producentów w Europie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: CMO history of Producer Organisations, Associations and Interbranch Organisations in Europe, Ankara 2018

W ustawodawstwie Unii Europejskiej regulacje prawne dotyczące grup producentów rolnych obecne są od dawna. Pierwotna potrzeba usankcjonowania statusu grup producentów rolnych w krajach Unii Europejskiej, była efektem kryzysu nadwyżek żywności w sektorze owocowo-warzywnym, w latach 70. XX wieku, w wyniku którego władze wspólnotowe rozpoczęły przypisywanie specjalnych prerogatyw organizacjom zrzeszającym producentów rolnych. Szereg rozporządzeń Rady opublikowanych w latach 90 XX w. dotyczyło uznania i wsparcia organizacji producentów w wybranych sektorach produkcji (tytoniu, owoców i warzyw, wina, oliwy i oliwek). (por. wykres 1 ukazujący chronologię powstawania wymienionych aktów prawnych). Unia Europejska (a wcześniej Europejska Wspólnota Gospodarcza) miała świadomość pozytywnego wpływu zrzeszania się producentów rolnych na ich sytuację finansową i rozwój rolnictwa. Z tego powodu znaczenie wspólnego działania rolników w przepisach unijnych rosło. Najwcześniejsza regulacja podstaw działania grup i zrzeszeń Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1360/78 z dnia 19 czerwca 1978 r. w sprawie grup producentów i ich zrzeszeń, którego zakres był ograniczony do regionów z deficytem strukturalnym. Kolejnym całościowym aktem prawnym UE było Rozporządzenie (WE) nr 952/97 z dnia 20 maja 1997 r. o grupach producentów i ich związkach zastąpione w 1999 r. Rozporządzeniem (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) oraz zmieniającym i uchylającym niektóre rozporządzenia. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1857/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność związaną z wytwarzaniem produktów rolnych określało „grupę producentów” w kategoriach podmiotu tworzonego w celu wspólnego przystosowywania, w ramach celów wspólnej organizacji rynków, produkcji i wydajności, członków grupy do warunków rynkowych, w szczególności przez koncentrację dostaw. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) stworzyło zachęty do tworzenia grup i organizacji producentów dzięki nadaniu państwom członkowskim prerogatyw do priorytetowego traktowania grup i organizacji producentów produktów wysokiej jakości, objętych działaniem dotyczącym systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych przewidzianym w tym rozporządzeniu. Zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) nr 702/2014 z 25 czerwca 2014 r. uznającym niektóre

kategorii pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym celem tworzenia grup i organizacji producentów powinno być dostosowanie do wymogów rynkowych procesu produkcyjnego i produkcji producentów, którzy są członkami takiego podmiotu; lub wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w tym przygotowanie do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostaw do odbiorców hurtowych; lub ustanowienie wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności; lub pozostałe działania, które mogą być przeprowadzane przez grupy lub organizacje producentów, takie jak: rozwijanie umiejętności biznesowych i marketingowych oraz organizowanie i ułatwianie procesów wprowadzania innowacji. Uznanie grupy za spełniającą definicję ustawową uwarunkowane jest spełnieniem założeń zapisanych w pojedynczym punkcie. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347, z dnia 20 grudnia 2013 r., str. 671), podkreśla istotność znaczenia organizacji producentów i ich zrzeszeń w koncentracji podaży, poprawie wprowadzania do obrotu, planowania i dostosowywania produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji i stabilizowaniu cen producenta, prowadzeniu badań, promowaniu najlepszych praktyk i oferowaniu pomocy technicznej, gospodarowaniu produktami ubocznymi i zarządzaniu narzędziami zarządzania ryzykiem dostępnymi dla ich członków, a w konsekwencji do wzmocnienia pozycji producentów w łańcuchu dostaw żywności. Ten akt prawny daje państwom członkowskim prerogatywy do uznania (na wniosek) organizacji producentów, deklarujących spełnienie co najmniej jednego z wymienionych celów: zapewnienia planowania i dostosowywania produkcji do popytu, w szczególności w zakresie jakości i ilości; koncentracji dostaw i umieszczania na rynku produktów wytwarzanych przez ich członków, w tym w ramach sprzedaży bezpośredniej; optymalizacji kosztów produkcji i zysków z inwestycji służących utrzymywaniu standardów dotyczących ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt oraz stabilizowaniu cen producentów; promowaniu i udzielaniu pomocy technicznej w zakresie stosowania przyjaznych dla środowiska metod uprawy i technik produkcji oraz odpowiedzialnych praktyk i technik w odniesieniu do dobrostanu zwierząt.

W ustawodawstwie krajowym przełomowym aktem prawnym tworzącym zręby nowoczesnego zrzeszania się polskich producentów rolnych była Ustawa z dnia 15 września

2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026), której rozwiązania legislacyjne w zakresie tworzenia grup producentów rolnych były konstruowane z wykorzystaniem regulacji obowiązujących w prawie niemieckim – zwłaszcza ustawy z dnia 16 maja 1969 r. o dostosowaniu produkcji rolnej do wymogów rynku (tzw. *Marktstrukturgesetz*). W ustawie tej po raz pierwszy zdefiniowano pojęcie grupy producentów rolnych, jako podmiotu posiadającego osobowość prawną, prowadzącego działalność jako osoba prawna (czyli zazwyczaj spółka z o.o. albo spółdzielnia, zakładanego przez producentów produktu rolnego lub grupy produktów w celu dostosowania produkcji rolnej do warunków rynkowych, poprawy efektywności gospodarowania, planowania produkcji ze szczególnym uwzględnieniem jej ilości i jakości, koncentracji podaży oraz organizowania sprzedaży produktów rolnych i ochrony środowiska przyrodniczego; działającego na podstawie statutu lub umowy; składającego się z członków, których udział nie powinien przekroczyć 20% głosów na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników; o przychodach ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach członków grupy przekraczających połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, dla których grupa została utworzona; formalnie regulującego obowiązujące członków grupy zasady produkcji, w tym dotyczące jakości i ilości produkcji oraz sposoby przygotowania produktów do sprzedaży. Zgodnie z ustawą cel grupy producentów rolnych powiązany jest zatem z działalnością rolniczą jej członków, cedujących na podmiot część obowiązków związanych na przykład ze sprzedażą produktów rolnych, komercjalizacją, wykonywaniem niektórych usług agrotechnicznych czy zakupem środków produkcji. W początkowym okresie ustawa regulowała również zasady i warunki udzielania ze środków publicznych pomocy finansowej związanej z organizacją i funkcjonowaniem grup. O pomoc finansową na założenie i wsparcie działalności administracyjnej grupa mogła się ubiegać w okresie pierwszych pięciu lat od dnia wydania decyzji administracyjnej stwierdzającej spełnienie warunków określonych w ustawie. Dodatkowo ustawa przewidywała preferencyjne formy finansowania grup w postaci preferencyjnych kredytów inwestycyjnych z możliwością poręczenia przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, dopłat do oprocentowania kredytów obrotowych, zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków i budowli wykorzystywanych na działalność statutową.

Ustawa o grupach producentów była wielokrotnie nowelizowana. Nowelizacja ustawy z dnia 11 września 2015 r. zmodyfikowała cele działania grup producentów rolnych umożliwiając

producentom rolnym prowadzącym gospodarstwo rolne bądź dział specjalny produkcji rolnej, łączenie się w grupy producentów rolnych w celu dostosowania produktów rolnych i procesu produkcyjnego do wymogów rynkowych, wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych, ustanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów rolnych, rozwijania umiejętności biznesowych, marketingowych oraz organizowania i ułatwiania procesów wprowadzania innowacji, a także ochrony środowiska naturalnego. Nowelizacja uszczegółowiła zakres działalności rolniczej, oraz położyła nacisk na innowacyjność. Nowelizacja z 2015 zaostrzyła regulacje umożliwiające tworzenie grup producentów rolnych na bazie już funkcjonujących spółdzielni oraz wprowadziła istotne zmiany w zakresie rejestracji grup producentów rolnych, przenosząc ten obowiązek z urzędów marszałkowskich na dyrektora oddziału terenowego Agencji Rynku Rolnego (następnie od 1 września 2017 r. dyrektor oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) właściwego ze względu na siedzibę grupy, warunkując pozytywną decyzję o uznaniu grupy i wpis do rejestru, spełnieniem warunków określonych w ustawie, oraz zatwierdzeniem planu biznesowego pod warunkiem spełnienia wymagań określonych w przepisach. Plan biznesowy grupy w zakresie realizacji celów określonych w ustawie o grupach producentów rolnych, powinien być zgodny z aktem założycielskim, sporządzony na co najmniej 5 lat, na formularzu opracowanym przez Agencję, a towarzyszyć mu powinny oświadczenia członków grupy o prowadzeniu gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego produkcji rolnej (w zakresie produkcji produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona). Na mocy ustawy grupy te mogą również tworzyć związki grup producentów rolnych reprezentujące interesy grup, których rejestr prowadzi Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Szeroka grupa aktów prawnych reguluje przyznawanie pomocy na tworzenie grup i organizacji producentów w ramach PROW 2014-2020. Wśród nich znajdują się:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.);

- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2018 r., poz. 627 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 maja 2015 r. o finansowaniu wspólnej polityki rolnej (Dz. U. z 2018 r., poz. 719);
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach działania "Tworzenie grup producentów i organizacji producentów" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2016 r., poz. 1284);
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2016 r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, ze względu na które mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 577 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 lutego 2016 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać plan biznesowy grupy producentów rolnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 237 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1).

Rozporządzenie MRiRW z dnia 19 kwietnia 2016 r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, ze względu na które mogą być tworzone grupy producentów rolnych wyróżnia 35 kategorii produktów lub grup produktów (Dz. U. 2016 poz. 577 z późn. zm.), ma zatem kluczowe znaczenie dla tworzenia grup i organizacji producentów. Zgodnie z przytoczonym powyżej Rozporządzeniem MRiRW z dnia 2 sierpnia 2016 r. przedmiotem wsparcia w PROW 2014-2020 były nowo powstałe grupy producentów rolnych, składające się wyłącznie z osób fizycznych, z datą uznania urzędowego wykraczającą poza dzień 1 stycznia 2014 r. spełniające dodatkowe warunki kwalifikowalności, określone w Rozporządzeniu. Kluczowe czynniki kwalifikowalności to skład rodzajowy członków podmiotu (wyłącznie osoby fizyczne), uznanie na podstawie przedłożonego planu biznesowego, zgodnie z ustawą z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych, identyfikacja poprzez numer (EP) nadany przez ARiMR; działalność jako mikro, mały lub średni przedsiębiorca (MŚP), siedziba

na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; wymóg prowadzenia przez każdego członka grupy na terytorium RP produkcji produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została uznana; wiążąca deklaracja realizacji planu biznesowego w celu osiągnięcia jego założeń w okresie trwania wsparcia; brak (w odniesieniu do członków grupy) w składzie podmiotów będący beneficjentami instrumentów wsparcia o podobnym charakterze w ramach poprzednich i bieżącego PROW (2004-2006, 2007-2013 oraz 2014-2020) oraz kategoria produktu podmiotu (wykluczenie dla drobiu żywego (bez względu na wiek), mięsa lub jadalnych podrobów drobiowych (świeżych, chłodzonych i mrożonych), a także owoców i warzyw. Preferencje w przyznawaniu pomocy dotyczyły postaci organizacyjnej podmiotu (spółdzielni), wybranych kategorii produktów (produktów wysokiej jakości objętych art. 16 rozporządzenia EFRROW, w szczególności rolnictwa ekologicznego; trzody chlewnej (świń żywych, prosiąt, warchlaków, mięsa wieprzowego: świeżego, chłodzonego, mrożonego); bydła żywego: zwierząt rzeźnych lub hodowlanych, mięsa wołowego: świeżego, chłodzonego, mrożonego; owiec lub kóz żywych, zwierząt rzeźnych lub hodowlanych, wełny owczej lub koziej strzyżonej potnej, mięsa owczego lub koziego: świeżego, chłodzonego, mrożonego, skór owczych lub kozich surowych (suszonych); miodu naturalnego lub jego produktów pszczelich; roślin w plonie głównym, całych lub rozdrobnionych, z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego; szyszek chmielowych, liczby członków (jak największej), podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu produkcji, charakterystyk strukturalnych rolnictwa na obszarze działania podmiotu (wysokie rozdrobnienie agrarne), deklaracji w planie biznesowym realizacji celów przekrojowych Programu innowacyjności, przeciwdziałania zmianom klimatu lub ochrony środowiska, zatrudnienia w formie umów o pracę oraz osób niepełnosprawnych. Ustawa o grupach producentów była wielokrotnie nowelizowana. Nowelizowane i coraz bardziej restrykcyjne przepisy dotyczące prowadzenia działalności przez grupy spowodowały jednak nie tylko poważne zahamowanie procesu uznawania dotychczas istniejących grup i tworzenie nowych, lecz również wyrejestrowywanie się grup działających już od wielu lat.

Wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw oraz uznane organizacje producentów owoców i warzyw

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1234/2007 z 22 października 2007 roku, ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych¹ producenci owoców i warzyw, mogą utworzyć wstępnie uznaną grupę producentów owoców i warzyw, a następnie ubiegać się o status uznanej organizacji producentów.² W Polsce status uznania nadawany jest przez dyrektora regionalnego oddziału ARiMR. Działalność wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw oraz uznanych organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce regulowana jest ustawą z dnia 19 grudnia 2003 roku o organizacji rynków owoców i warzyw oraz rynku chmielu (Dz. U. z 2019 r. poz. 935) oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 19 września 2013 r. w sprawie warunków wstępnego uznawania grup producentów owoców i warzyw, uznawania organizacji producentów owoców i warzyw i ich zrzeszeń oraz warunków i wymagań, jakie powinny spełniać plany dochodzenia do uznania (Dz.U. z 2017 r. poz. 1823).

Spółdzielnie i ich związki, w tym spółdzielnie rolników oraz podmioty prawa handlowego

Dodatkowa grupa podmiotów, która oparta jest o współdziałanie producentów rolnych, zajmując się produkcyjną obsługą rolnictwa są spółdzielnie i ich związki działające w oparciu o ustawę z dnia 16. września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1285 z późn. zm.) a także nowa forma spółdzielni rolników, o których mowa w ustawie z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (Dz. U. z 2018 r. poz. 2073). Spółdzielnie działają niemal w każdej dziedzinie życia społeczno-gospodarczego kraju. Obsługą wsi i rolnictwa zajmuje się aktualnie w Polsce 7 branż spółdzielczych: Spółdzielnie Mleczarskie, Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne, Spółdzielnie Ogrodniczo-Pszczelarskie, Gminne Spółdzielnie „Samopomoc Chłopska”, Spółdzielnie Kótek Rolniczych, Banki Spółdzielcze.

¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 z 22 października 2007 roku ustanawiające wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych, Dz. Urz. UE L 299 z 16 listopada 2007 r

² A. Suchoń, Grupy i organizacje producentów rolnych wobec wyzwań Wspólnej Polityki Rolnej 2014-2020, „Studia Iuridica Agraria”, 2015, t. 13, s. 135 i dalsze.

Zgodnie z danymi z 2015 r.³ największy udział w produkcyjnej części sektora spółdzielczego skierowanego na obsługę sektora rolnego ma spółdzielczość mleczarska. Do spółdzielni mleczarskich należy około 140 tys. producentów mleka. W Polsce w 2015 r. funkcjonowało 140 spółdzielczych zakładów mleczarskich, które posiadały około 75% udziału w rynku skupu i przetwórstwa mleka, zatrudniały około 24 tys. pracowników. W 2015 r. czynnie działało około 700 RSP, których członkami było około 23 tysięcy osób pracujących w swoich spółdzielniach. Obroty wszystkich RSP osiągnęły wartość około 9 miliardów złotych. W 2015 na rynku działało około 50 spółdzielni rolniczo-pszczelarskich a także 1119 spółdzielni zaopatrzenia i zbytu „Samopomoc Chłopska”, które szacunkowo miały około 160 tys. członków. Oprócz działalności typowo handlowej rozwijają one działalność w zakresie produkcji żywności. Spółdzielnie Usług Rolniczych i Spółdzielnie Kółek Rolniczych prowadzą działalność gospodarczą najczęściej, jako spółdzielnie osób prawnych. Członkami tych spółdzielni są Kółka Rolnicze zrzeszające rolników indywidualnych. W 2015 funkcjonowało około 520 takich podmiotów, zatrudniających około 5 tys. pracowników. Według danych KNF na koniec stycznia 2019 r., działało 547 banków spółdzielczych: 347 zrzeszonych w BPS SA (308 uczestniczących w IPS BPS), 198 zrzeszonych w SGB-Banku SA (196 uczestniczących w IPS SGB) oraz 2 samodzielne. Celem nowej ustawy o spółdzielniach rolników jest uregulowanie zasad i sposobu funkcjonowania spółdzielni oraz stworzenia zachęt do powoływania przez rolników tego typu podmiotów poprzez m.in. wyłączenie ich z niektórych obowiązków fiskalnych.

Dodatkowo zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego działalność rolniczą prowadziło 10 573 spółek, w tym 6732 spółek prawa handlowego i 2826 spółek cywilnych. Jeżeli chodzi o spółki prawa handlowego, to dominowały spółki kapitałowe. Na 6732 spółki prawa handlowego spółki kapitałowe stanowiły 6265 (z czego 87 to spółki akcyjne, a 6178 to spółki z ograniczoną odpowiedzialnością), natomiast spółek osobowych było to tylko 467, w tym partnerskich – 0, jawnych – 317, komandytowych – 107, komandytowo-akcyjnych – 43. Wśród spółek kapitałowych zdecydowaną większość stanowiły spółki z udziałem kapitału prywatnego, z czego z udziałem kapitału polskiego – 5398, zaś zagranicznego – 1703. W stosunku do istniejących podmiotów prowadzących działalność jako rolnicy indywidualni nie

³ R. Kata Spółdzielczość w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej – stan i współczesne wyzwania, 2015

jest to liczba znacząca, lecz często spółki dysponują sporym kapitałem oraz majątkiem i zasobami ziemi rolnej⁴.

KOWR sprawuje nadzór właścicielski nad działalnością 41 spółek hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej wyszczególnionych w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2018, poz. 1525). W spółkach tych prowadzona jest hodowla twórcza i zachowawcza oraz gromadzony jest materiał genetyczny roślin i zwierząt decydujący o postępie biologicznym. Bezpośredni nadzór nad tymi spółkami, w imieniu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, sprawuje Departament Nadzoru nad Spółkami KOWR. Ze względu na wiodący kierunek hodowli i rodzaj prowadzonych prac hodowlanych można wydzielić 3 grupy spółek: spółki hodowli roślin – 8, spółki hodowli zwierząt – 19, spółki hodowli koni i stada ogierów – 14⁵.

1.1. Zakres opracowania

Przedmiotem prowadzonych prac było opracowanie materiału w zakresie potencjału wzrostu efektywności oraz konkurencyjności krajowego sektora rolnego dzięki współdziałaniu producentów rolnych. Zgodnie z przedstawioną specyfikacją celem ekspertyzy jest kompleksowa analiza obejmująca ocenę aktualnego poziomu zorganizowania producentów rolnych (w ujęciu globalnym oraz z uwzględnieniem poszczególnych form prawno-organizacyjnych a także sektorów rolnych), wraz z oszacowaniem potencjału wzrostu poziomu zorganizowania się producentów rolnych we wspólnych formach współpracy, identyfikacja i kwantyfikacja korzyści oraz barier związanych ze wspólnym działaniem producentów rolnych, a także wskazanie dostępnych form wsparcia możliwych do realizacji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej po 2020.

Zakres prowadzonych prac obejmował analizę stopnia zorganizowania producentów rolnych w poszczególnych formach prawno-organizacyjnych, a także identyfikację korzyści i oszacowanie ich poziomu, wynikających z prowadzenia działalności w poszczególnych formach prawno-organizacyjnych, wraz z wynikami badań własnych uzupełnionymi przez studium przypadku. Następnie podjęto się identyfikacji barier i kosztów związanych ze

⁴ Bieluk, J. (2017). Spółki prawa handlowego a ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego. *Studia Iuridica Lublinensia*, 26(1), 23-34

⁵ Dane KOWR <http://www.kowr.gov.pl/spolki>, dostęp: 02.12.2019

zrzeszaniem się producentów w wspólne formy działania. Następnie wskazano na dostępne formy wsparcia podmiotów w poszczególnych typach prawno-organizacyjnych, możliwych do realizacji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 r. W tym celu analizą objęto zapisy projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 wraz z oszacowaniem jego wysokości, umożliwiającym efektywne stymulowanie zwiększenia poziomu zorganizowania producentów.

Wreszcie zgromadzony bogaty materiał badawczy, bazujący na analizach eksperckich, literaturze przedmiotu, niepublikowanych danych oraz z udziałem ekspertów pozwolił na oszacowanie potencjalnych możliwości zwiększenia poziomu zorganizowania się producentów rolnych w poszczególnych prawno-organizacyjnych formach współpracy, w poszczególnych latach okresu programowania WPR 2021-2027 oraz wielkości korzyści z tego wynikających (z uwzględnieniem sektorów produkcji rolnej).

1.2. Uwagi metodyczne

Strukturę opracowania stanowiącego materialny efekt przeprowadzonych analiz przygotowano w oparciu o następujący schemat, będący również ramowym planem postępowania badawczego:

- a) wprowadzenie – podstawy prawne, cel i zakres opracowania, przedmiot badań,
- b) metody badań i gromadzenia danych,
- c) wyniki przeprowadzonych badań,
- d) wnioski
- e) propozycje do nowego okresu programowania Wspólnej Polityki Rolnej 2021-2027 w zakresie wsparcia wspólnych form działania producentów rolnych.

Do oceny potencjału wzrostu efektywności oraz konkurencyjności krajowego sektora rolnego dzięki współdziałaniu producentów rolnych wykorzystana zostanie baza danych Polskiego

FADN (w tym dane dotyczące sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej producentów rolnych wg. poszczególnych typów produkcyjnych), dane ARIMR, GUS oraz repozytoria zbudowane w toku prac badawczych prowadzonych przez ekspertów i naukowców zajmujących się omawianą problematyką.

Pozyskane dane dotyczyły m.in. liczby podmiotów w sektorze rolnym (w ujęciu ogólnym oraz tam gdzie to możliwe, w rozbiciu na typy/rynki), liczby rolników, liczby istniejących form wsparcia i ich wykorzystania. Integralnym elementem wnioskania są pogłębione wywiady przeprowadzone z ekspertami oraz przedstawicielami organizacji zrzeszających (jako reprezentantami praktyki gospodarczej). Informacje te uzupełniono poprzez badania własne – ankietę skierowaną do przedstawicieli zrzeszonych podmiotów, która wraz ze studium przypadku pozwoliła na uzupełnienie wiedzy odnośnie problemów, barier, korzyści oraz stopnia zaawansowania integracji podmiotów.

Ankietę skierowano do 152 przedstawicieli grup i organizacji producentów, co stanowiło celowo dobraną próbę. W rezultacie uzyskano dane z 63 podmiotów. Po odrzuceniu formularzy z informacjami niepełnymi w rezultacie pozyskano materiał z 52 jednostek tego typu. Analizę materiału ankietowego wraz ze studium przypadku prezentuje rozdział 3. Wnioskowanie pozwoliło na uzupełnienie danych z innych badań oraz opracowań, chociaż liczebność badanej zbiorowości pozwala na wnioskowanie na poziomie ogólnego zbioru. Jednakże stanowi to najbardziej aktualny zestaw informacji, pozwalający na weryfikację danych.

W procesie analizy danych wtórnych przeprowadzone zostały badania typu *desk research*, której podstawą była analiza materiałów zastanych, tj. publikacji, raportów, internetowych baz danych oraz stron poszczególnych instytucji zajmujących się szeroko ujętą problematyką procesu zrzeszania się producentów rolnych. Uzupełnieniem badań tego typu były opisowe i statystyczne metody analizy (zestawienia, ujęcia przekrojowe, wskaźniki) oraz metoda graficznej prezentacji danych (mapy, ideogramy, rysunki i wykresy).

Na potrzeby budowy bazy danych zastosowane zostały techniki *data mining* (programowania celem analizy dużych zbiorów danych), którą przede wszystkim wykorzystano na potrzeby analizy danych FADN w relacji do zbudowanej wieloźródłowej bazy danych, zestawionych na potrzeby odpowiedzi na postawione problemy badawcze.

Obok metody ankietowej niniejszym opracowaniu wykorzystano szereg metod badawczych, w tym m.in.

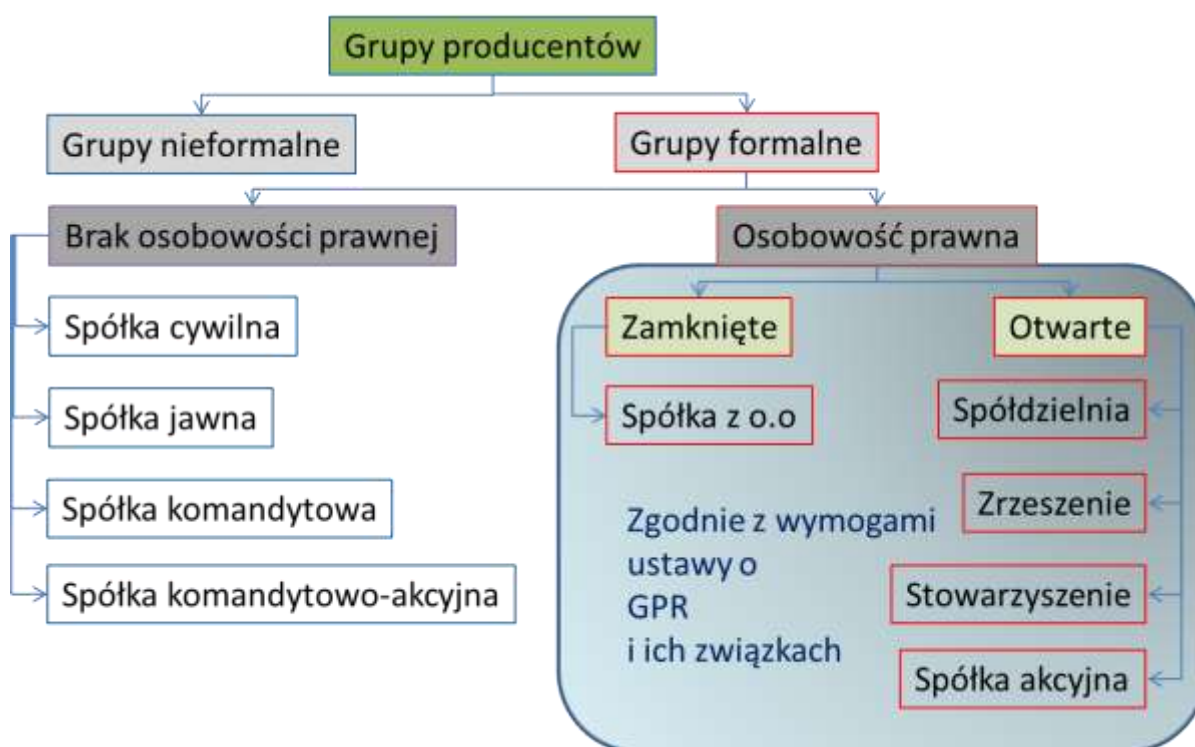
- a) opisowa,
- b) porównawcza,
- c) wskaźnikowa,
- d) statystyczna metoda ekstrapolacji danych, która jest jedną z podstawowych metod wykorzystywanych przy prognozowaniu danych finansowych i szacowania poziomu zmian ilościowych. Metoda ekstrapolacji trendów, na podstawie uzyskanych danych z różnych źródeł pozwala prognozować wybrane zjawiska w perspektywnie przyszłych na przyszłe okresy. W tym dziale zajęto się dokładniej opisem najczęściej stosowanej metody ekonometrycznej MNK, która służy do prognozy danych finansowych na podstawie regresji liniowej.
- e) panel ekspertów z analitykami zajmującymi się poszczególnymi rynkami (eksperci stanowili grono pracowników IERiGŻ-PIB, legitymujących się co najmniej 10-letnim stażem w pracy badawczej dotyczącej rynków rolnych),
- f) wywiady bezpośrednie z przedstawicielami związków branżowych oraz ekspertów rynkowych, według scenariusza opracowane z użyciem problemów zarysowanych w zapytaniu ofertowym przesłanym przez Zamawiającego.

2. Analiza stopnia zorganizowania producentów rolnych

2.1. Organizacyjno-prawne podstawy funkcjonowania grup producentów rolnych

Systematyka (potencjalnych i możliwych) form organizacyjno-prawnych w przypadku GPR zaprezentowana została na wykresie. 2. W praktyce uregulowania prawne wykluczają explicite grupy nieformalne, oraz te nie posiadające osobowości prawnej. Na gruncie ustawy o GPR, która zawiera wymóg przyjęcia formy, zapewniającej osobowość prawną, dopuszczalne formy organizacyjno-prawne GPR zawężone zostały do spółek prawa handlowego, zwłaszcza spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielni, zrzeszeń i stowarzyszeń.

Wykres 2. Systematyka form organizacyjno-prawnych grup producentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bała D. Organizacja i funkcjonowanie grup producentów rolnych w województwie wielkopolskim, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań 2018

Zestawienie form organizacyjno-prawnych, w jakich działalność mogą prowadzić GPR i ich podstawowych charakterystyk, a także skrócony opis korzyści i stron ujemnych wynikających z funkcjonowania w danej formie organizacyjno-prawnej zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności gospodarczej przez grupy producentów rolnych

Charakterystyki	Formy prawne			
	Spółka z o.o	Spółdzielnia	Zrzeszenie	Stowarzyszenie
Podstawa prawna	Ustawa z dnia 15.09.2000 – Kodeks spółek handlowych (ksh)	Ustawa z dnia 16.09.1982 – Prawo spółdzielcze	Ustawa z dnia 8.10.1982 o społeczno-zawodowych organizacjach rolników	Ustawa z dnia 7.04.1989 – Prawo o stowarzyszeniach
Charakter podmiotu	- gospodarczy	- gospodarczy - społeczny	- społeczno-zawodowy - gospodarczy	- społeczny
Obszar działania	brak ograniczeń ustawowych	brak ograniczeń ustawowych	terytorium RP	brak ograniczeń ustawowych
Dopuszczalne członkostwo	- osoby fizyczne - osoby prawne	- osoby fizyczne - osoby prawne	- osoby fizyczne	- osoby fizyczne
Liczba członków założycieli	min. 5 osób fizycznych, prawnych lub podmiotów nie posiadających osobowości prawnej, szyski chmielowe – minimalna liczba członków grupy	min. 5 osób fizycznych lub prawnych	min. 10 osób, w tym co najmniej osiem prowadzących gospodarstwo rolne jako właściciele, posiadacze lub użytkownicy	min. 7 osób fizycznych

	7 osób, suszone liście tytoniu – liczba członków nie mniejsza niż 50 osób			
Forma zaangażowania finansowego	udział	udział	składki członkowskie	składki członkowskie
Udział w podejmowaniu decyzji w grupie	równy dla wszystkich członków – \leq 20% na członka	równy dla wszystkich członków – \leq 20% na członka	równy dla wszystkich członków – \leq 20% na członka	równy dla wszystkich członków – \leq 20% na członka
Kapitał założycielski	5000 PLN	wysokość udziałów ustalana w statucie	brak wymogu na etapie zakładania grupy	brak wymogu na etapie zakładania grupy
Odpowiedzialność za zobowiązania	wspólnicy do wysokości wkładów	członkowie do wysokości udziałów	zrzeszenie do wysokości majątku	brak odpowiedzialności członków zarządu za niepodatkowe zobowiązania stowarzyszenia - dla prowadzących działalność gospodarczą
Zalety				
	- Wyłączenie odpowiedzialności wspólników	- Wyłączenie odpowiedzialności wspólników	Demokratyczny charakter organizacji, -	łatwość założenia – niewielkie

X	<p>ich majątkiem osobistym</p> <ul style="list-style-type: none"> - Siła głosu uzależniona od kapitału wniesionego do spółki 	<p>ich majątkiem osobistym</p> <ul style="list-style-type: none"> - Łatwa procedura założenia - Jeden członek jeden głos 	<p>Proste reguły tworzenia i funkcjonowania</p> <p>Szeroki zakres autonomii statutowej</p>	<p>nakłady administracyjne</p>
Wady				
X	<ul style="list-style-type: none"> - Sformalizowana procedura założenia - Umowa sp. z o.o. w formie aktu notarialnego - Obowiązek prowadzenia pełnej księgowości przez spółkę z o.o. - Obowiązek corocznego składania sprawozdań finansowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Jeden członek jeden głos - Obowiązek prowadzenia pełnej księgowości 	<p>Przepisy ustawy o społeczno-zawodowych organizacjach rolników nie regulują szczegółowo aspektów odpowiedzialności za zobowiązania zrzeczenia ani członków zarządu zrzeczenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - brak podziału zysku - trzeba go obowiązkowo przeznaczyć na cele statutowe - ograniczenia dotyczącymi dysponowania majątkiem po zlikwidowaniu stowarzyszenia - brak jednoznacznych regulacji dotyczących odpowiedzialności za zobowiązania stowarzyszenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019 ISBN 978-83-7431-585-2 oraz Bała D. Organizacja i funkcjonowanie grup producentów rolnych w województwie wielkopolskim, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań 2018

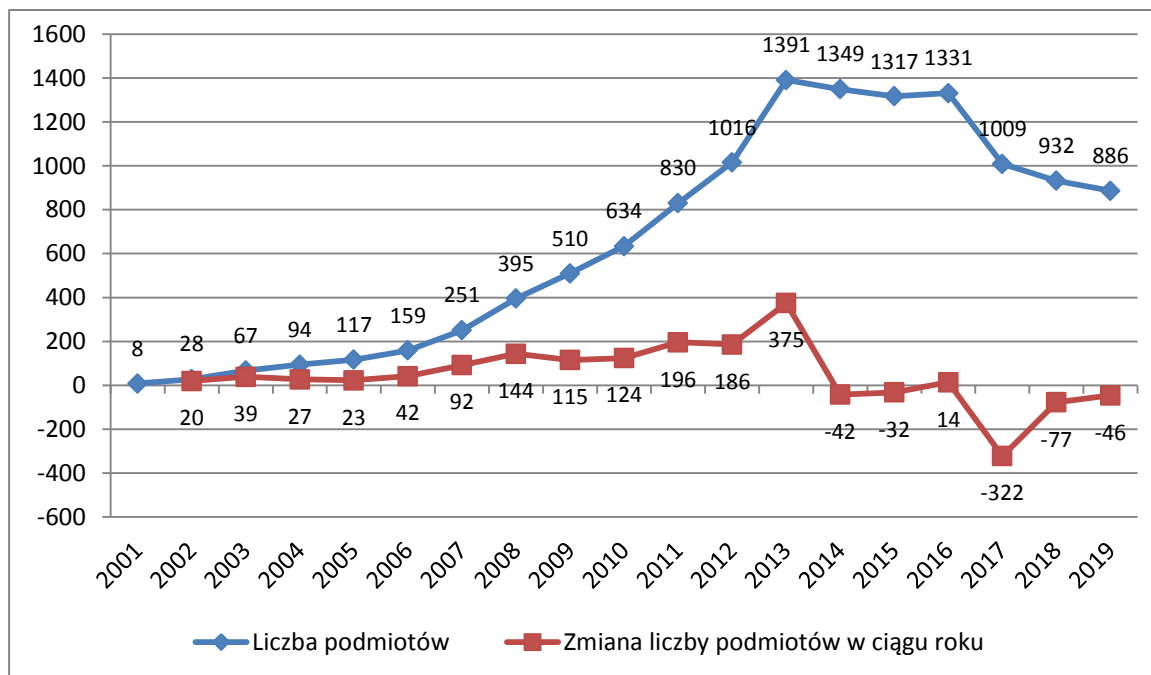
2.2. Analiza funkcjonowania grup producentów rolnych

Podjęcie wspólnych działań przez producentów rolnych jest szczególnie ważne w kontekście dużego rozdrobnienia gospodarstw rolnych. W 2017 roku, wg GUS, funkcjonowało ponad 1,4 mln gospodarstw rolnych. Z tego względu siła negocjacyjna pojedynczego gospodarstwa w relacjach z sektorem przetwórstwa czy handlu jest znikoma. Rozdrobnienie ma ponadto podobny wpływ na możliwość skracania łańcucha dostaw. Podjęcie przez rolników współpracy może przyczynić się do poprawy innowacyjności sektora oraz zapewnienia wysokiej jakości produktów.

Podjęcie przez rolników współpracy jest możliwe praktycznie od początku lat dziewięćdziesiątych w ramach grup producenckich, które obecnie mogą przyjmować formę organizacyjną spółdzielni, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, stowarzyszenia oraz zrzeszenia organizacji rolniczych. Obecnie w Polsce działa 886 grup producentów rolnych (Wykres 3). Niemniej stopień zorganizowania rolników ulega ciągłym zmianom. Od roku 2001 liczba GPR systematycznie wzrastała aż do roku 2013, w którym osiągnęła maksymalny poziom 1391 podmiotów. Następnie w latach 2014-2016 odnotowano nieznaczny spadek liczby GPR, którego tempo wyraźnie przyspieszyło w 2017 roku. Pojawiła się więc tendencja, która może świadczyć o wystąpieniu barier dalszego powstawania grup. Wydaje się jednak, że bardziej uzasadnione byłoby zwiększanie liczby członków oraz podejmowanie współpracy pomiędzy grupami. Jakkolwiek stopień zorganizowania rolników w Polsce przedstawia się dość dobrze w skali Unii Europejskiej w liczbach bezwzględnych⁶, to biorąc pod uwagę liczbę gospodarstw rolnych należy stwierdzić, że w sektorze rolnym istnieje możliwość dalszego rozwoju współpracy w formie grup producentów rolnych.

⁶ W 2017 roku w Unii Europejskiej funkcjonowało ok. 3400 uznanych grup producentów rolnych.

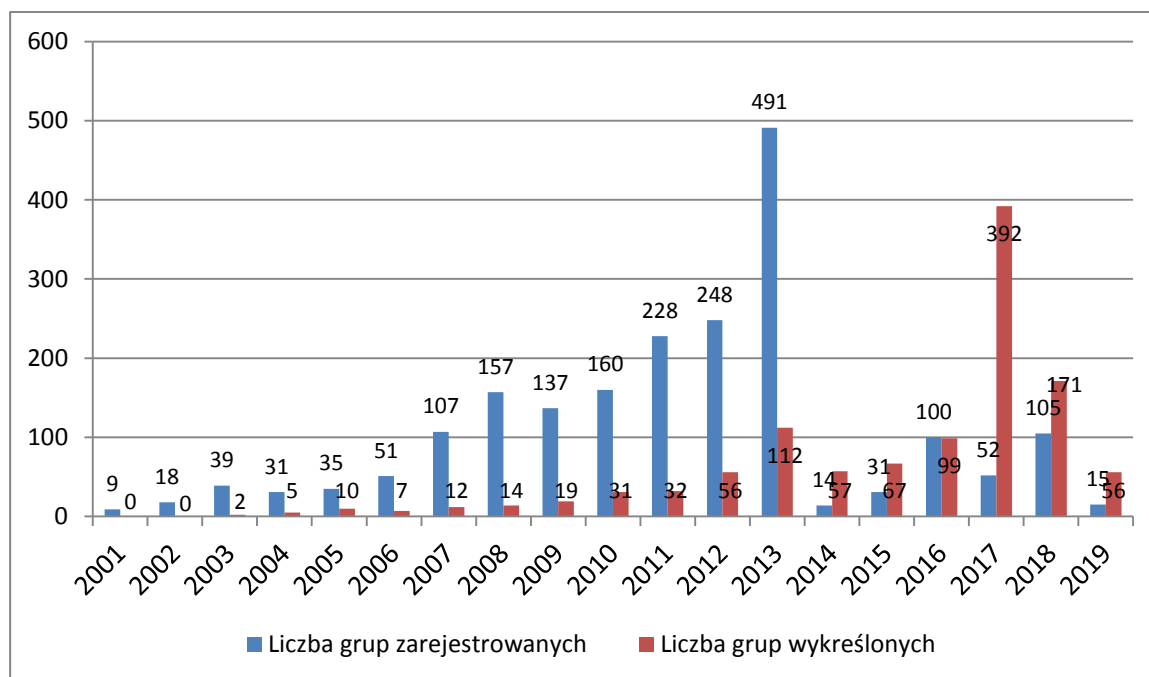
Wykres 3. Liczba istniejących i działających grup producentów rolnych wg roku wydania decyzji o wpisie do rejestru.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Liczba funkcjonujących obecnie GPR w Polsce nie jest wynikiem wyłącznie pojawiania się nowych podmiotów (Wykres 4). Praktycznie od 2003 roku, we wszystkich latach rejestrowano nowe grupy, jak również likwidowano już istniejące. W przyjętym do badań okresie, tj. latach 2001-2019, najwięcej podmiotów zarejestrowano w 2013 roku (491). Z kolei, najwięcej podmiotów zostało wykreślonych z ewidencji w roku 2017 (392). W tym roku wystąpił również największy ubytek GPR. Ich liczba zmniejszyła się o 340 podmioty.

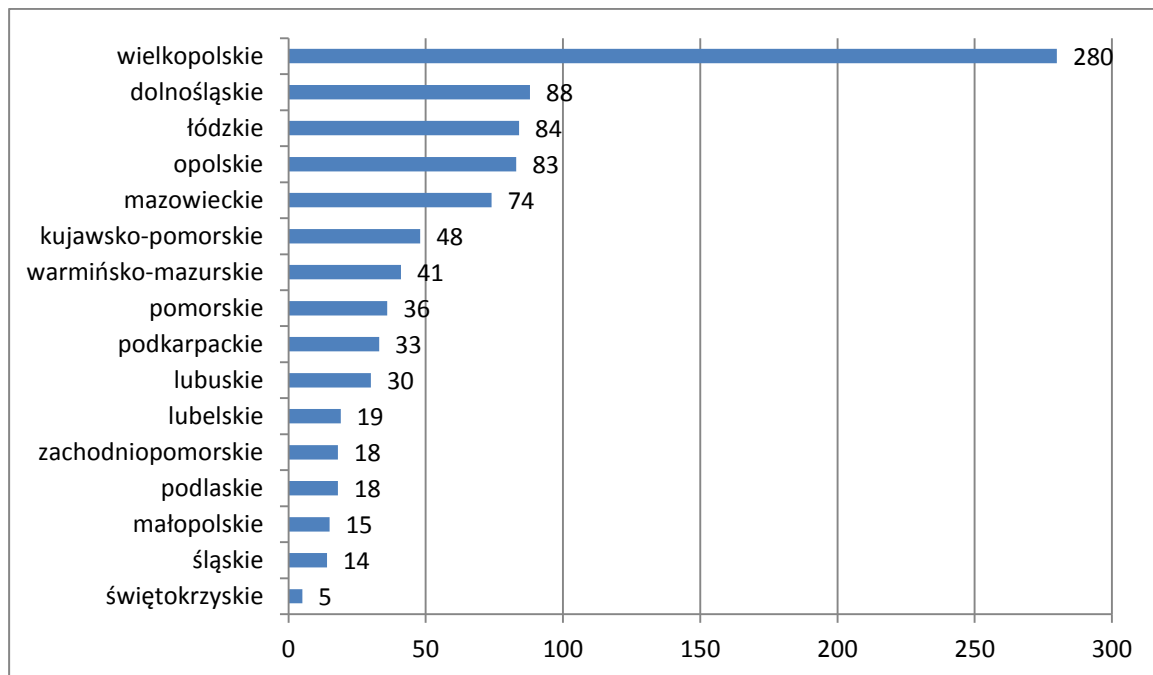
Wykres 4. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w poszczególnych latach od momentu wejścia ustawy z 2000 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Liczba producentów rolnych jest obecnie znacznie zróżnicowana regionalnie (Wykres 5). Największą ich liczbę odnotowano w woj. wielkopolskim. W województwie tym działa 280 GPR. Współpraca w formie grup producentów rolnych jest również dość dobrze rozpowszechniona w województwie dolnośląskim, łódzkim i opolskim. W każdym z tych województw funkcjonuje ponad 80 GPR. Do poziomu tych województw zbliża się również województwo mazowieckie, w którym działają 74 GPR. Najniższą liczbę grup producentów rolnych odnotowano natomiast w woj. świętokrzyskim, w którym działa jedynie 5 GPR. Niski stopień upowszechnienia tej formy współpracy producentów rolnych zaobserwowano również w województwie śląskim i małopolskim. Z przeprowadzonych badań wynika ponadto, że współpraca producentów rolnych rozwija się lepiej w regionach o wyższym poziomie rozwoju rolnictwa. Wydaje się w związku z tym uzasadnione wykorzystanie instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej do tworzenia bodźców do podejmowania współpracy, zwłaszcza w regionach o najmniejszym stopniu zorganizowania rolników.

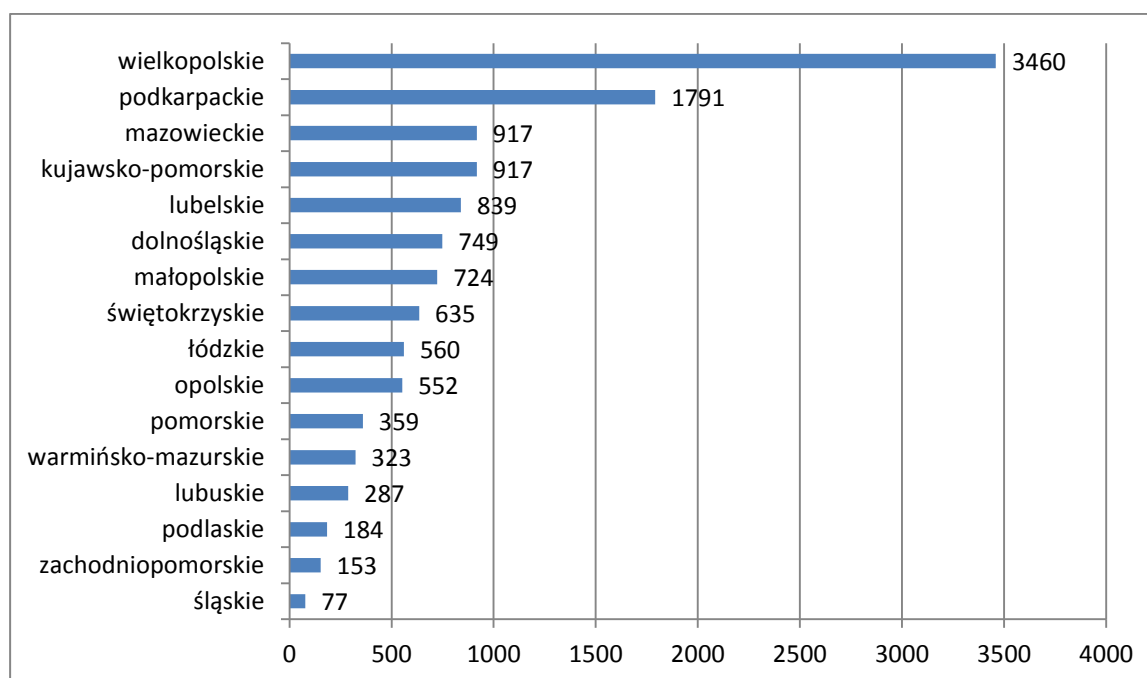
Wykres 5. Liczba grup producentów rolnych w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

O stopniu organizacji producentów świadczy nie tylko liczba grup, ale również bezpośrednie zaangażowanie rolników w ich działalność. W skali całego kraju, wspomniane 886 GPR miało około 12,5 tys. członków. Największe zaangażowanie w działalność grup wykazywali rolnicy z woj. wielkopolskiego (Wykres 6), w którym działała jednocześnie największa liczba organizacji. W województwie tym GPR miały ponad 3,4 tys. członków. Na drugiej pozycji uplasowało się województwo podkarpackie, w którym blisko 1,8 tys. rolników było członkami grup. Trzeba przy tym zaznaczyć, że jest to województwo o najmniejszej średniej powierzchni gospodarstw rolnych. Wysoka skłonność do organizowania się w grupy w takich warunkach może przyczynić się do poprawy sytuacji w sektorze rolnym na obszarach o dużym rozdrobnieniu obszarowym. Niemniej wielkość ekonomiczna gospodarstw na takich obszarach ogranicza również możliwości zaangażowania kapitału własnego w działalność grup producentów rolnych. Z tego względu istotne staje się wsparcie przy pomocy instrumentów finansowych Wspólnej Polityki Rolnej.

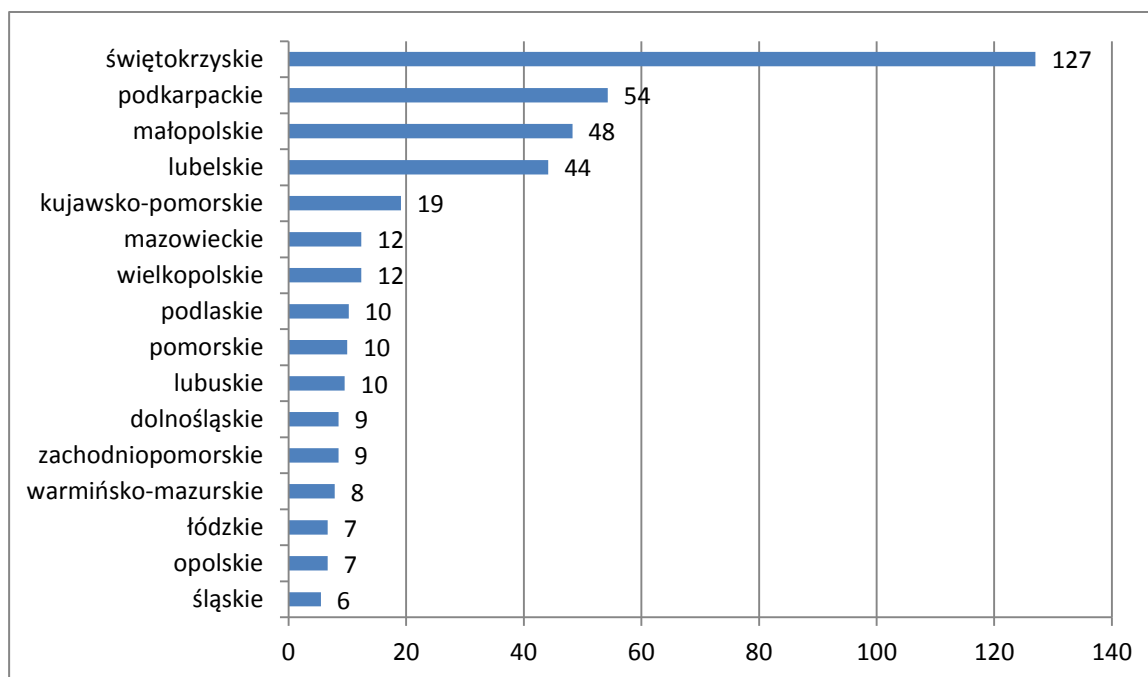
Wykres 6. Liczba członków grup producentów rolnych w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Z przeprowadzonych badań wynika, że grupa producentów rolnych miała średnio nieco ponad 14 członków w skali całego kraju. Średnia wielkość grup producentów rolnych jest jednak bardzo zróżnicowana w układzie regionalnym (Wykres 7). Największą średnią liczebność grup odnotowano w woj. świętokrzyskim (127 członków). Niemniej jest to województwo, w którym działało najmniej grup (5). Dużą średnią liczebnością grup charakteryzowało się woj. podkarpackie (54), małopolskie (48) oraz lubelskie (44). Najmniej członków miały natomiast grupy w woj. śląskim (6), opolskim (7) i łódzkim (8). Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że wielkość grupy producentów rolnych może być warunkowana strukturą obszarową gospodarstw na danym terenie. Ponadto biorąc pod uwagę regionalne zróżnicowanie struktury produkcji rolnej, przesłanką tworzenia grup producentów rolnych o określonej wielkości może być specyfika tej struktury. Innymi słowy wielkość GPR może być determinowana wymaganiami sektora produkcji rolnej, w jakim ona działa. Grupy producentów rolnych o niewielkiej liczbie członków mogą mieć jednak zbyt ograniczone zasoby, aby uzyskać silną pozycję na danym rynku.

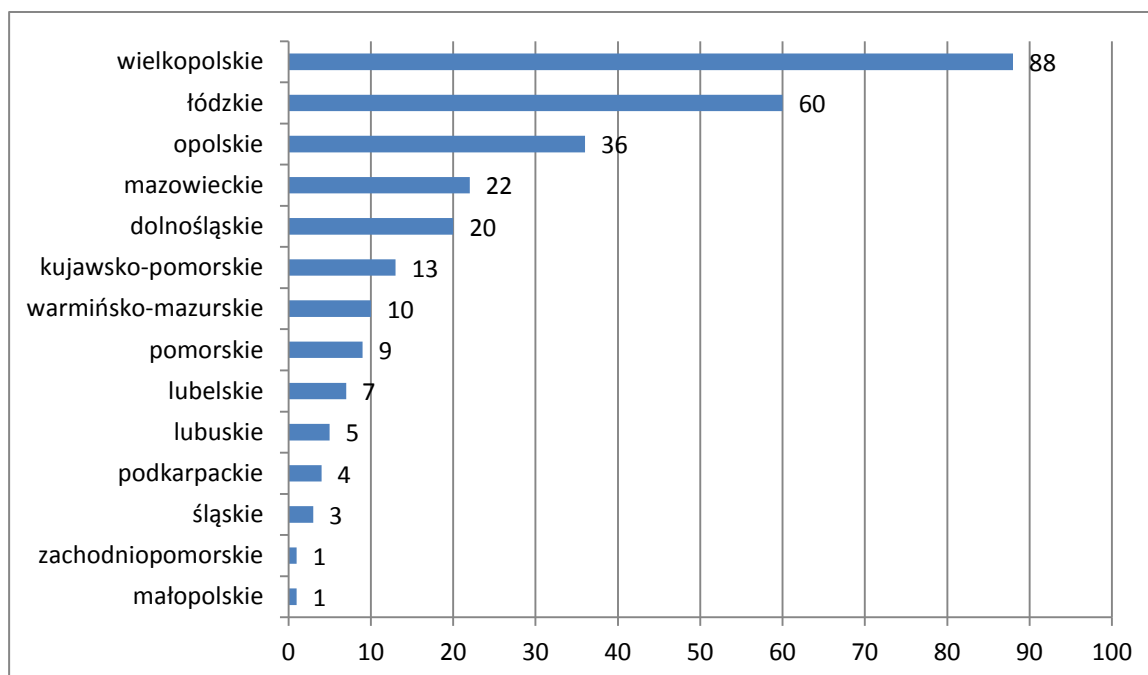
Wykres 7. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Analizując współpracę rolników należy zwrócić również uwagę na grupy producentów rolnych uznane po 1 stycznia 2014 roku (Wykres 8). Do tych grup adresowane były bowiem środki PROW 2014-20, w ramach działania 9. „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów”. W Polsce takich grup było 279, tj. 31,5% w stosunku do ogólnej liczby grup w 2019 roku. Najwięcej tego typu grup działało w województwie wielkopolskim (88), łódzkim (60) i opolskim (36), co dodatkowo potwierdza dość wysoki stopień zorganizowania rolników w tych województwach. Brak grup uznanych po 1 stycznia 2014 roku odnotowano natomiast w województwach: podlaskim i świętokrzyskim. Uzasadnione wydaje się, w związku z powyższym, stworzenie systemu upowszechniania wśród rolników informacji o korzyściach z zaangażowania w sformalizowaną współpracę.

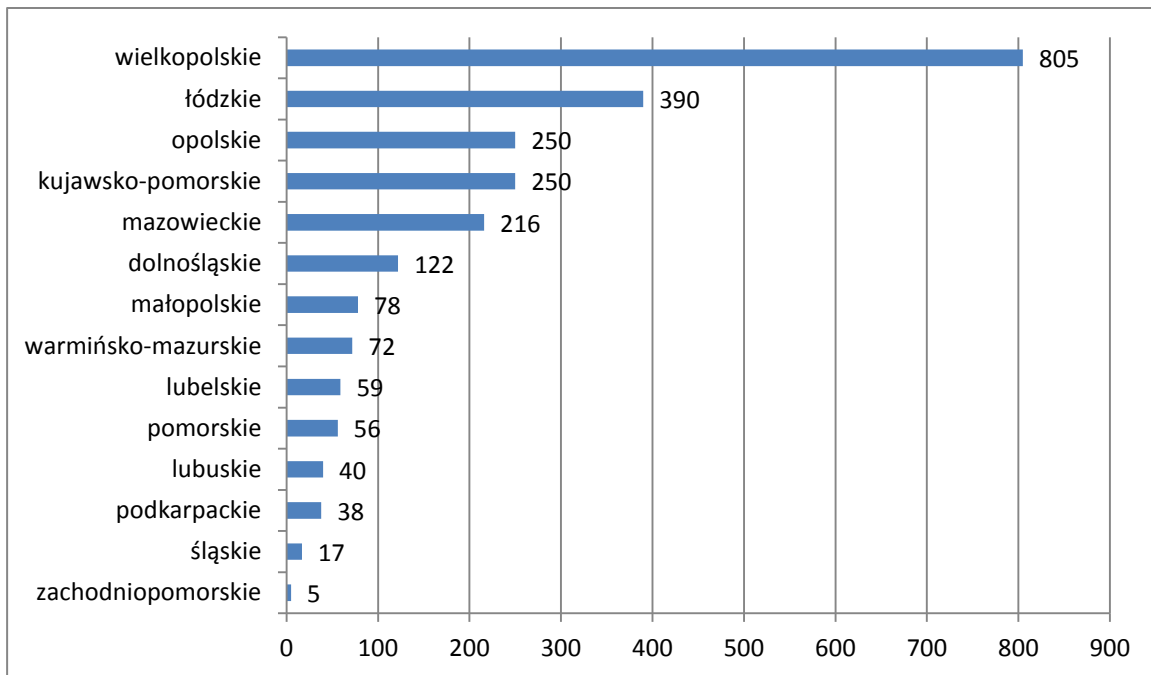
Wykres 8. Liczba grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W działalność grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku zaangażowanych jest blisko 2,4 tys. członków (Wykres 9), co stanowi ok. 19% wszystkich członków grup producentów rolnych w 2019 roku. Największą liczbę członków odnotowano w województwach: wielkopolskim (805), łódzkim (390) oraz opolskim i kujawsko-pomorskim, w których było po 250 członków. Spośród województw, w których występowały te grupy, najmniej członków było w województwie zachodniopomorskim (5) i śląskim (17). Niemniej biorąc pod uwagę zarówno liczbę członków wszystkich GPR, jak i tych uznanych po 1 stycznia 2014 roku, należy stwierdzić, że w sektorze rolnym istnieją duże możliwości rozwoju współpracy producentów rolnych w formie grup producentów rolnych. Liczba członków w odniesieniu do ogólnej populacji rolników, czy gospodarstw rolnych, jest bardzo mała.

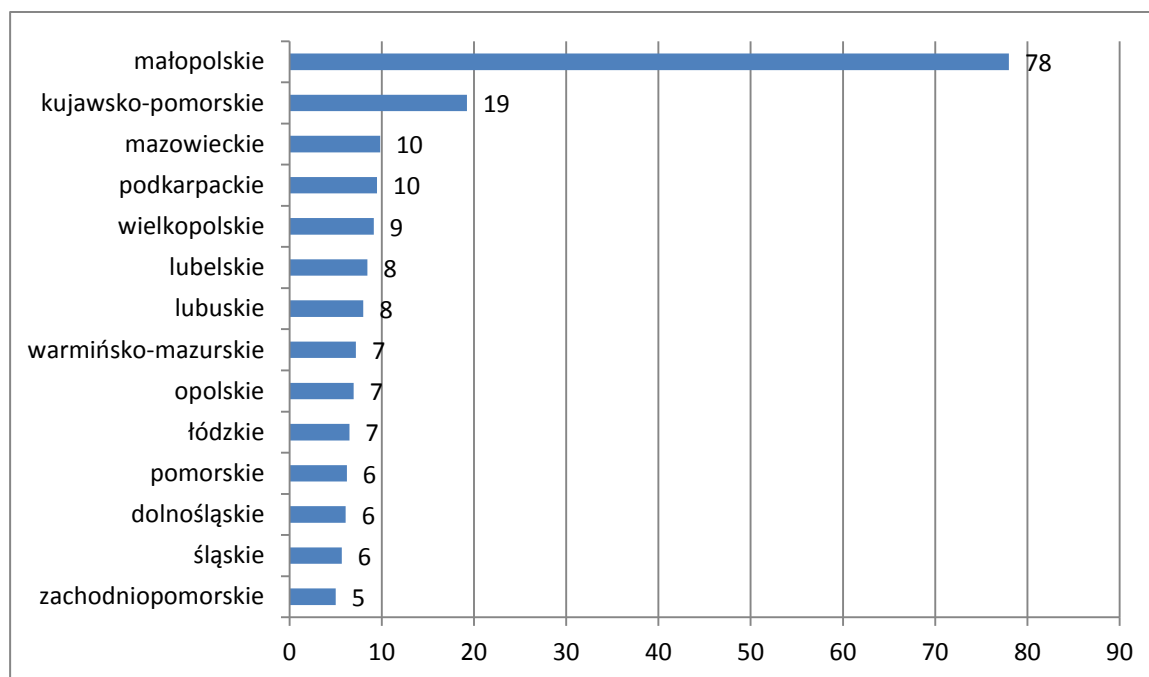
Wykres 9. Liczba członków grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Z przeprowadzonych badań wynika, że średnia wielkość grupy uznanej po 1 stycznia 2014 roku była znacznie mniejsza niż w przypadku całej populacji grup producentów rolnych i wynosiła niespełna 9 osób. Zdecydowanie najwięcej członków liczył grupy w województwie małopolskim (Wykres 10). Średnia liczba członków w tym województwie wynosiła 78. Najmniejsze grupy, tj. liczące 5-6 członków występowały natomiast w województwach: zachodniopomorskim, śląskim, dolnośląskim i pomorskim.

Wykres 10. Średnia liczba członków grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg województw.

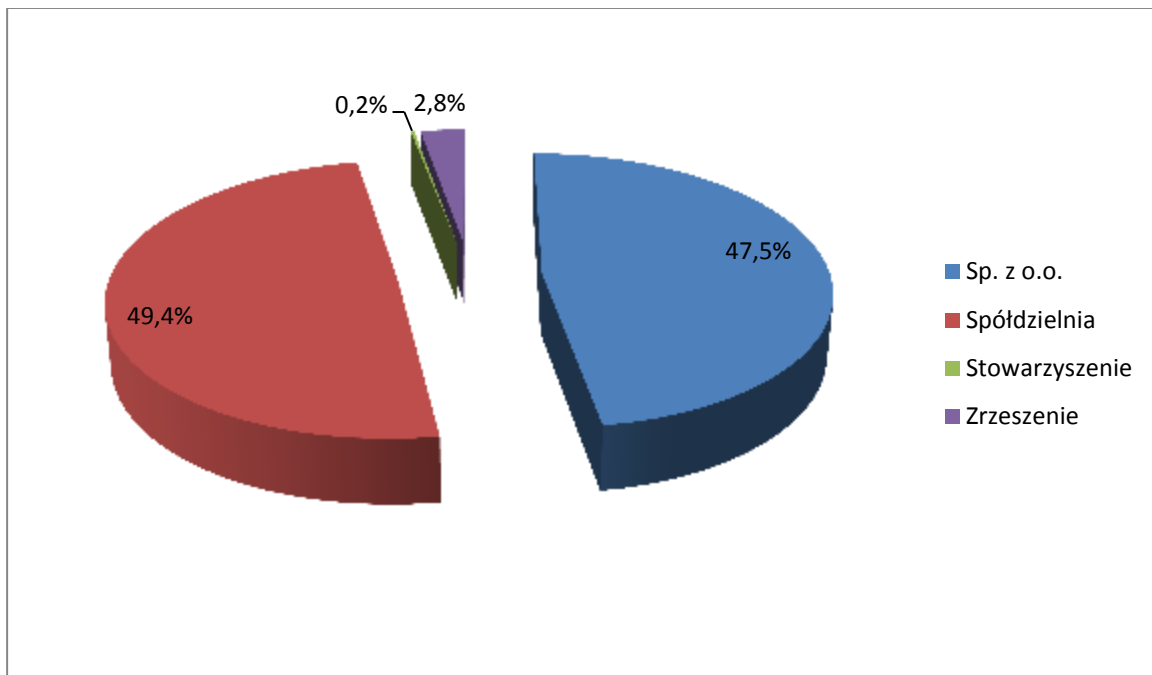

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Współpraca producentów rolnych, jak już wcześniej zaznaczono, jest zorganizowana w postaci 4 form prawnych, tj. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielni, stowarzyszenia oraz zrzeszenia. W strukturze grup producentów rolnych wg formy prawnej (Wykres 11) dominują spółdzielnie. Stanowią one 49,4% ogólnej wszystkich GPR. Nieco niższy, ale zbliżony, udział w ogólnej liczbie grup producentów rolnych (47,5%) mają spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Najmniej liczna jest natomiast grupa obejmująca zrzeszenia, które stanowią jedynie 0,2% wszystkich grup. Nieco inaczej przedstawia się natomiast struktura członków grup producentów rolnych wg formy prawnej (Wykres 12). Podobnie jak w przypadku liczby podmiotów, spółdzielnie mają największą liczbę członków (41%). Niemniej zrzeszenia, które stanowią jedynie 0,2% wszystkich GPR, mają aż 30% członków. Średnia wielkość grupy działającej w ramach tej formy prawnej jest więc zdecydowanie większa niż w przypadku pozostałych form. Z kolei 28,5% członków grup producentów rolnych jest zorganizowana w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Relatywnie niski poziom zaangażowania rolników w tworzenie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością świadczy o niedocenianiu przez nich tej formy prawnej. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością umożliwia bowiem rolnikom podejmowanie działalności

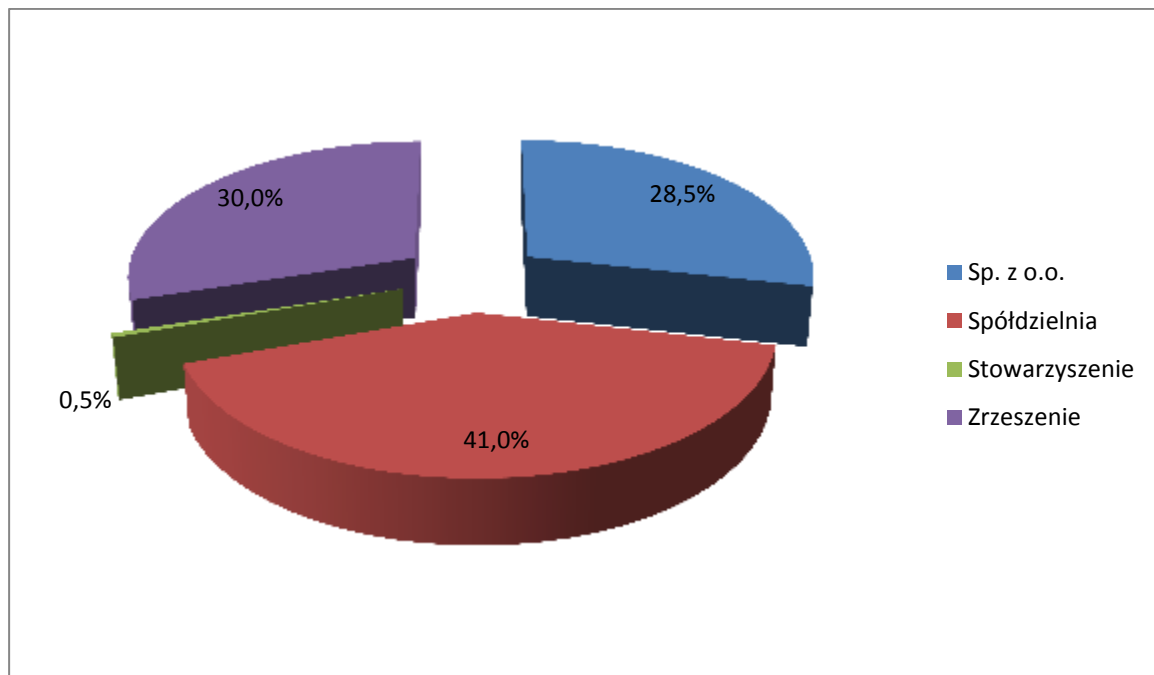
gospodarczej w sektorze przetwórstwa rolno-spożywczego czy handlu bez utraty statusu rolnika. Pewną barierą, zwłaszcza dla drobnych gospodarstw rolnych, może być jedynie wniesienie wkładu do spółki. Obecnie minimalny wkład nie jest jednak zbyt wysoki, ponieważ wynosi jedynie 5 tys. zł. Niemniej powinien on być dostosowany do skali działalności.

Wykres 11. Struktura grup producentów rolnych w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

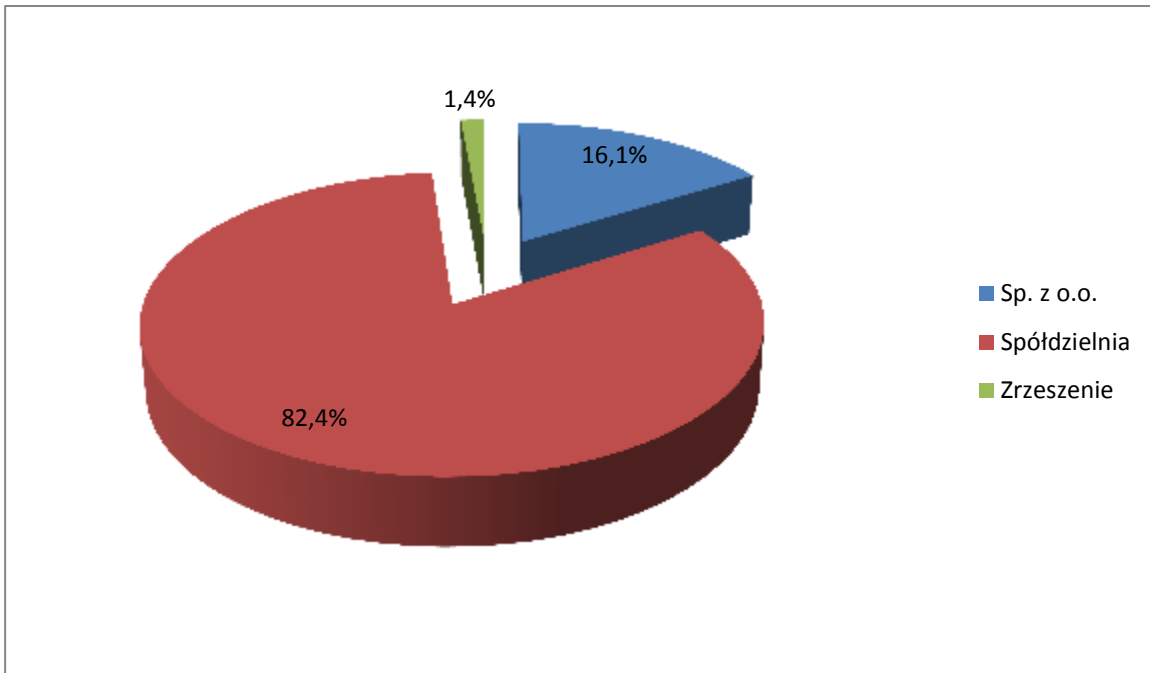
Wykres 12. Struktura członków grup producentów rolnych w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

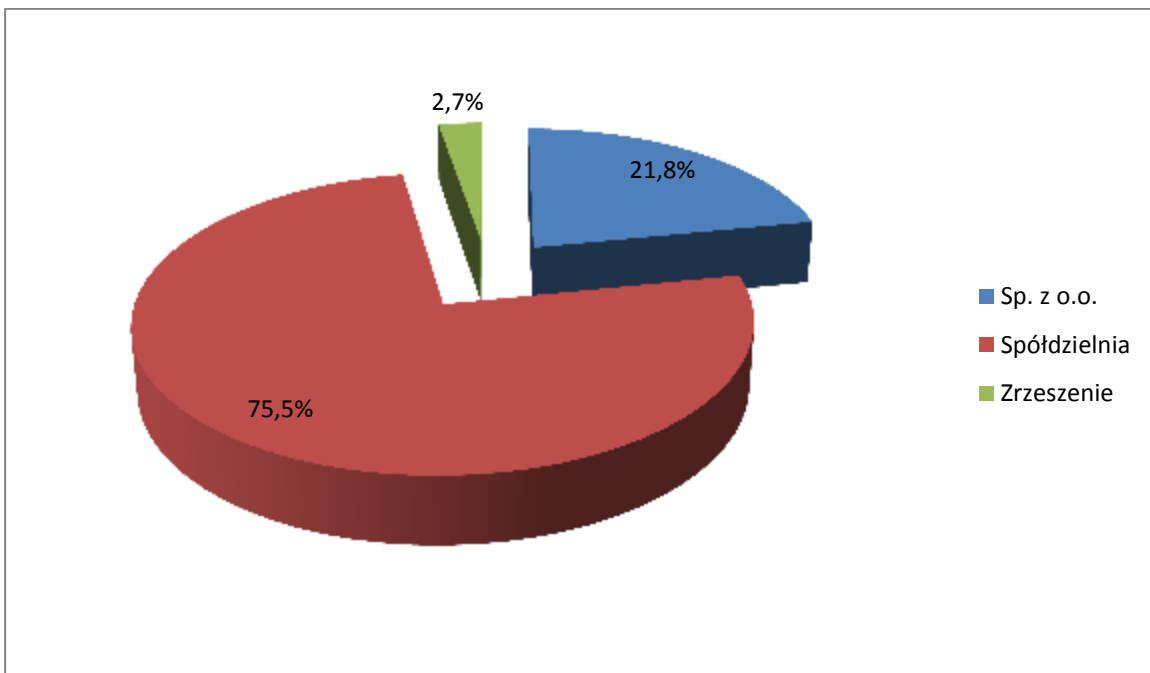
Struktura grup producentów rolnych wg formy prawnej, które zostały uznane po 1 stycznia 2014 roku (Wykres 13, Wykres 14) przedstawia się inaczej niż w przypadku wszystkich działających grup. W ogólnej liczbie podmiotów zdecydowanie dominują spółdzielnie, które stanowią aż 82,4% wszystkich grup. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły natomiast jedynie 16,1% uznanych grup producentów rolnych. Ponadto, wśród tych grup nie występowały stowarzyszenia. Z przeprowadzonej analizy wynika również, że w populacji uznanych grup producentów rolnych pojawiły się znacznie korzystniejsze relacje pomiędzy udziałem członków i udziałem podmiotów w przypadku spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Udział członków tych spółek w ogólnej liczbie członków uznanych GPR wyniósł bowiem 21,8%, podczas gdy udział w ogólnej liczbie podmiotów był na poziomie jedynie 16,1%. Niemniej dominującą pozycję, zarówno pod względem liczby podmiotów, jak i liczby członków zajmują spółdzielnie. Z kolei najmniejszą liczebnością charakteryzują się zrzeszenia. Stanowiły one jedynie 1,4% ogólnej liczby podmiotów, a w ich działalność zaangażowane było 2,7% ogólnej liczby członków.

Wykres 13. Struktura grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 14. Struktura członków grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

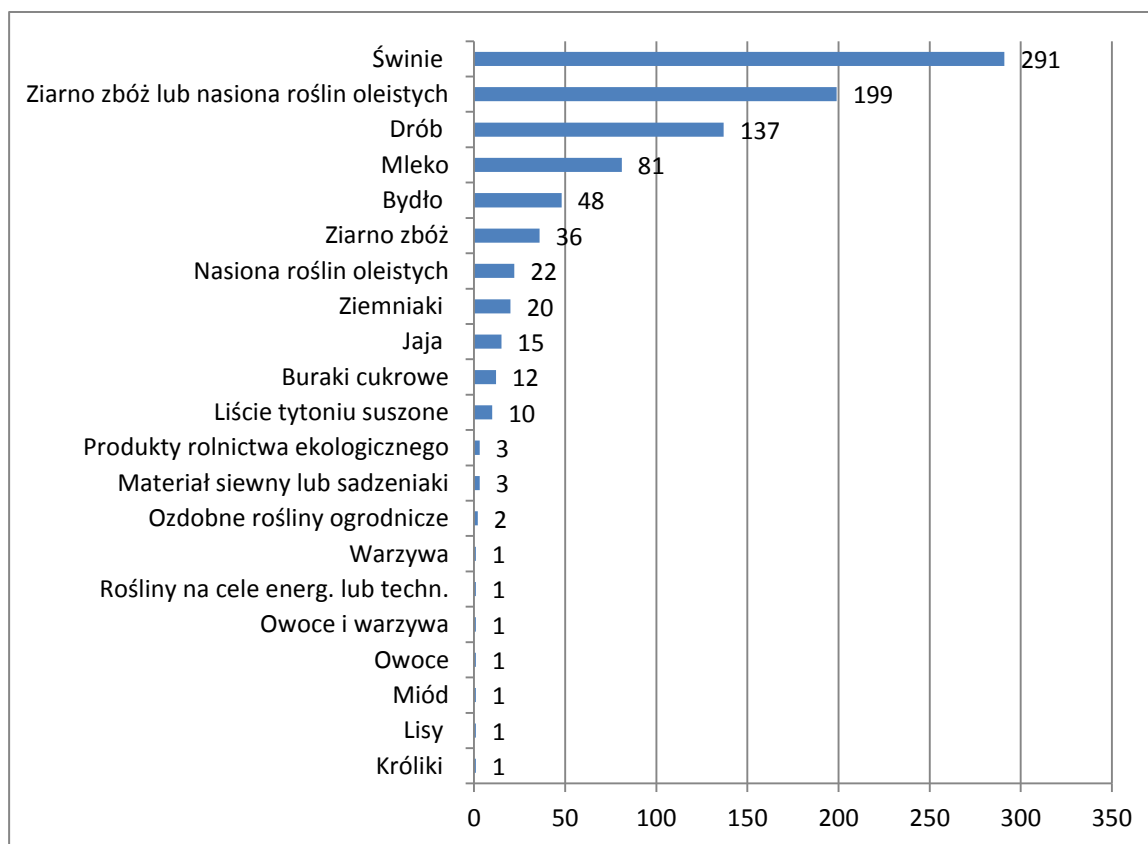
Analizując sformalizowaną współpracę rolników trzeba również zwrócić uwagę na powstające związki grup producentów rolnych. Ta forma współpracy jest jednak dopiero w początkowej fazie rozwoju. Z danych ARiMR wynika, że obecnie w skali całego kraju działają jedynie 3 związki grup producentów rolnych:

1. Podlaski Związek Rolniczych Zrzeszeń Branżowych Producentów Trzody Chlewnej;
2. MAZURSKI KURCZAK Sp. z o.o.;
3. LAZUR - Spółdzielczy Związek Grup Producentów Rolnych.

2.3. Grupy producentów rolnych wg kategorii produktów lub grup produktów

Skłonność rolników do organizowania się zależy w dużym stopniu od prowadzonej działalności rolniczej (Wykres 15). W 2019 roku, najwięcej grup producentów rolnych (291) prowadziło działalność powiązaną z chowem trzody chlewnej. Znaczna liczba grup działała również w sektorze zbóż i nasion roślin oleistych. 199 GPR prowadziło bowiem działalność związaną z zarówno z sektorem zbóż, jak i nasion roślin oleistych. Kolejnych 36 grup było zaangażowane wyłącznie w działalność w sektorze zbóż, a 22 grupy działały jedynie w sektorze nasion oleistych. Generalnie, zdecydowanie więcej grup producentów rolnych prowadziło działalność powiązaną z kategoriami produktów mających większy udział w rynku. Najmniej grup działało w przypadku produktów o niszowym charakterze, jak np. króliki, lisy czy miód.

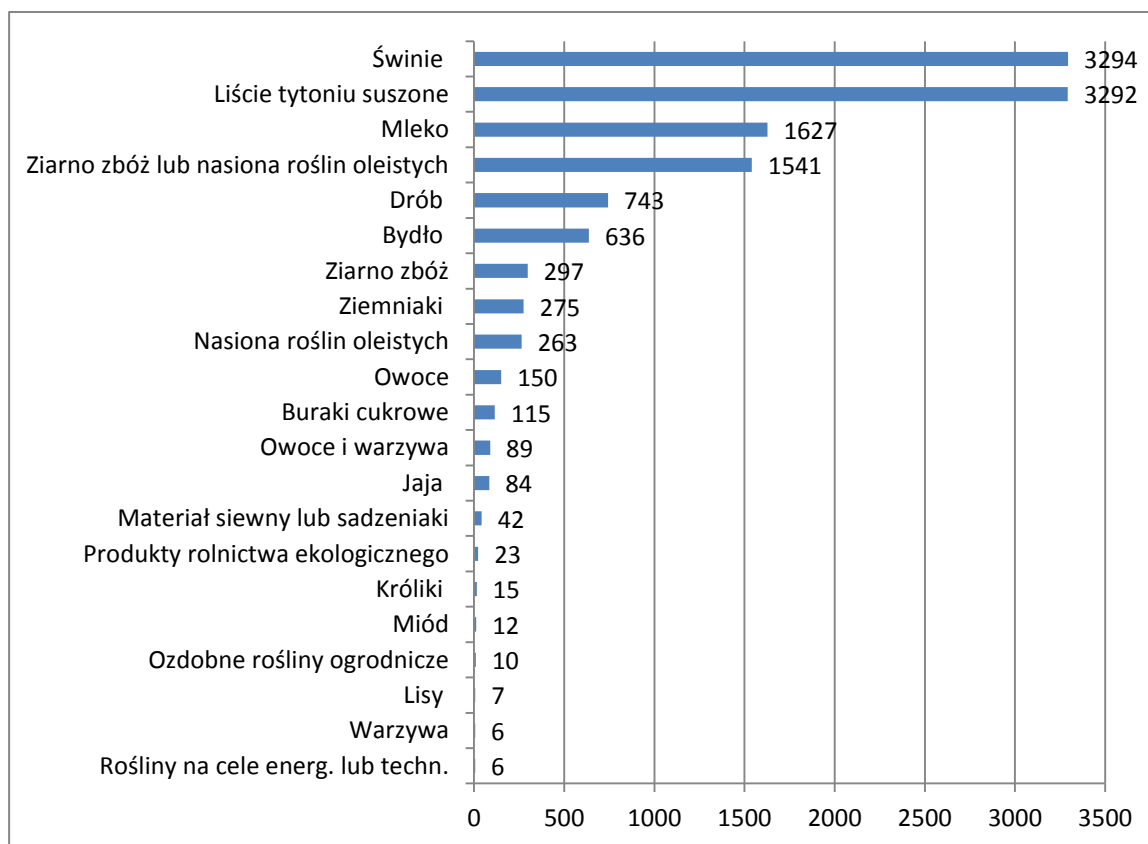
Wykres 15. Liczba grup producentów rolnych w 2019 roku wg kategorii produktu lub grup produktów ze względu, na które zostały utworzone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Nieco inaczej przedstawiała się struktura wg kategorii produktów w przypadku liczby członków (Wykres 16). Najwięcej członków posiadały co prawda grupy producentów związanych z trzodą chlewną (blisko 3,3 tys.), ale na drugiej pozycji uplasowały się grupy związane z produkcją tytoniu, które miały również blisko 3,3 tys. członków. Dużą liczbę członków mają ponadto grupy producentów mleka oraz zbóż i nasion roślin oleistych. Z kolei najmniejszą liczbę członków mają grupy producentów roślin energetycznych (6), warzyw (6) i lisów (7).

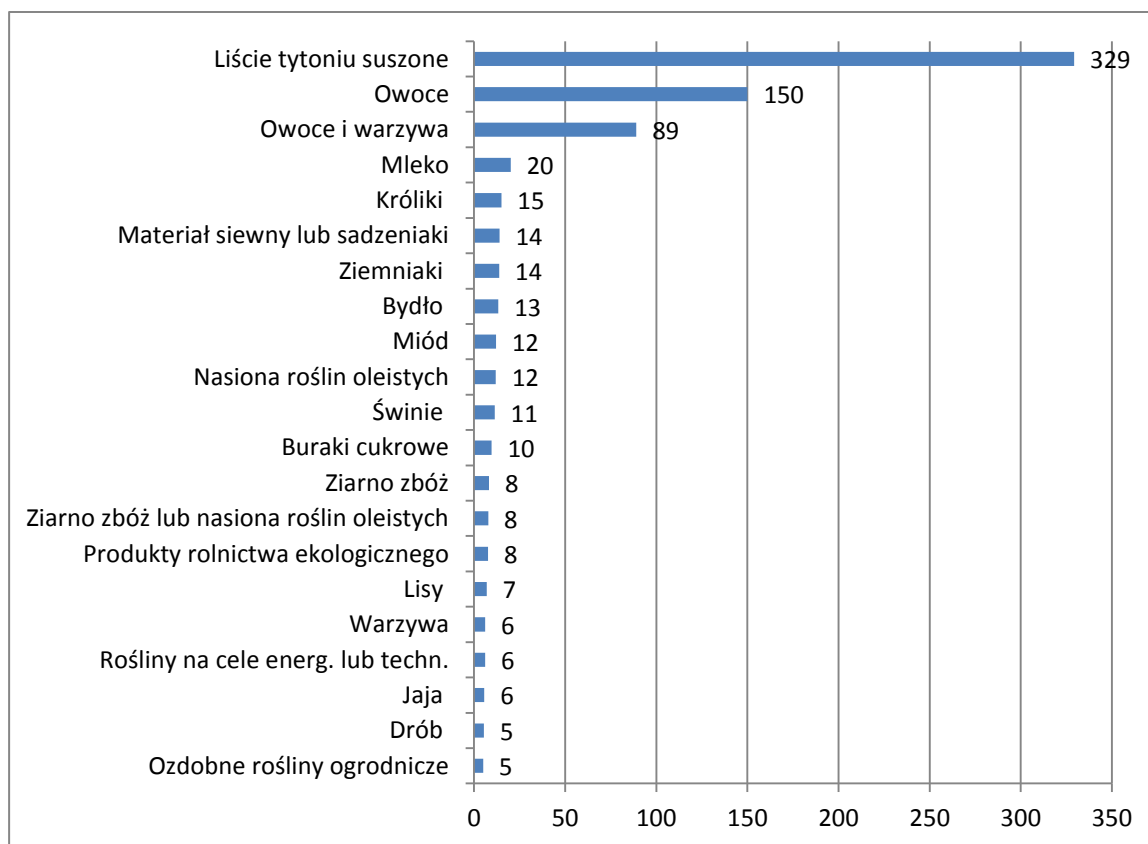
Wykres 16. Liczba członków grup producentów rolnych w 2019 roku wg kategorii produktu lub grup produktów ze względu, na które zostały utworzone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Największą średnią wielkość grupy odnotowano w przypadku producentów tytoniu (Wykres 17). W ramach tej grupy przeciętnie współdziałało 329 producentów. Dość dużą liczbą członków charakteryzowały się również grupy producentów owoców (150) oraz owoców i warzyw (89). Z kolei najmniejszą średnią liczebność odnotowano w grupach producentów drobiu oraz ozdobnych roślin ogrodniczych. Grupy te miały średnio 5 członków.

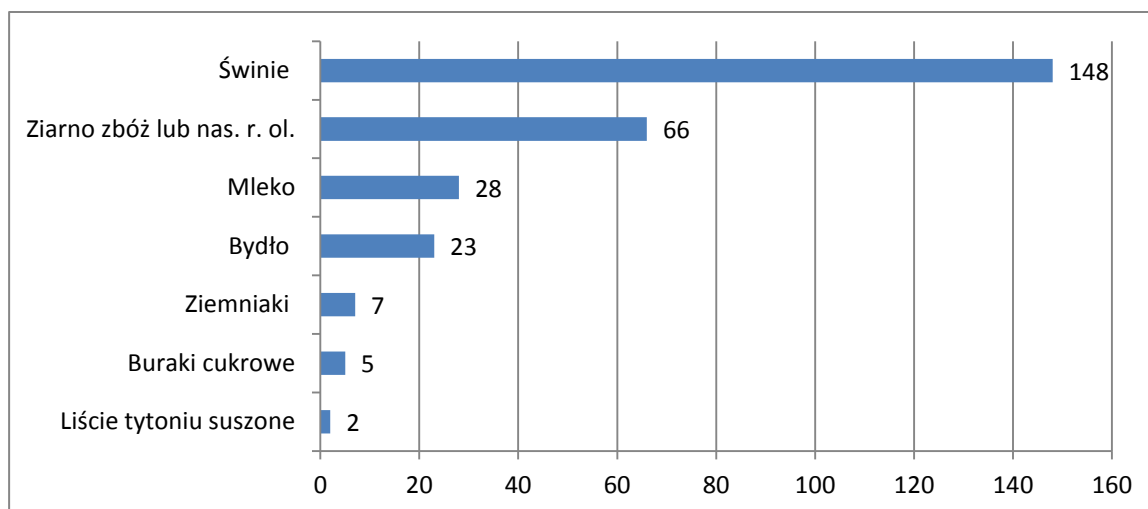
Wykres 17. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w 2019 roku wg kategorii produktu lub grup produktów ze względu, na które zostały utworzone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Obszar działania grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku (Wykres 18) był znacznie węższy niż w przypadku wszystkich grup producentów rolnych. Ich działania obejmowały jedynie 7 kategorii produktów lub grup produktów. Niemniej struktura grup wg kategorii produktów przedstawiała się dość podobnie, jak w przypadku wszystkich GPR. Ponad połowa tych grup (148) obejmowała producentów powiązanych z chowem trzody chlewnej. Dużą grupę (66 podmiotów) stanowili również producenci zbóż i nasion roślin oleistych. Jedynie 2 uznane grupy zrzeszały natomiast producentów liści tytoniu.

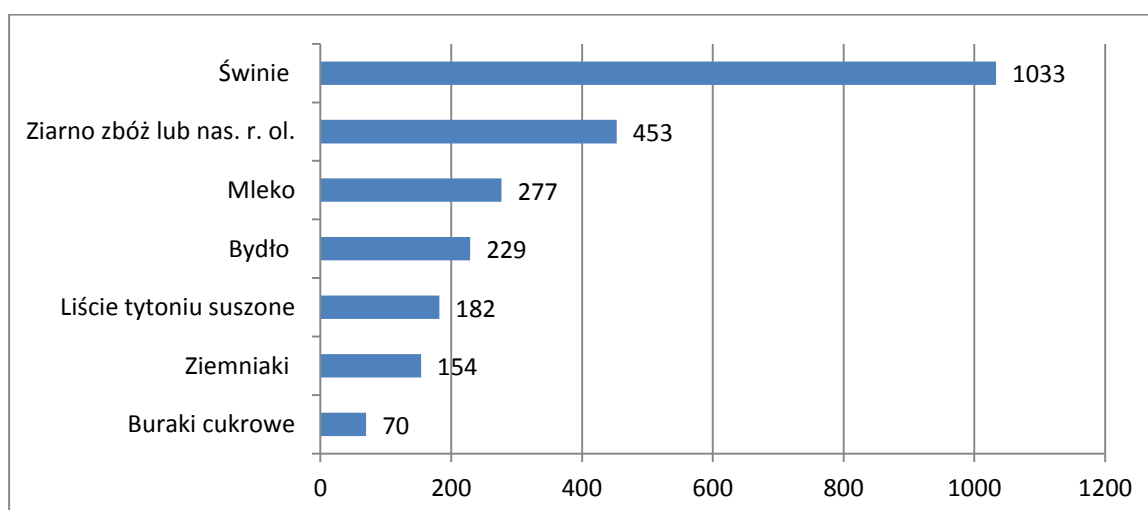
Wykres 18. Liczba grup producentów rolnych uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg kategorii produktu lub grup produktów ze względu, na które zostały utworzone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Najbardziej licznie reprezentowane uznane grupy producentów świń miały jednocześnie największą liczbę członków (Wykres 19). W ramach tych grup współpracowało aż 1033 producentów. Dość dużą liczbę członków (453) zaobserwowano również w uznanych grupach producentów zbóż i nasion roślin oleistych. Najmniej członków miały natomiast grupy producentów buraków cukrowych. W ramach tych grup współpracowało jedynie 70 producentów.

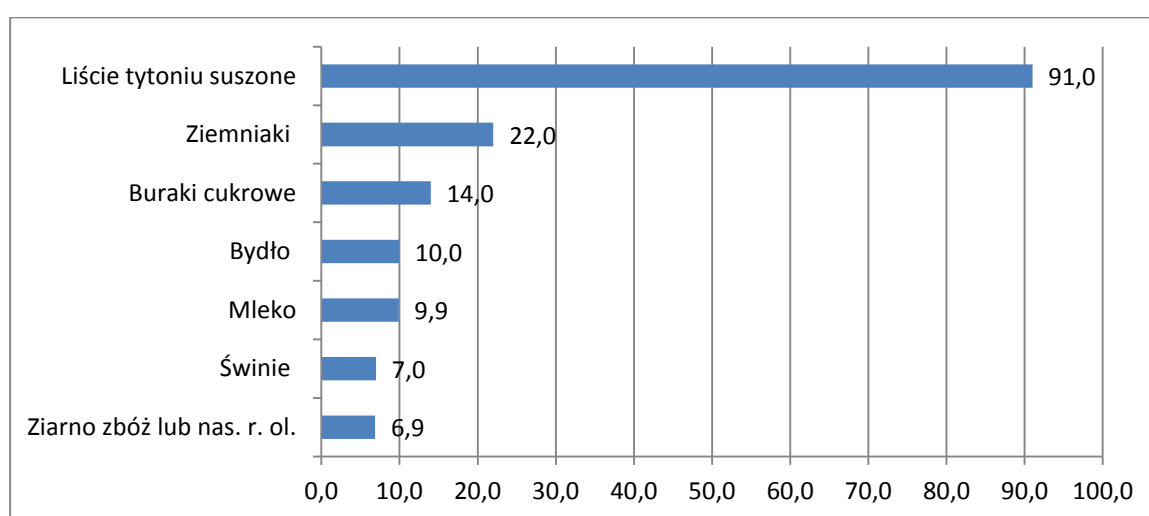
Wykres 19. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych po 1 stycznia 2014 roku wg kategorii produktu lub grup produktów ze względu, na które zostały utworzone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Średnia wielkość grup uznanych po 1 stycznia 2014 roku była znacznie mniejsza niż w przypadku całej populacji GPR (Wykres 20). Zdecydowanie największą średnią liczebnością charakteryzowały się uznane grupy producentów tytoniu. Miały one przeciętnie 91 członków. Z kolei najbardziej licznie występujące uznane grupy producentów zbóż i nasion roślin oleistych oraz świń miały przeciętnie jedynie 7 członków.

Wykres 20. Średnia liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych po 1 stycznia 2014 roku wg kategorii produktu lub grup produktów ze względu, na które zostały utworzone.

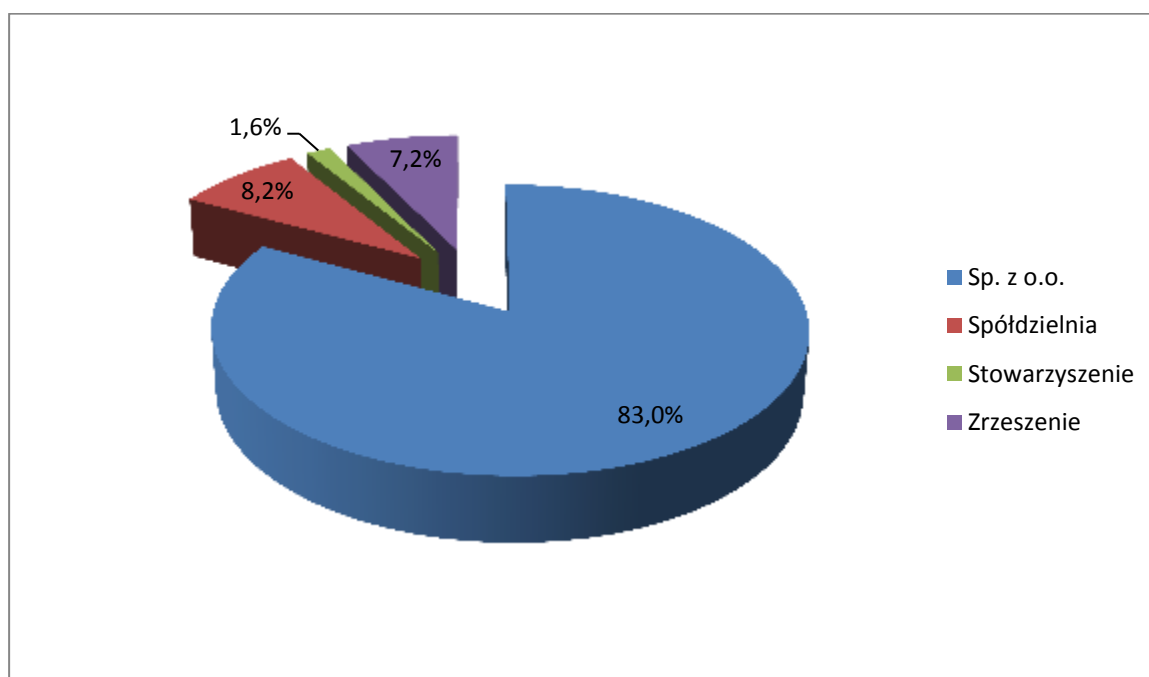
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.1. Owoce i warzywa

Analizując stopień zorganizowania producentów rolnych należy zwrócić uwagę przede wszystkim na sektor owoców i warzyw, w którym działa obecnie 250 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. W ramach tych podmiotów współpracuje 5775 producentów rolnych. Uznane organizacje producentów owoców i warzyw są względnie duże. Średnio w każdej uznanej organizacji producentów owoców i warzyw działa 23 członków, a w przypadku producentów różnych kategorii produktów blisko 32. Biorąc jednak pod uwagę zarówno liczbę uznanych organizacji producentów owoców i warzyw, jak i ich wielkość można stwierdzić, że dalszy rozwój współpracy w tym sektorze powinien przede wszystkim wynikać ze wzrostu liczby członków, a nie powstawania nowych podmiotów, zwłaszcza w województwach, w których te podmioty działają. Jednocześnie należy wskazać, że w Polsce funkcjonują trzy podmioty z sektora owoców i warzyw (jeden podmiot uznany

ze względu na grupę produktów „Owoce”, jeden ze względu na grupę produktów „Owoce i warzywa” i jeden ze względu na grupę produktów „Warzywa”, działające na podstawie ustawy dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026). W badanej populacji uznanych organizacji producentów owoców i warzyw najbardziej powszechną formą współpracy są spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (Wykres 21). Stanowią one aż 83% wszystkich podmiotów.

Wykres 21. Struktura uznanych organizacji producentów owoców i warzyw uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Największa liczba producentów owoców i warzyw jest zorganizowana w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (Tabela 2). Jednocześnie ta forma prawna charakteryzuje się najmniejszą średnią liczbą członków. Niemniej biorąc pod uwagę fakt, że spółki z ograniczoną odpowiedzialnością mają średnio ponad 18 członków należy stwierdzić, że rozwój współpracy w ramach tej formy prawnej jest dobrze rozwinięty w sektorze owoców i warzyw. Na uwagę zasługuje również duża średnia liczba członków stowarzyszeń. Jakkolwiek ta forma współpracy jest dość mało rozpowszechniona wśród producentów owoców i warzyw, to przy tak dużej średniej liczbie członków mogą one stać się istotnymi uczestnikami rynku owoców i warzyw.

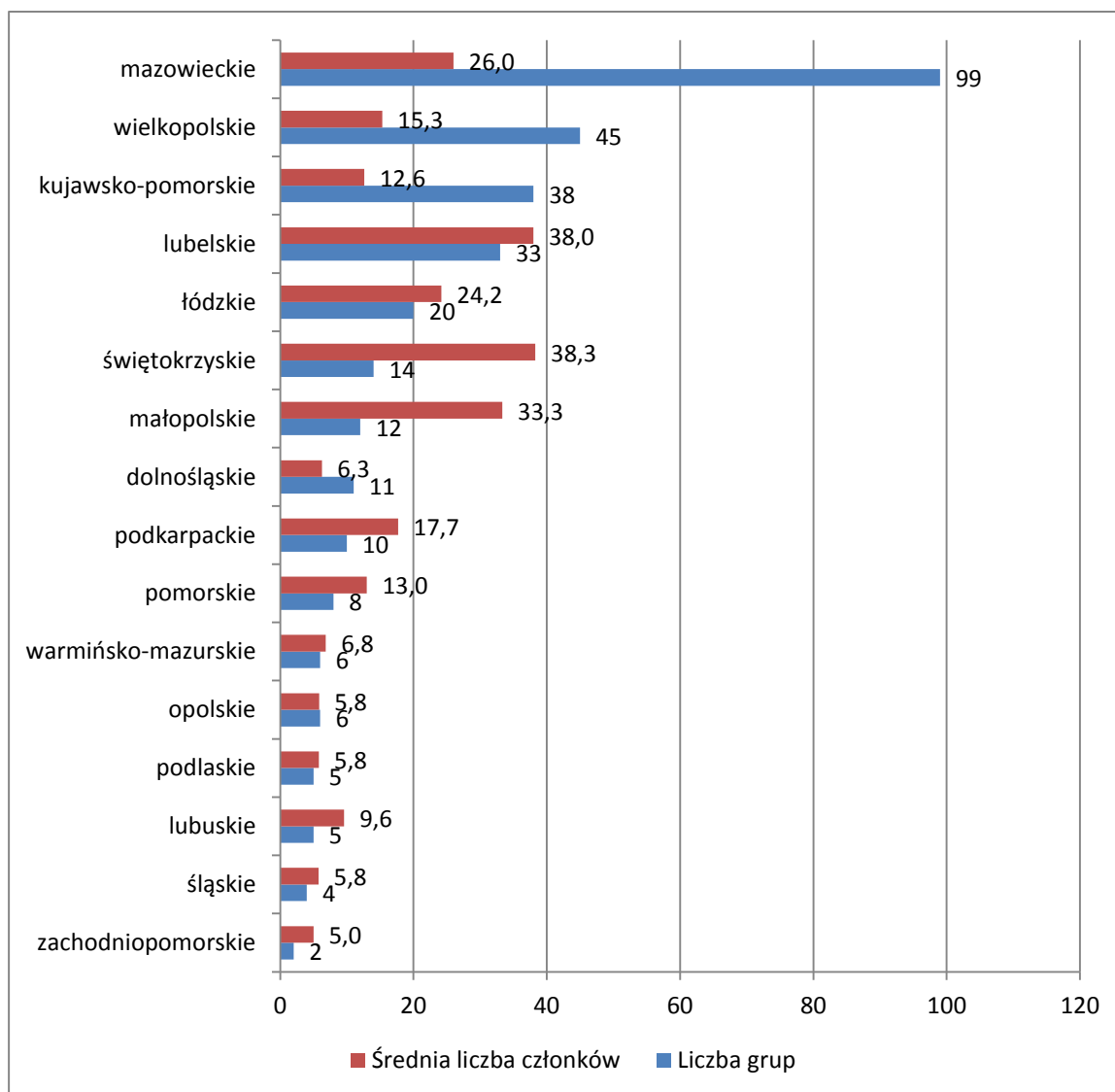
Tabela 2. Struktura organizacji producentów owoców i warzyw uznanych po 1 stycznia 2014 roku wg formy prawnej oraz średnia liczba członków.

Forma Prawna	Udział w ogólnej liczbie członków (%)	Średnia liczba członków
Sp. z o.o.	69,5	18,3
Spółdzielnia	12,6	33,7
Stowarzyszenie	3,3	46,2
Zrzeszenie	14,6	44,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Z przeprowadzonych badań wynika, że największa liczba uznanych organizacji producentów owoców i warzyw występowała w województwie mazowieckim (Wykres 22). Odnotowano, że w województwie tym występowało aż 99 podmiotów. Jednocześnie były to względnie duże podmioty ponieważ posiadały średnio 26 członków. Niemniej w województwach małopolskim, świętokrzyskim i lubelskim uznane organizacje producentów owoców i warzyw liczyły ponad 30 członków. W przypadku sektora owoców i warzyw istnieje więc możliwość dalszego wzmacniania potencjału uznanych organizacji producentów owoców i warzyw poprzez przyjmowanie nowych członków. W kilku województwach odnotowano dość niewielką liczbę członków, tj. na poziomie 5-6 producentów i jednocześnie niewielką liczbę tego typu podmiotów. Niemniej może to wynikać ze dość ograniczonej skali produkcji w tych regionach.

Wykres 22. Liczba uznanych organizacji producentów owoców i warzyw oraz średnia liczba członków w 2019 roku wg województw.

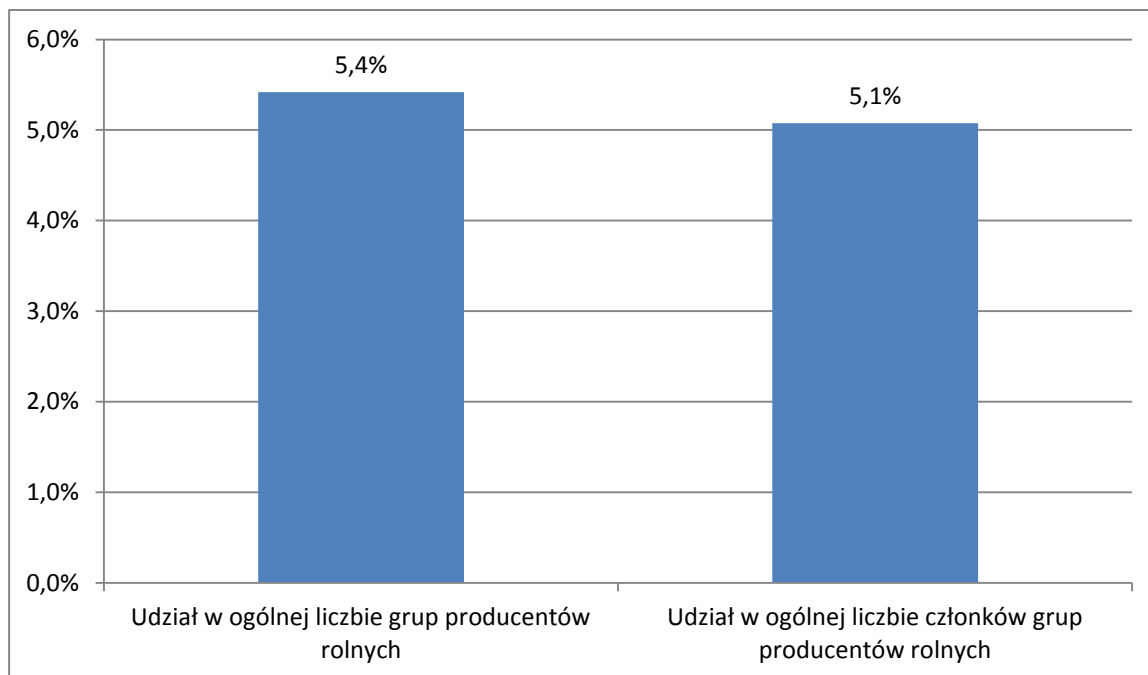

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.2. Bydło żywe i mięso wołowe

Grupy producentów bydła i mięsa wołowego w 2019 roku nie były zbyt liczne (Wykres 23). Liczba grup producentów rolnych bydła i mięsa wołowego stanowiła jedynie 5,4% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało jedynie 5,1% wszystkich członków grup producentów rolnych.

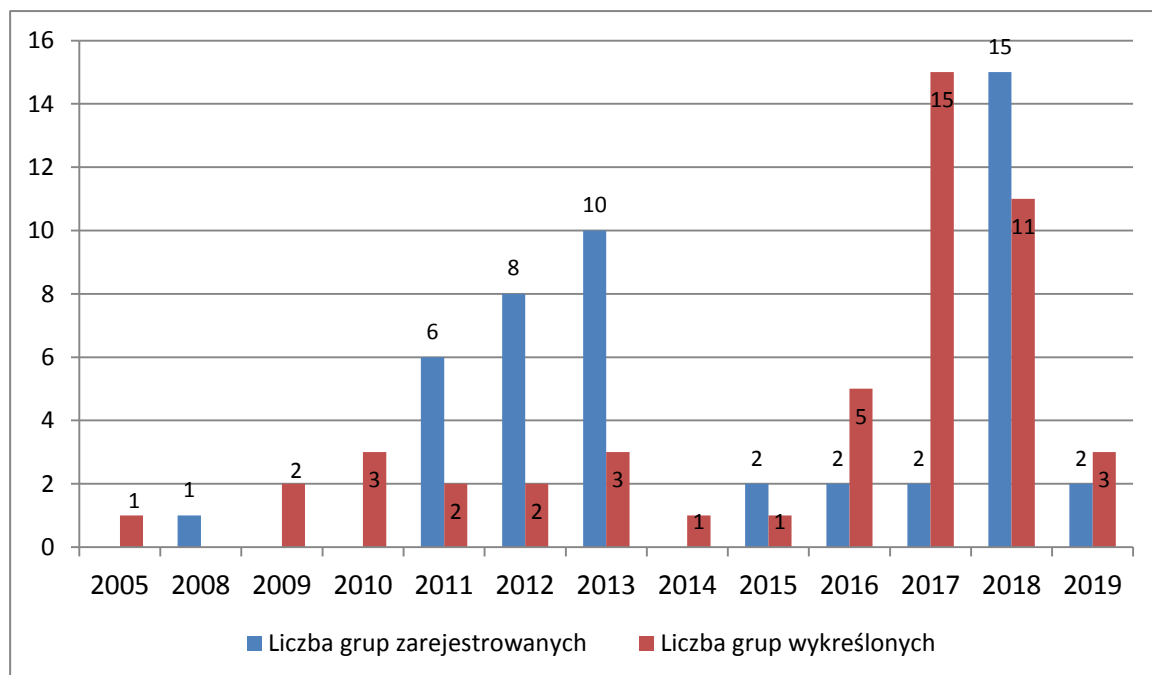
Wykres 23. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii bydło żywe i mięso wołowe w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

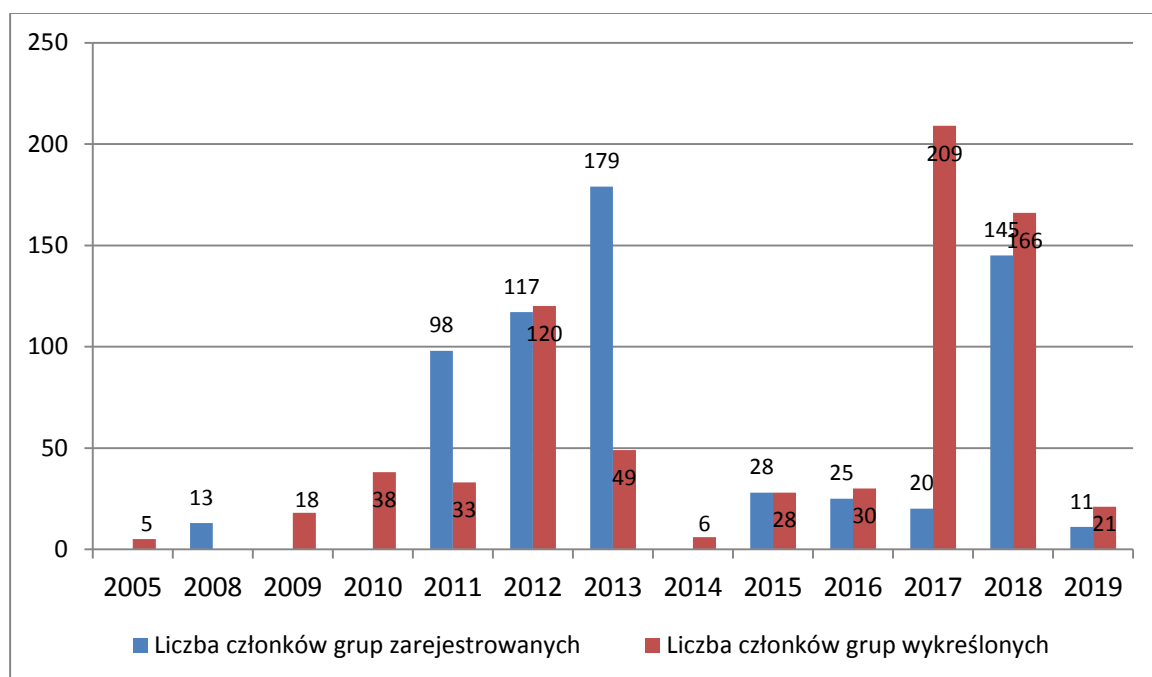
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów bydła żywego oraz mięsa wołowego, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 24, Wykres 25). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w latach 2011-2013 oraz w roku 2018. W latach 2011-2013 rocznie pojawiało się od 6 do 10 nowych grup producentów. Z kolei w roku 2018 powstało ich aż 15. W analogicznym okresie, tj. w latach 2011-2013, grupy te pozyskiwały od 98 do 179 członków rocznie, a w 2018, 145 członków. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów bydła i mięsa wołowego kończyły działalność. Najwięcej grup producentów bydła i mięsa wołowego wycofało się z działalności w 2017 roku (15) oraz w 2018 roku (11). Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 209 producentów w 2017 roku oraz o 166 producentów w 2018 roku. W pozostałych latach zmiany były dość niewielkie.

Wykres 24. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii bydło żywe (zwierzęta rzeźne lub hodowlane) i mięso wołowe (świeże, chłodzone, mrożone).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

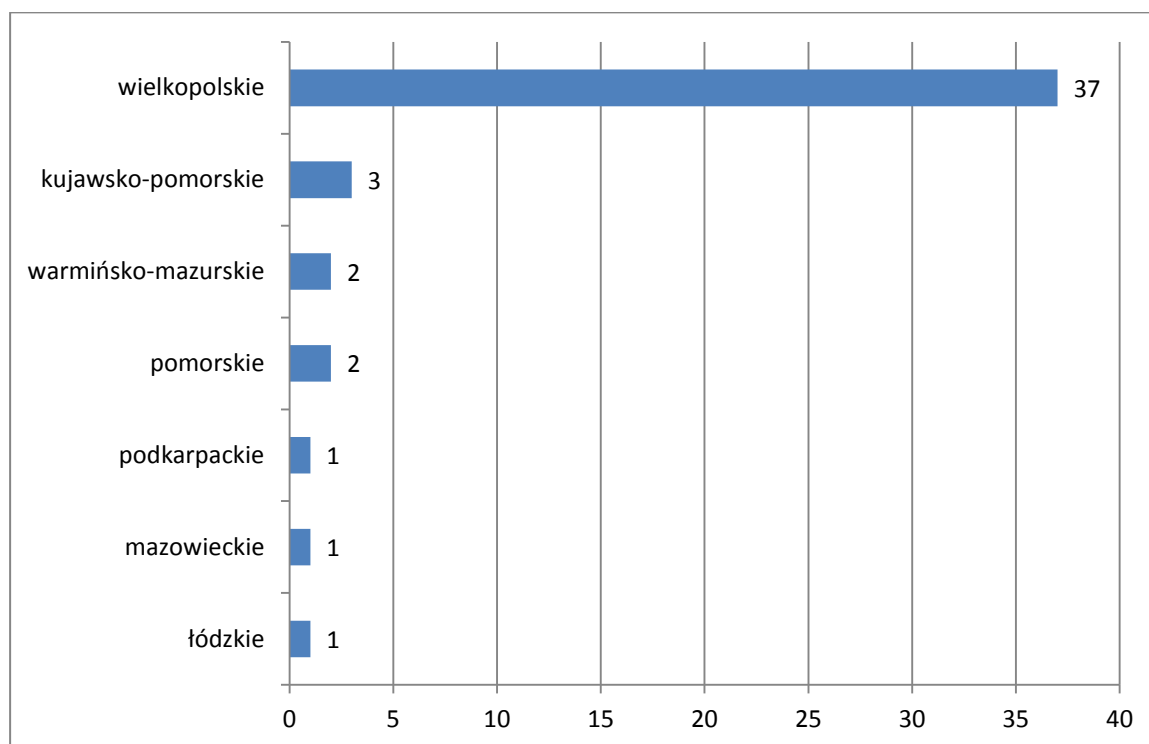
Wykres 25. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii bydło żywe (zwierzęta rzeźne lub hodowlane) i mięso wołowe (świeże, chłodzone, mrożone).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

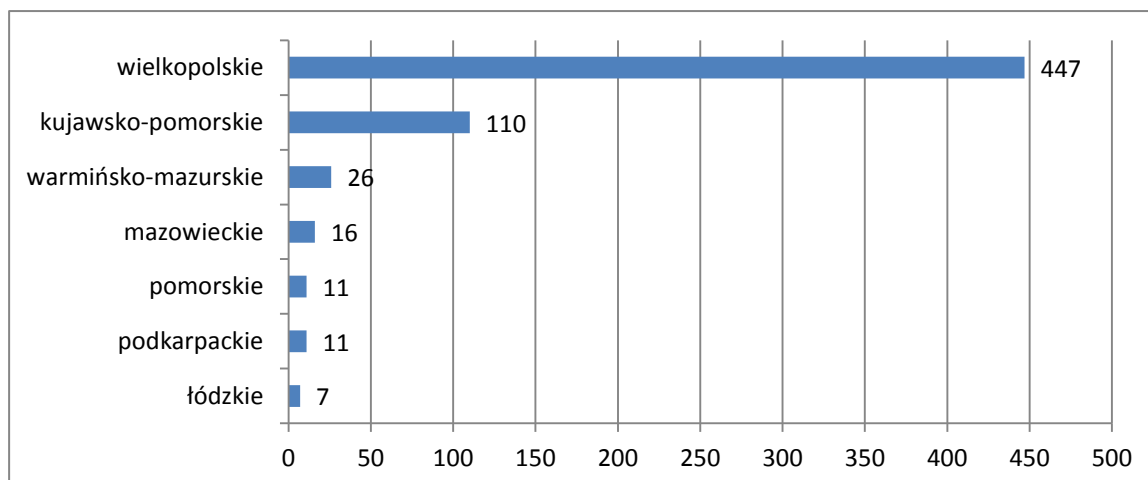
Grupy producentów bydła żywego i mięsa wołowego występowały tylko w 7 województwach (Wykres 26, Wykres 27, Wykres 28). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie wielkopolskim (37 podmiotów). Z kolei w województwie łódzkim, mazowieckim i podkarpackim działało po 1 grupie producentów bydła i mięsa wołowego. Na terenie pozostałych 3 województw działalność prowadziły 2 lub 3 grupy producentów. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa wielkopolskiego (447) oraz kujawsko-pomorskiego (110). Najmniejszą liczbę producentów bydła i mięsa wołowego (7), którzy byli członkami grupy, odnotowano w województwie łódzkim. Najliczniejsze grupy producentów tej kategorii działały w województwie kujawsko-pomorskim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła 37 producentów. Przeciętnie najmniej członków miały z kolei grupy producentów w woj. pomorskim (6 producentów).

Wykres 26. Liczba grup producentów rolnych w kategorii bydło żywe (zwierzęta rzeźne lub hodowlane) i mięso wołowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg województw.

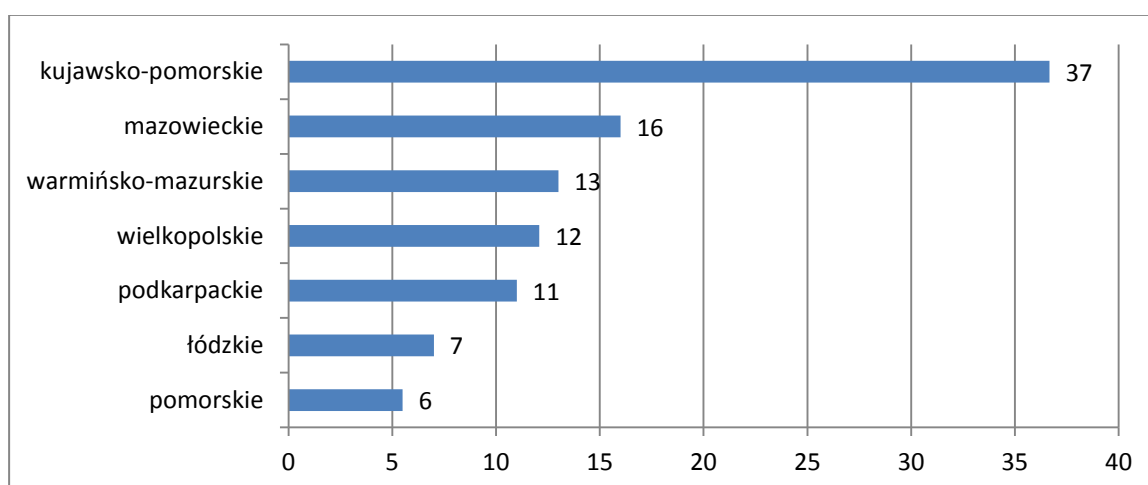
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 27. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii bydło żywe (zwierzęta rzeźne lub hodowlane) i mięso wołowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

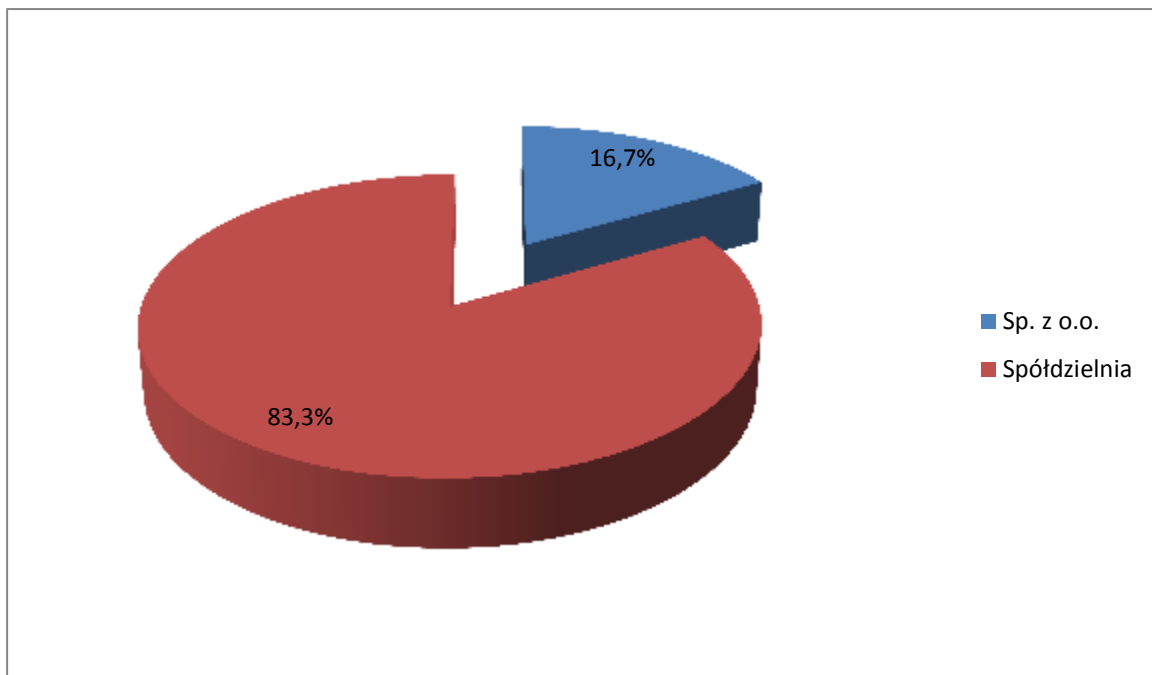
Wykres 28. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii bydło żywe (zwierzęta rzeźne lub hodowlane) i mięso wołowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

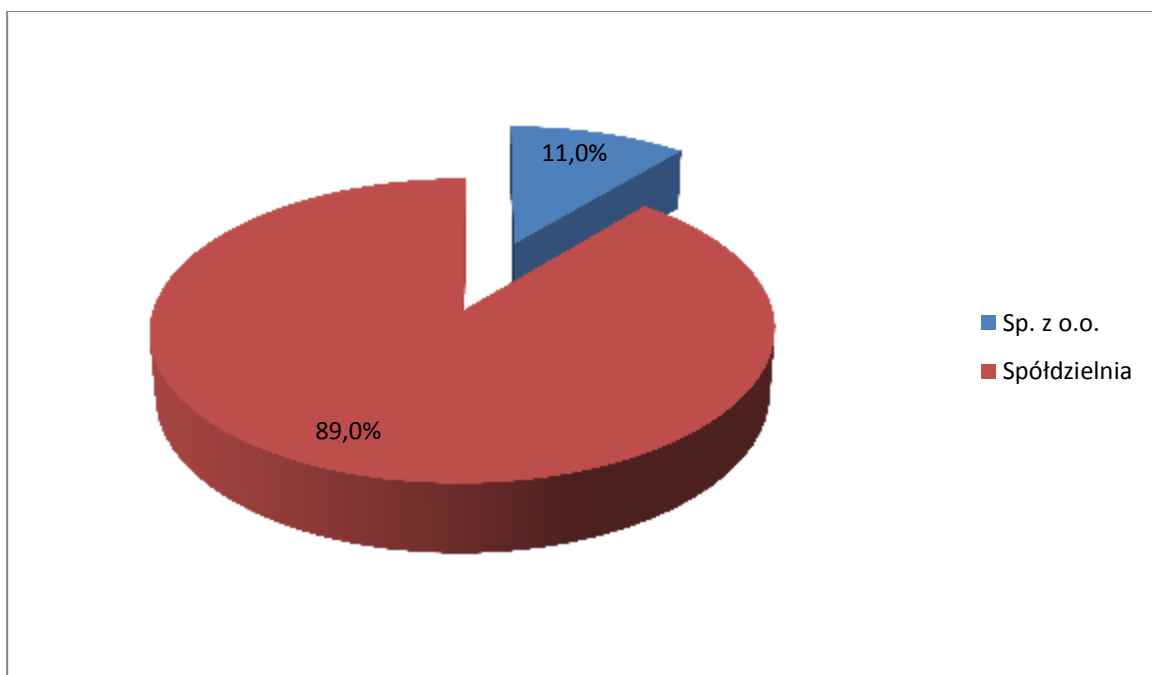
W strukturze grup producentów bydła żywego oraz mięsa wołowego i ich członków wg form prawnych (Wykres 29, Wykres 30) dominują spółdzielnie. Stanowią one 83,3% wszystkich podmiotów i zrzeszają 89% członków. Pozostali producenci są udziałowcami spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Producenci bydła żywego i mięsa wołowego nie podejmują natomiast współpracy w formie stowarzyszeń i zrzeszeń.

Wykres 29. Struktura grup producentów rolnych w kategorii: bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 30. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii: bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone w 2019 roku wg formy prawnej.

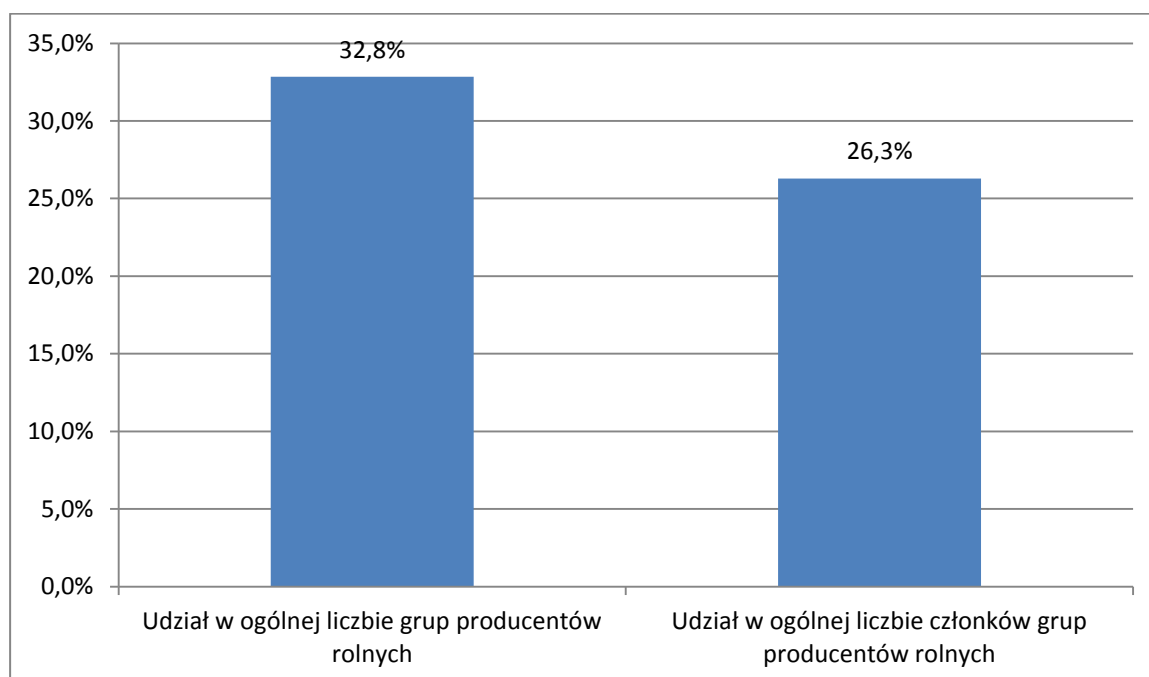

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.3. Świnie

Producenci świń żywych i mięsa wieprzowego w 2019 roku wykazywali wysoki poziom zorganizowania (Wykres 31). Liczba grup producentów świń żywych i mięsa wieprzowego stanowiła aż 32,8% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało aż 26,3% wszystkich członków grup producentów rolnych.

Wykres 31. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku.

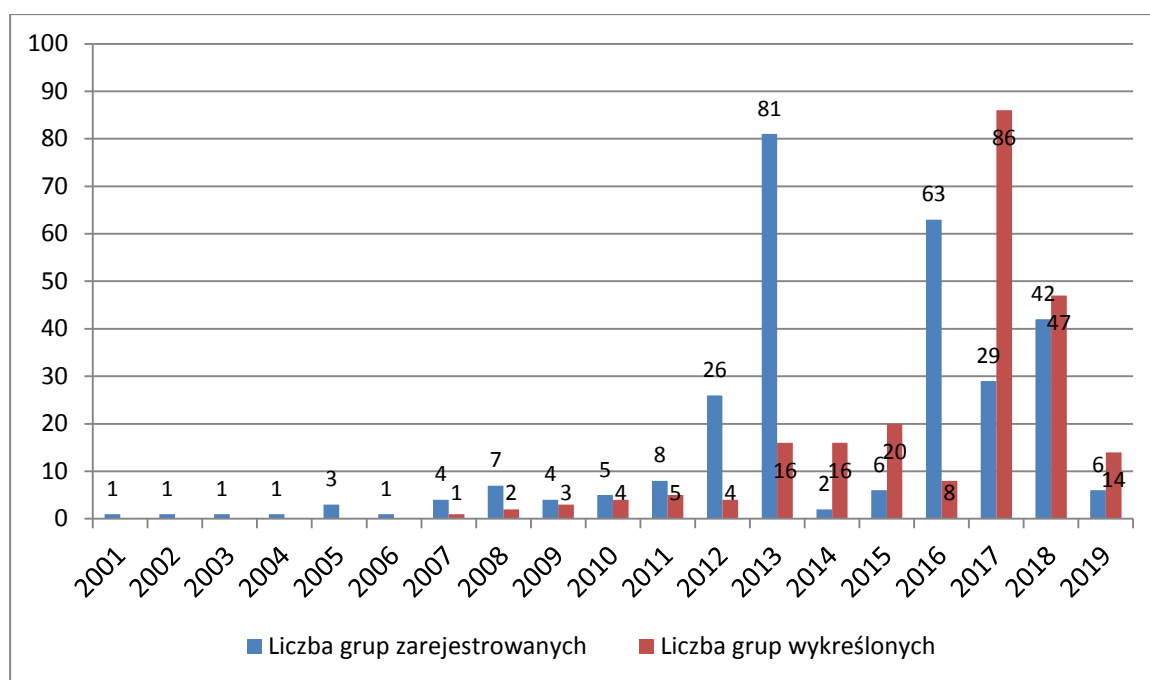

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 32, Wykres 33). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w latach 2012-2013 oraz 2016-2018. W latach 2012-2013 rocznie pojawiało się od 26 do 81 nowych grup producentów. Z kolei w latach 2016-2018 powstawało od 29 do 63 podmiotów rocznie. W analogicznym okresie, tj. w latach 2012-2013, grupy te pozyskały aż 1203 członków, a w latach 2016-2018, łącznie pozyskały 915 członków. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego kończyły działalność. Najwięcej grup producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego wycofało się z

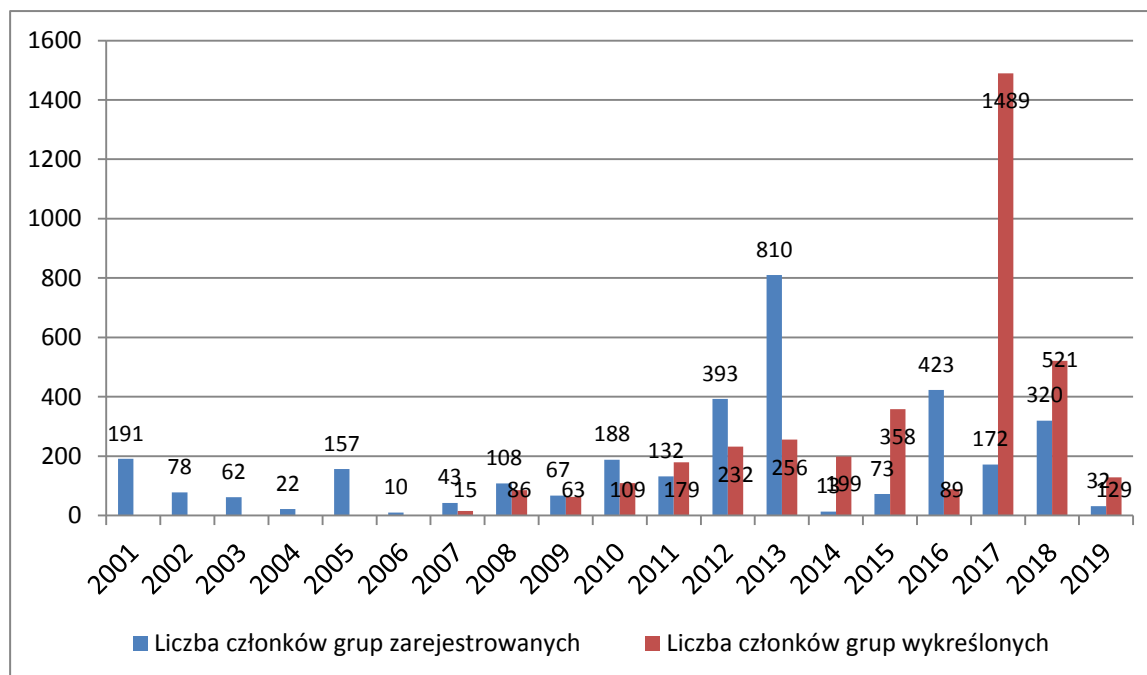
działalności w 2017 roku (86) oraz w 2018 roku (47). Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 1489 producentów w 2017 roku oraz o 521 producentów w 2018 roku. W pozostałych latach zmiany były dość niewielkie, jak na grupę o tak wysokiej liczebności.

Wykres 32. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 33. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone).

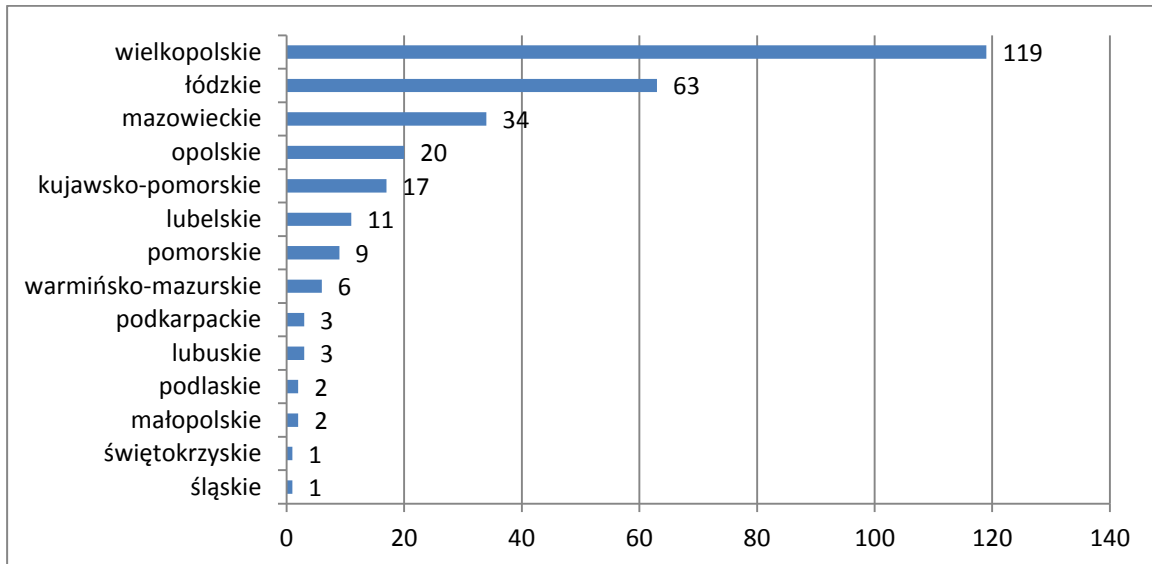

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Grupy producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego występowały w 14 województwach (Wykres 34, Wykres 35, Wykres 36). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie wielkopolskim (119 podmiotów). Dość duża liczba grup producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego występowała również w województwie łódzkim (63 podmioty). Z kolei w województwie śląskim i świętokrzyskim działało po 1 grupie producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego. Grupy producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego nie występowały w województwie dolnośląskim i zachodniopomorskim. Na terenie pozostałych województw liczba grup producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego była zróżnicowana od 2 w województwie podlaskim i małopolskim do 34 w województwie mazowieckim. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa wielkopolskiego (1605) oraz łódzkiego (391). Najmniejszą liczbę producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego (9), którzy byli członkami grup odnotowano w województwie śląskim. Najliczniejsze grupy producentów tej kategorii działały w województwie podkarpackim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła 69 producentów.

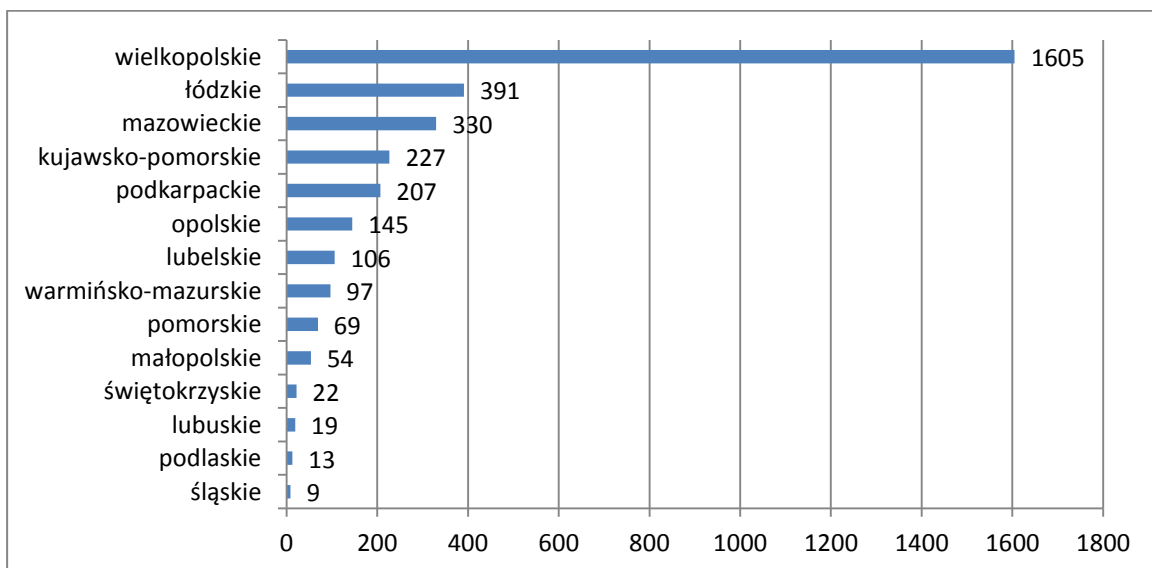
Przeciętnie najmniej członków miały z kolei grupy producentów w województwie łódzkim (6 producentów).

Wykres 34. Liczba grup producentów rolnych w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg województw.

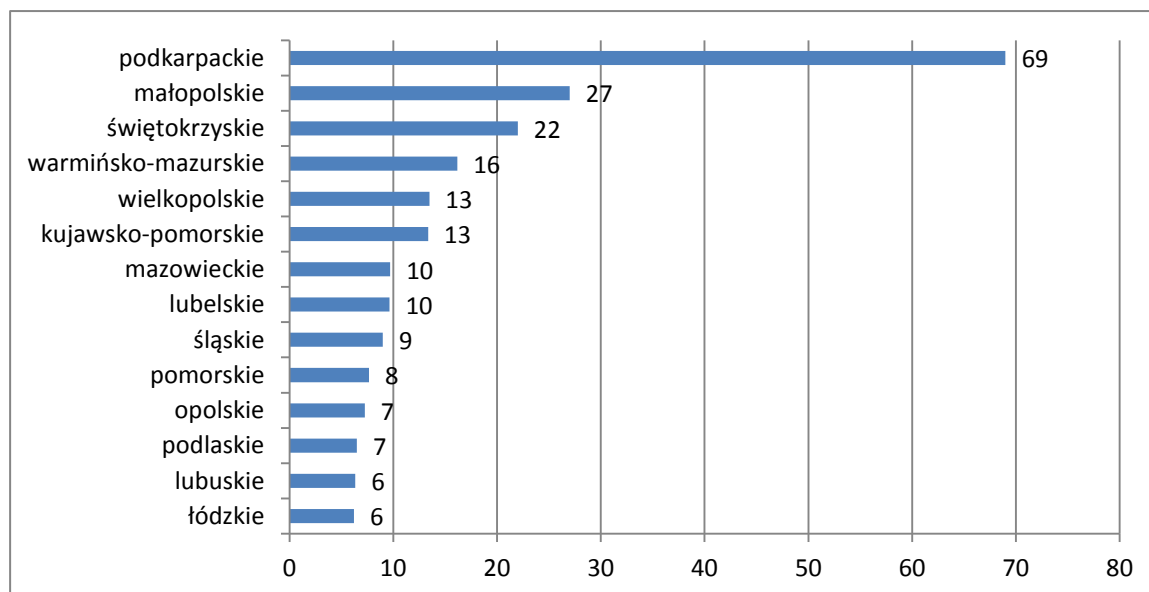
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 35. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

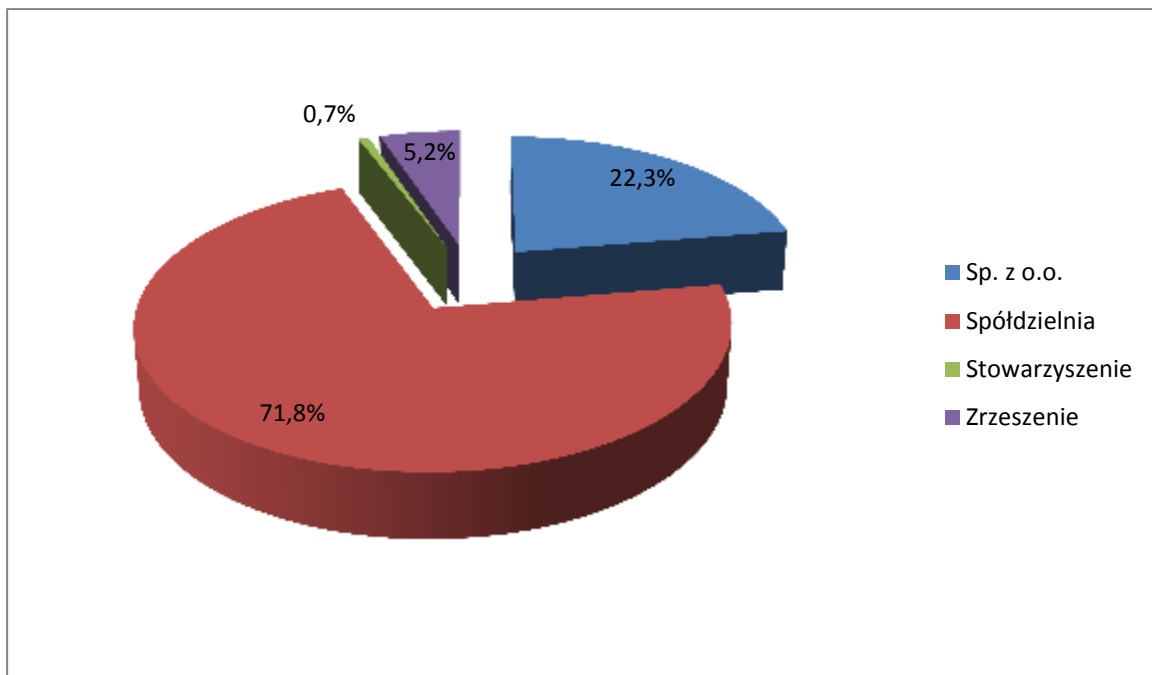
Wykres 36. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

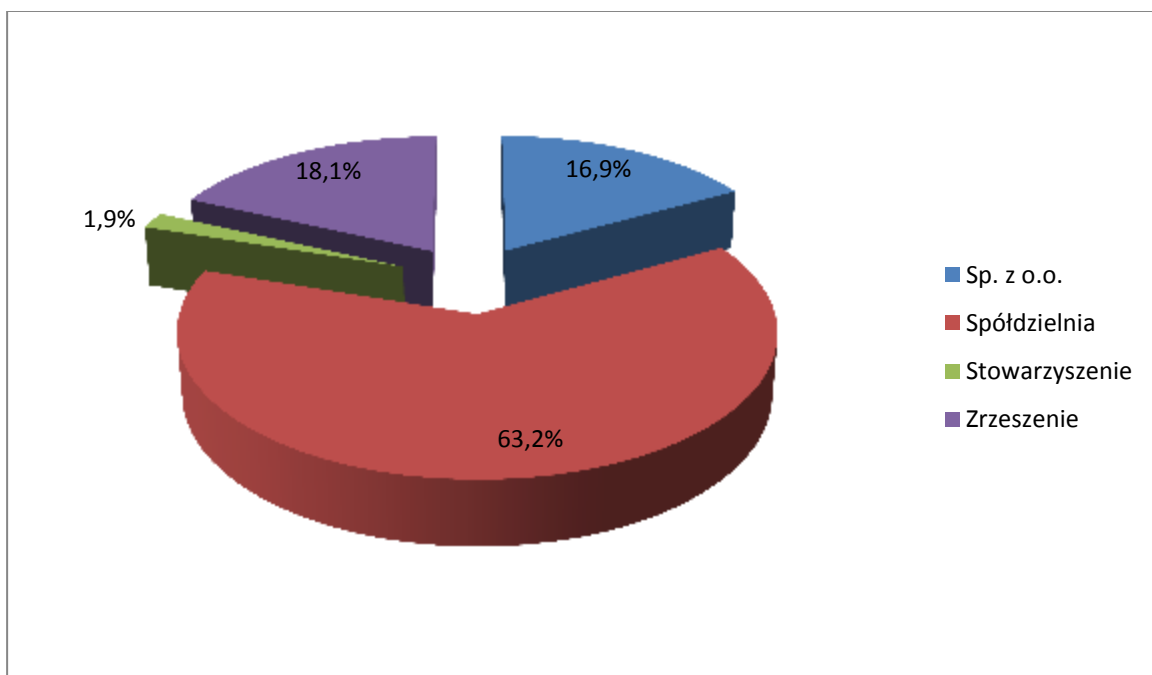
W strukturze grup producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego i ich członków wg form prawnych (Wykres 37, Wykres 38) dominują spółdzielnie. Stanowią one 71,8% wszystkich podmiotów i zrzeszają 63,2% członków. Na drugiej pozycji pod względem liczby podmiotów są spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (22,3%), w których udziałowcami jest 16,9% producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego. Dość ważną rolę w organizacji sektora świń żywych oraz mięsa wieprzowego odgrywają również zrzeszenia. Organizacje występujące w tej formie prawnej stanowią co prawda tylko 5,2% podmiotów, ale zrzeszają one aż 18,1% ogółu producentów świń żywych oraz mięsa wieprzowego. Producenci świń żywych oraz mięsa wieprzowego podejmują również współpracę w formie stowarzyszeń.

Wykres 37. Struktura grup producentów rolnych w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 38. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii świnie żywe (prosięta, warchlaki) oraz mięso wieprzowe (świeże, chłodzone, mrożone) w 2019 roku wg formy prawnej.

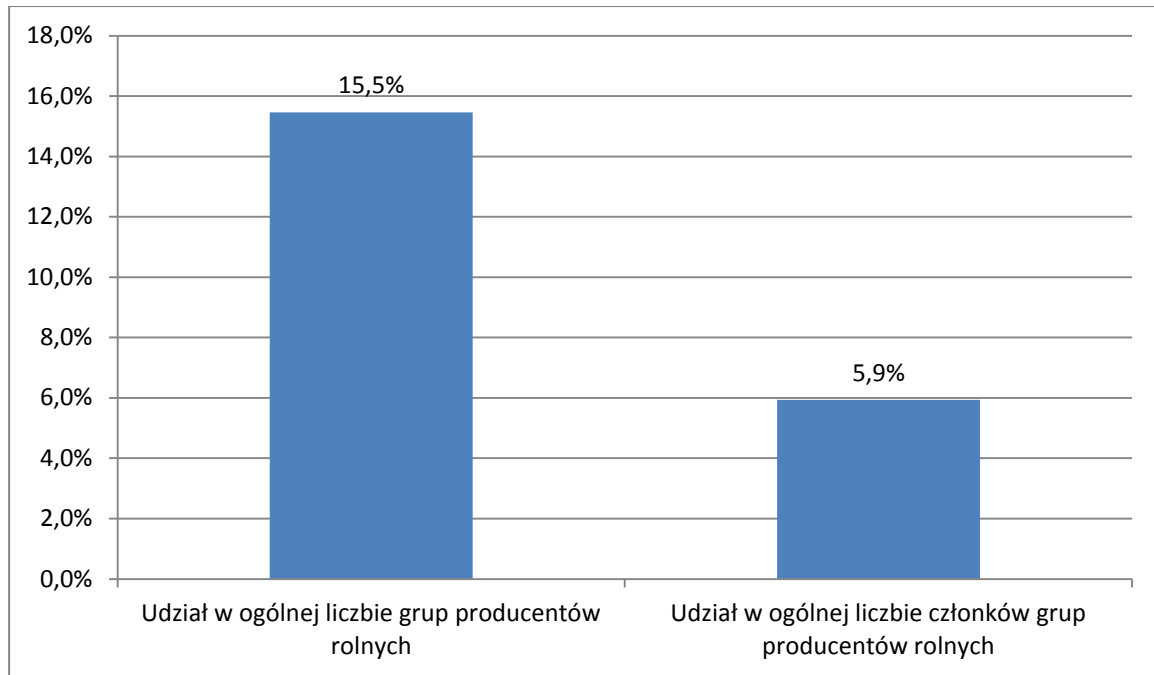

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.4. Drób

Producenci drobiu w 2019 roku wykazywali również dość znaczny poziom zorganizowania (Wykres 39). Liczba grup producentów drobiu stanowiła 15,5% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 5,9% wszystkich członków grup producentów rolnych.

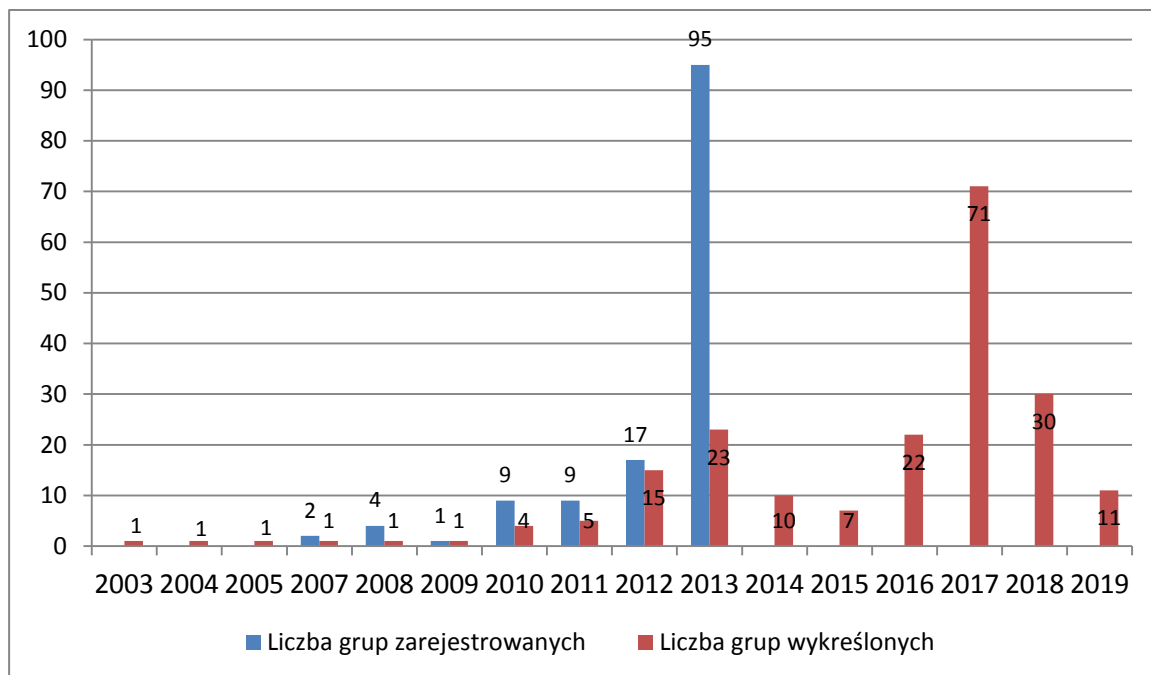
Wykres 39. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

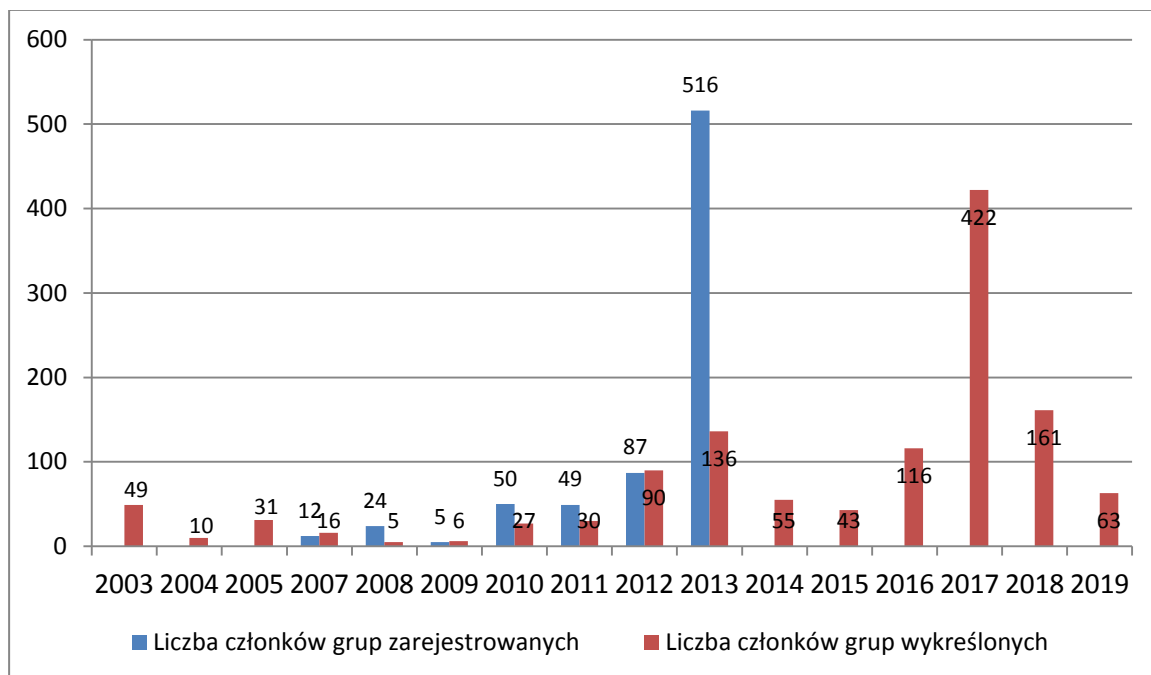
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów drobiu, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 40, Wykres 41). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w roku 2013. W tym roku powstało ich aż 95. W analogicznym okresie, tj. w 2013 roku, grupy te pozyskały 516 członków. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów drobiu kończyły działalność. Najwięcej grup producentów drobiu wycofało się z działalności w 2017 roku (71) oraz w 2018 roku (30). Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 422 producentów w 2017 roku oraz o 161 producentów w 2018 roku. W pozostałych latach zmiany były na niższym poziomie.

Wykres 40. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

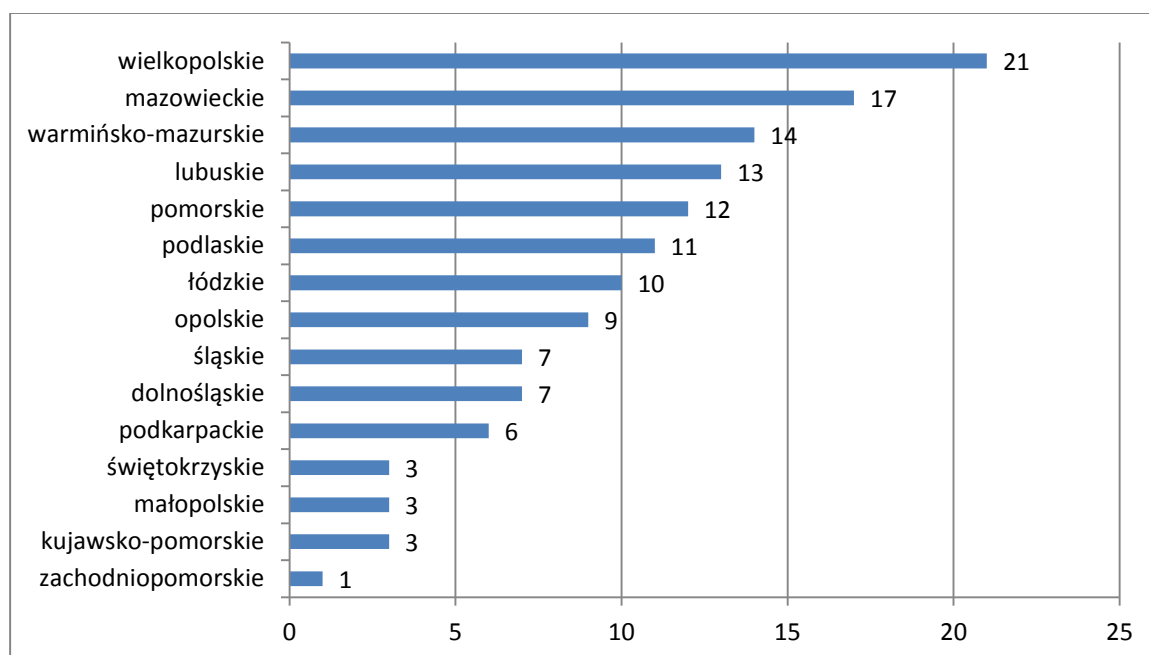
Wykres 41. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

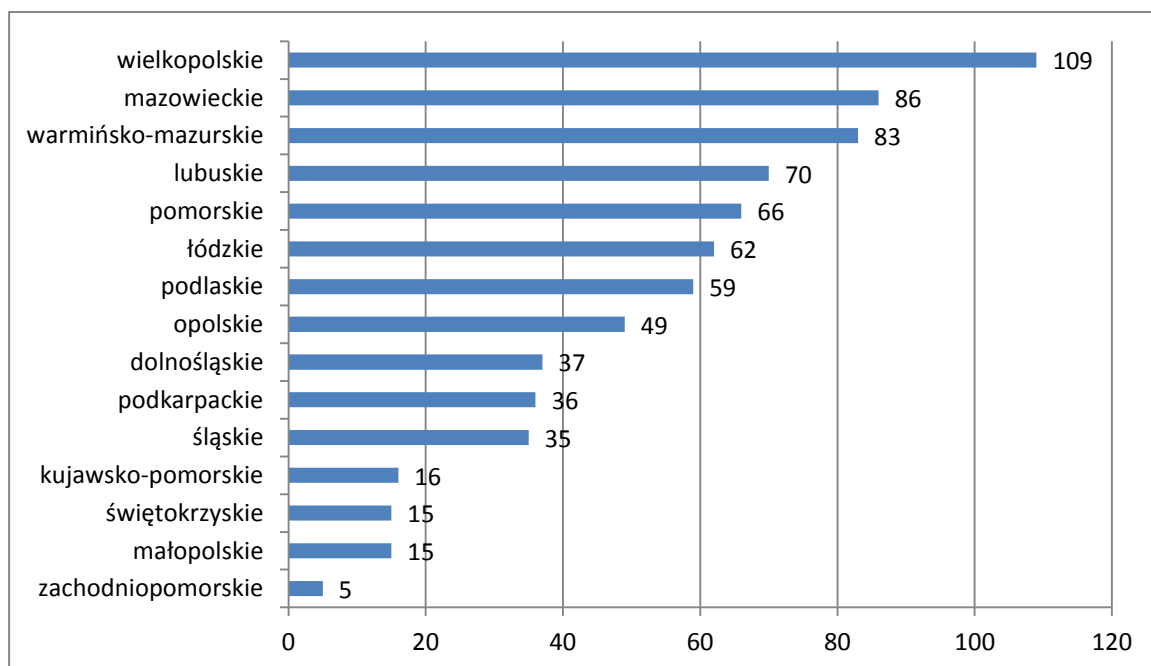
Grupy producentów drobiu występowały w 15 województwach (Wykres 42, Wykres 43, Wykres 44). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie wielkopolskim (21 podmiotów). Dość duża liczba grup producentów drobiu występowała również w województwie mazowieckim (17 podmiotów). Z kolei w województwie zachodniopomorskim działała tylko 1 grupa producentów drobiu. Grupy producentów drobiu nie występowały w województwie lubelskim. Na terenie pozostałych województw liczba grup producentów drobiu była zróżnicowana od 3 w województwie kujawsko-pomorskim, świętokrzyskim i małopolskim do 14 w województwie warmińsko-mazurskim. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa wielkopolskiego (109) oraz mazowieckiego (86). Najmniejszą liczbę producentów drobiu (5), którzy byli członkami grup odnotowano w województwie zachodniopomorskim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła 5-6 producentów we wszystkich województwach.

Wykres 42. Liczba grup producentów rolnych w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe w 2019 roku wg województw.

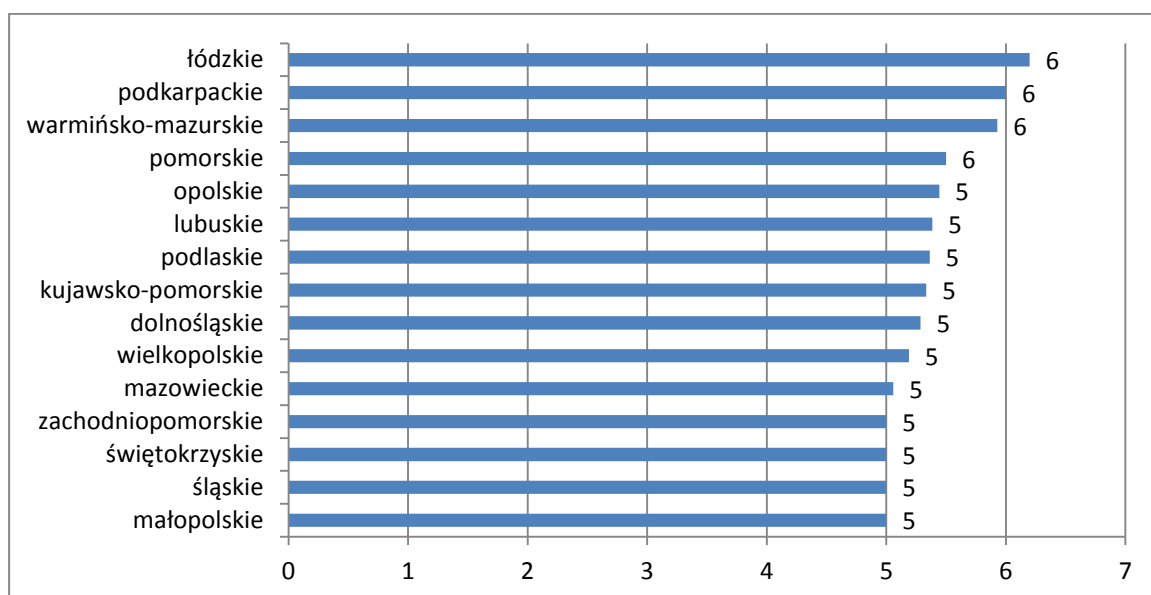
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 43. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 44. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe w 2019 roku wg województw.

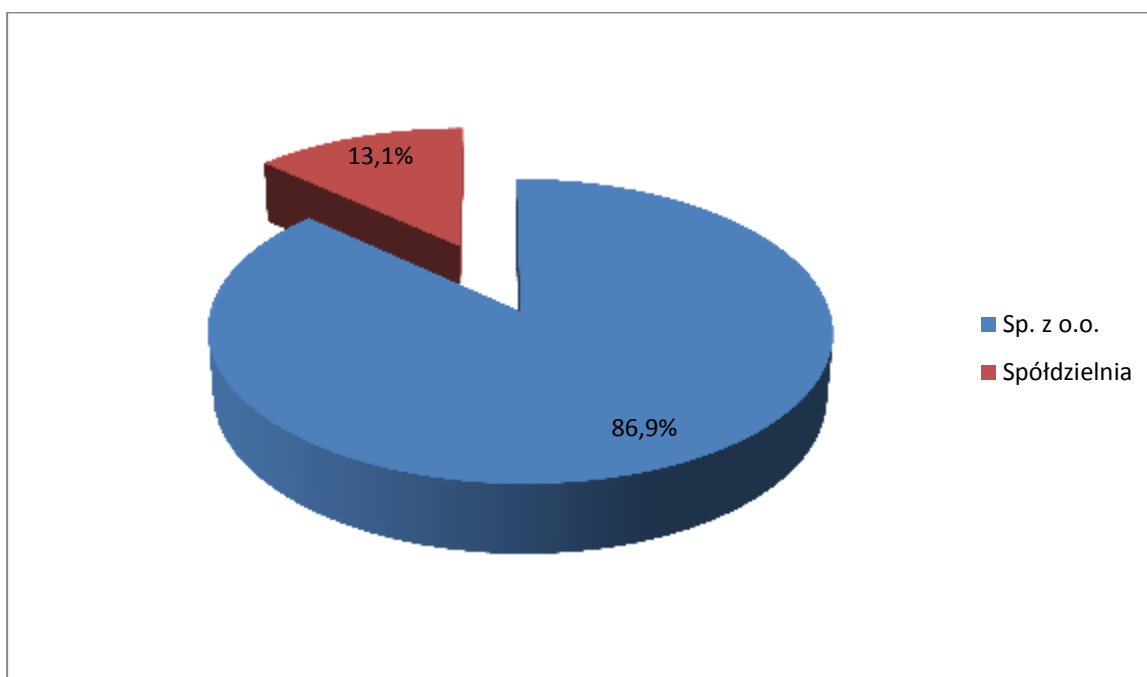

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W strukturze grup producentów drobiu i ich członków wg form prawnych (Wykres 45, Wykres 46) dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Stanowią one 86,9%

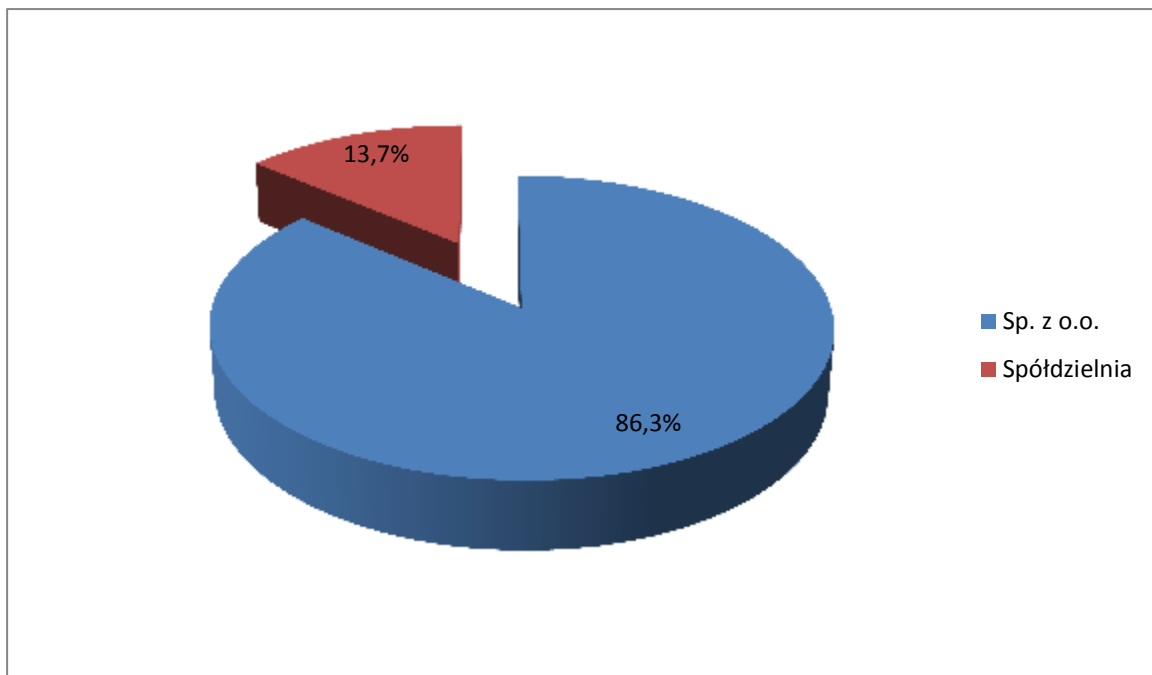
wszystkich podmiotów i zrzeszają 86,3% członków. Pozostali producenci są członkami spółdzielni. Producenci drobiu nie podejmują natomiast współpracy w formie stowarzyszeń i zrzeszeń.

Wykres 45. Struktura grup producentów rolnych w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 46. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii drób żywy (bez względu na wiek) oraz mięso lub jadalne podroby drobiowe w 2019 roku wg formy prawnej.

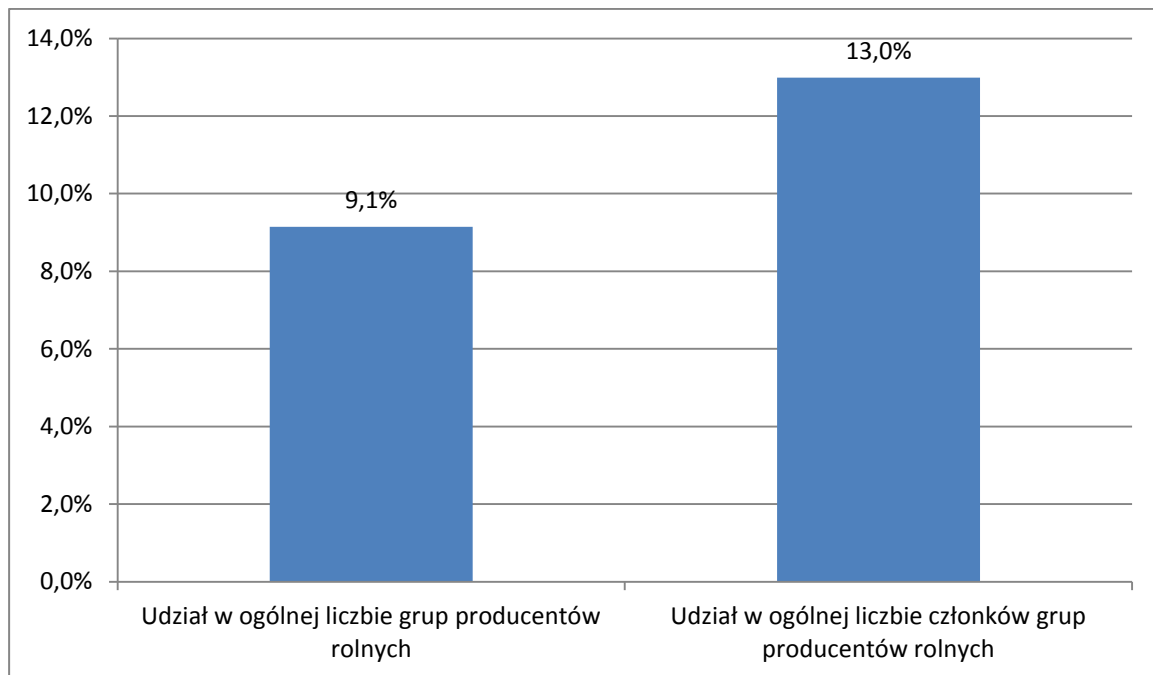

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.5. Mleko

Producenci mleka w 2019 roku wykazywali dość dobry poziom zorganizowania (Wykres 47). Liczba grup producentów mleka stanowiła 9,1% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 13% wszystkich członków grup producentów rolnych.

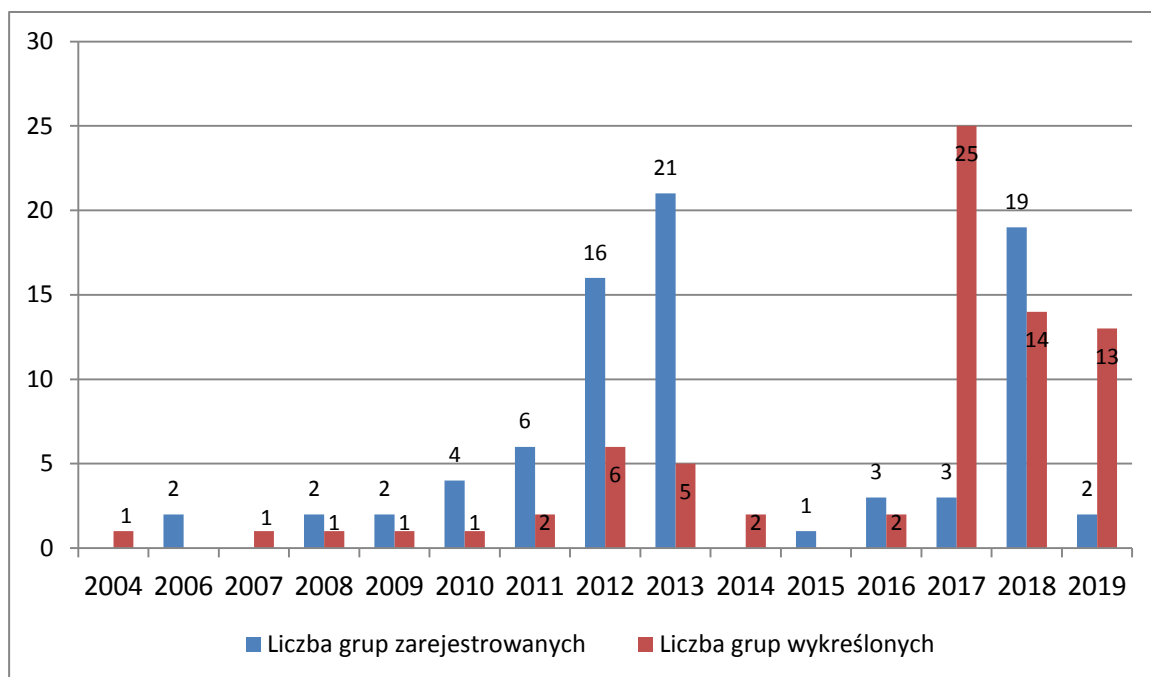
Wykres 47. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii mleko w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

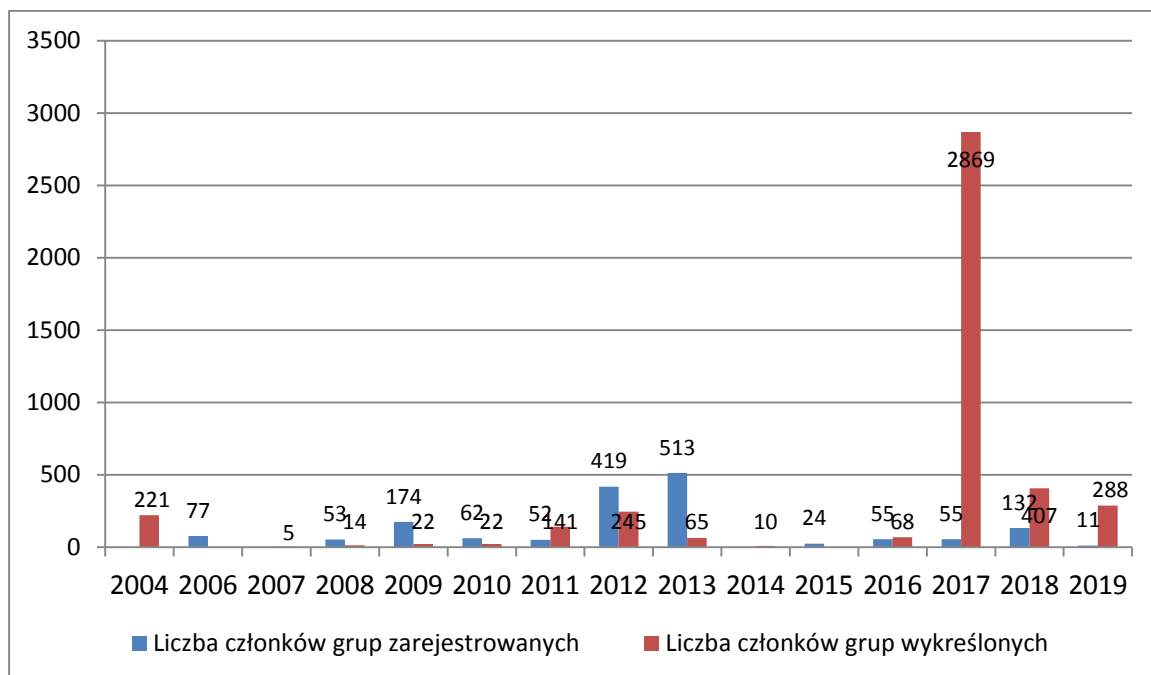
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów mleka, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 48, Wykres 49). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w latach 2011-2013 oraz w roku 2018. W latach 2011-2013 rocznie pojawiało się od 6 do 21 nowych grup producentów. Z kolei w 2018 roku powstało 19 podmiotów. W analogicznym okresie, tj. w latach 2011-2013, grupy te pozyskały aż 984 członków, a w 2018 roku pozyskały 132 członków. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów mleka kończyły działalność. Najwięcej grup producentów mleka wycofało się z działalności w latach 2017-2019. W tym okresie łącznie wykreślono z rejestru 52 grupy. Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 3564 producentów w latach 2017-2019. W pozostałych latach zmiany były dość niewielkie.

Wykres 48. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii mleko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

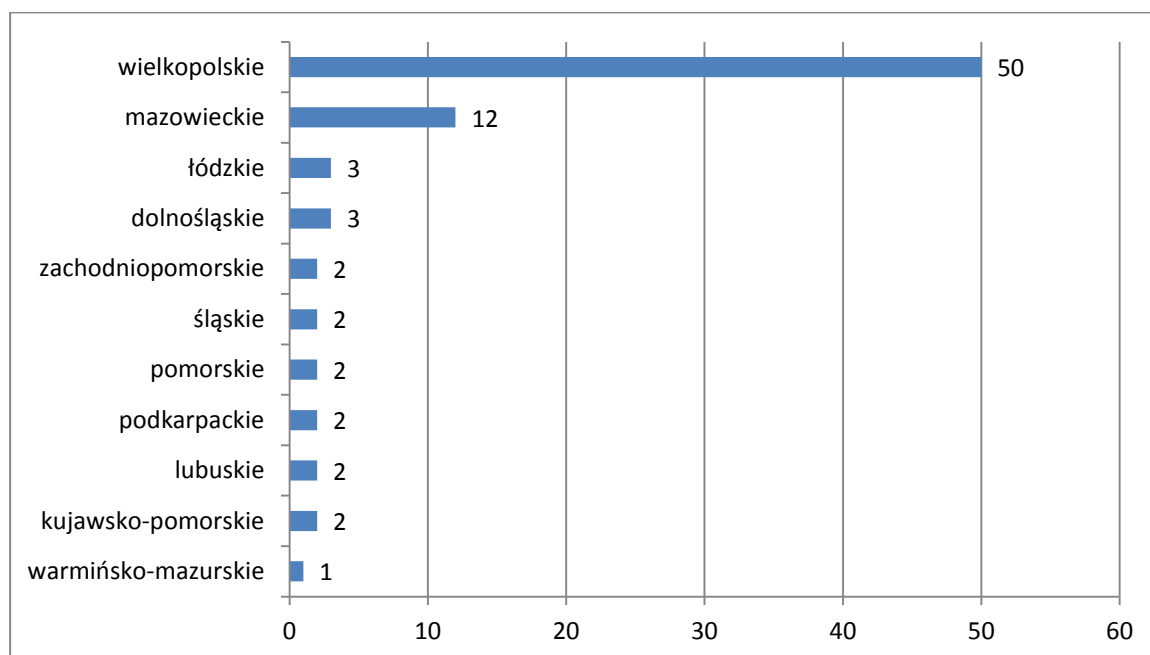
Wykres 49. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii mleko.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

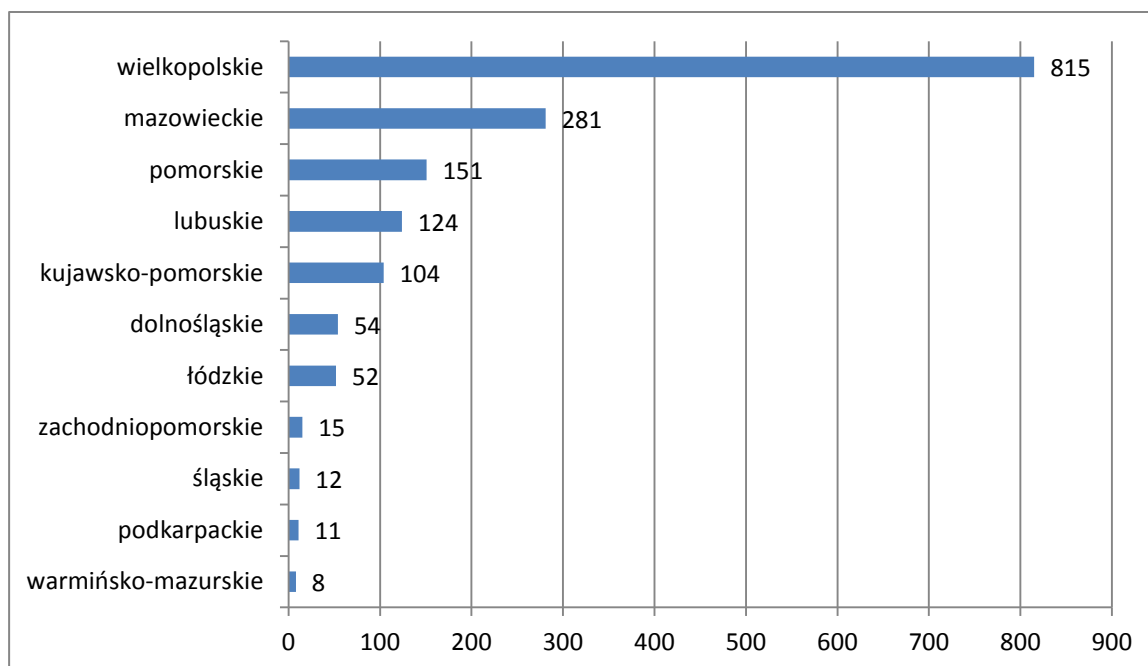
Grupy producentów mleka występowały w 11 województwach (Wykres 50, Wykres 51, Wykres 52). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie wielkopolskim (50 podmiotów). Dość duża liczba grup producentów mleka występowała również w województwie mazowieckim (12 podmiotów). Z kolei w województwie warmińsko-mazurskim działała tylko 1 grupa producentów mleka. Na terenie pozostałych województw występowały 2 lub 3 grupy producentów mleka. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa wielkopolskiego (815) oraz mazowieckiego (281). Najmniejszą liczbę producentów mleka (8), którzy byli członkami grup, odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim. Średnia liczba członków grup producentów mleka była znacznie zróżnicowana i przyjmowała wartości od 6 w województwie podkarpackim do 76 w województwie pomorskim.

Wykres 50. Liczba grup producentów rolnych w kategorii mleko w 2019 roku wg województw.

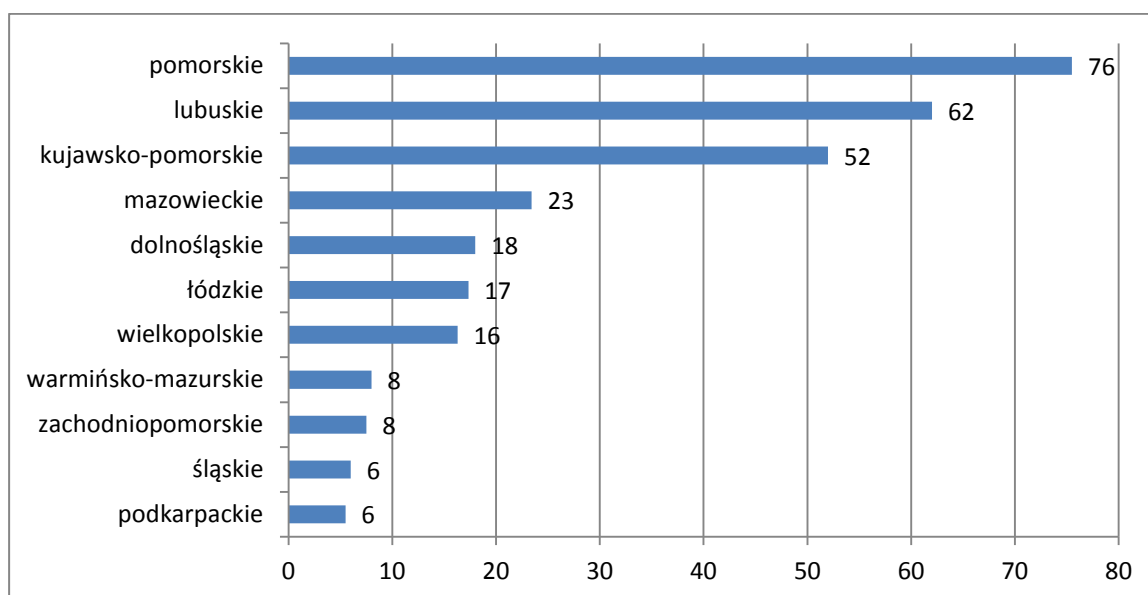
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 51. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii mleko w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 52. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii mleko w 2019 roku wg województw.

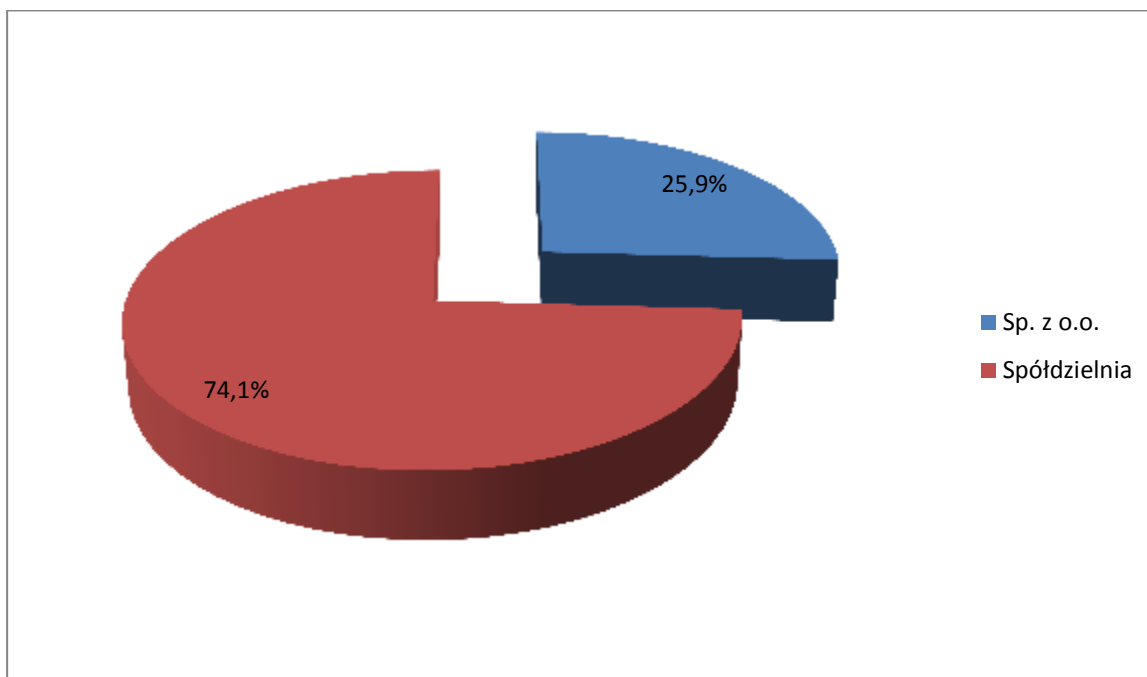

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W strukturze grup producentów mleka i ich członków wg form prawnych (Wykres 53, Wykres 54) dominują spółdzielnie. Stanowią one 74,1% wszystkich podmiotów i zrzeszają

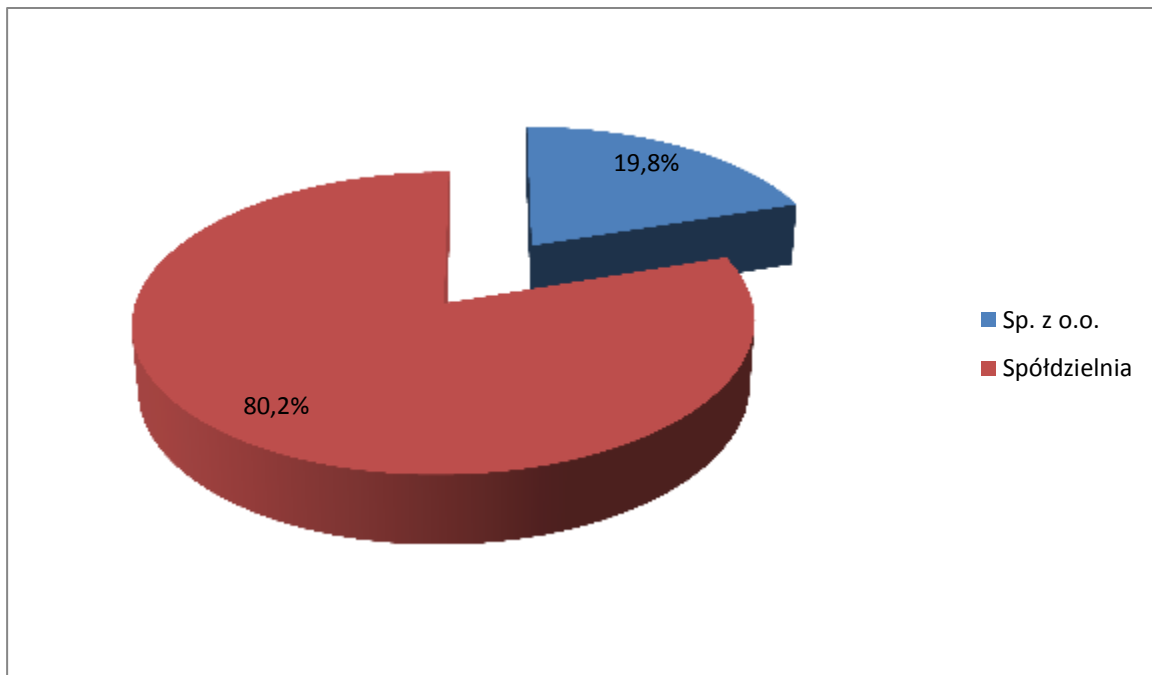
80,2% członków. Pozostali producenci są udziałowcami spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Producenci mleka nie podejmują natomiast współpracy w formie stowarzyszeń i zrzeszeń.

Wykres 53. Struktura grup producentów rolnych w kategorii mleko w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 54. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii mleko w 2019 roku wg formy prawnej.

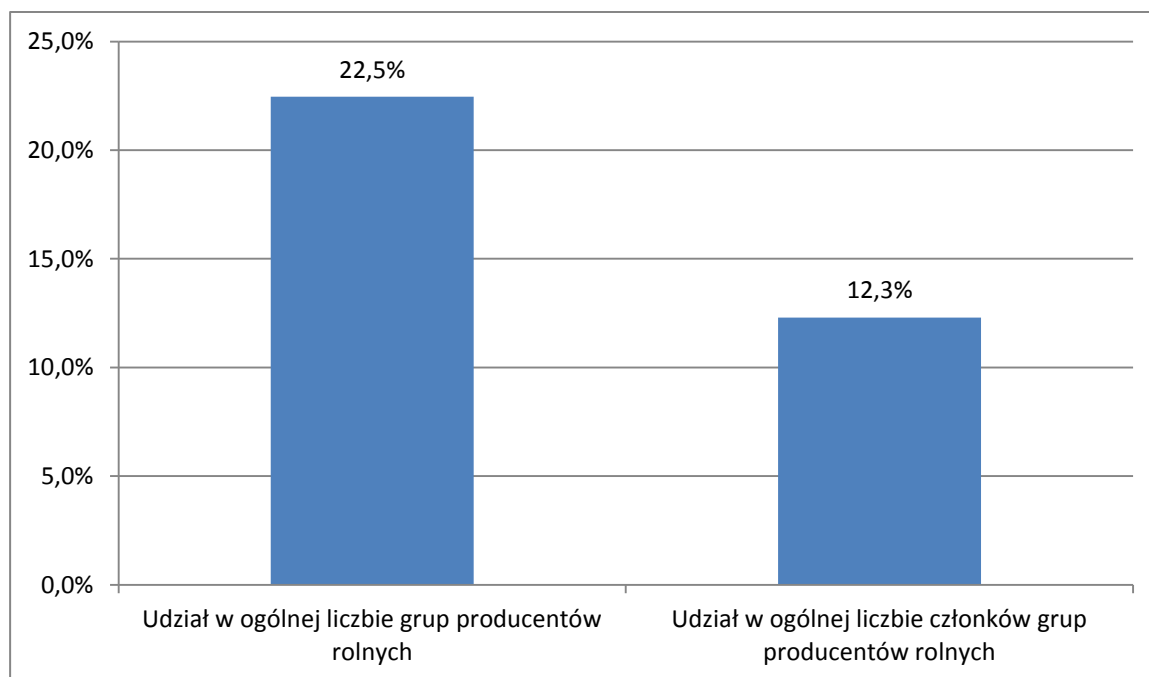

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.6. Ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych

Producenci ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych w 2019 roku wykazywali wysoki poziom zorganizowania (Wykres 55). Liczba grup producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych stanowiła aż 22,5% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 12,3% wszystkich członków grup producentów rolnych.

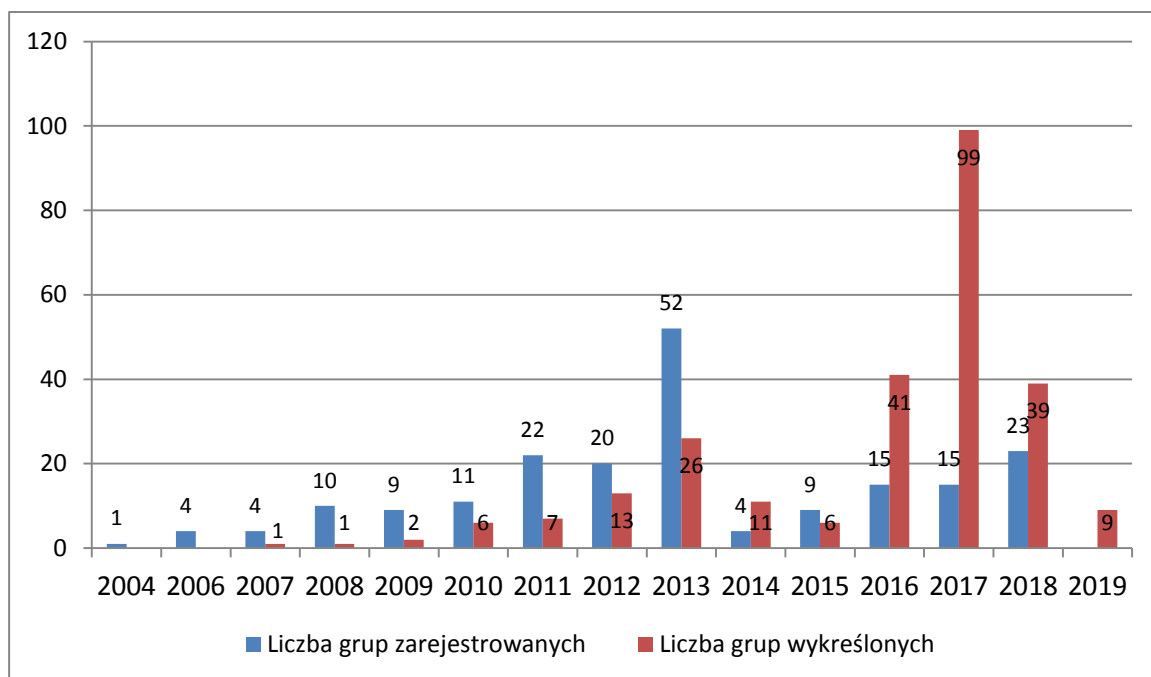
Wykres 55. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

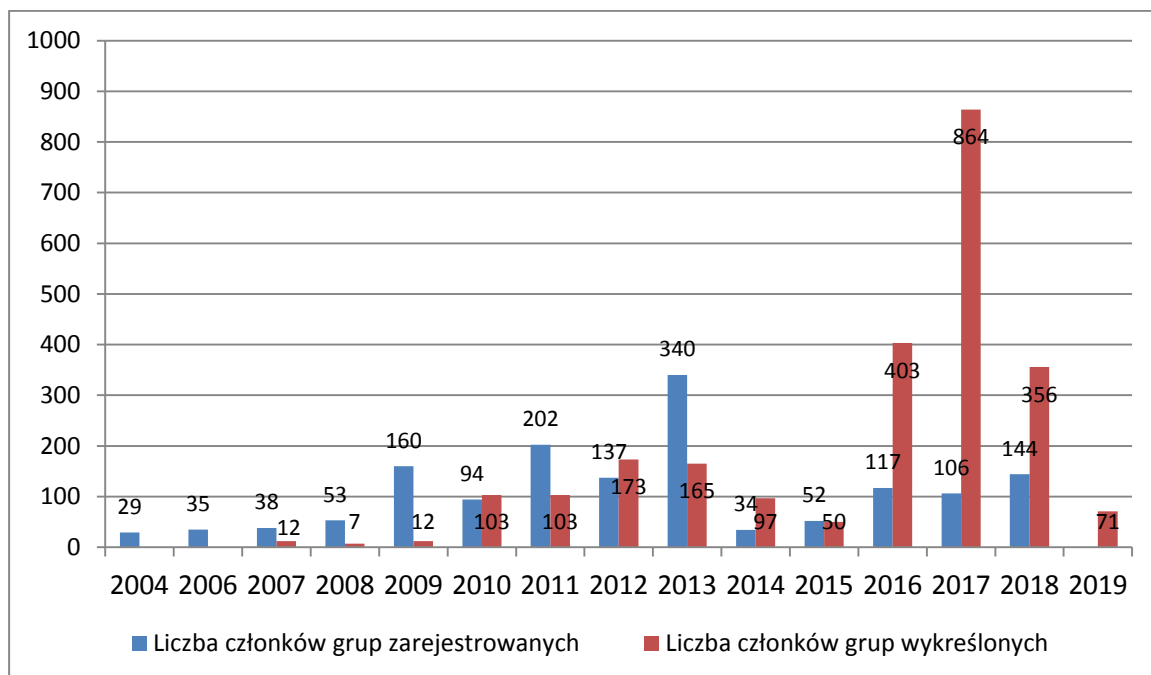
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 56, Wykres 57). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w latach 2011-2013 oraz 2016-2018. W latach 2011-2013 rocznie pojawiało się od 20 do 52 nowych grup producentów. Z kolei w latach 2016-2018 powstawało od 15 do 23 podmiotów rocznie. W analogicznym okresie, tj. w latach 2011-2013, grupy te pozyskały aż 94 członków, a w latach 2016-2018, łącznie pozyskały 53 członków. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych kończyły działalność. Najwięcej grup producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych wycofało się z działalności w latach 2016-2018. W tym okresie zakończyło działalność 179 grup. Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 1623 producentów. W pozostałych latach zmiany były dość niewielkie, jak na grupę o relatywnie wysokiej liczebności.

Wykres 56. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

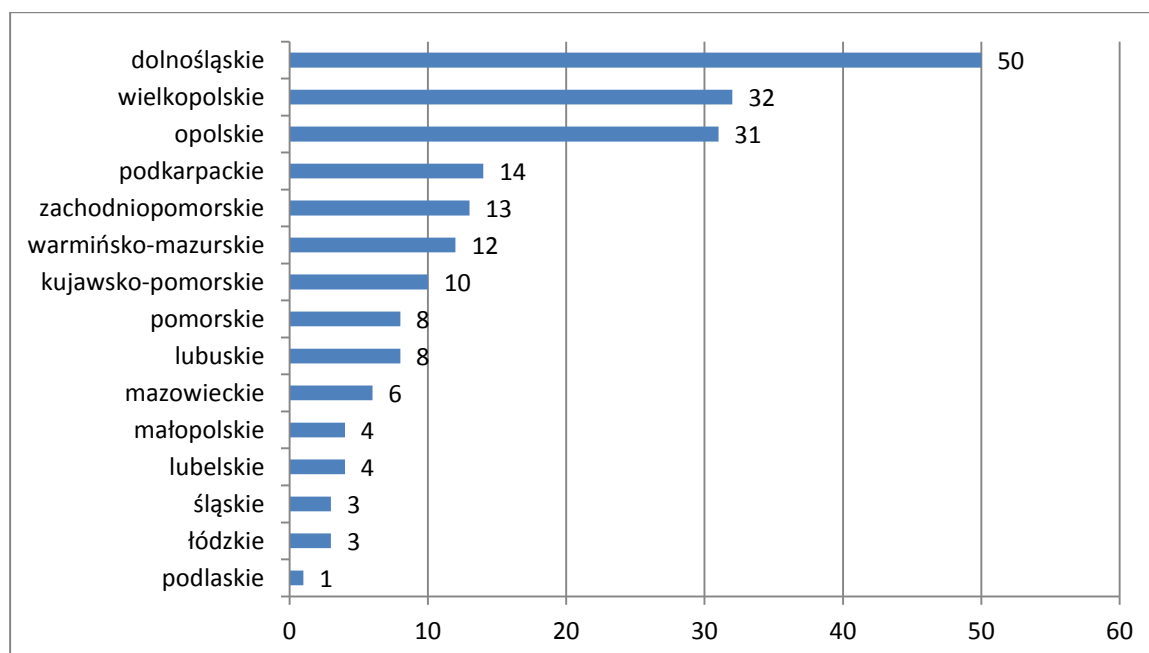
Wykres 57. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

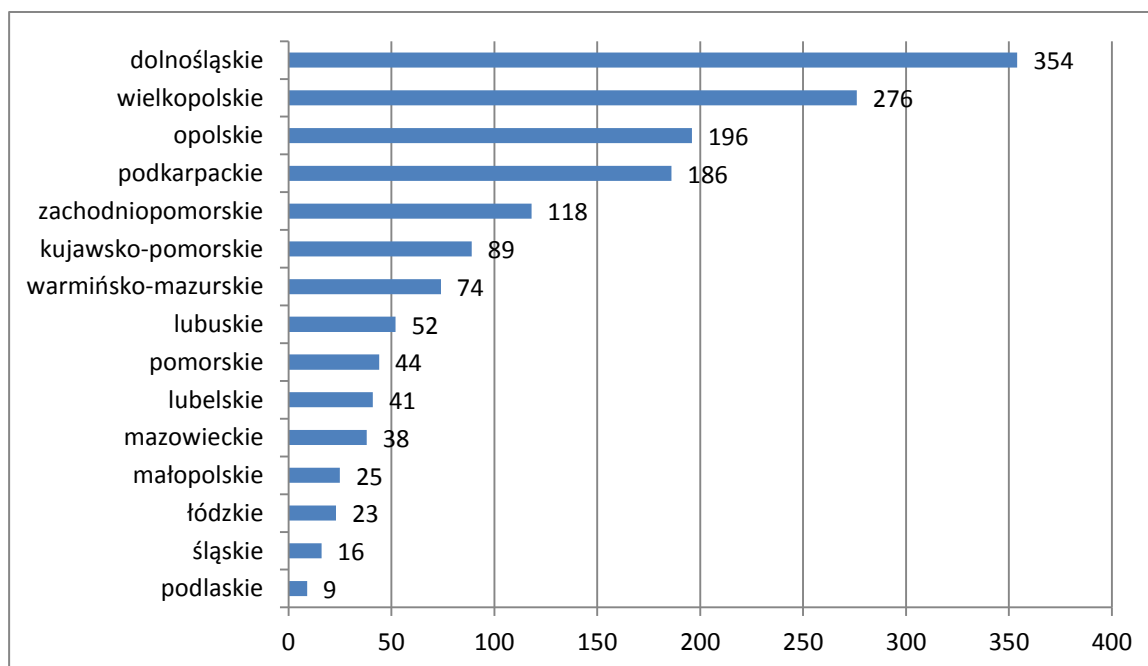
Grupy producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych występowały w 15 województwach (Wykres 58, Wykres 59, Wykres 60). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie dolnośląskim (50 podmiotów). Dość duża liczba grup producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych występowała również w województwie wielkopolskim (32 podmioty) i mazowieckim (31 podmiotów). Z kolei w województwie podlaskim działała tylko 1 grupa producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych. Grupy producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych nie występowały w województwie świętokrzyskim. Na terenie pozostałych województw liczba grup producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych była zróżnicowana od 3 w województwie śląskim i łódzkim do 14 w województwie podkarpackim. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa dolnośląskiego (354) oraz wielkopolskiego (276). Najmniejszą liczbę producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych (9), którzy byli członkami grup, odnotowano w województwie podlaskim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła od 5 w województwie śląskim do 13 w województwie podkarpackim.

Wykres 58. Liczba grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg województw.

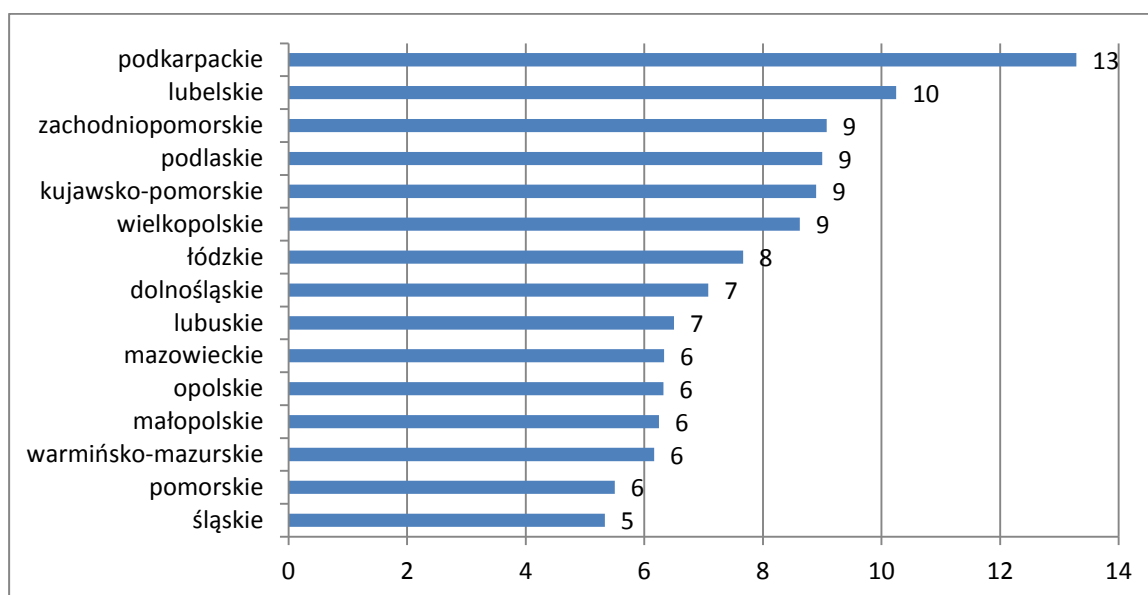
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 59. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 60. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg województw.

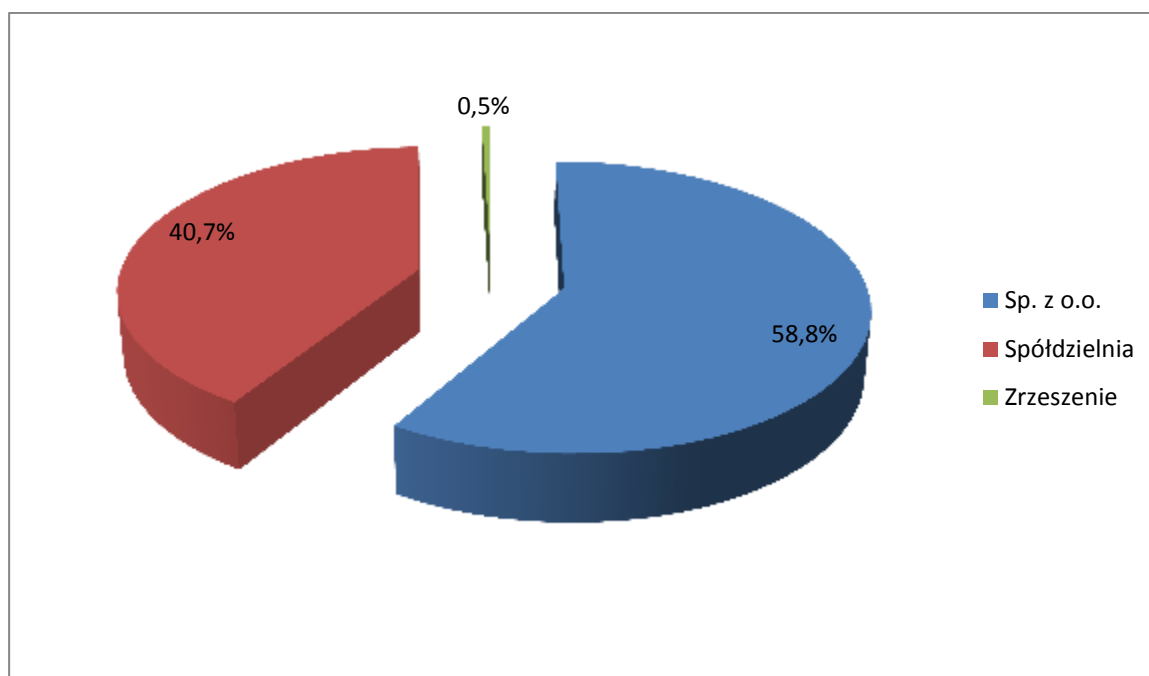

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W strukturze grup producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych i ich członków wg form prawnych (Wykres 61, Wykres 62) dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

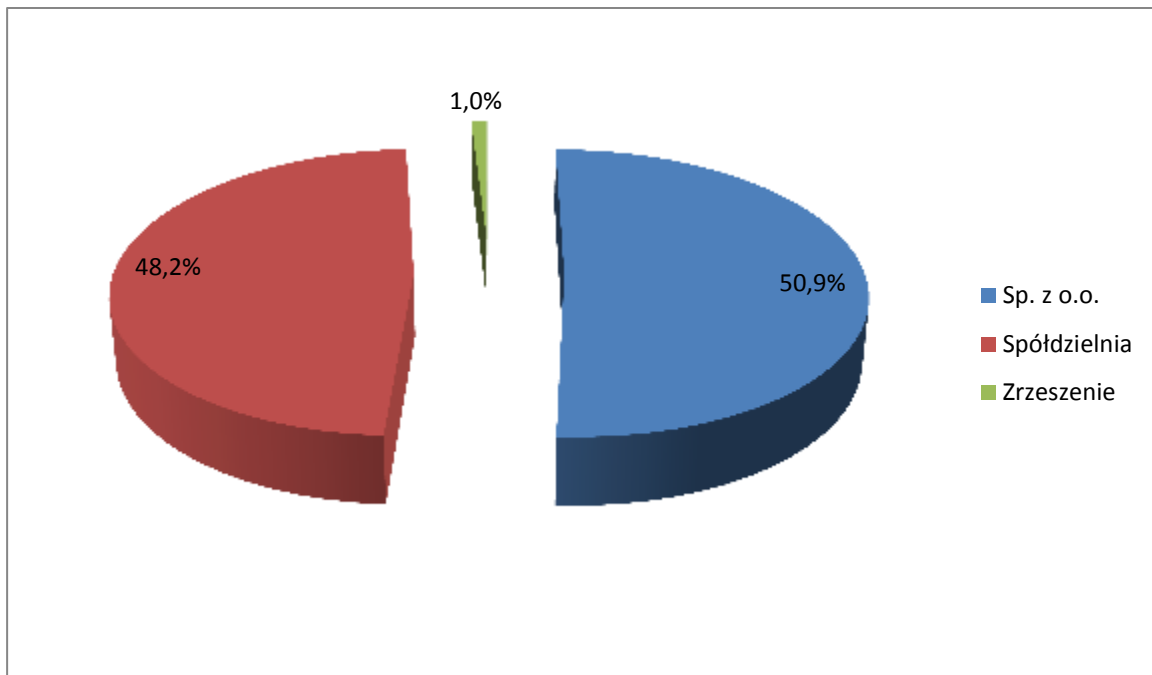
Stanowią one 58,8% wszystkich podmiotów i zrzeszają 50,9% członków. Na drugiej pozycji pod względem liczby podmiotów są spółdzielnie (40,7%), w których członkami jest 48,2% producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych. Ograniczoną rolę w organizacji producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych odgrywają również zrzeszenia. Organizacje występujące w tej formie prawnej stanowią tylko 0,5% podmiotów i zrzeszają 1% ogółu producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych. Producenci ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych nie podejmują współpracy w formie stowarzyszeń.

Wykres 61. Struktura grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 62. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg formy prawnej.

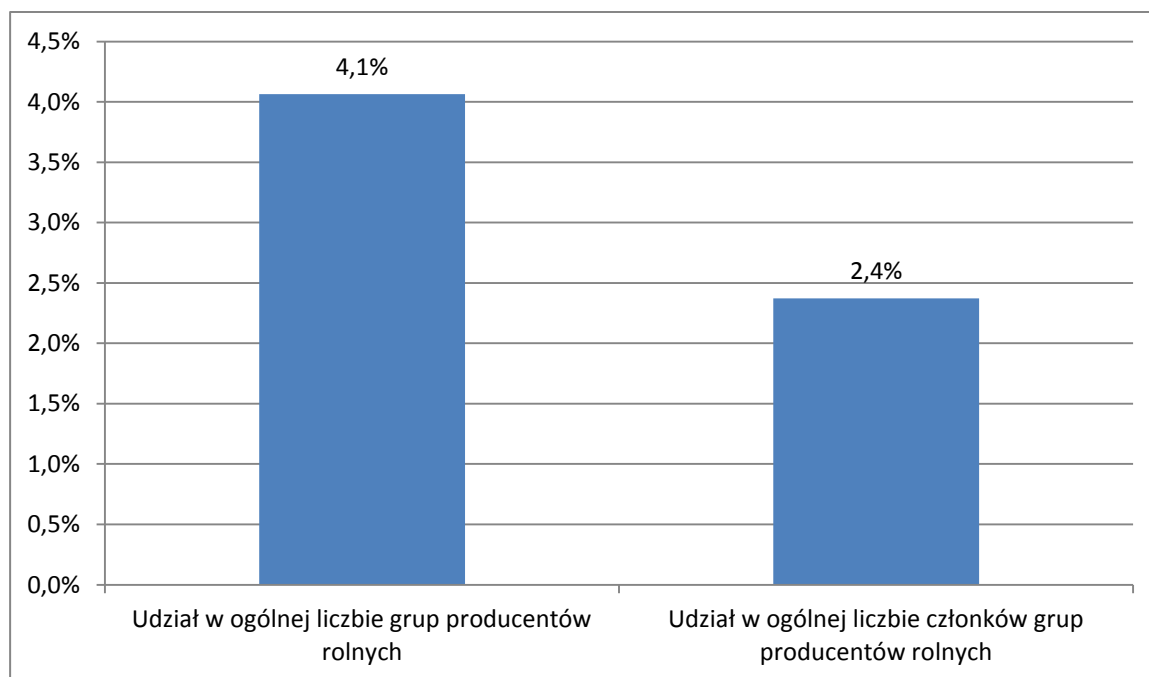

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.7. Ziarna zbóż

Producenci ziarna zbóż w 2019 roku wykazywali niższy poziom zorganizowania (Wykres 63) niż producenci ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych. Należy jednak uwzględnić fakt, że grupy tej kategorii stanowią uzupełnienie w stosunku do grup producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych. Z badań wynika, że grupy te stanowiły tylko 4,1% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 2,4% wszystkich członków grup producentów rolnych.

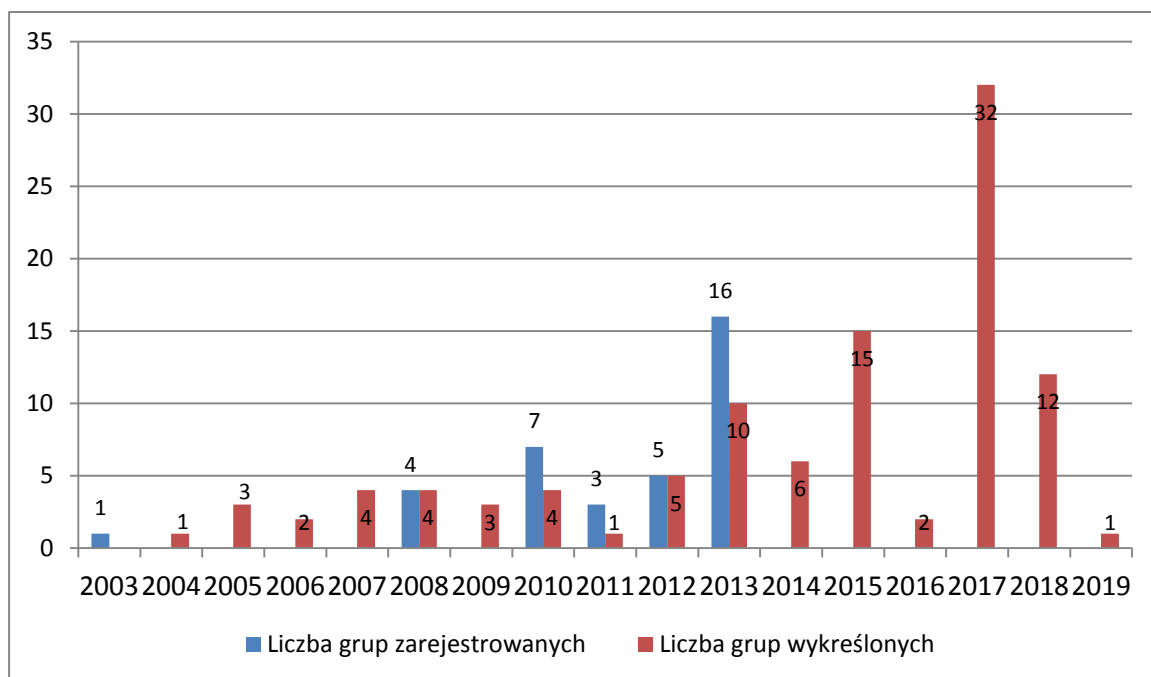
Wykres 63. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii ziarno zbóż w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

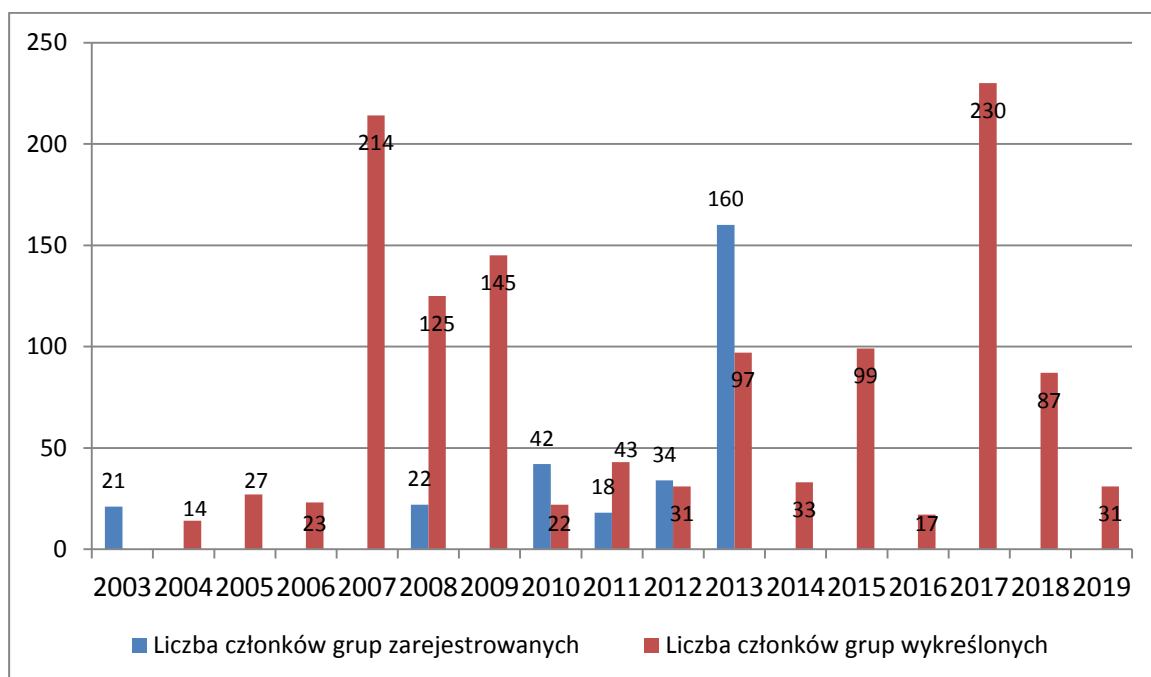
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów ziarna zbóż, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 64, Wykres 65). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w roku 2010 i 2013. W 2010 roku pojawiło się 7 nowych grup producentów, a w 2013 aż 16. Powstałe grupy pozyskały 42 członków w roku 2010 i 160 w 2013. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów ziarna zbóż kończyły działalność. Najwięcej grup producentów ziarna zbóż wycofało się z działalności w roku 2017. W tym okresie zakończyły działalność 32 grupy. Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 230 producentów.

Wykres 64. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii ziarno zbóż.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

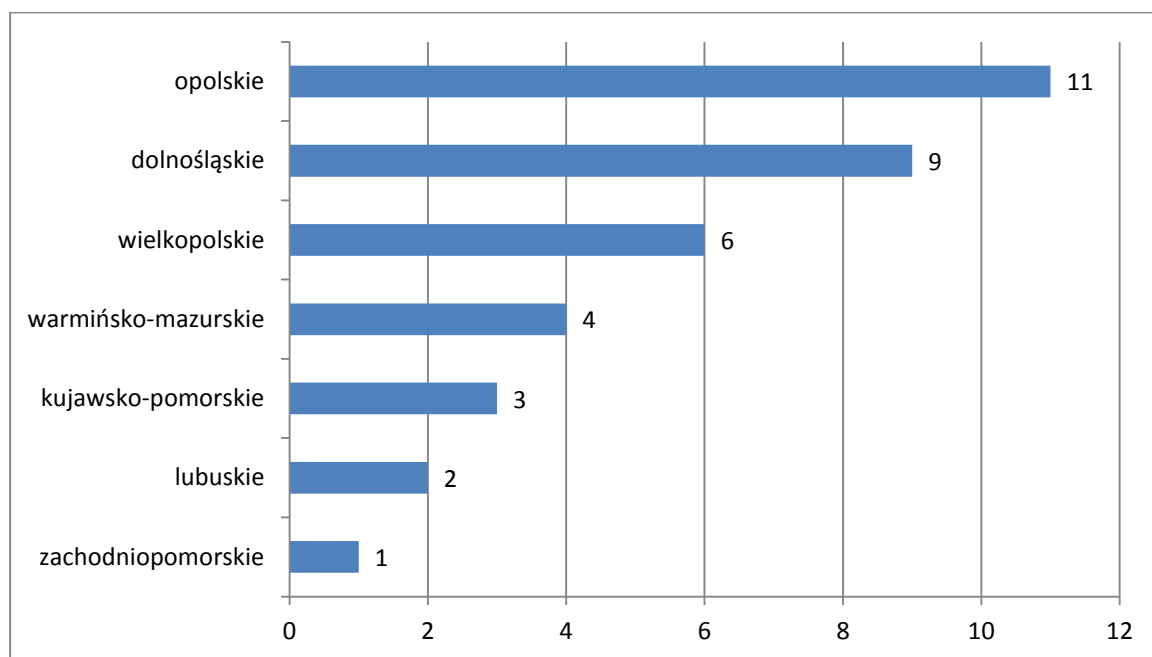
Wykres 65. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii ziarno zbóż.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

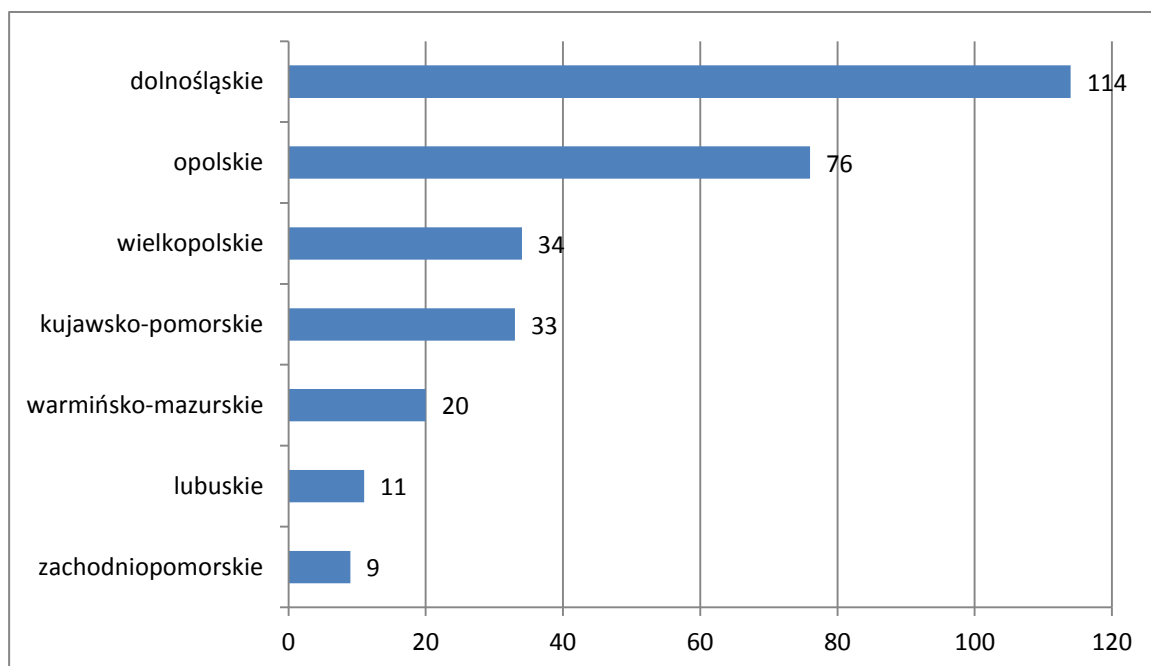
Grupy producentów ziarna zbóż występowały w 7 województwach (Wykres 66, Wykres 67, Wykres 68). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie opolskim (11 podmiotów). Dość duża liczba grup producentów ziarna zbóż występowała również w województwie dolnośląskim (9 podmiotów). Z kolei w województwie zachodniopomorskim działała tylko 1 grupa producentów ziarna zbóż. Na terenie pozostałych województw liczba grup producentów ziarna zbóż była zróżnicowana od 2 w województwie lubuskim do 6 w województwie wielkopolskim. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa dolnośląskiego (114) oraz opolskiego (76). Najmniejszą liczbę producentów ziarna zbóż (9), którzy byli członkami grup, odnotowano w województwie zachodniopomorskim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła od 5 w województwie warmińsko-mazurskim do 13 w województwie dolnośląskim.

Wykres 66. Liczba grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż w 2019 roku wg województw.

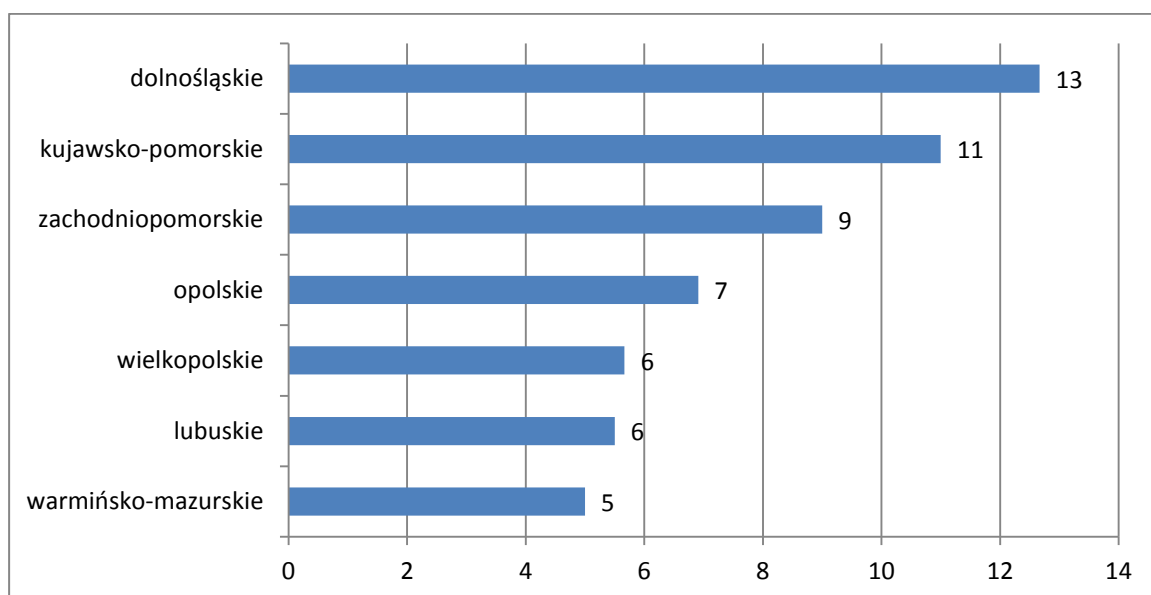
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 67. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 68. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż w 2019 roku wg województw.

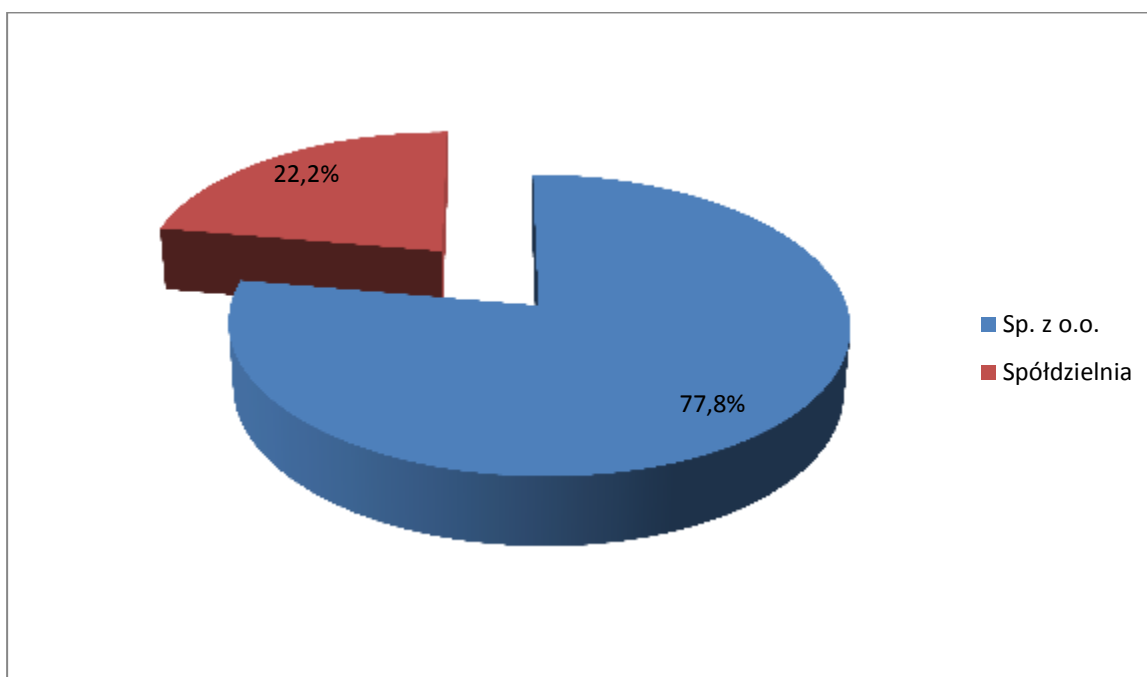

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W strukturze grup producentów ziarna zbóż i ich członków wg form prawnych (Wykres 69, Wykres 70) dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Stanowią one 77,8%

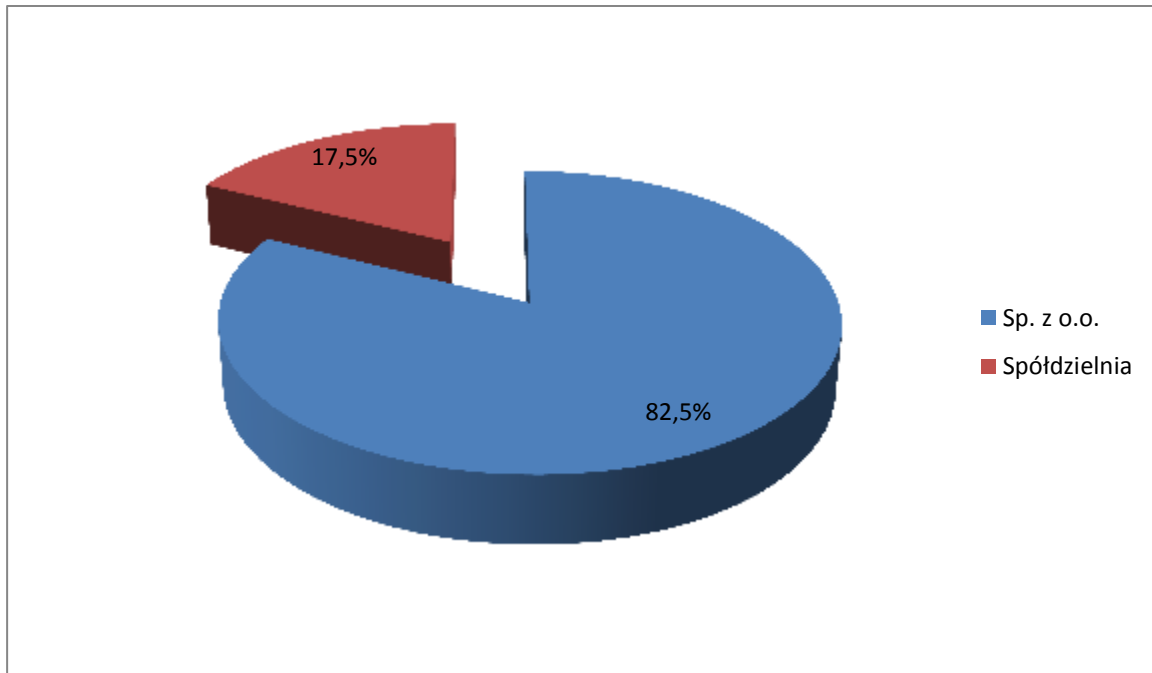
wszystkich podmiotów i zrzeszają 82,5% członków. Pozostali producenci są członkami spółdzielni. Producenci ziarna zbóż nie podejmują współpracy w formie stowarzyszeń i zrzeszeń.

Wykres 69. Struktura grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 70. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii ziarno zbóż w 2019 roku wg formy prawnej.

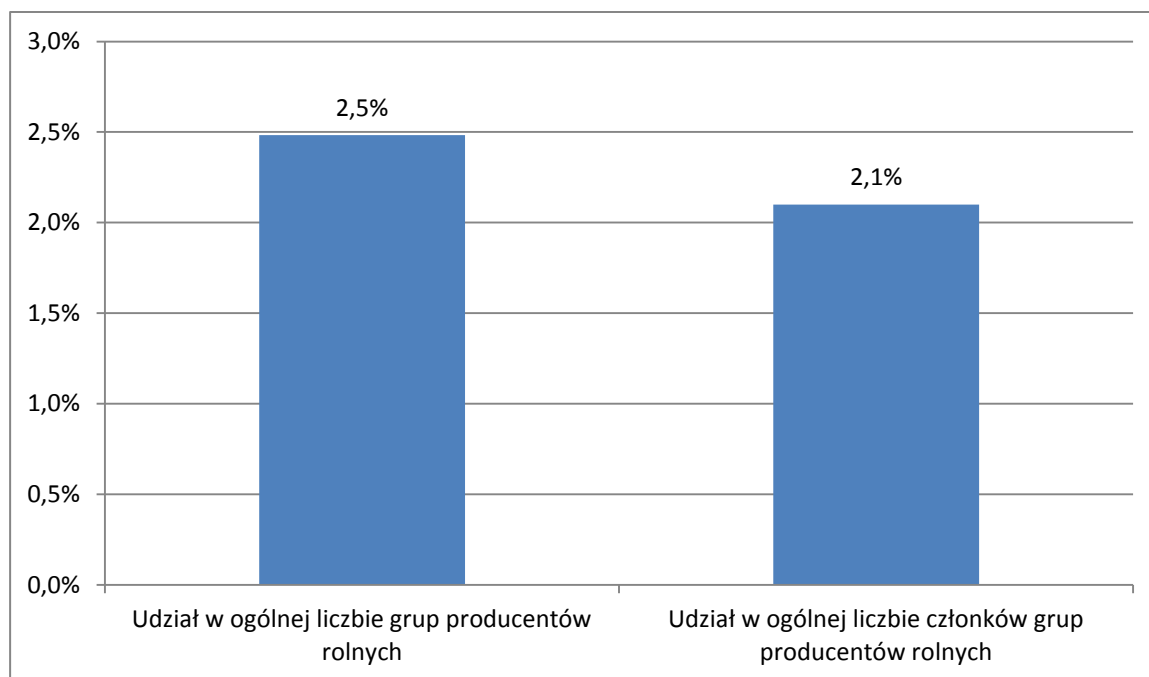

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.8. Nasiona roślin oleistych

Producenci nasion roślin oleistych w 2019 roku wykazywali niższy poziom zorganizowania (Wykres 71) niż producenci ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych. Należy jednak uwzględnić fakt, że grupy tej kategorii stanowią uzupełnienie w stosunku do grup producentów ziarna zbóż lub nasion roślin oleistych. Z badań wynika, że grupy te stanowiły tylko 2,5% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 2,1% wszystkich członków grup producentów rolnych.

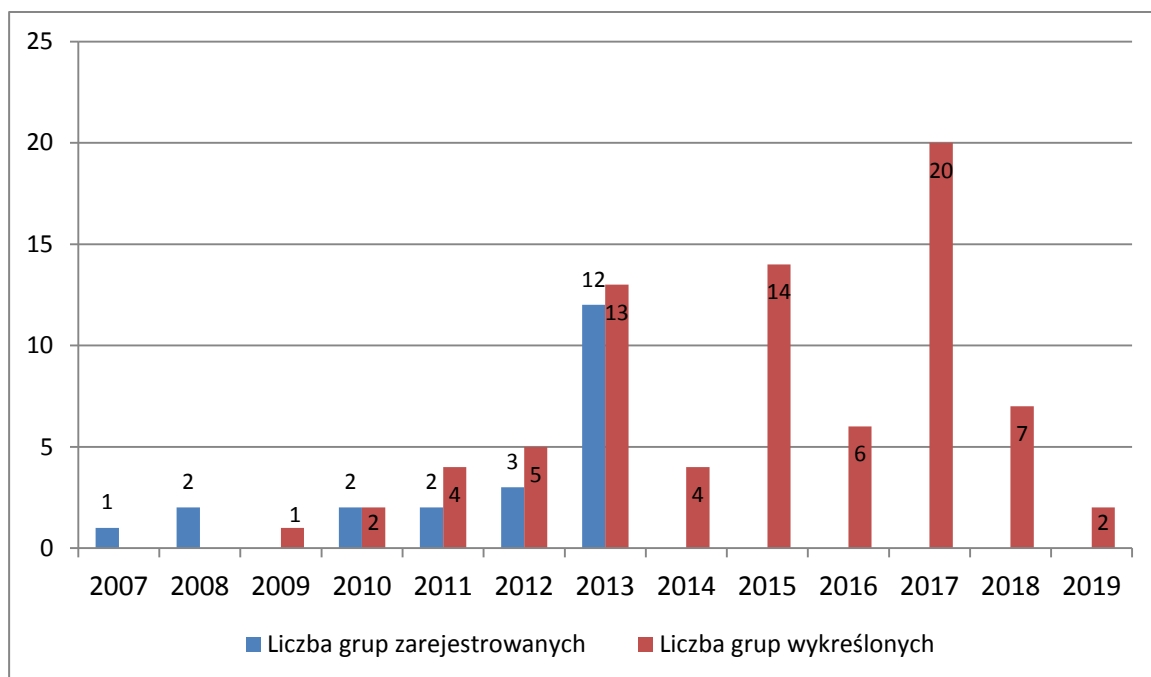
Wykres 71. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii nasiona roślin oleistych w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

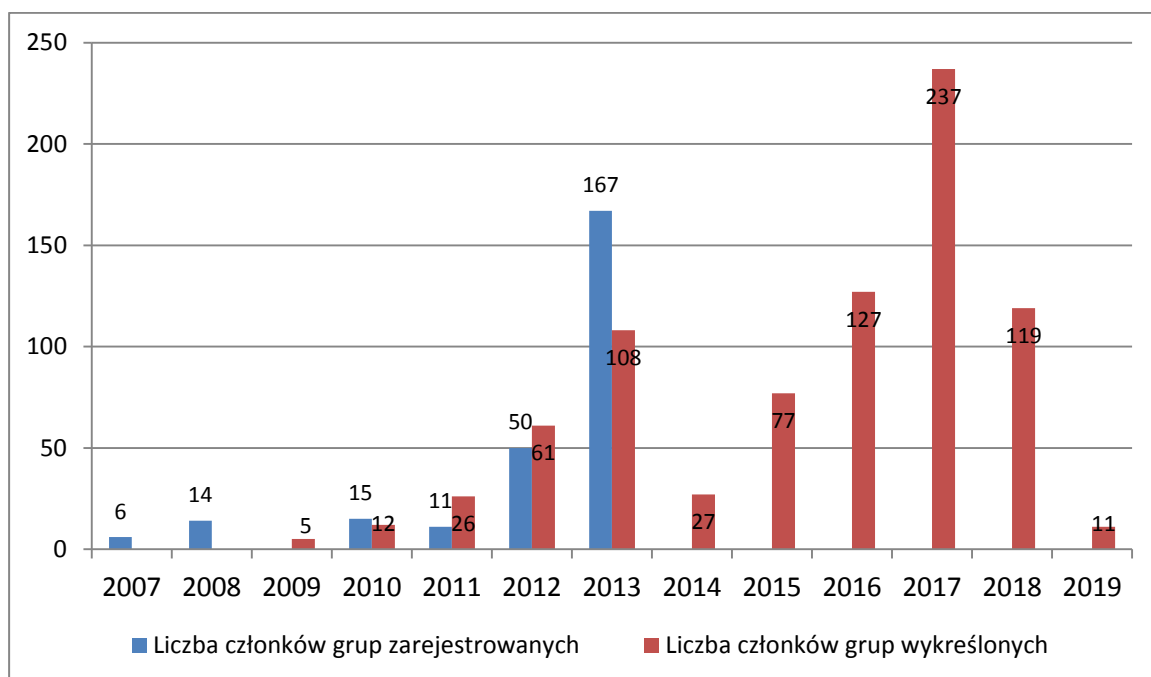
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów nasion roślin oleistych, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 72, Wykres 73). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w 2013 roku. Pojawiło się wówczas 12 nowych grup producentów. Powstałe grupy pozyskały 167 członków. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów nasion roślin oleistych kończyły działalność. Najwięcej grup producentów nasion roślin oleistych wycofało się z działalności w roku 2017. W tym okresie zakończyło działalność 20 grup. Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 237 producentów.

Wykres 72. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii nasiona roślin oleistych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

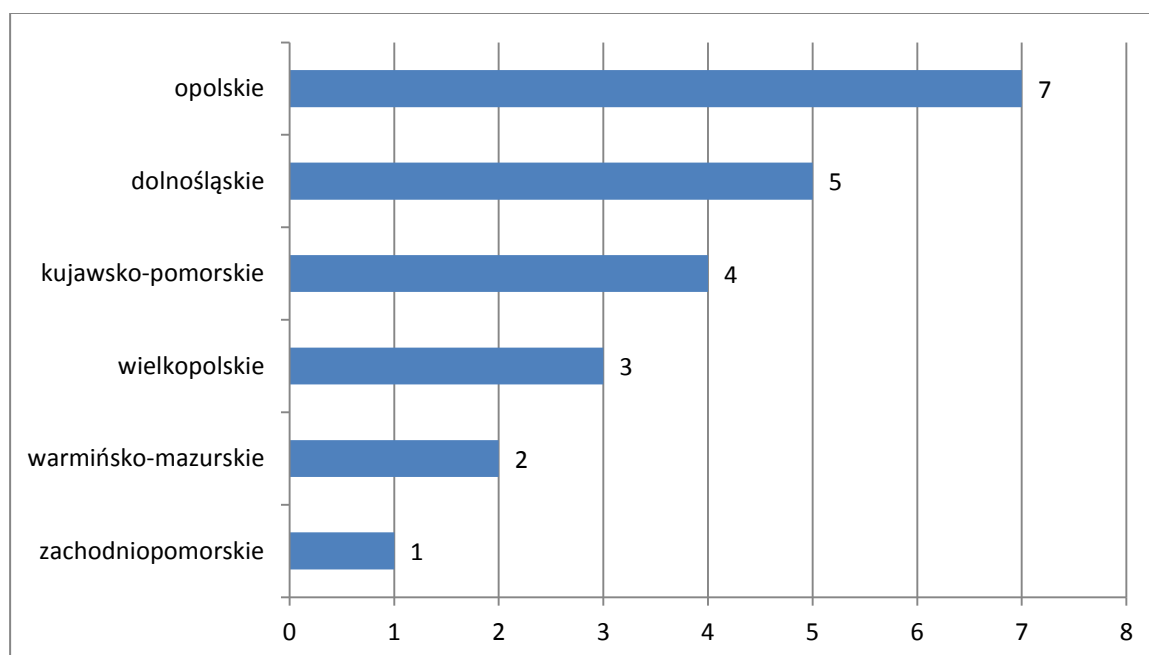
Wykres 73. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii nasiona roślin oleistych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

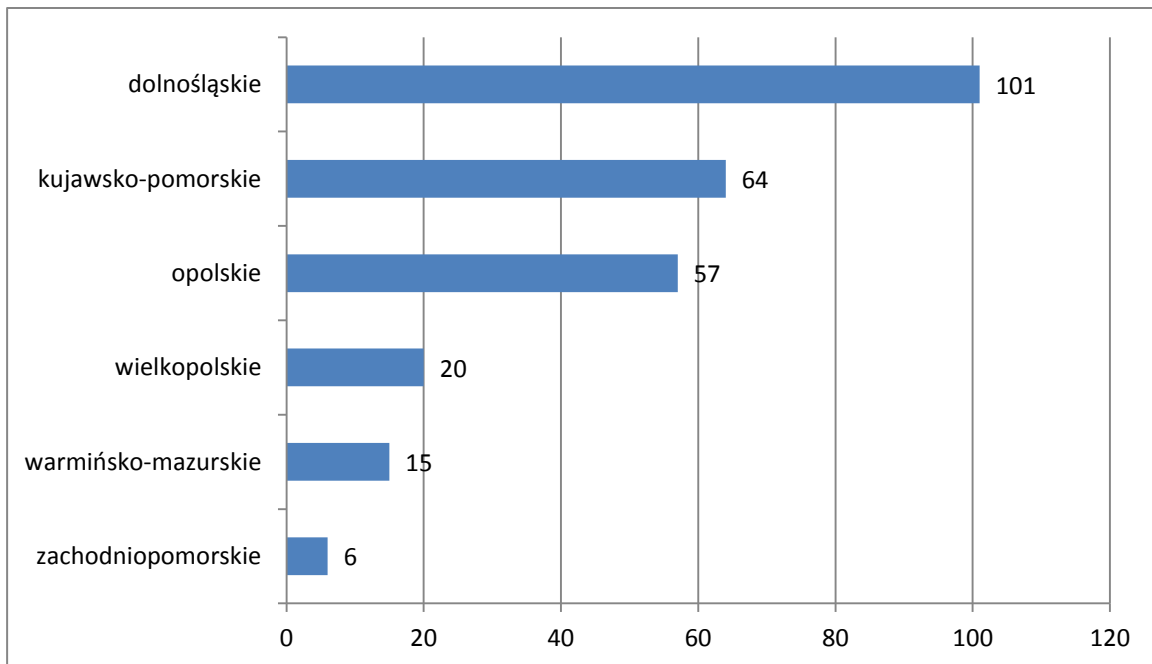
Grupy producentów nasion roślin oleistych występowały w 6 województwach (Wykres 74, Wykres 75, Wykres 76). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie opolskim (7 podmiotów). Relatywnie duża liczba grup producentów nasion roślin oleistych występowała również w województwie dolnośląskim (5 podmiotów). Z kolei w województwie zachodniopomorskim działała tylko 1 grupa producentów nasion roślin oleistych. Na terenie pozostałych województw liczba grup producentów nasion roślin oleistych była zróżnicowana od 2 w województwie warmińsko-mazurskim do 4 w województwie kujawsko-pomorskim. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa dolnośląskiego (101) oraz kujawsko-pomorskiego (64). Najmniejszą liczbę producentów nasion roślin oleistych (6), którzy byli członkami grup, odnotowano w województwie zachodniopomorskim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła od 6 w województwie zachodniopomorskim do 20 w województwie dolnośląskim.

Wykres 74. Liczba grup producentów rolnych w kategorii nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg województw.

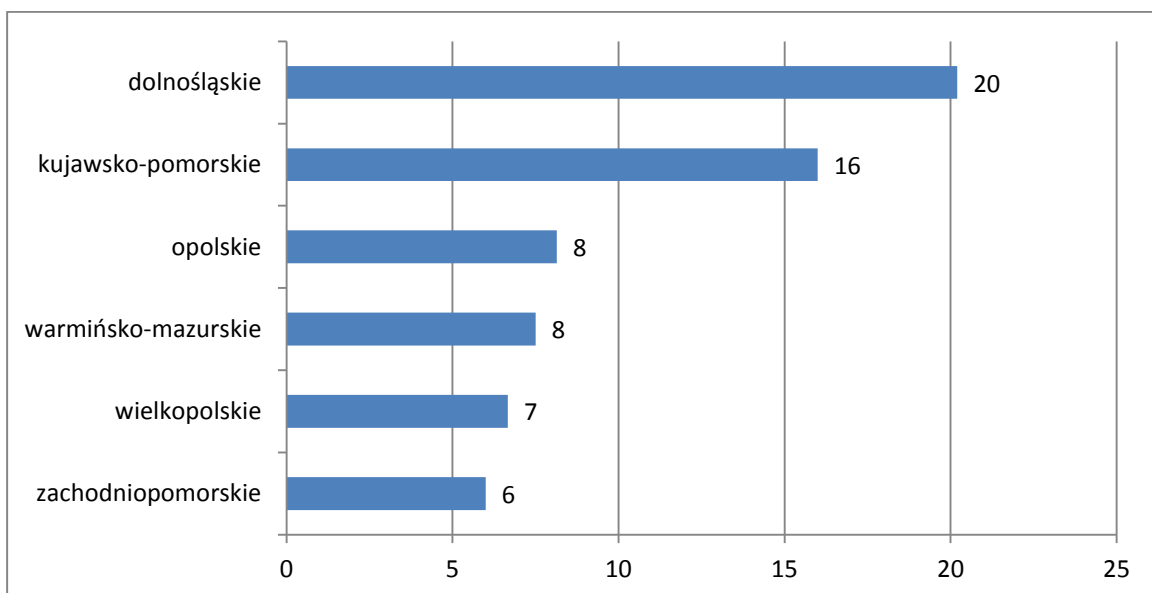
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 75. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

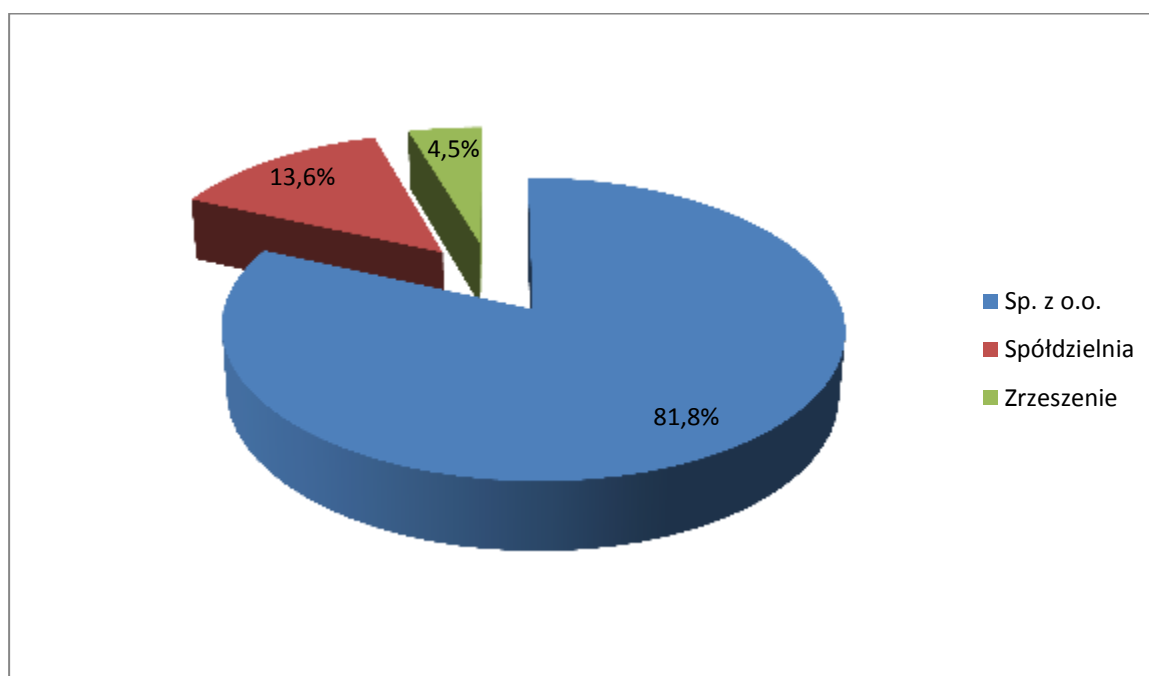
Wykres 76. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

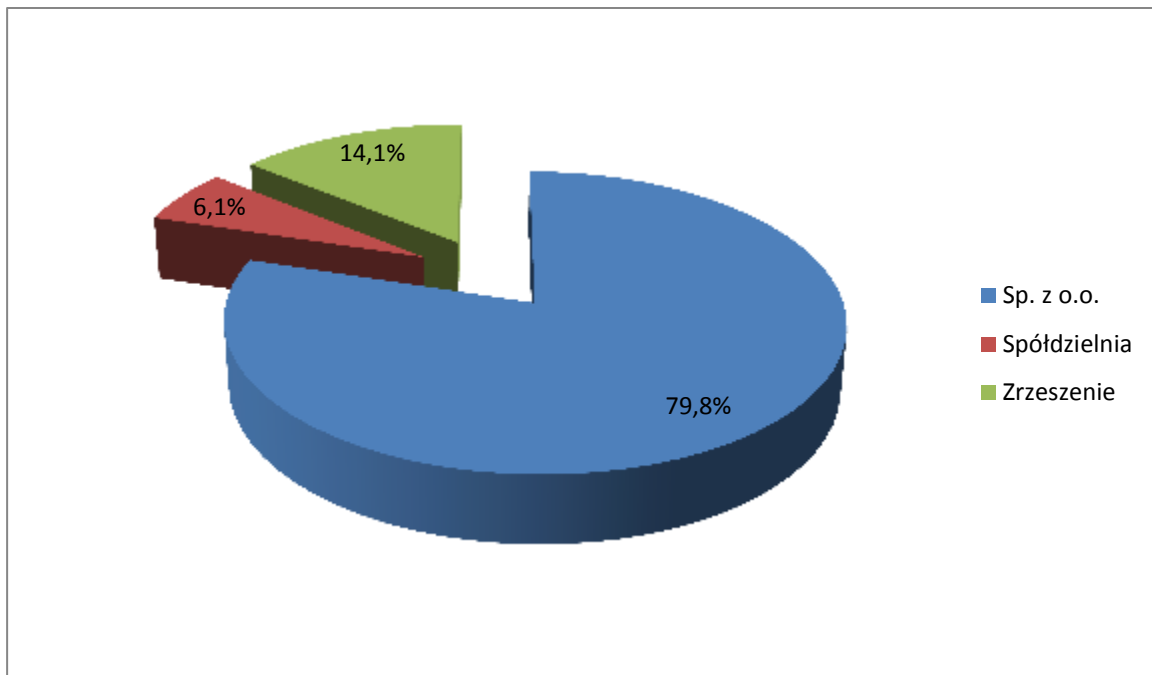
W strukturze grup producentów nasion roślin oleistych i ich członków wg form prawnych (Wykres 77, Wykres 78) dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Stanowią one 81,8% wszystkich podmiotów i zrzeszają 79,8% członków. Na drugiej pozycji pod względem liczby podmiotów są spółdzielnie (13,6%), w których członkami jest 6,1% producentów nasion roślin oleistych. Istotną rolę w organizacji producentów nasion roślin oleistych odgrywają również zrzeszenia. Organizacje występujące w tej formie prawnej stanowią 4,5% podmiotów, ale zrzeszają aż 14,1% ogółu producentów nasion roślin oleistych. Producenci nasion roślin oleistych nie podejmują współpracy w formie stowarzyszeń.

Wykres 77. Struktura grup producentów rolnych w kategorii nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 78. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii nasiona roślin oleistych w 2019 roku wg formy prawnej.

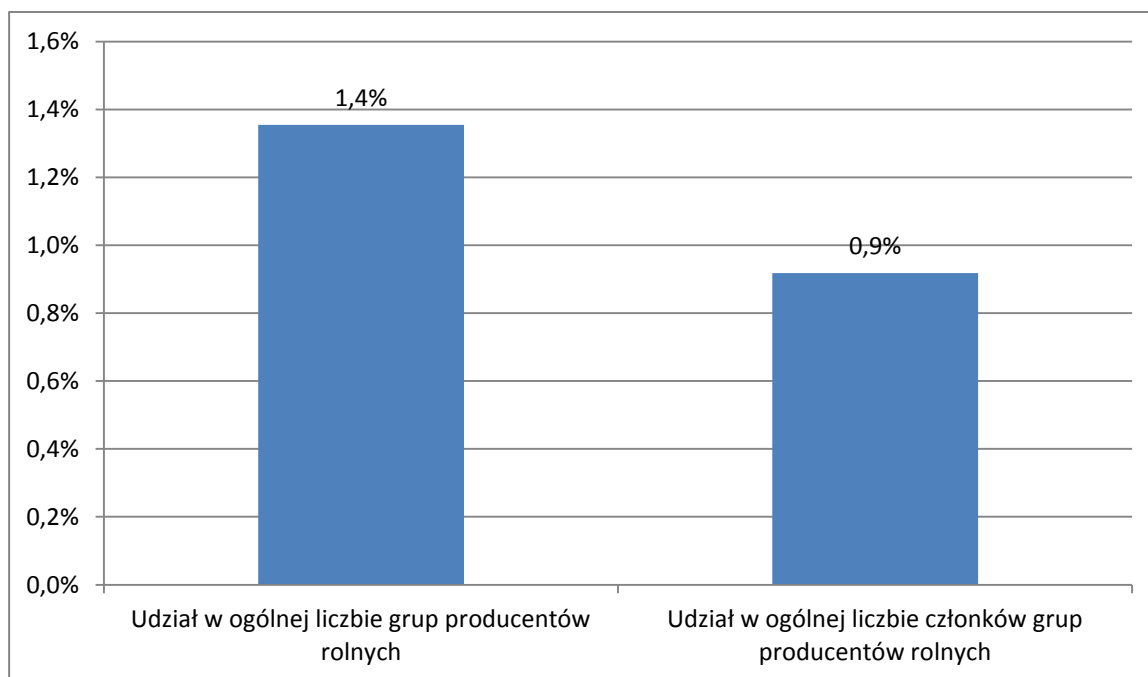

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.9. Buraki cukrowe

Producenci buraków cukrowych w 2019 roku byli zorganizowani w relatywnie niewielką liczbę grup (Wykres 79). Liczba grup producentów buraków cukrowych stanowiła tylko 1,4% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 0,9% wszystkich członków grup producentów rolnych.

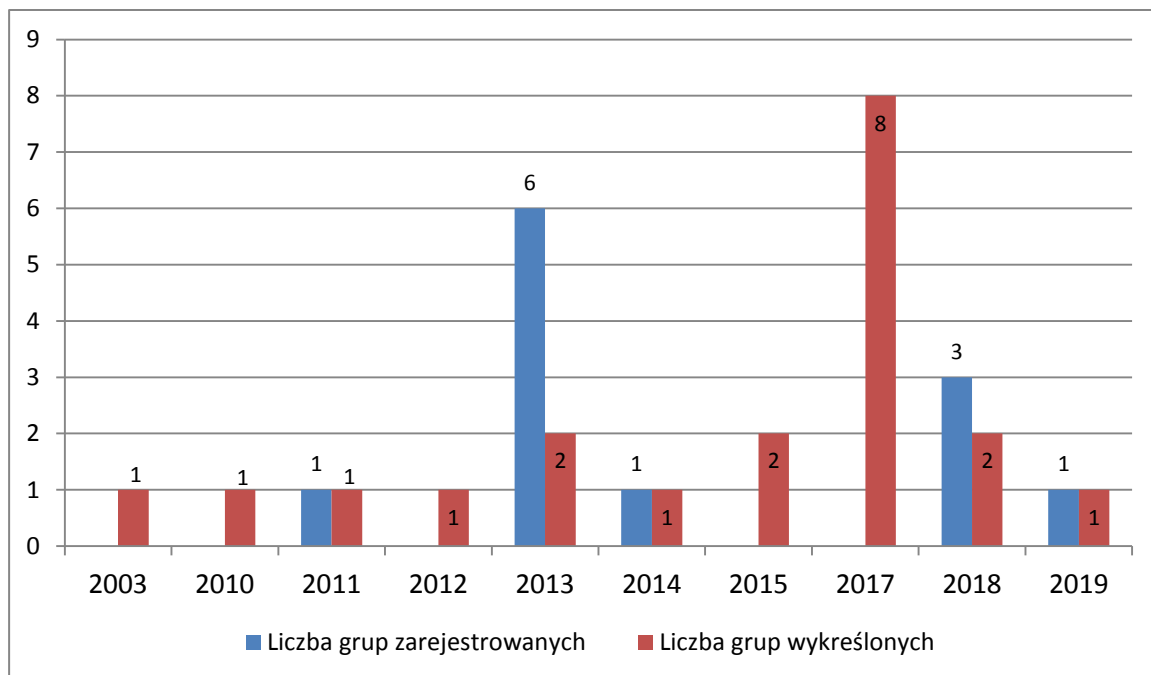
Wykres 79. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii buraki cukrowe w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

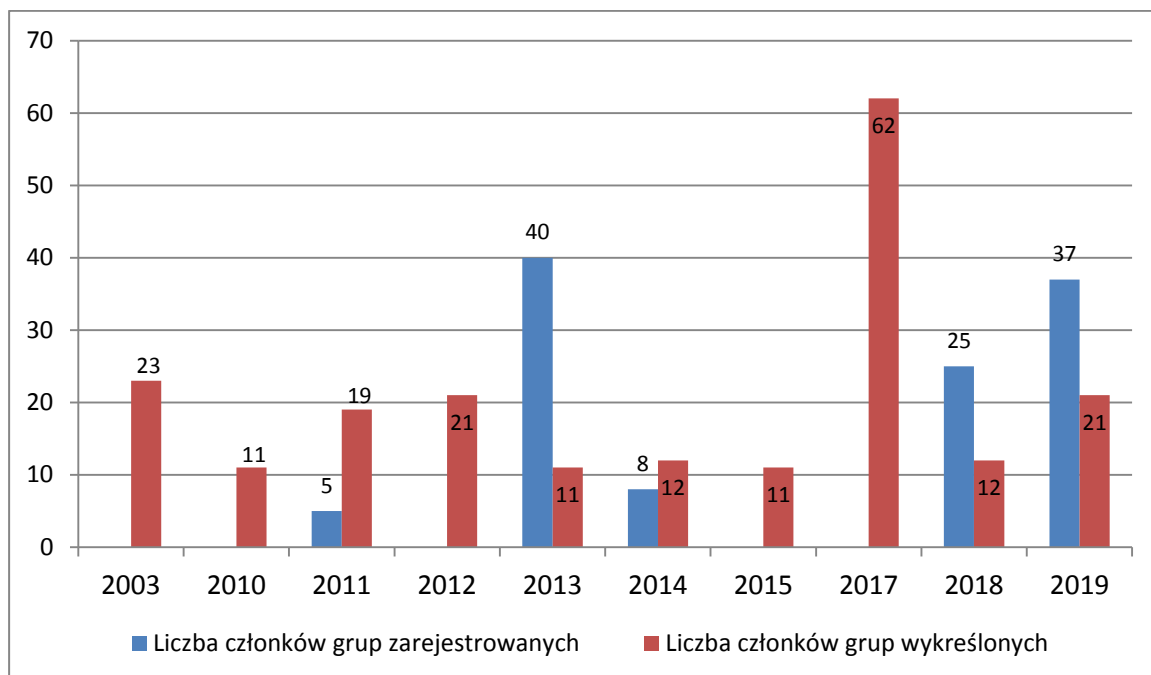
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów buraków cukrowych, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 80, Wykres 81). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w 2013 roku. Pojawiło się wówczas 6 nowych grup producentów. Powstałe grupy pozyskały 40 członków. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów buraków cukrowych kończyły działalność. Najwięcej grup producentów buraków cukrowych wycofało się z działalności w roku 2017. W tym okresie zakończyło działalność 8 grup. Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 62 producentów.

Wykres 80. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii buraki cukrowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

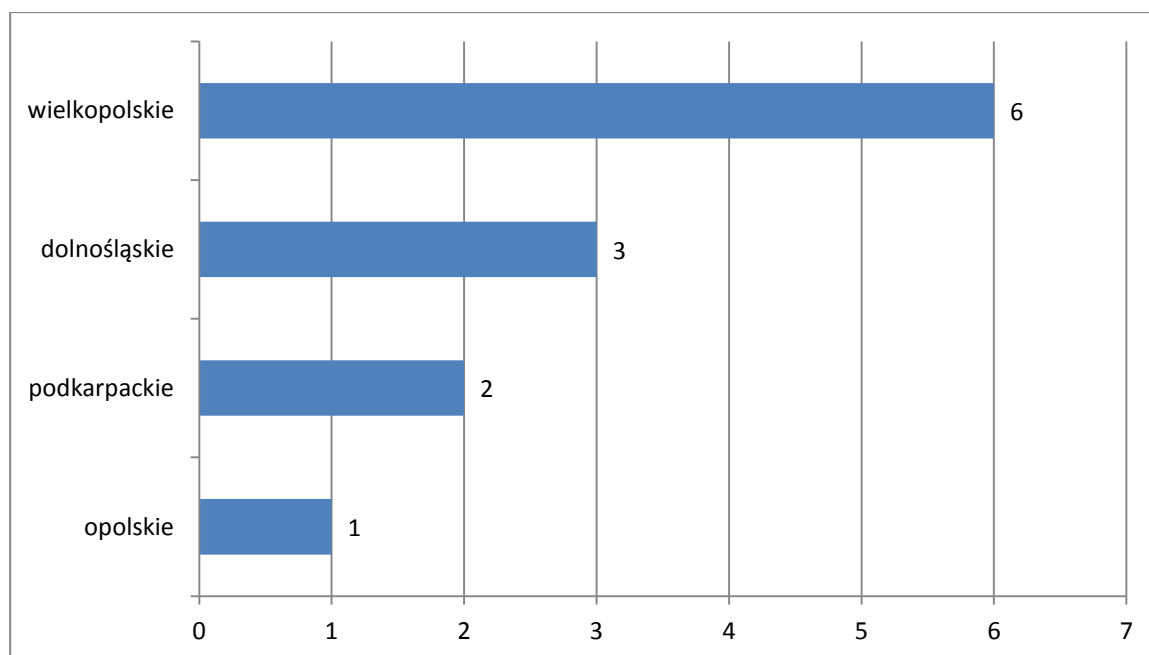
Wykres 81. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii buraki cukrowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

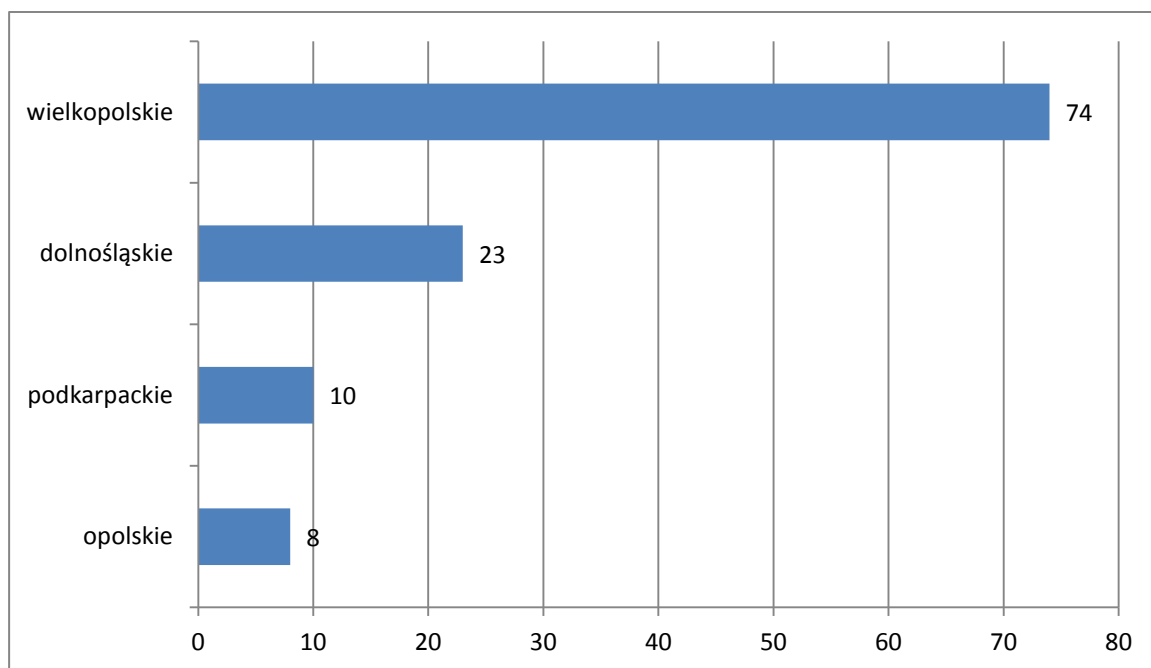
Grupy producentów buraków cukrowych występowały tylko w 4 województwach (Wykres 82, Wykres 83, Wykres 84). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie wielkopolskim (6 podmiotów). Z kolei w województwie opolskim działała tylko 1 grupa producentów buraków cukrowych. Na terenie pozostałych województw liczba występowały 2 lub 3 grupy producentów. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa wielkopolskiego (74). Najmniejszą liczbę producentów buraków cukrowych (8), którzy byli członkami grupy, odnotowano w województwie opolskim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła od 5 w województwie podkarpackim do 12 w województwie wielkopolskim.

Wykres 82. Liczba grup producentów rolnych w kategorii buraki cukrowe w 2019 roku wg województw.

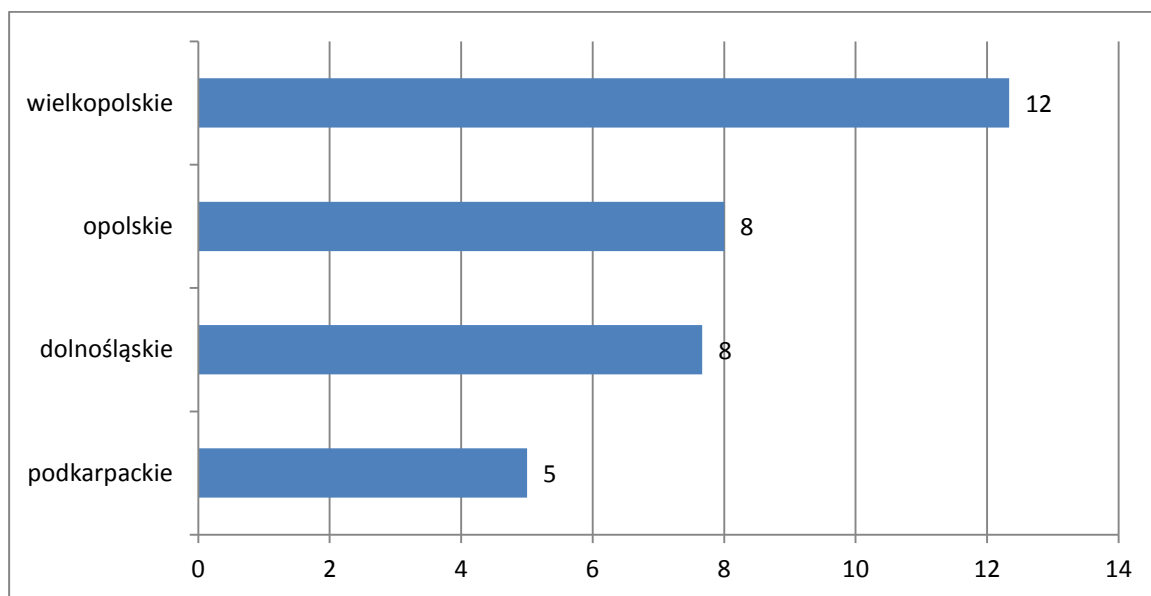
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 83. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii buraki cukrowe w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 84. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii buraki cukrowe w 2019 roku wg województw.

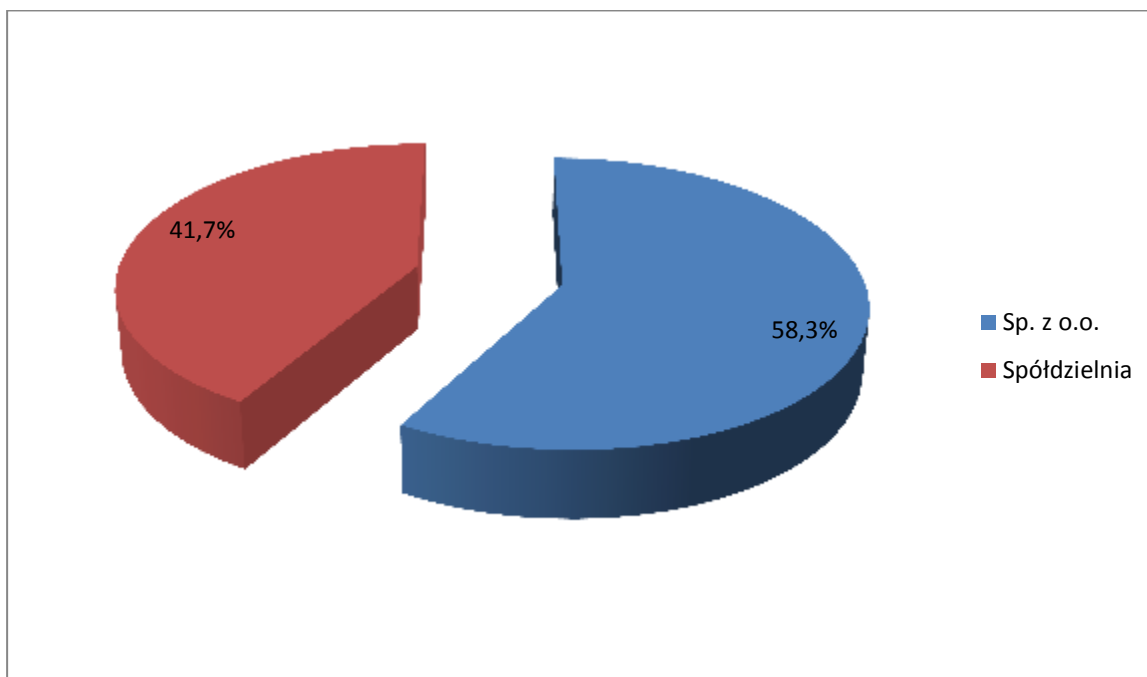

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W strukturze grup producentów buraków cukrowych i ich członków wg form prawnych (Wykres 85, Wykres 86) dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Stanowią one

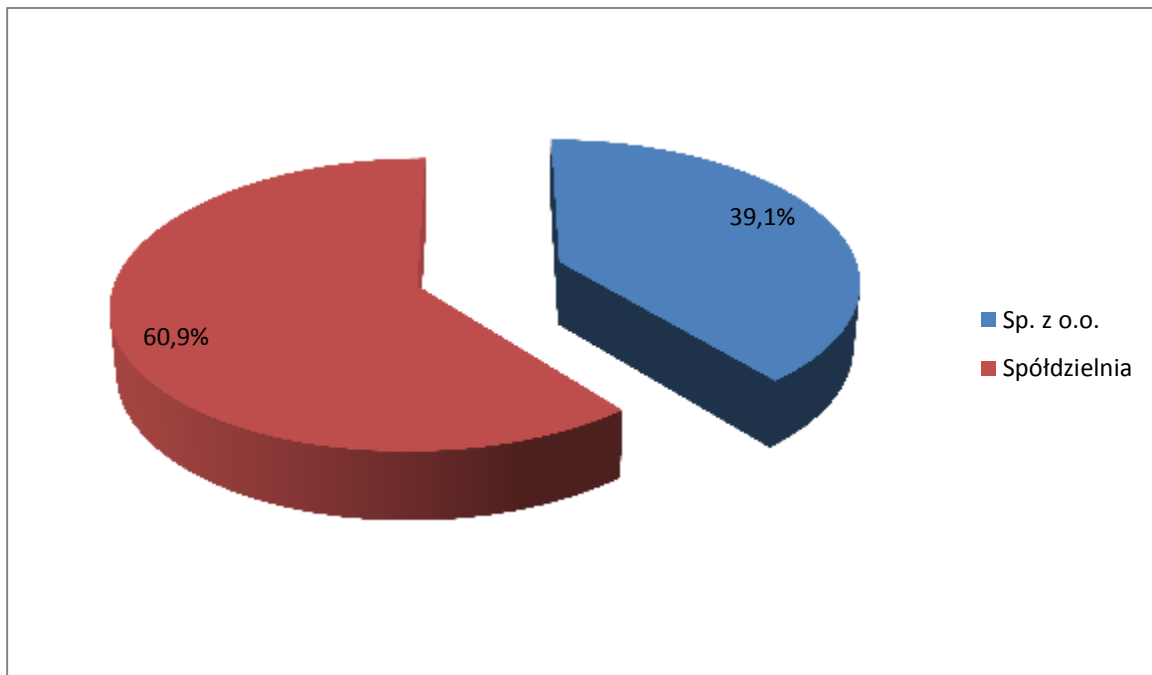
58,3% wszystkich podmiotów, ale zrzeszają tylko 39,1% członków. Pozostali producenci są członkami spółdzielni. Producenci buraków cukrowych nie podejmują współpracy w formie stowarzyszeń i zrzeszeń.

Wykres 85. Struktura grup producentów rolnych w kategorii buraki cukrowe w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 86. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii buraki cukrowe w 2019 roku wg formy prawnej.

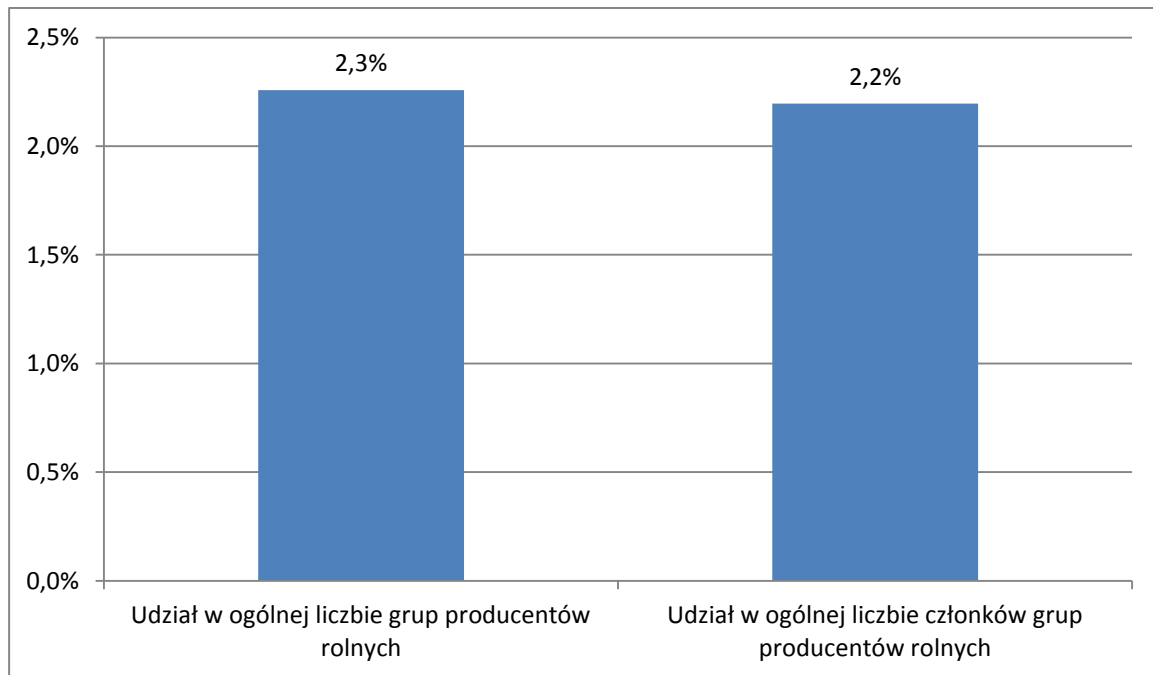

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.10. Ziemiaki

Producenci ziemniaków w 2019 roku byli zorganizowani również w relatywnie niewielką liczbę grup (Wykres 87). Liczba grup producentów ziemniaków stanowiła tylko 2,3% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 2,2% wszystkich członków grup producentów rolnych.

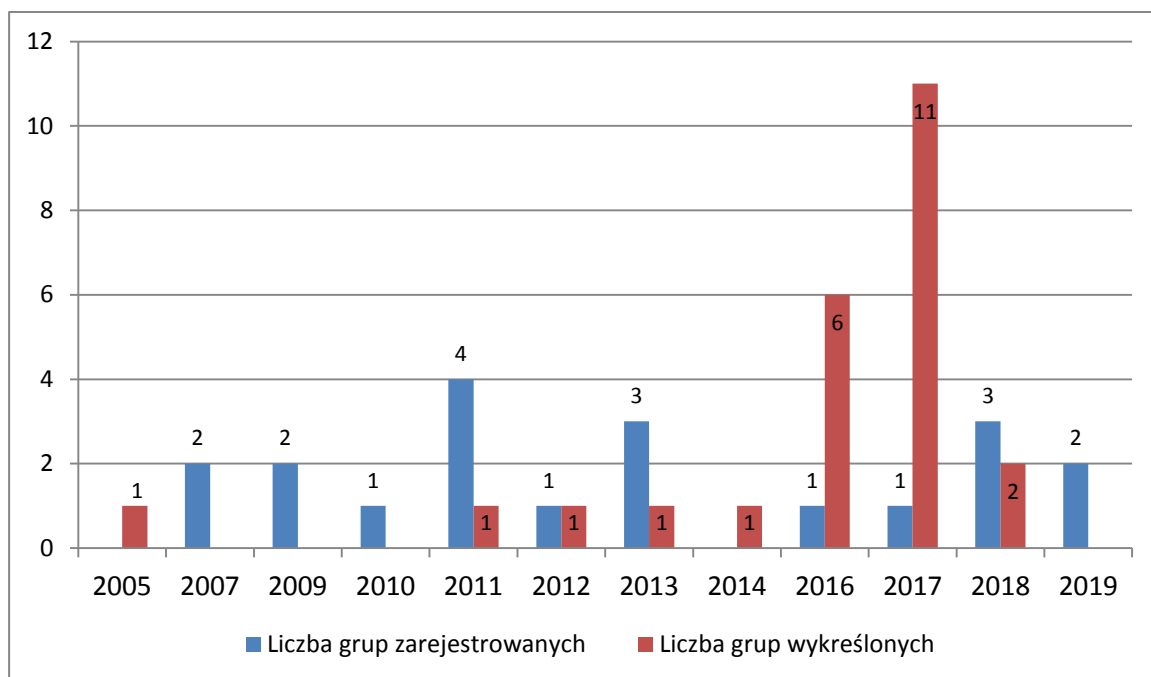
Wykres 87. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

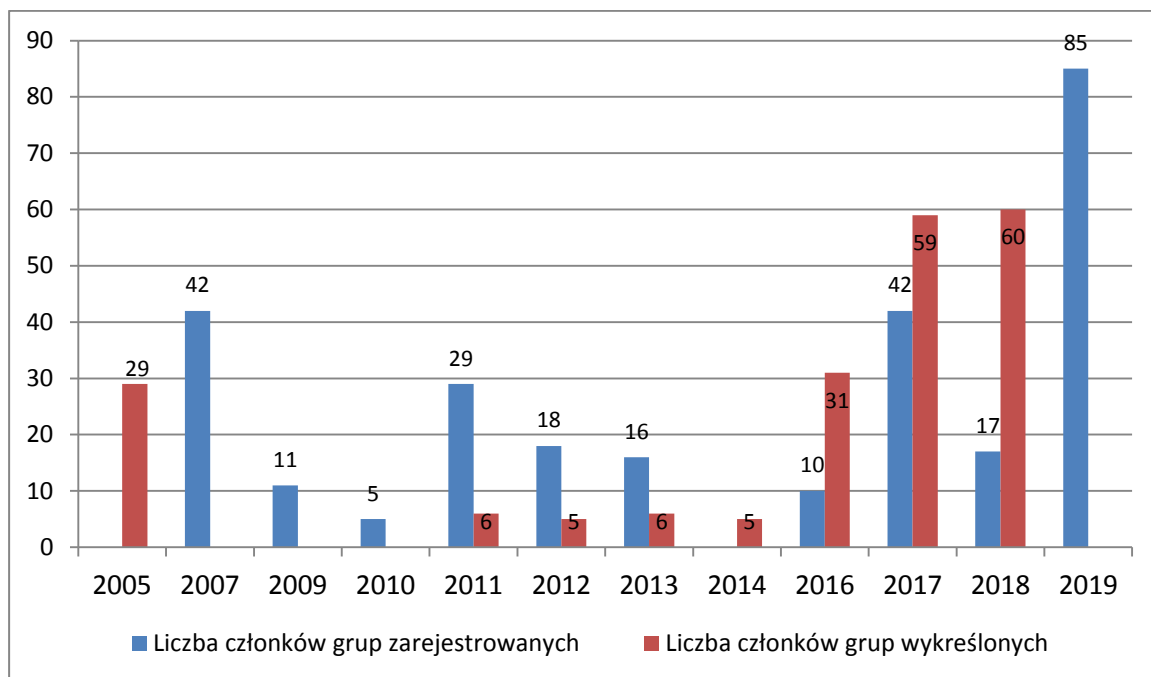
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów ziemniaków, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku zmian liczby grup producentów oraz liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 88, Wykres 89). Największy wzrost liczby grup producentów oraz liczby ich członków odnotowano w 2011 roku. Pojawiły się wówczas 4 nowe grupy producentów. Niemniej nowopowstające grupy pozyskały najwięcej członków (85) w 2019 roku. Jednocześnie w badanym okresie niektóre grupy producentów ziemniaków kończyły działalność. Najwięcej grup producentów ziemniaków wycofało się z działalności w roku 2017. W tym okresie zakończyło działalność 11 grup. Zakończenie działalności przez te grupy spowodowało spadek liczby członków o 59 producentów. Dodatkowo w 2018 roku z grup producentów ziemniaków ubyło aż 60 członków.

Wykres 88. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

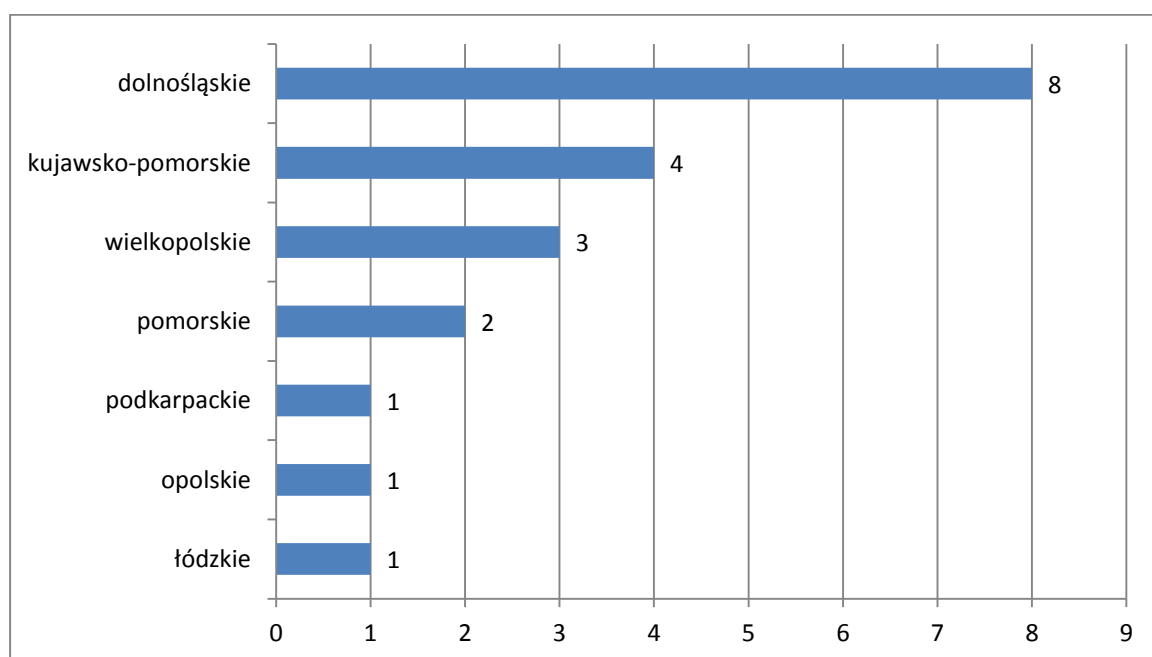
Wykres 89. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

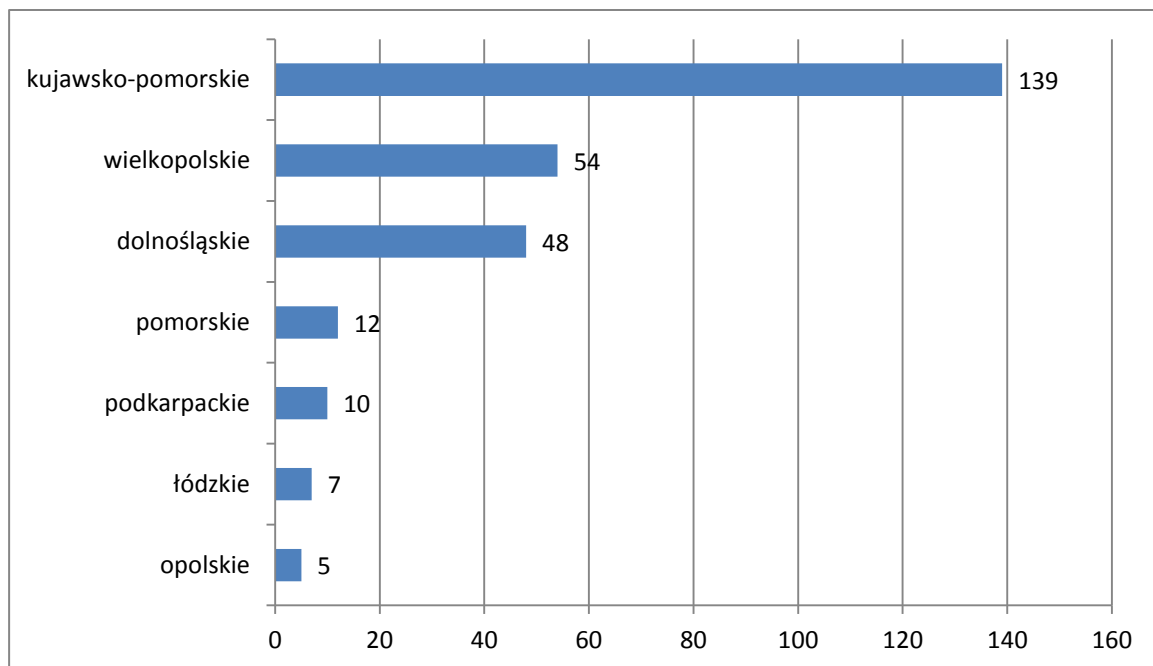
Grupy producentów ziemniaków występowały w 7 województwach (Wykres 90, Wykres 91, Wykres 92). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie dolnośląskim (8 podmiotów). Z kolei w województwie łódzkim, opolskim i podkarpackim działało tylko po 1 grupie producentów ziemniaków. Na terenie pozostałych województw liczba grup producentów ziemniaków była zróżnicowana od 2 w województwie pomorskim do 4 w województwie kujawsko-pomorskim. Największą liczbę członków miały grupy producentów z województwa kujawsko-pomorskiego (139). Najmniejszą liczbę producentów ziemniaków (5), którzy byli członkami grupy, odnotowano w województwie opolskim. Średnia liczba członków tych grup wynosiła od 5 w województwie opolskim do 35 w województwie kujawsko-pomorskim.

Wykres 90. Liczba grup producentów rolnych w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone w 2019 roku wg województw.

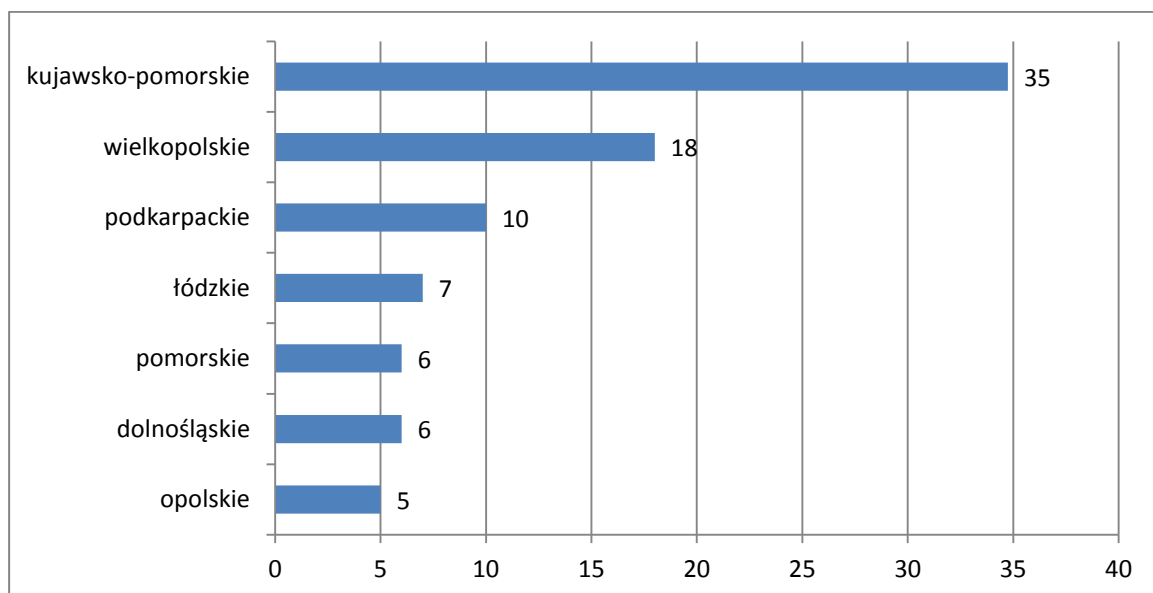
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 91. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 92. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone w 2019 roku wg województw.

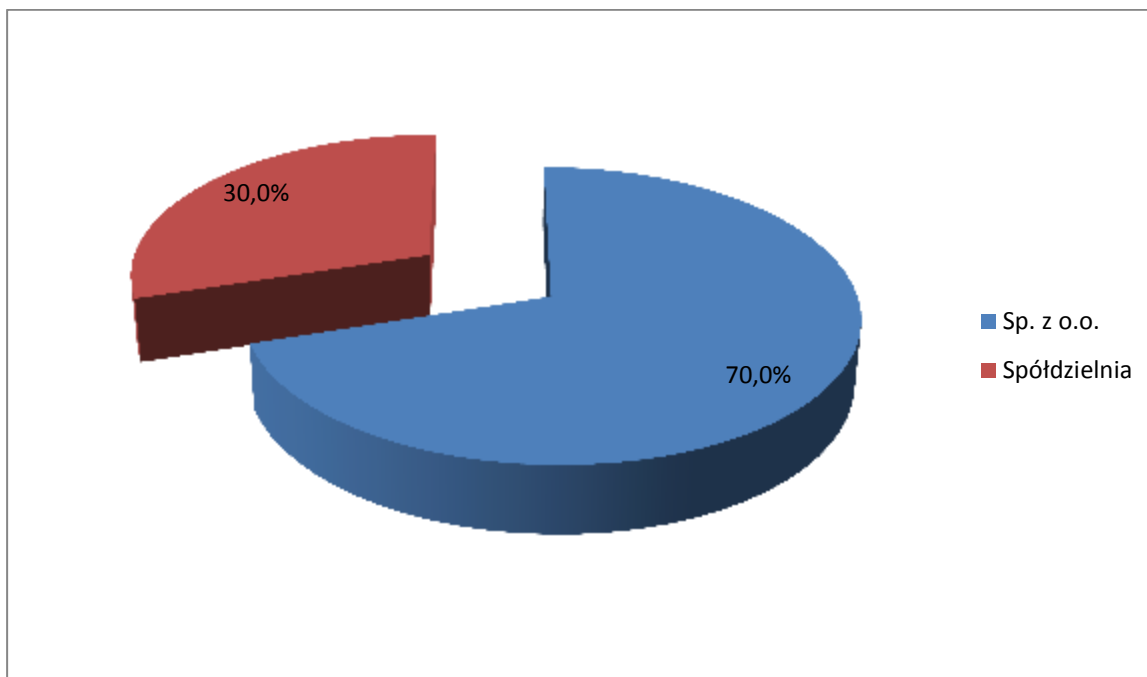

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W strukturze grup producentów ziemniaków i ich członków wg form prawnych (Wykres 93, Wykres 94) dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Stanowią one 70% wszystkich

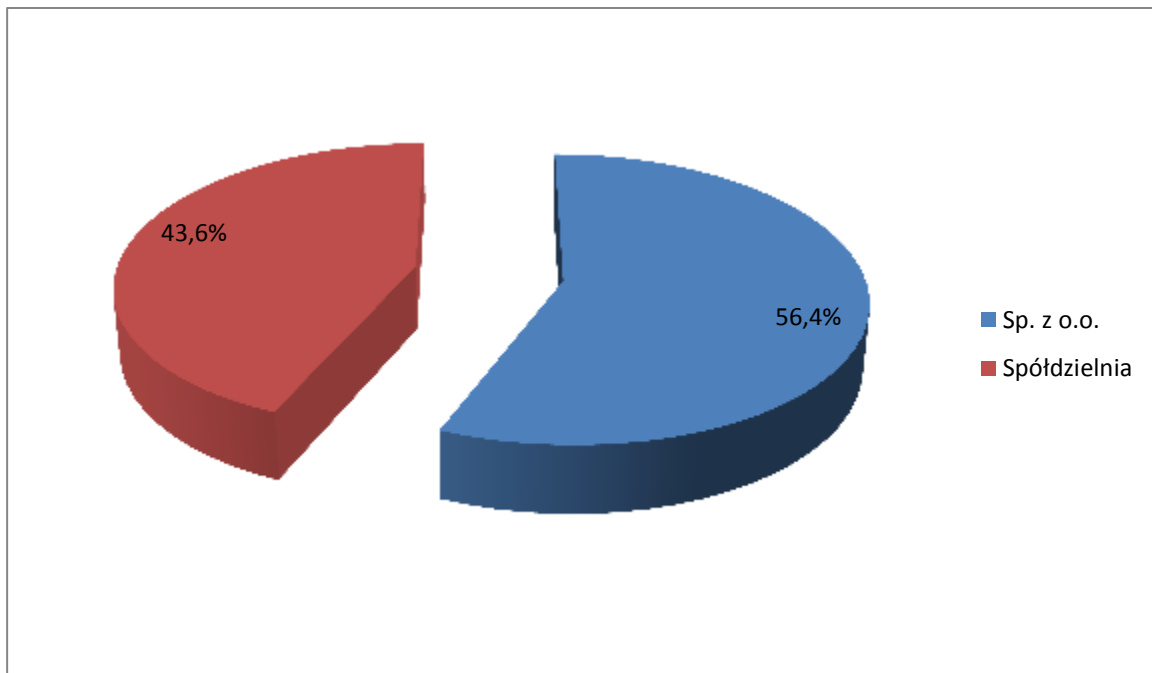
podmiotów i zrzeszają 56,4% członków. Pozostali producenci są członkami spółdzielni. Producenci ziemniaków nie podejmują współpracy w formie stowarzyszeń i zrzeszeń.

Wykres 93. Struktura grup producentów rolnych w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 94. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii ziemniaki świeże lub chłodzone w 2019 roku wg formy prawnej.

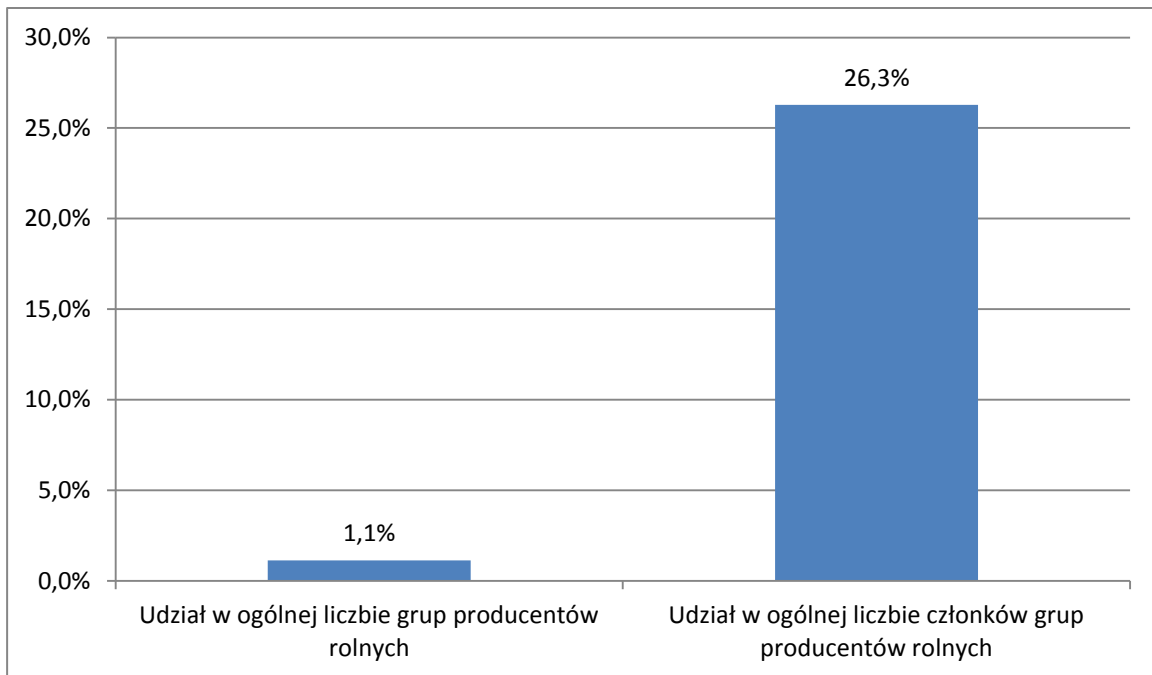

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.11. Tytoń

Grupy producentów tytoniu w 2019 roku zdecydowanie różniły się od pozostałych grup producentów rolnych (Wykres 95). Liczba grup producentów tytoniu stanowiła tylko 1,1% ogólnej populacji grup. Niemniej w ramach tych grup współpracowało aż 26,3% wszystkich członków grup producentów rolnych. Były to więc grupy o największej średniej liczbie członków.

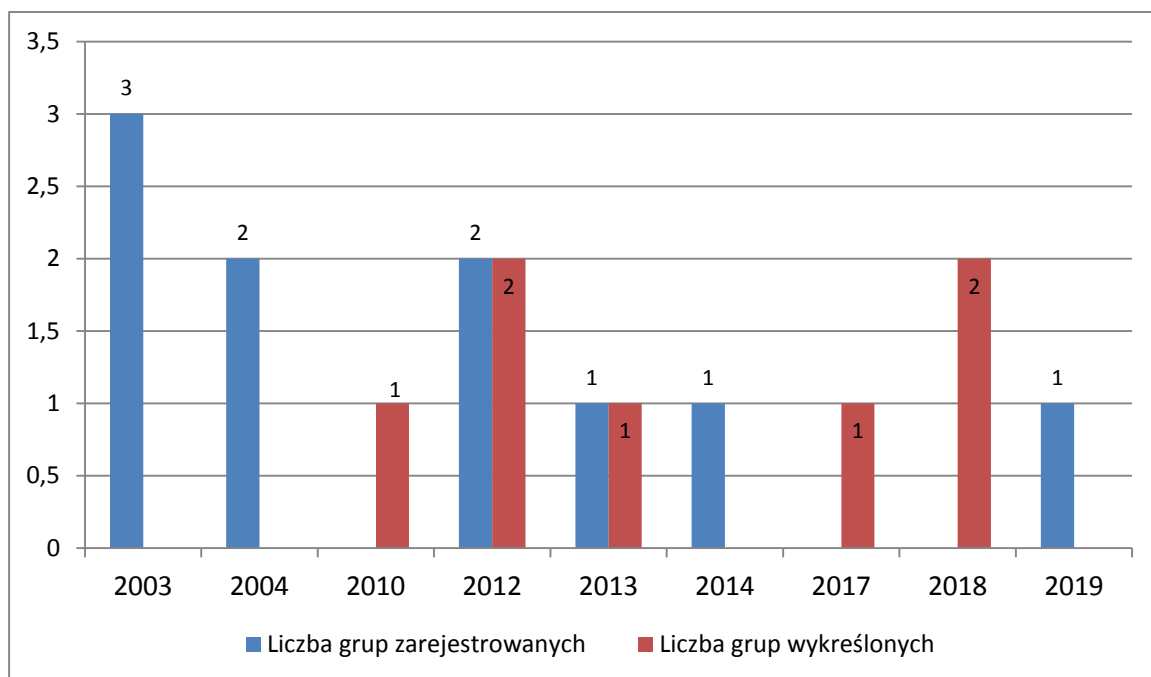
Wykres 95. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii liście tytoniu suszone w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

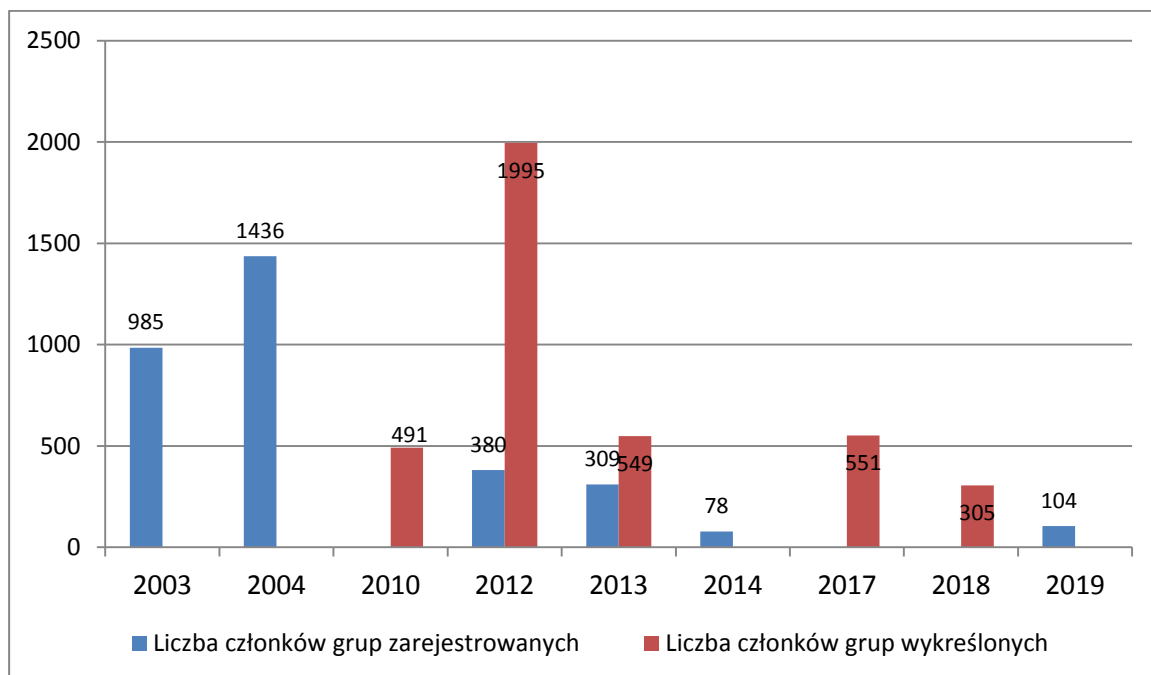
Osiągnięcie stopnia zorganizowania producentów tytoniu, prezentowanego dla 2019 roku, nastąpiło w wyniku znikomych zmian liczby grup producentów oraz znacznych zmian liczby ich członków w przyjętym do badań okresie (Wykres 96, Wykres 97). Z reguły rocznie były rejestrowane lub wykreślane z rejestru 1, 2 lub 3 nowe grupy producentów. Niemniej grupy pozyskały najwięcej członków (1436) w 2004 roku. Z kolei najwięcej członków (1995) grupy producentów tytoniu utraciły w 2012 roku.

Wykres 96. Liczba grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii liście tytoniu suszone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

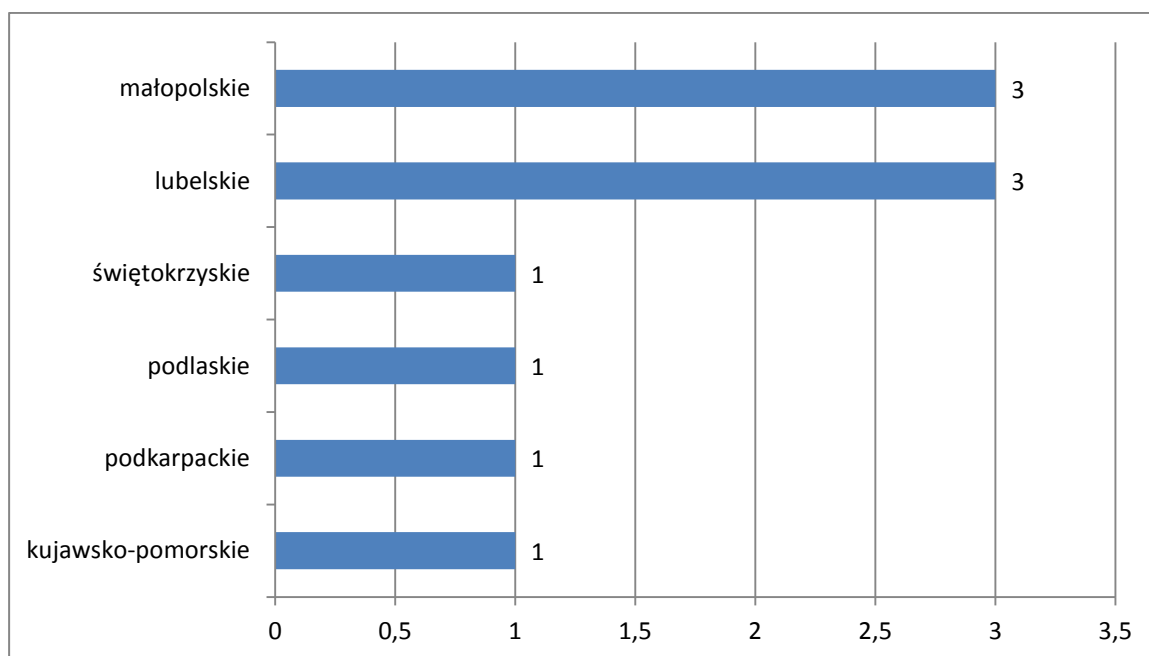
Wykres 97. Liczba członków grup producentów rolnych zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru w kategorii liście tytoniu suszone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

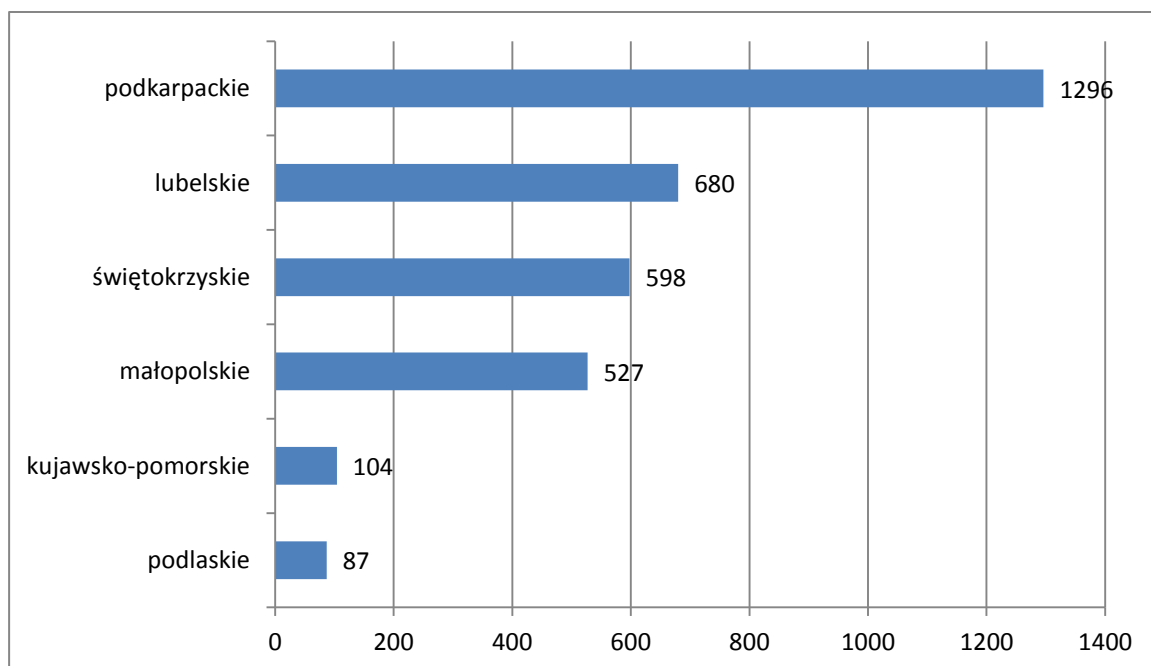
Grupy producentów tytoniu występowały w 6 województwach (Wykres 98, Wykres 99, Wykres 100). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie małopolskim i lubelskim, w których funkcjonowało po 3 grupy producentów. Z kolei w pozostałych 4 województwach działało tylko po 1 grupie producentów tytoniu. Największą liczbę członków grup producentów odnotowano w województwie podkarpackim (1296). Najmniejszą liczbę producentów tytoniu (87), którzy byli członkami grupy, odnotowano w województwie podlaskim.

Wykres 98. Liczba grup producentów rolnych w kategorii liście tytoniu suszone w 2019 roku wg województw.

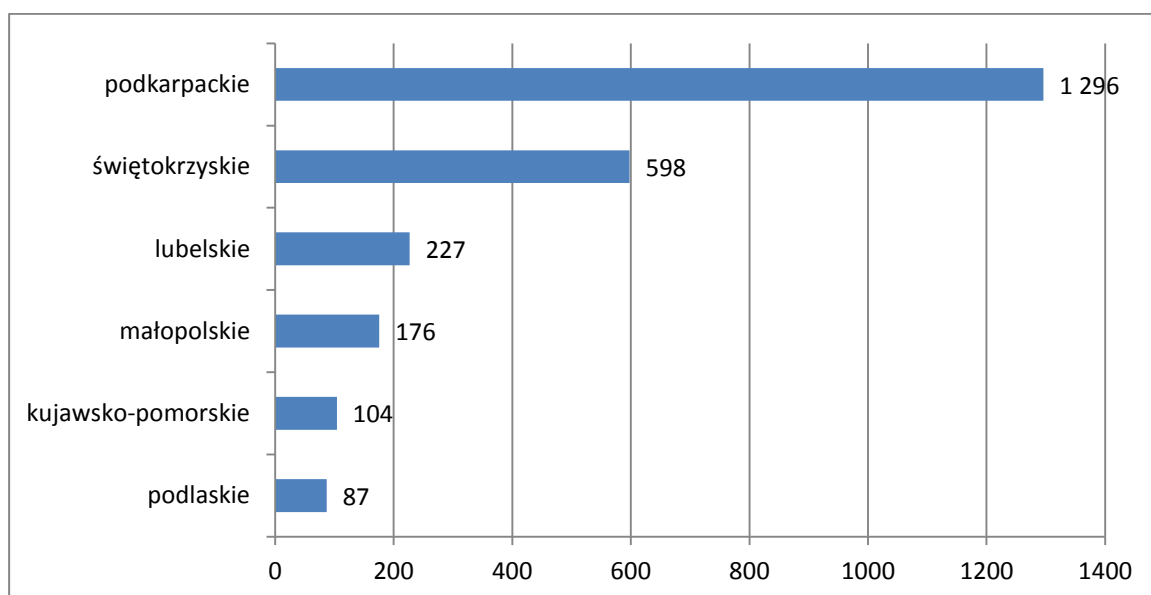
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 99. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii liście tytoniu suszone w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 100. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii liście tytoniu suszone w 2019 roku wg województw.

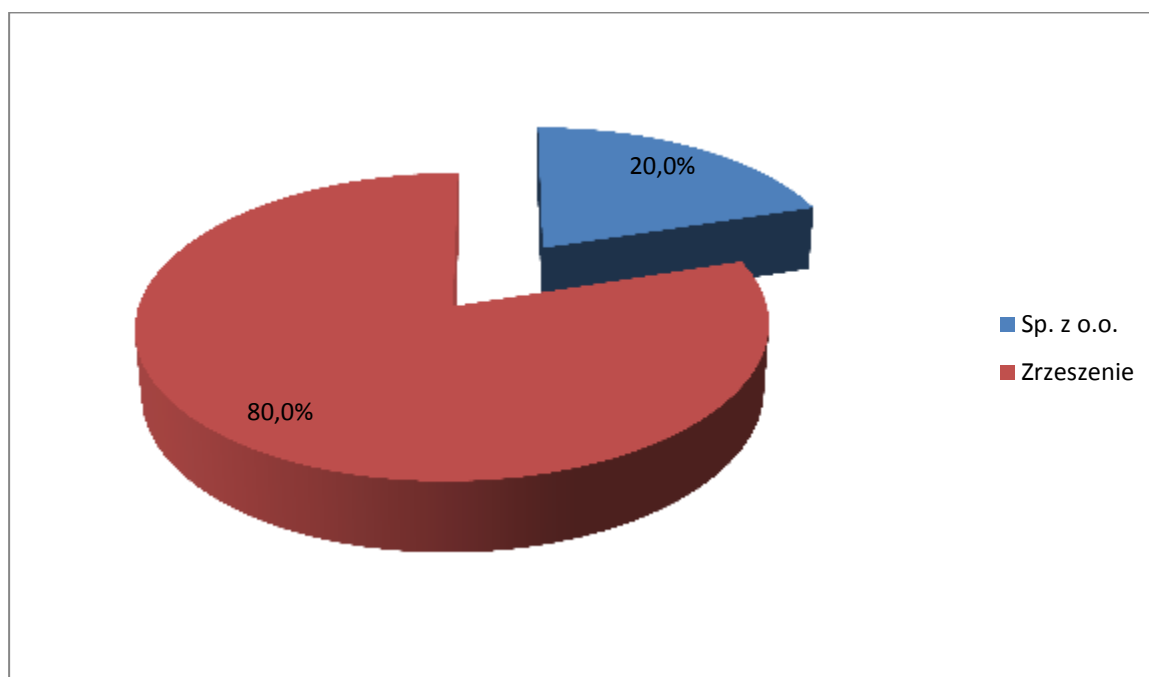

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

W strukturze grup producentów tytoniu i ich członków wg form prawnych (Wykres 101, Wykres 102) dominują zrzeszenia. Stanowią one 80% wszystkich podmiotów i obejmują

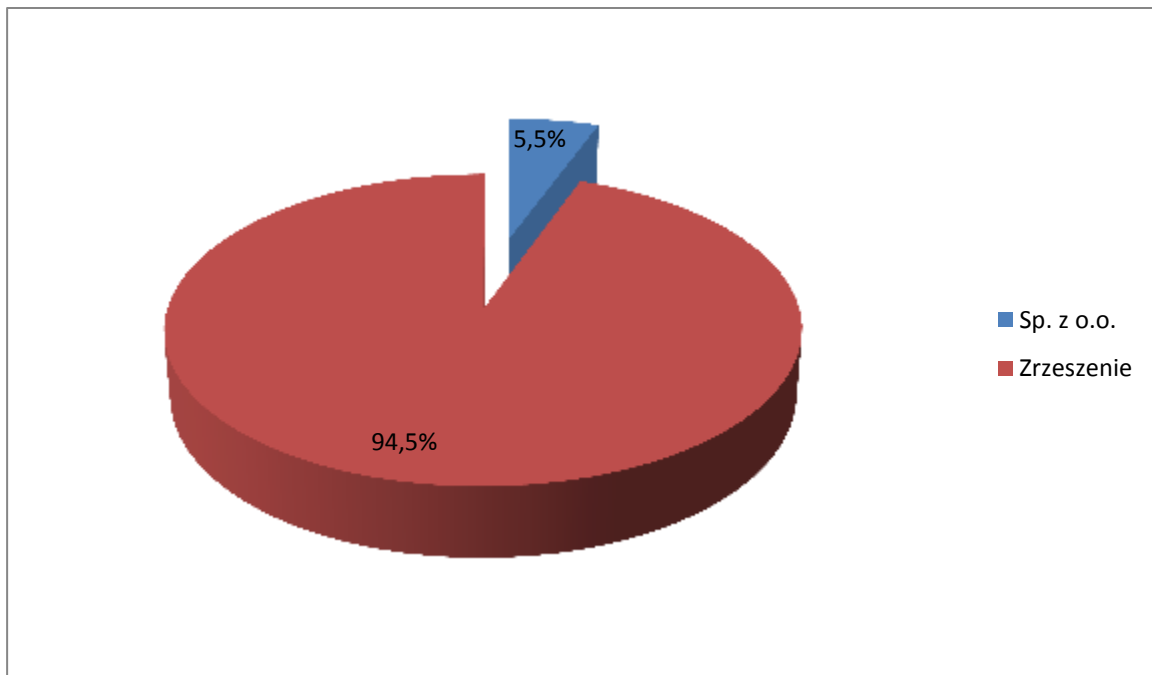
94,5% członków. Pozostali producenci są udziałowcami spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Producenci ziemniaków nie podejmują współpracy w formie stowarzyszeń i spółdzielni.

Wykres 101. Struktura grup producentów rolnych w kategorii liście tytoniu suszone w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 102. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii liście tytoniu suszone w 2019 roku wg formy prawnej.

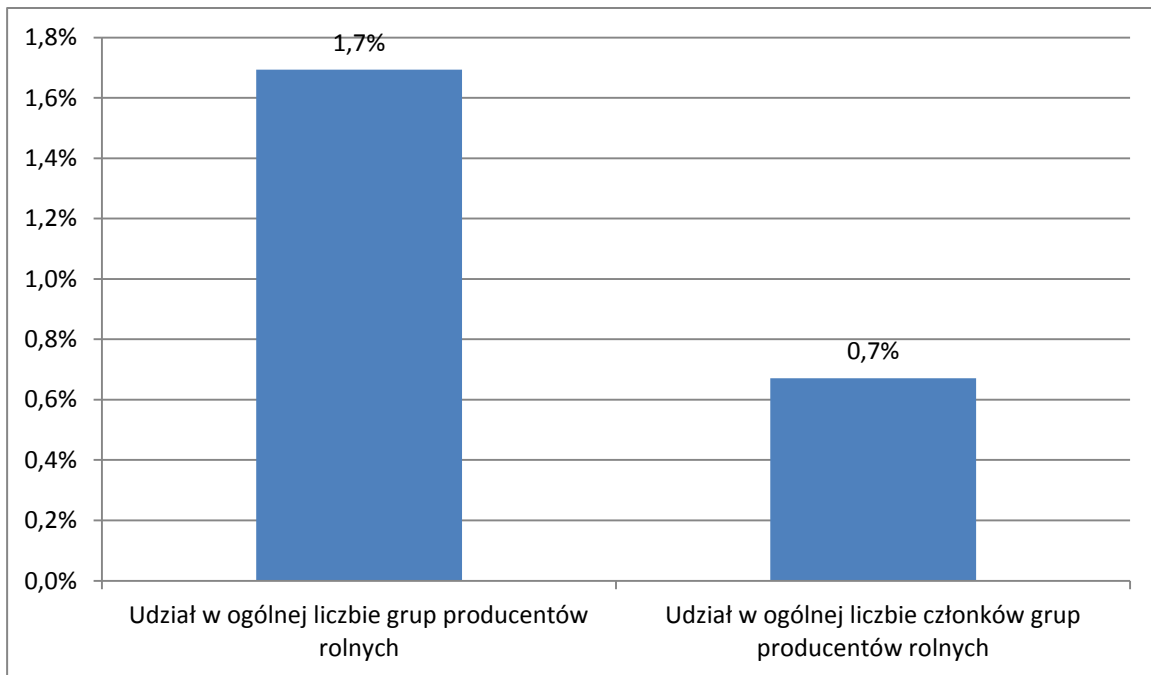

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.3.12. Jaja ptasie

Producenci jaj w 2019 roku byli zorganizowani również w relatywnie niewielką liczbę grup (Wykres 103). Liczba grup producentów jaj stanowiła tylko 1,7% ogólnej populacji grup. W ramach tych grup współpracowało 0,7% wszystkich członków grup producentów rolnych.

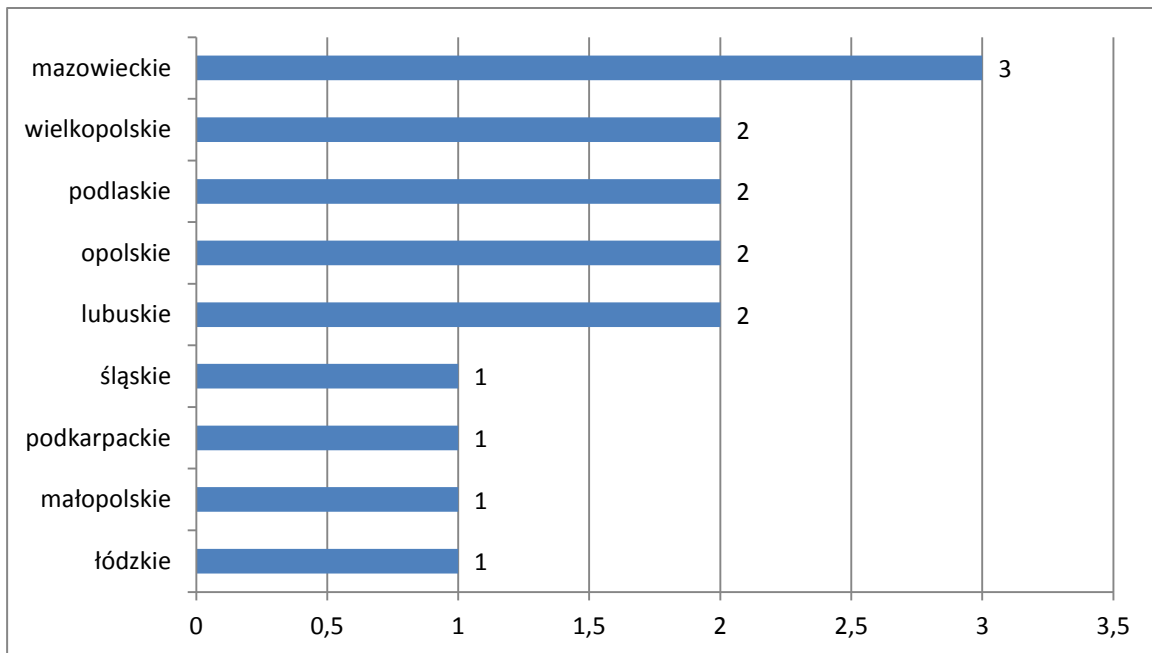
Wykres 103. Grupy producentów rolnych zarejestrowane w kategorii jaja ptasie w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

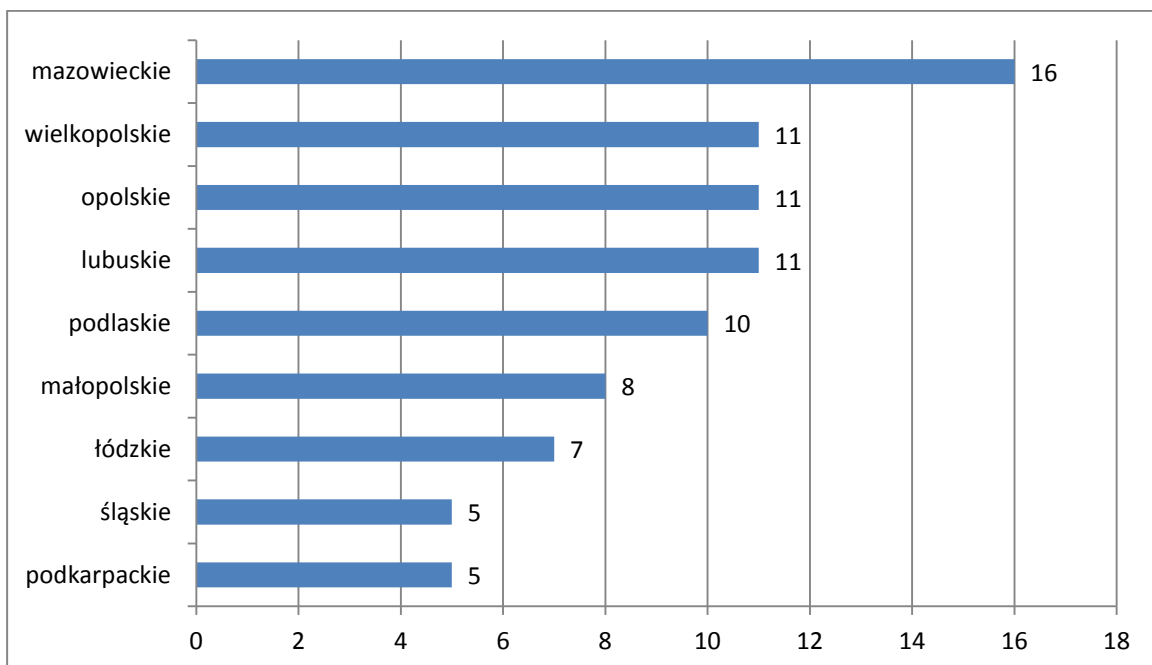
Grupy producentów jaj występowały w 9 województwach (Wykres 104, Wykres 105, Wykres 106). Największa ich koncentracja została odnotowana w województwie mazowieckim, w którym funkcjonowały 3 grupy producentów. Z kolei w pozostałych województwach działały 1 lub 2 grupy producentów jaj. Największą liczbę członków grup producentów odnotowano w województwie mazowieckim (16). Najmniejszą liczbę producentów jaj (5), którzy byli członkami grupy, odnotowano w województwie podkarpackim i śląskim. Największą średnią wielkość grupy (8 członków) zaobserwowano w województwie małopolskim.

Wykres 104. Liczba grup producentów rolnych w kategorii jaja ptasie w 2019 roku wg województw.

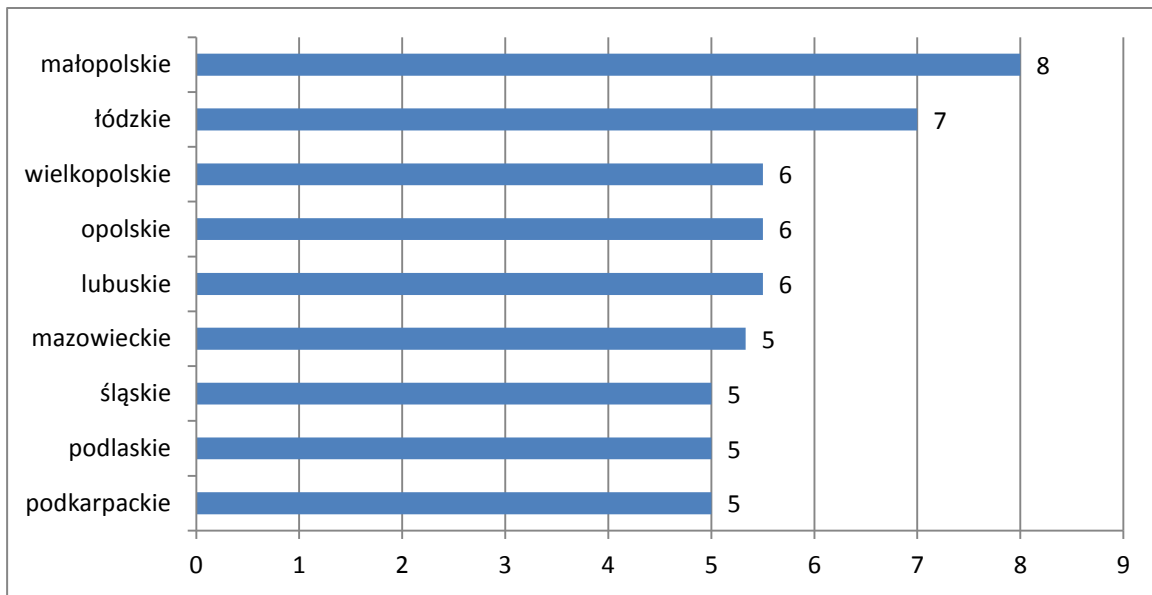
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 105. Liczba członków grup producentów rolnych w kategorii jaja ptasie w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

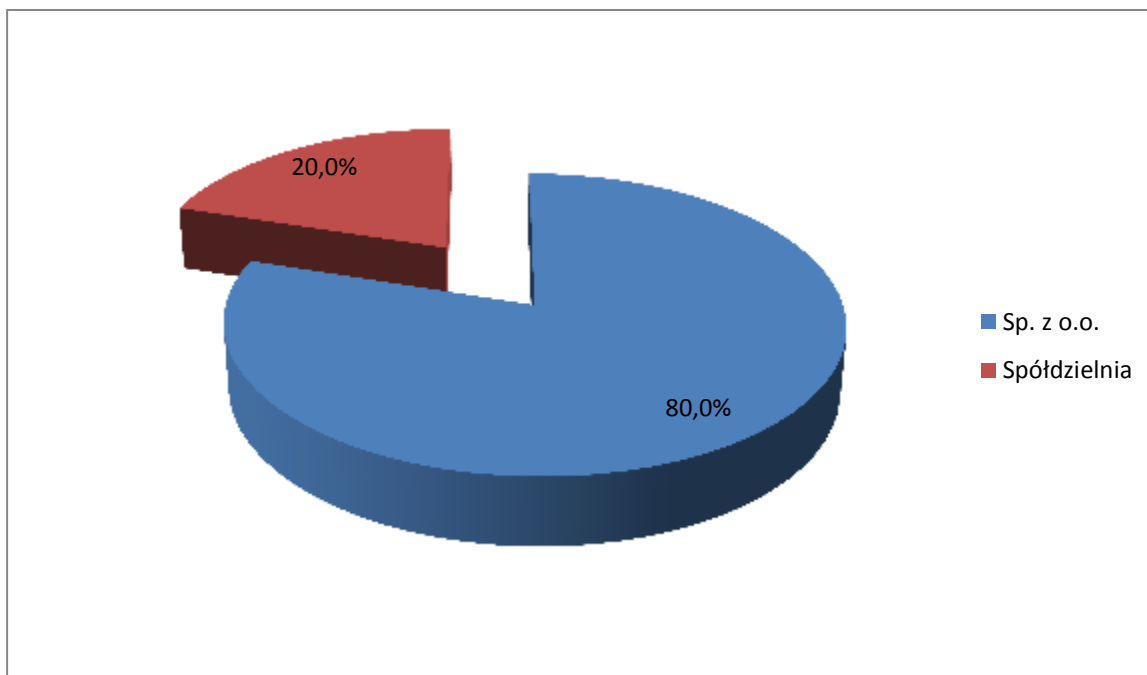
Wykres 106. Średnia liczba członków grup producentów rolnych w kategorii jaja ptasie w 2019 roku wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

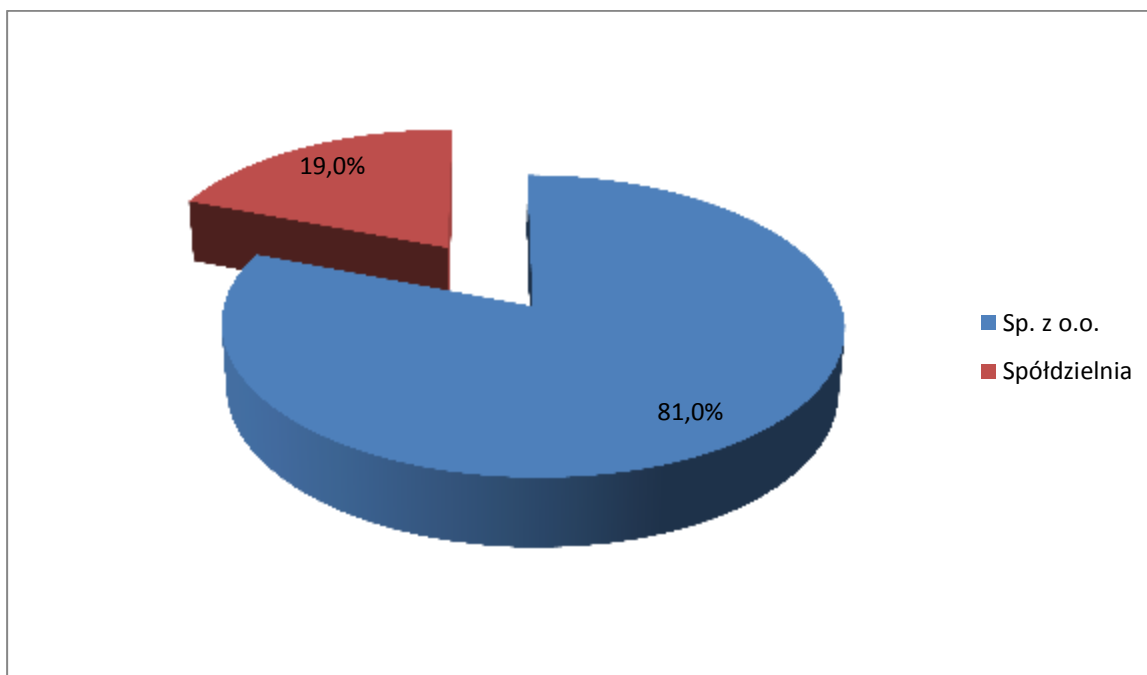
W strukturze grup producentów jaj i ich członków wg form prawnych (Wykres 107, Wykres 108) dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Stanowią one 80% wszystkich podmiotów i zrzeszają 81% członków. Pozostali producenci są członkami spółdzielni. Producenci jaj nie podejmują współpracy w formie stowarzyszeń i zrzeszeń.

Wykres 107. Struktura grup producentów rolnych w kategorii jaja ptasie w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

Wykres 108. Struktura członków grup producentów rolnych w kategorii jaja ptasie w 2019 roku wg formy prawnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARIMR.

2.4. Podsumowanie i wnioski

1. Biorąc pod uwagę liczbę grup producentów rolnych w Polsce w porównaniu z ich liczbą w innych krajach Unii Europejskiej należy stwierdzić, że rozwój współpracy pomiędzy producentami rolnymi przebiega dość dobrze.
2. Z uwagi na nadal niewielką liczbę producentów rolnych zaangażowanych we współpracę, uzasadnione wydaje się dalsze wsparcie, którego celem powinno być przede wszystkim wzmocnienie potencjału istniejących, grup producentów rolnych. Wzmocnienie to powinno odbywać się przede wszystkim poprzez zwiększanie liczby członków już istniejących podmiotów.
3. W wielu sektorach i regionach występują grupy, w których średnia liczba członków waha się w przedziale od 5 do 10 producentów. W przypadku tak małej grupy nawet dość znaczna skala produkcji poszczególnych producentów rolnych nie zagwarantuje wysokiej pozycji konkurencyjnej na określonym rynku, zwłaszcza w skali Unii Europejskiej.
4. Dobrym przykładem zorganizowanej współpracy jest działalność producentów owoców i warzyw. W tym sektorze działa dość znaczna liczba uznanych organizacji producentów owoców i warzyw o dość dużym potencjale. Jednocześnie producenci tego sektora wykorzystują w największym stopniu formę, jaką jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Pomimo tak zaawansowanej współpracy, zbyt duża liczba uznanych organizacji producentów owoców i warzyw może być barierą dalszej poprawy ich pozycji konkurencyjnej na rynku europejskim. Wsparcie powinno więc być przede wszystkim ukierunkowane na koncentrację działalności, np. poprzez tworzenie zrzeszeń organizacji producentów.
5. Najlepszym przykładem koncentracji działalności, czy też skali współpracy, są producenci liści tytoniu. W sektorze tym działa nieco ponad 1% wszystkich badanych grup producentów rolnych, które zrzeszają ponad 26% wszystkich członków tych grup.
6. Wzrost skali działalności grup producentów rolnych można osiągnąć poprzez tworzenie związków. Obecnie w skali całego kraju działają jedynie 3 związki grup producentów rolnych. Forma ta wymaga więc upowszechnienia wśród członków grup producentów rolnych.

7. Z przeprowadzonych badań wynika, że upowszechnienia wymaga również forma uznanych organizacji producentów na rynkach innych niż rynek owoców i warzyw, zrzeszeń uznanych organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych. Obecnie uznane organizacje tego typu nie występują.
8. Silna koncentracja producentów rolnych w poszczególnych grupach powinna przede wszystkim zachodzić w sektorach o niewielkim udziale w rynku produktów rolnych. Powstawanie nowych tego typu podmiotów o niewielkiej liczbie członków w takich sektorach nie będzie sprzyjać poprawie ich konkurencyjności.

3. Identyfikacja i oszacowanie poziomu korzyści wynikających z prowadzenia działalności w zorganizowanych formach

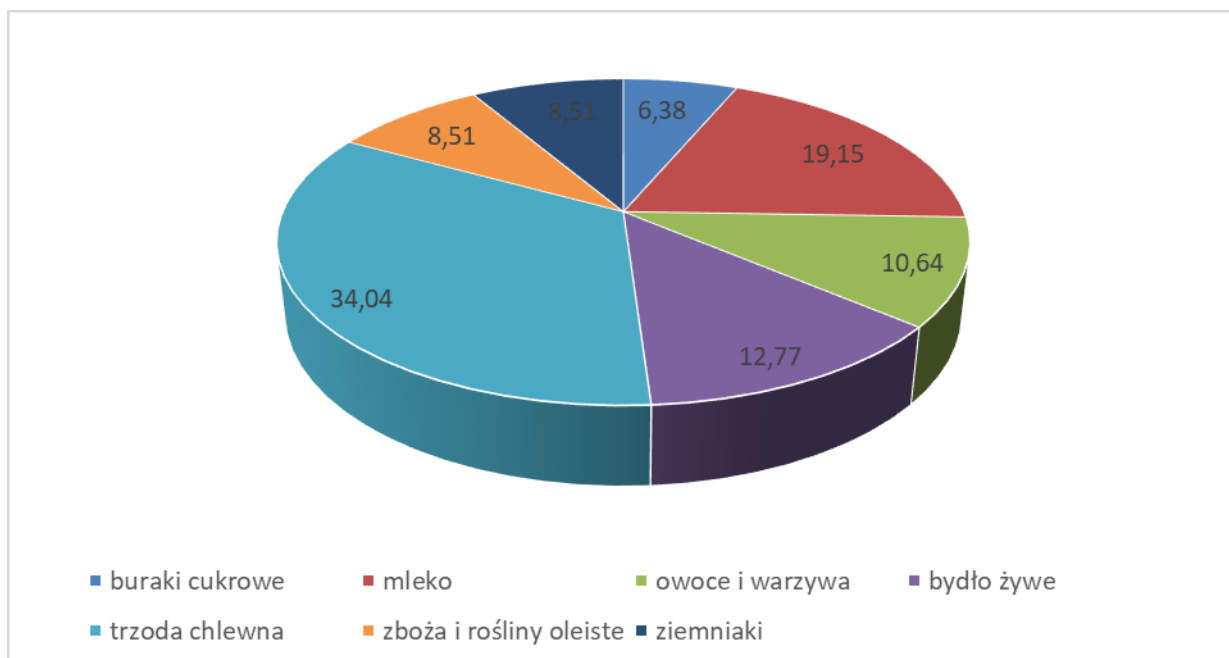
3.1. Założenia i podejście badawcze

Jednym z elementów badania wykorzystanego przy opracowaniu postawionego w niniejszej ekspertyzie problemu było badanie ankietowe. Punktem wyjścia do opracowania formularza ankiety był zestaw pytań, którego opracowanie poprzedzone zostało wywiadem z ekspertami zajmującymi się analizą poszczególnych rynków. Przestanki merytoryczne do realizacji tego etapu badań wynikają bezpośrednio z badań typu *desk research*, na podstawie których oszacowano dostępność danych naukowych, specjalistycznych (branżowych) oraz pochodzących z baz danych GUS/ARiMR/FADN. Ograniczone zasoby informacji zdalnych do uwzględnienia w przeprowadzonej analizie, jak również ich rozproszenie, wskazało na potrzebę włączenia badań własnych, w pierwszej kolejności ankiety, uzupełnionej badaniami typu CATI oraz wywiadami bezpośrednimi z przedstawicielami nauki, ekspertami i reprezentantami związków branżowych. W przypadku ekspertów IERiGŻ-PIB odpowiedzialnych za analizę rynków, doświadczenie (mierzone ponad 15-letnią praktyką analizy poszczególnych rynków) oraz dorobek merytoryczny stanowił wyznacznik możliwości doboru oraz formułowania pytań w taki sposób, by w miarę możliwości ankietowani mogli w sposób kompleksowy wypowiedzieć się zarówno w zakresie funkcjonowania organizacji, w której są zrzeszeni, jak również problemów napotykanych na różnych etapach funkcjonowania. Biorąc pod uwagę powyżej wspomniane kryteria konstrukcji badania, określono zestaw założeń z uwzględnieniem przypuszczalnych zależności, jakie zachodzą

między wybranymi problemami⁷. W kolejnym etapie określono zakres badania oraz populację generalną, czyli grupy będące przedmiotem badania. Uzyskany zbiór problemów opracowano w formie formularza, który za pośrednictwem organizacji i zrzeszeń branżowych został przekazany przedstawicielom grup producentów. Badania jakościowe stosowane są w sytuacji, gdy badacz interesuje pogłębiona wiedza na jakiś temat, dotarcie do sedna problemu, jak najpełniejsze poznanie istoty zjawiska. Koncentrują się na cechach obiektów oraz na procesach i znaczeniach, które nie są kwantyfikowalne (jeżeli w ogóle są mierzalne) w kategoriach ilości lub wielkości.

Wykorzystanie elektronicznej postaci kwestionariusza (z możliwością wymuszania i weryfikowania formalnej poprawności odpowiedzi oraz prawidłowo zdefiniowanymi rozgałęzieniami) usprawnia proces zbierania danych oraz zapewnia ich kompletność⁸. Badanie skierowano do przedstawicieli branż, wyodrębnionych z punktu widzenia możliwości i potrzeb podmiotów oraz charakteru funkcjonowania i stopnia zorganizowania producentów.

Wykres 109. Struktura organizacji producentów rolnych objętych badaniem ankietowym według kierunków produkcji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

⁷Por. Krok E. Budowa kwestionariusza ankietowego a wyniki badań. Zeszyty Naukowe. Studia Informatica nr 37, Uniwersytet Szczeciński, 2015.

⁸Tamże s. 70.

Ankietyzacją w rezultacie objęto 52 grup producentów rolnych (i uznanych organizacji producentów owoców i warzyw) reprezentujących 7 sektorów produkcji:

- buraki cukrowe
- mleko
- owoce i warzywa
- bydło żywe
- trzoda chlewna
- zboża i rośliny oleiste
- ziemniaki.

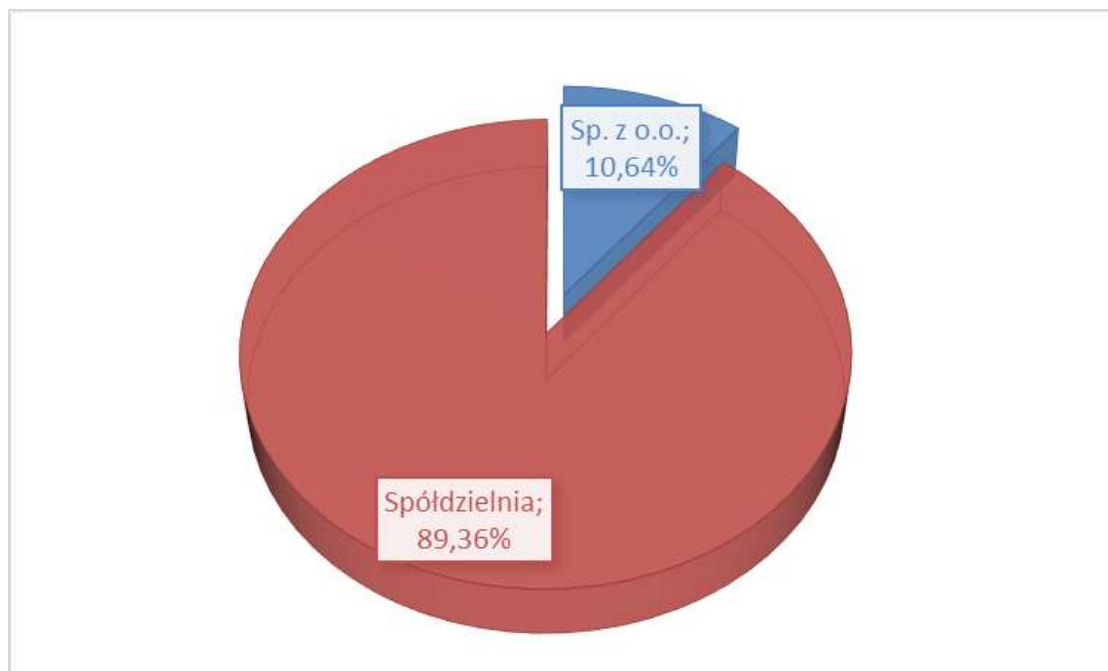
W ankiecie poruszono zagadnienia opracowane zgodnie z ramowym planem badawczym niniejszej ekspertyzy, a opracowane wyniki mają charakter uzupełniający względem pozostałych źródeł danych i analiz, tj. obejmujące zarówno analizę stopnia zorganizowania producentów rolnych w poszczególnych formach prawno-organizacyjnych m.in. w spółdzielniach, podmiotach prawa handlowego. W ankiecie zawarto również pytania o potencjalne korzyści, wynikające z prowadzenia działalności, co pozwala na określenie czy występują różnice w tym zakresie w zależności od działalności poszczególnych organizacji w wyszczególnionych formach prawno-organizacyjnych.

W dalszej części formularza ujęto pytania pozwalające na wskazanie barier i kosztów związanych ze zrzeszaniem się producentów w formy działania, działania umożliwiającym efektywne stymulowanie zwiększenia zorganizowania rolników, jak również dotyczące potencjalnych możliwości zwiększenia poziomu zorganizowania się producentów rolnych w poszczególnych prawno-organizacyjnych formach współpracy. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na wnioskowanie na poziomie ogólnego zbioru, reprezentacja poszczególnych kierunków produkcji wśród ankietowanych oraz dość wysoki poziom jednorodności odpowiedzi pozwala raczej na prezentację danych zagregowanych, niż w podziale na poszczególne branże. Natomiast tam, gdzie to możliwe, wyniki zagregowane opatrzone komentarzem odnoszącym się do wyników badań w odniesieniu do konkretnego profilu działania ankietowanej podmiotu.

3.2. Wyniki badań

Wśród badanych GPR zdecydowana większość została zarejestrowana w latach 2017-2019 (blisko 90%), natomiast nieliczne zostały zarejestrowane przed rokiem 2017. Wszystkie z badanych podmiotów przyjęły za potencjalną datę zakończenia działalności (wyrejestrowania) czas nieokreślony.

Wykres 110. Struktura grup producentów rolnych objętych badaniem ankietowym według formy prawnej

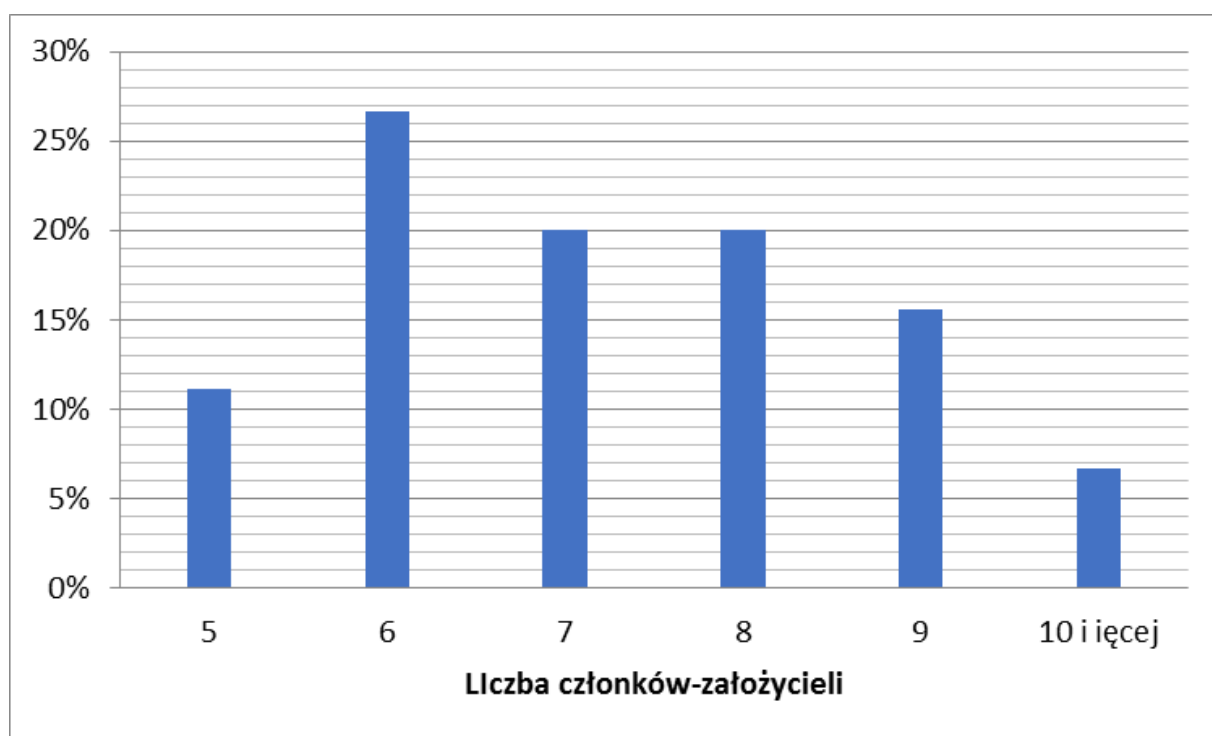
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Współpraca producentów rolnych, jak już wcześniej zaznaczono, jest zorganizowana w postaci jednej z 4 podstawowych w tym przypadku form prawnych, tj. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielni, stowarzyszenia oraz zrzeszenia. W strukturze badanych grup producentów rolnych wg formy prawnej (Wykres 11111) dominowały spółdzielnie.

Stanowiły one 89,4% ogólnej wszystkich ankietowanych podmiotów. Zdecydowanie niższy udział w ogólnej liczbie grup producentów rolnych stanowiły spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (nieco ponad 10% wobec 47,5% w strukturze GPR funkcjonujących w ramach statystyki ARiMR, związanej z instrumentami wsparcia). Najmniej liczna jest natomiast grupa obejmująca zrzeszenia. Nieco inaczej przedstawia się natomiast struktura członków grup producentów rolnych wg formy prawnej. Podobnie jak w przypadku liczby podmiotów, spółdzielnie mają największą liczbę członków (41%). Niemniej zrzeszenia, które

stanowią jedynie 0,2% wszystkich GPR, mają aż 30% członków. Średnia wielkość grupy działającej w ramach tej formy prawnej jest więc zdecydowanie większa niż w przypadku pozostałych form. Z kolei 28,5% członków grup producentów jest zorganizowana w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Relatywnie niski poziom zaangażowania rolników w tworzenie spółek z ograniczoną działalnością świadczy o niedocenianiu przez nich tej formy prawnej. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością umożliwia bowiem rolnikom podejmowanie działalności gospodarczej w sektorze przetwórstwa rolno-spożywczego czy handlu bez utraty statusu rolnika.

Wykres 111. Struktura grup producentów rolnych objętych badaniem ankietowym wg liczby członków na etapie formowania się podmiotu

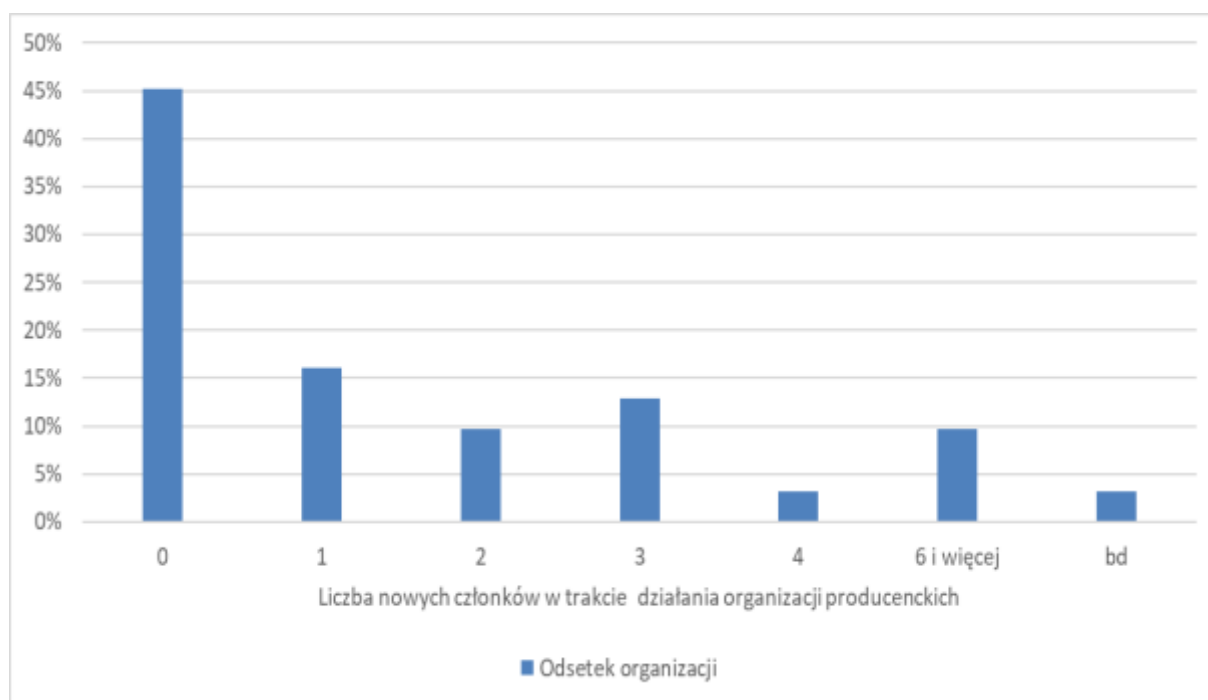

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Forma przedsiębiorczości, jaką jest tworzenie grup producentów rolnych, stanowi wymóg funkcjonowania na nowoczesnym rynku żywnościowym. Dla większości producentów w warunkach polskiego rolnictwa działalność w zorganizowanej grupie jest jedynym sposobem

na zwiększenie efektywności gospodarowania⁹. Wśród przyczyn wyboru spółdzielczej formy działalności wymieniano m.in. łatwość zgromadzenia odpowiedniego kapitału, poczucie bezpieczeństwa lokowanych środków finansowych oraz fakt, że każdy członek ma 1 głos bez względu na ilość posiadanych udziałów. Producenci rolni wskazywali również na łatwość przyjmowania, występowania i wykluczania członków przy relatywnie ograniczonym wpływie na organizacyjne podstawy trwałości i płynności w jej funkcjonowaniu.

Wykres 112. Struktura grup producentów rolnych objętych badaniem ankietowym wg liczby nowych członków

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Przedstawiciele grup producentów wskazywali na spółdzielnię jako jedną z najbardziej efektywnych form zrzeszania się producentów. Podkreślano fakt, że ta forma działania zabezpiecza interesy członków grup, majątek wytworzony przez wszystkich członków nie jest dzielony i służy pozostałym członkom, członek występujący z grupy odzyskuje udział.

Grupy przyjmują rozwiązanie polegające na tym, że członkowie dzielą się zyskiem proporcjonalnie do wysokości obrotów ze spółdzielnią (ilości towaru sprzedanego przez grupę i ilości zakupionych środków do produkcji). W taki sposób działa większość organizacji

⁹ Warmińska, A. (2016). Determinanty sukcesu grup producentów rolnych. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, (444), 531-540.

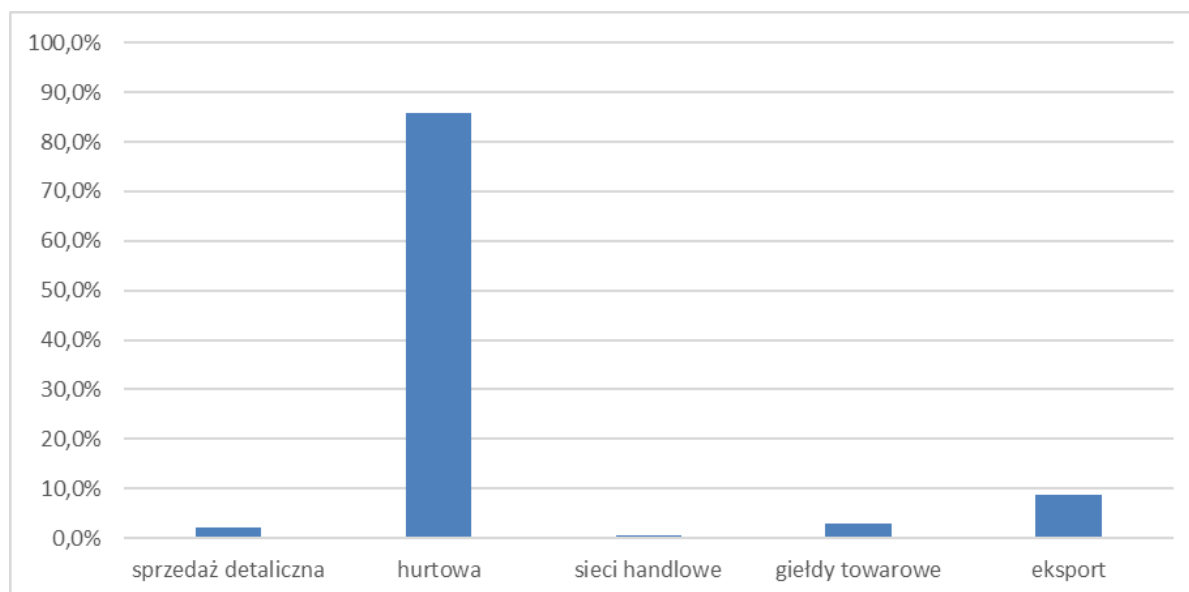
producentów w Unii Europejskiej. Ten, kto sprzedał najwięcej, w rzeczywistości przyniósł grupie najwięcej korzyści. Należy pamiętać, że głównym celem zakładania spółdzielni jest, aby członkowie uzyskiwali, jak największe korzyści,

Analizując badane podmioty pod względem ilości członków - założycieli grupy należy wskazać, że w badanej próbie grup rozpoczynały działalność ze stosunkowo niewielką liczbą podmiotów. Jest to warunkowane rozkładem grup pod względem wielkości, gdzie dominowały te branże, gdzie liczebność grupy jest stosunkowo mała.

Z danych odnośnie organizacji grup przy udziale środków publicznych wynika, że grupa producentów rolnych miała średnio 10-14 członków. Należy jednak pamiętać, że średnia wielkość grup producentów rolnych jest jednak bardzo zróżnicowana w układzie regionalnym.

Badanie dowiodło, że w okresie funkcjonowania grupy nie zmieniał się stan członków grup, dotyczyło to przede wszystkim grup działających stosunkowo niedługo (2-3 lata). Natomiast ankietowani w żadnym przypadku nie zgłaszali, że w grupie występował problem nieaktywnych członków. Jednocześnie należy wskazać, że w badanej próbie (i przy zastrzeżeniu ograniczonych informacji udzielanych w tym zakresie przez przedstawicieli grup producentów) średnia wielkość gospodarstwa uczestniczącego w grupie producentów była niemal dwukrotnie większa niż statystycznego gospodarstwa w Polsce. Jest to istotna informacja z punktu widzenia oszacowania wielkości podmiotów uczestniczących w zorganizowanych formach uczestnictwa w rynku. Niemniej respondenci jednomyślnie wskazywali, że wielkość gospodarstwa nie jest jednym z kryteriów przyjęcia nowych członków do grupy.

Wykres 113. Struktura badanych grup producentów rolnych wg. kierunków sprzedaży produktów wytwarzanych przez grupę

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Następnym pytaniem było, czy grupa współpracuje również z podmiotami (gospodarstwami) niezrzeszonymi. Grupy co prawda współpracowały, ale przy nawiązywaniu stosunków ekonomicznych preferowały członków grupy. Inne gospodarstwa zazwyczaj wykorzystywano jako dodatkowy kanał zbytu (chodzi o umożliwienie sprzedaży produktu przez rolników nie będących członkami grupy). Natomiast niemal wszystkie analizowane grupy współpracują z innymi grupami producenckimi. Deklarowany zakres współpracy obejmował przede wszystkim negocjowanie cen z odbiorcami produktów.

Jednocześnie należy wskazać, że podstawą rozwoju analizowanych grup był zarówno wzrost produkcji w gospodarstwach dotychczasowych członków, jak również (choć w dalszej kolejności) pozyskiwanie nowych członków grupy.

Badanie wskazało, że zakres współpracy w grupie dotyczył przede wszystkim:

1. wspólnej sprzedaży
2. wspólnego zaopatrzenia w środki do produkcji
3. wdrażania innowacyjnych rozwiązań i projektów wdrożeniowo-badawczych.

W okresie ostatnich 5 lat każda grupa korzystała z funduszy Europejskich lub innych w zakresie pomocy administracyjnej w ramach PROW 2014-2020.

Uzyskane dotacje wykorzystywane były bardziej przez grupę, przez poszczególnych członków. Natomiast w obydwu przypadkach miało to miejsce pod warunkiem realizacji działań prowadzących do osiągnięcia celów organizacji.

Główne kierunki sprzedaży produktów wytwarzanych przez grupę: obejmowały (w kolejności od najważniejszych kanałów, prezentowane są przedziały wartości wskazanych przez uczestników badania):

- **hurtowa** – 85-100%,
- sieci handlowe – mniej niż 5%
- eksport – 5-15% (głównie UE).
- Sprzedaż detaliczna 2%.

Ankietowane grupy sporadycznie prowadziły inwestycje, uzasadniając to krótkim okresem działalności. Można to argumentować faktem, że w ankiecie wzięły udział organizacje relatywnie młode, które na pierwszym etapie funkcjonowania skupiały się na technicznym przygotowaniu procesów współpracy. Również nieznaczny odsetek badanych planował zakup maszyn i urządzeń.

Oczekiwania grupy odnośnie polityki kosztów funkcjonowania podmiotu obejmują relacje wpływów ze składek członkowskich (w opinii członków) do pozyskanych dotacji, przy czym jako podstawowe źródło finansowania i inwestycji wskazywali dotacje.

Wykres 114. Struktura grup producentów rolnych objętych badaniem według średniej rocznej wielkości sprzedaży

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Jednocześnie wszyscy ankietowani zgodnie wskazali, że w ich grupie istnieje możliwość zwiększenia dochodów. Jako źródła wzrostu ankietowani wskazywali przede wszystkim możliwości zwiększenia wolumenu produkcji oraz organizację wokół hurtowego systemu sprzedaży.

Jednocześnie ponad 95% wskazało, że grupa ma umowy kontraktacyjne z odbiorcami. A w relacjach wielostronnych w grupie producentów znaczenie ma osiągnięcie korzyści przez gospodarstwa członków, następnie budowanie pozycji rynkowej grupy. Natomiast członkowie grup traktują te procesy jako powiązane.

Wśród trudności ze zbytem produktów producenci najczęściej wskazywali na sezonowość produkcji i cykle koniunkturalne wpływające na niestabilność cen i problemy ze sprzedażą.

Natomiast wskazując na podstawowe trudności w zrzeszaniu się producentów danej branży, 80% respondentów wskazało na problemy związane z indywidualizmem rolników i związaną z tym niechęcią do zrzeszania i brakiem zaufania, nie zawsze dobrą pozycją spółdzielni na rynku, co skutkuje niższymi cenami i koniecznością poszukiwania lepszych oferentów.

W badaniu ankietowym zapytano również respondentów czy przepisy prawa, a jeśli tak to które, wpływają negatywnie na proces zrzeszania się producentów w branży? Przede

wszystkim wskazywano na proces kontroli weterynaryjnej i jej zasady oraz zmieniające się przepisy oraz problemy w ich interpretacji.

Dla funkcjonowania grupy istotne znaczenie mają przepływy informacji, m.in. wykorzystanie elektronicznych środków przekazu w komunikacji z członkami grupy.

W ocenie ponad 90% respondentów wsparcie finansowe mogłoby poprawić skłonność do zrzeszania się zarówno w zakresie zwiększania obecnie istniejących podmiotów o nowych członków, jak i w zakresie wsparcia producentów włączających się do grupy.

W wywiadach uzupełniających respondenci wskazywali na pomoc administracyjną jako pozytywną, natomiast wskazują na potrzebę kształtowania spójnej polityki państwa w zakresie szeroko rozumianego wspierania producentów zrzeszonych, a nie tylko tzw. pomocą administracyjną.

Na pytanie jakie kwoty wsparcia powinny zostać zaproponowane aby zachęcić rolników do współdziałania nieliczni wskazywali, że kwoty wsparcia nie są najważniejsze, raczej chyba chodzi o całą politykę państwa w zakresie wspierania zrzeszających się producentów.

Jednocześnie wszyscy respondenci wskazali na potencjał zorganizowanych form współpracy producentów rolnych w branży i oszacowali go na poziomie wyższym niż 50% liczby uczestników rynku.

Badane grupy w relatywnie jednakowym stopniu aktywne były lub były zainteresowane wzrostem aktywności i swojego znaczenia w obrocie produktami na rynkach:

- lokalnym (np. gmina)
- regionalnym (np. powiat, województwo)
- krajowym.

Przy czym priorytetowe dla większości z ankietowanych było znaczenie w obrocie produktami na rynkach międzynarodowych, zaś realnie oceniali swoje znaczenie jako duże w odniesieniu do rynków regionalnych.

Na potrzeby zebrania materiału cząstkowego pozwalającego na identyfikację korzyści wynikających z prowadzenia działalności w niniejszej części przeprowadzono studium przypadku (case study) dla rynku trzody chlewnej (ze wskazaniem procesu tworzenia danego podmiotu i jego rozwoju, a także zrealizowanych inwestycji). Analizą objęto materiały funkcjonowania trzech grup:

- Zrzeszenie Producentów Trzody Chlewnej Pro-Agro
- Grupa Producentów Rolnych Koźmin Wlkp. Sp. z. o. o.
- Spółdzielcza Grupa Producentów Atut

W poniższej tabeli przedstawiono cechy charakterystyczne, charakter funkcjonowania oraz formę współpracy i korzyści z niej płynące dla podmiotów zorganizowanych wokół różnych form organizacyjnych grup producentów.

Nazwa grupy	Zrzeszenie Producentów Trzody Chlewnej Pro-Agro	Grupa Producentów Rolnych Koźmin Wlkp. Sp. z. o. o.	Spółdzielcza Grupa Producentów Atut
Województwo	wielkopolskie	wielkopolskie	lubelskie
Data rozpoczęcia działalności (rejestracji) – w zależności od tego co zostało podane	Wrzesień 2001	Czerwiec 2002	Marzec 2006
Jaka jest specjalizacja grupy (wytwarzany produkt):	Trzoda chlewna	Trzoda chlewna	Trzoda chlewna
Okoliczności powstania grupy np. na podstawie gminnej spółdzielni	Na bazie Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Krotoszynie	Czerpanie z doświadczeń rolników z sąsiedniego powiatu	-
Forma prawna działalności grupy oraz powód wyboru właśnie takiej formy (tj. spółka, spółdzielnia bądź zrzeszenie) np. łatwość zgromadzenia odpowiedniego kapitału, poczucie bezpieczeństwa lokowanych środków finansowych, łatwość zarządzania itp.	Rolnicze zrzeszenie branżowe - niskie koszty powołania i przystąpienia nowych członków	Spółka z.o.o. – nowe rozwiązanie i chęć zdobycia kapitału	Spółdzielnia
Liczba członków – najbardziej aktualna, ewentualnie jak się zmieniała w trakcie kolejnych lata działalności	Liczba członków spadła z poziomu 537 w 2001 r. do 246 członków w 2014 r.	168 w momencie wpisu do rejestru, po roku spadek do 135. Od 2009 r. tendencja spadkowa	42

<p>Czy w okresie funkcjonowania grupy zmieniał się stan członków grupy? (odchodzili (dlaczego?), przychodzili bądź byli wykluczani – jeśli tak co za co)</p>	<p>Wykreślenia z powodu: - braku aktywności; - niewywiązywania się z wymogów statutowych - sprzedaży minimum 30 sztuk trzody chlewnej w ciągu roku. Przychodzili często wcześniej wykreśleni. W 2009 r. spadek liczby członków spowodowany powołaniem grupy Zrzeszenie Producentów Trzody Chlewnej Pro-Agro-Bis. W 2013 r. powołanie Zrzeszenia Producentów Trzody Chlewnej Pro-Agro-Plus Na spadek liczby członków wpłynęły również przemiany strukturalne</p>	<p>Odchodzili z powodu: - braku zadowolenia z funkcjonowania grupy, - rezygnacji z produkcji trzody. Brak nowych członków w związku z niechęcią członków do dzielenia się wypracowanym przez grupę kapitałem</p>	<p>-</p>
<p>Czy grupa była otwarta na przyjmowanie nowych członków ?</p>	<p>Tak</p>	<p>Nie</p>	<p>-</p>
<p>Jakie były kryteria włączenia nowych członków do grupy (czy np. wielkość gospodarstwa – jakaś wartość graniczna)</p>	<p>Brak</p>	<p>Minimalna wielkość produkcji.</p>	<p>Minimalna wielkość produkcji.</p>
<p>Czy grupa współpracuje również z podmiotami (gospodarstwami) niezrzeszonymi? np. jako kanał zbytu (umożliwienie sprzedaży produktu przez rolników nie</p>	<p>Tak, jako kanał zbytu</p>	<p>-</p>	<p>-</p>

będących członkami grupy)			
Co jest podstawą rozwoju grupy: np. wzrost produkcji w gospodarstwach dotychczasowych członków, pozyskiwanie nowych członków grupy, oba wyżej wymienione kierunki	Oba wymienione kierunki	Wzrost produkcji	Wzrost produkcji
Jaki jest zakres współpracy w grupie: np. wspólna sprzedaż, wspólne zaopatrzenie w środki do produkcji, wspólne inwestycje, wspólna organizacja transportu, wspólna organizacja handlu, działania dodatkowe np. transfer wiedzy (szkolenia itp), działania dodatkowe na rzecz lokalnej społeczności	Wspólna sprzedaż, wspólna organizacja transportu, wspólne zaopatrzenie jedynie w kolczyki i inne materiały do znakowania zwierząt oraz materiałów niezbędnych do inseminacji loch. Działania szkoleniowo-doradcze dla członków.	Wspólna sprzedaż jak i zaopatrzenie w środki do produkcji rolnej oraz promocja wieprzowiny na lokalnym rynku, poprzez cykliczną organizację Festiwalu Wieprzowiny. Działania szkoleniowo-doradcze dla członków.	Wspólna sprzedaż i promocja wieprzowiny na lokalnym rynku.
Czy grupa korzystała z funduszy Europejskich lub innych? Jeżeli tak to jakich.	Tak. Krajowe środki pomocowe.	Tak. a. Krajowe środki pomocowe. b. PROW 2007-2013.	Tak. PROW 2007-2013.
Na jakie cele były przeznaczane środki (dotacje) dla grup producentów rolnych. (np. zakup środków trwałych	Cele administracyjne.	a. Cele administracyjne. b. Zakup samochodu dostawczego oraz utwardzenie placu manewrowego.	Zakup nieruchomości – budynek i obszar wokół niego.
Czy grupa współpracuje z innymi grupami producentów? Jeżeli tak – jaki jest zakres współpracy?	Pod patronatem Pro-Agro powołano dwie podobne grupy.	-	Z 5 innymi grupami o specjalizacji w trzodzie chlewnej prowadzącymi działalność we wschodniej Polsce. Członkostwo w Krajowym Związku Grup Producentów Rolnych – izba gospodarcza
Jakie są główne	Trzoda chlewna. W	Trzoda chlewna.	Trzoda chlewna.

produkty wytwarzane przez grupę i wielkość sprzedaży (albo np. tylko dynamika sprzedaży, jeśli dane są stare albo krótkie)	2007 osiągnięto najwyższy wynik skupu – ponad 50 tys. sztuk. Od tego czasu wielkość ta maleje w związku ze spadającą opłacalnością produkcji trzody i powstaniem innych grup.	Trend wzrostowy Początkowo 20 tys. sztuk.	Ponad 12 tys. sztuk. Pasze i nawozy za ponad 3 mln zł.
Jakie są główne kierunki sprzedaży produktów wytwarzanych przez grupę sprzedaż detaliczna, hurtowa, sieci handlowe, giełdy towarowe, rolno-spożywcze, eksport – do których krajów	Sprzedaż do zakładów mięsnych.	Sprzedaż do zakładów mięsnych i na Warszawskiej Giełdzie Towarowej.	Sprzedaż do zakładów mięsnych.
Jakie inwestycje poczyniła grupa np. zakup urządzeń, budowa obiektów, inne	Zakup środków transportu, placu manewrowego i budynku biurowego	Zakup samochodu dostawczego oraz utwardzenie placu manewrowego.	Zakup budynku na siedzibę grupy.
Jakie były źródła finansowania inwestycji: środki własne, kredyty, dotacje, inne	Środki własne	Dotacje	Dotacje
Czy działalność w grupie przyczyniała się do zwiększenia dochodów członków?	Tak	Tak	Tak
Czy grupa generowała zyski? Czy było to wymagane Czy raczej zyski osiągały gospodarstwa członkowskie?	Grupa osiągała zyski. Nie było to wymagane.	Grupa osiągała zyski. Nie było to wymagane. To gospodarstwa miały je osiągać.	-
Czy grupa miała trudności ze zbytem produktów? Jakież inne trudności?	Nie	Nie	Nie

Jakie były relacje grupy z otoczeniem instytucjonalnym, z kim współpracowała (np. odr, banki itp.)	Bardzo dobre. Bank, WODR, zakład mięsne, służby weterynaryjne.	Bardzo dobre. Bank, Warszawska Giełda Towarowa, producenci pasz, zakład mięsne, służby weterynaryjne.	Bardzo dobre. Bank, LODR, zakład mięsne, służby weterynaryjne.
Jakie przepływy pojawiały się pomiędzy grupą i otoczeniem instytucjonalnym np. informacji, finansowe, osobowe i rzeczowe	Finansowe, informacyjne, osobowe, rzeczowe.	Finansowe, informacyjne, osobowe, rzeczowe.	Finansowe, informacyjne, osobowe, rzeczowe.

Okoliczności powstania grup obejmują zarówno powstanie nowego podmiotu na bazie już wcześniej funkcjonującego, np. na podstawie gminnej spółdzielni, jak również na zasadzie naśladownictwa, czyli na bazie doświadczeń rolników z sąsiedniego powiatu.

W przypadku analizowanych podmiotów każdy z nich reprezentował odmienną formę funkcjonowania oraz odmienne przesłanki organizacji: w przypadku rolniczego zrzeszenia branżowego wskazywano na niskie koszty powołania i przystąpienia nowych członków, w przypadku spółki z.o.o. powoływano się na cel pozyskania kapitału.

Relatywnie najliczniejszą grupą było zrzeszenie, natomiast po ponad dekadzie funkcjonowania jej liczebność zmniejszyła się o połowę. Również dość liczną była grupa zorganizowana w formie spółki z o.o. – również i ona zmniejszyła nieznacznie liczbę członków po pierwszym okresie funkcjonowania.

Zakres współpracy w grupie w przypadku zrzeszenia obejmował następujące elementy: wspólna sprzedaż, organizacja transportu, wspólne zaopatrzenie w materiały, jak również działania szkoleniowo-doradcze dla członków. W przypadku spółki z.o.o. była to wspólna sprzedaż, jak i zaopatrzenie w środki do produkcji rolnej oraz działanie promocyjne. Grupa producentów współpracowała przy działaniach szkoleniowo-doradczych dla członków oraz wspólnej sprzedaży i promocji na lokalnym rynku. Przedstawione przykłady wskazują, że w zależności od przyjętej formy funkcjonowania, zarówno realne relacje w ramach funkcjonowania grupy, jak i formy współpracy różnią się w obrębie jednego sektora produkcji.

Ponadto spółka z.o.o prowadziła sprzedaż do zakładów mięsnych, ale i na Warszawskiej Giełdzie Towarowej. Natomiast w przypadku wszystkich analizowanych grup, niezależnie od formy organizacji, nawiązywana była współpraca oraz dobre relacje grupy z otoczeniem instytucjonalnym. Grupy dobrze współpracowały z bankami, WODR, zakładami mięsnymi, służbami weterynaryjnymi, giełdą rolniczą czy producentami środków produkcji. Wpływało to pozytywnie na przepływy finansowe, informacyjne, osobowe, rzeczowe pomiędzy grupą i otoczeniem instytucjonalnym.

Resumując, na podstawie materiału z badania własnego (studium przypadku oraz badanie ankietowe) wynika:

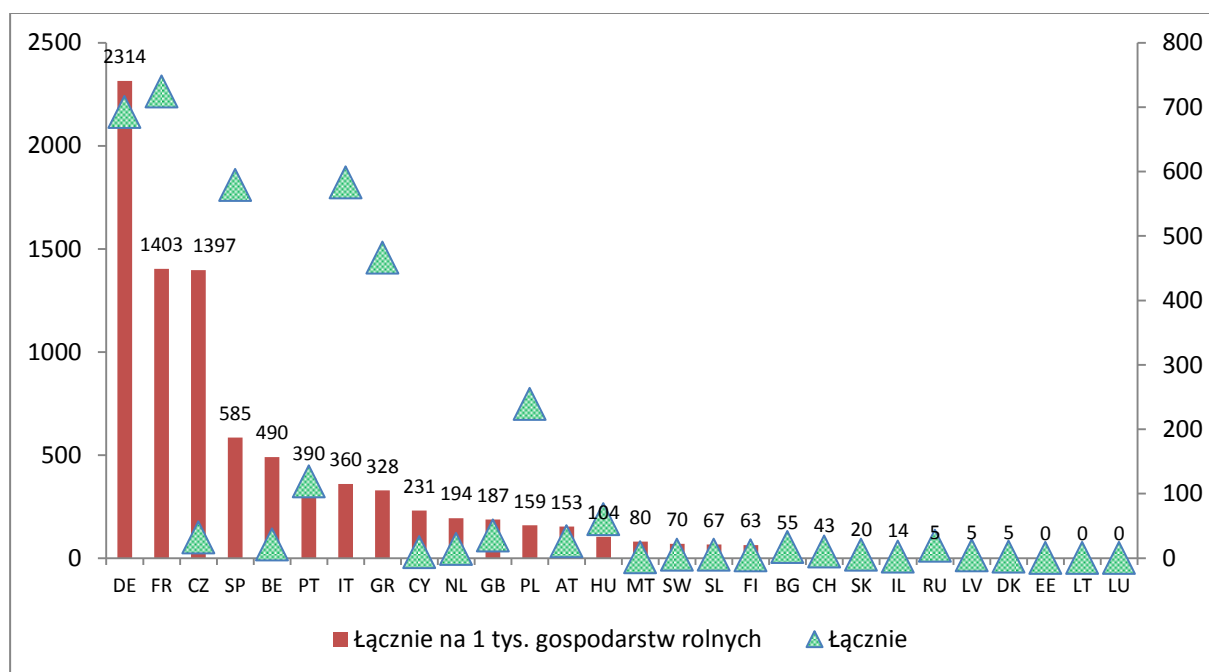
- Przedstawiciele grup producentów wskazywali na spółdzielnię jako jedną z najbardziej efektywnych form zrzeszania się producentów. Podkreślano fakt, że ta forma działania zabezpiecza interesy członków organizacji, majątek wytworzony przez wszystkich członków nie jest dzielony i służy pozostałym członkom, członek występujący z grupy odzyskuje udział.
- Badanie dowiodło, że w okresie funkcjonowania grupy nie zmieniał się stan członków grup, dotyczyło to przede wszystkim grup działających stosunkowo niedługo (2-3 lata). Podstawą rozwoju analizowanych grup był zarówno wzrost produkcji w gospodarstwach dotychczasowych członków, jak również (choć w dalszej kolejności) pozyskiwanie nowych członków grupy.
- Zakres współpracy w grupie dotyczył przede wszystkim:
 - wspólnej sprzedaży
 - wspólnego zaopatrzenia w środki do produkcji
 - wdrażania innowacyjnych rozwiązań i projektów wdrożeniowo-badawczych.
- W odniesieniu do przepisów prawa, wpływających negatywnie na proces zrzeszania się producentów w branży, wskazywano przede wszystkim na proces kontroli weterynaryjnej i jej zasady oraz zmieniające się przepisy oraz problemy w ich interpretacji.
- Dla funkcjonowania grupy istotne znaczenie mają przepływy informacji, m.in. wykorzystanie elektronicznych środków przekazu w komunikacji z członkami grupy, np. powiadomienia sms lub aplikacje internetowe.

- Przedstawiciele organizacji producenckich wskazywali na potencjał zorganizowanych form współpracy producentów rolnych w branży, a jego poziom oszacowali na więcej niż 50% liczby uczestników rynku.

3.3. Potencjał rozwojowy współdziałania producentów rolnych w Polsce

W Polsce istnieje nadal niezagospodarowany potencjał rozwoju grup i organizacji współpracy pomiędzy producentami rolnymi, zaś szereg statystyk wskazuje na istotne deficyty rozwoju tego działu instytucjonalnego w porównaniu z sytuacją w innych krajach Unii Europejskiej. Można w tym zakresie wskazać na porównanie pomiędzy nasyceniem uznanymi organizacjami producentów rolnych w Unii Europejskiej (wykres 116)¹⁰.

Wykres 115. Liczba uznanych organizacji producentów w UE

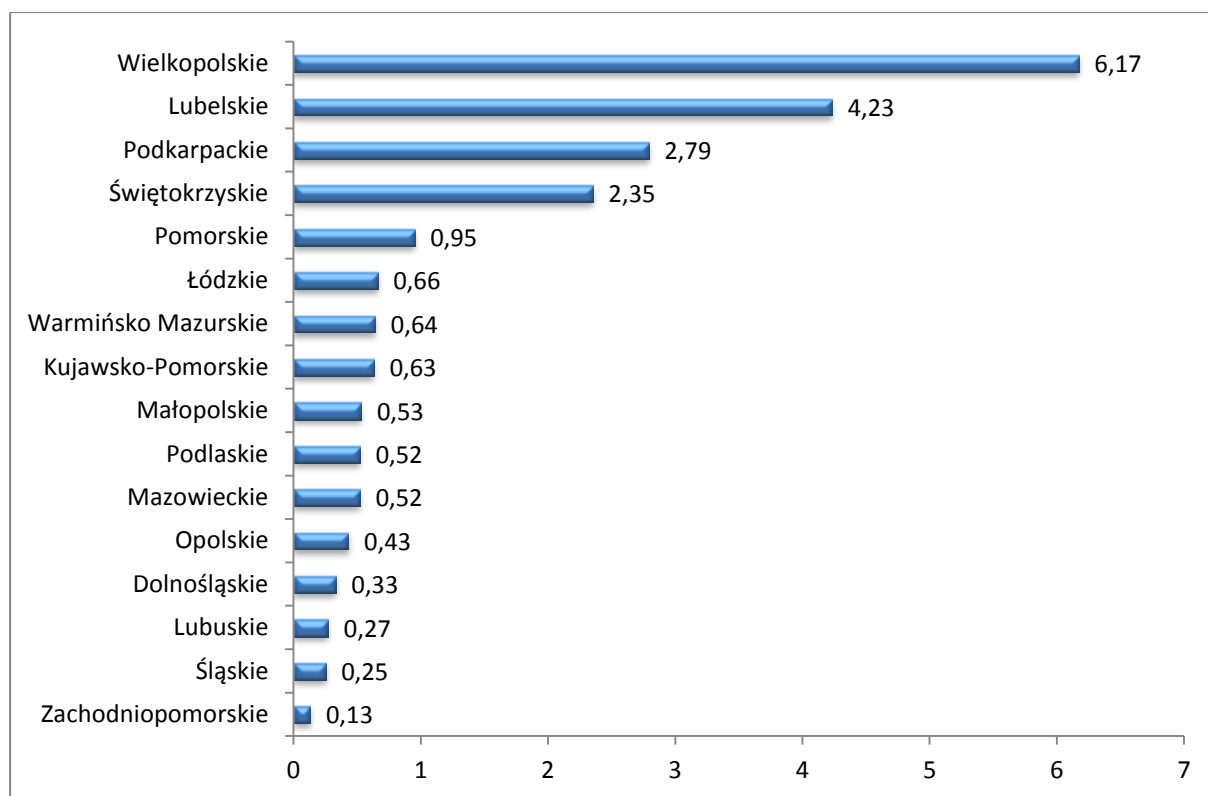
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019.

O ile bezwzględna liczba organizacji producentów wydaje się być relatywnie wysoka na tle innych krajów członkowskich to zestawienie względne w odniesieniu do populacji gospodarstw rolnych w kraju ujawnia skalę zapóźnienia w tym zakresie w stosunku do wiodących państw UE (np. Niemiec, Francji a nawet Czech). Liczba uznanych organizacji

¹⁰ Prezentowane wartości dotyczą podmiotów uznanych zgodnie z Art. 154 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013

producentekich na 1 tys. gospodarstw rolnych jest około dziesięciokrotnie niższa niż w wymienionych państwach. Jedynie niewielka część populacji rolników w Polsce jest zrzeszonych w uznanych organizacjach producentów (wykres 117). Największy odsetek rolników w tym zakresie zarejestrowany został na terenie woj. Wielkopolskiego, które jest regionem w Polsce o najprężniej rozwijających się organizacjach producentów.

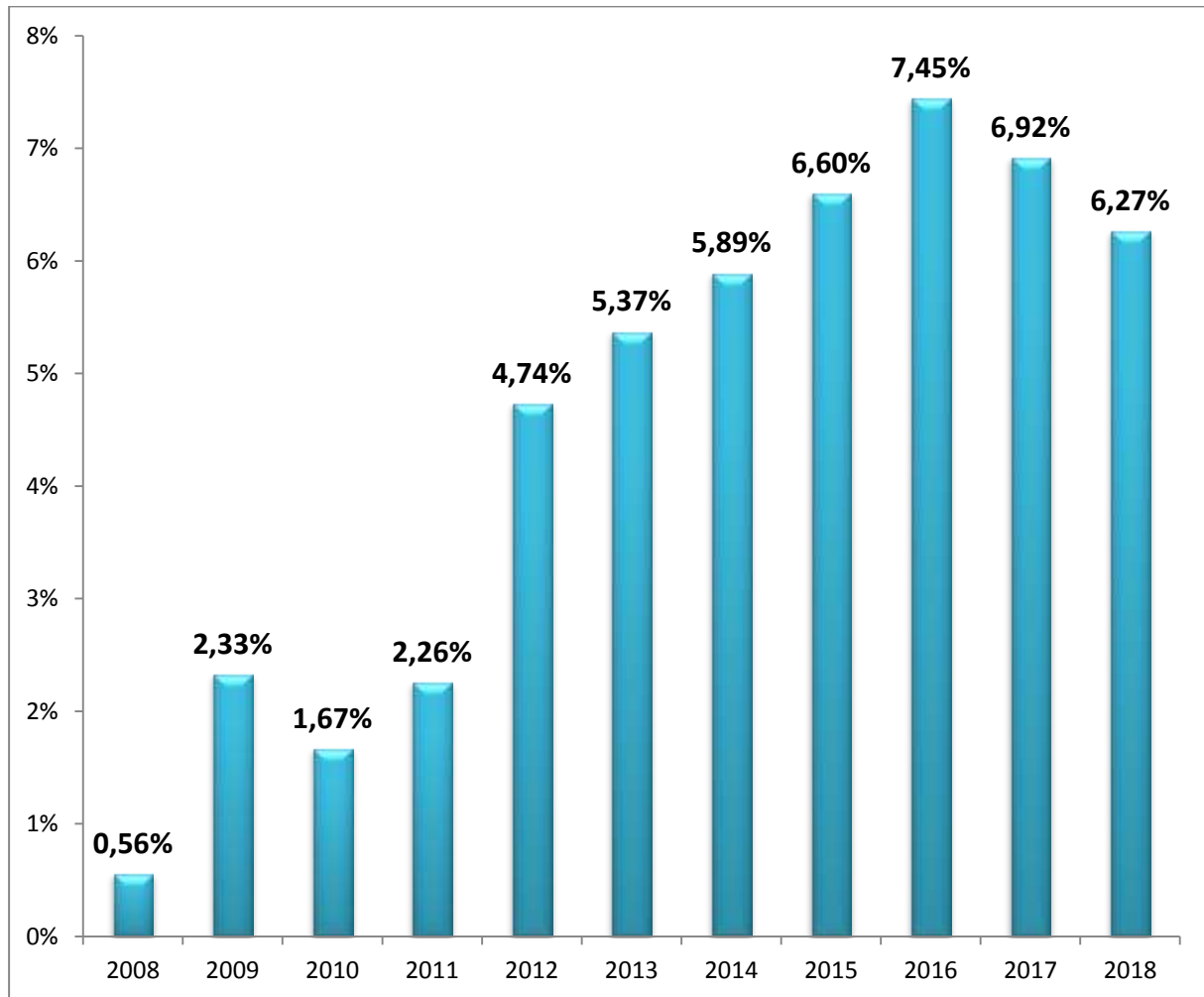
Wykres 116. Udział rolników zrzeszonych w ramach grup producentów rolnych (GPR) w łącznej liczbie rolników (w %) -2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Janek S. Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania rozwoju grup producentów rolnych (konspekt rozprawy doktorskiej), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 2019.

Najmniej zrzeszonych rolników było w woj. zachodniopomorskim, śląskim i lubuskim, przeciętny udział zrzeszonych rolników w populacji to około 1,3%. Relatywnie niewielki był również w ostatnich latach udział aktywnych GPR w produkcji rolnej w wybranych grupach towarowych (wykres 118).

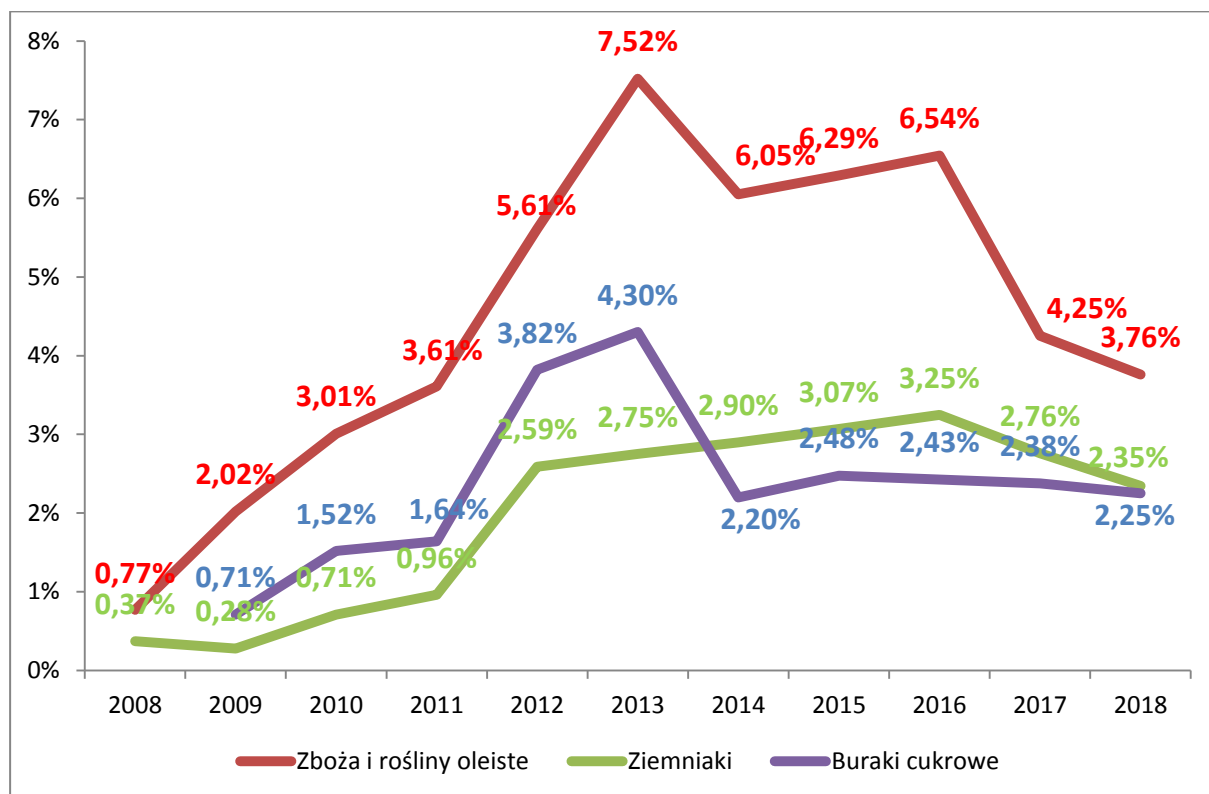
Wykres 117. Udział grup producentów rolnych (GPR) w wartości sprzedaży ogółem w sektorze rolnym (w %) w latach 2008-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

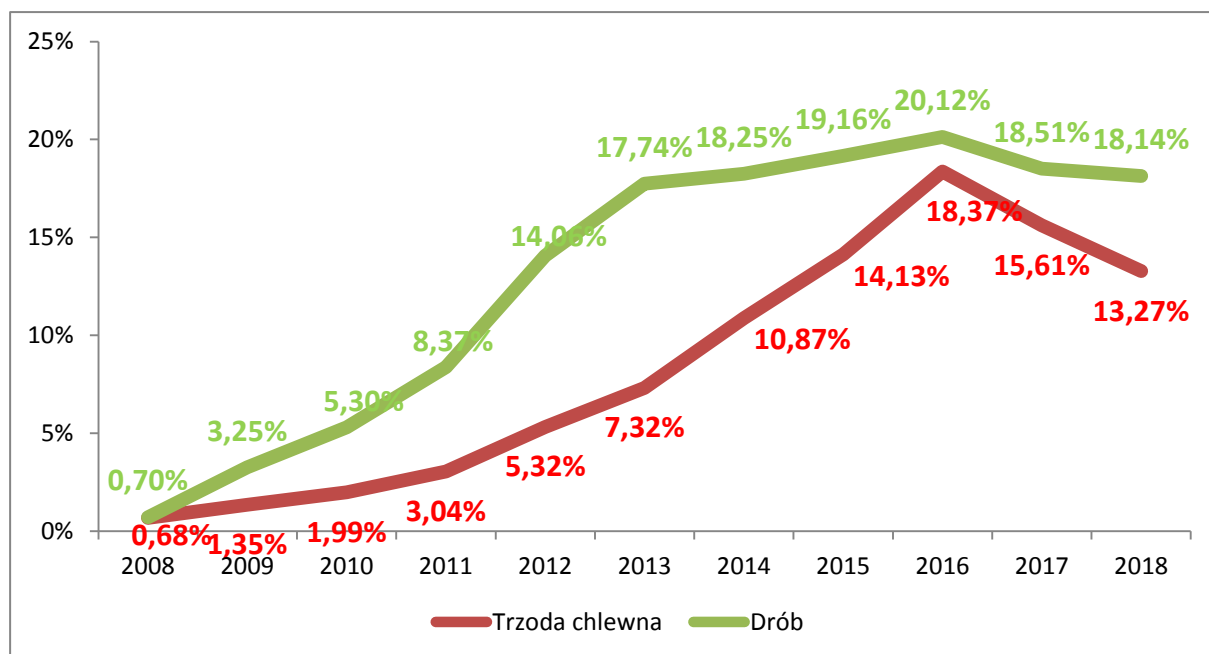
Na wykresie widoczny jest wyraźny spadek udziału grup producentów rolnych związany z wyjściem z rynku dużej liczby podmiotów, do czego przyczyniła się m.in. niepewność dotycząca kształtu i harmonogramu instrumentów wsparcia w okresie programowania 2014-2020. Spadek udziału dotyczył praktycznie wszystkich rozpatrywanych kategorii produktów, co można zaobserwować na wykresach 119-125.

Wykres 118. Udział GPR w wartości produkcji sprzedanej w wybranych działach produkcji rolnej w latach 2008-2018

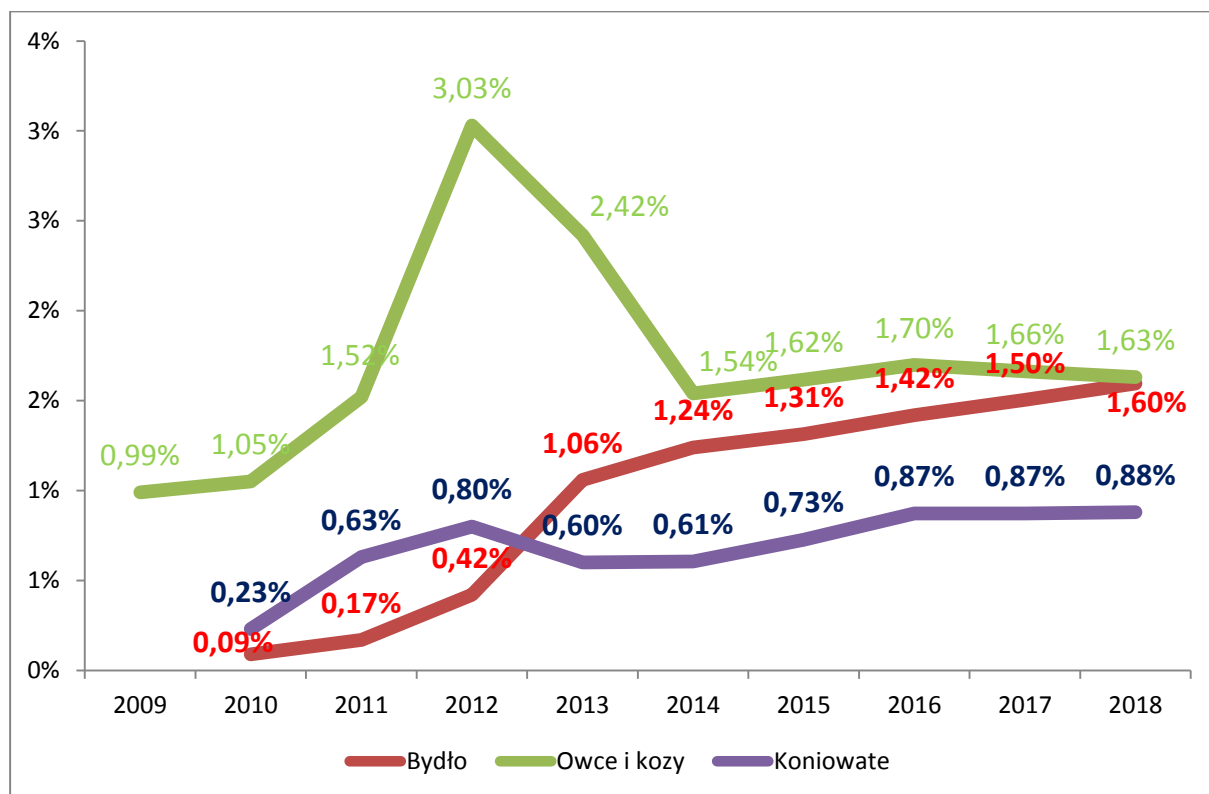
Źródło: dane ARiMR

Wykres 119. Udział GPR w wartości produkcji sprzedanej w wybranych działach produkcji rolnej w latach 2008-2018

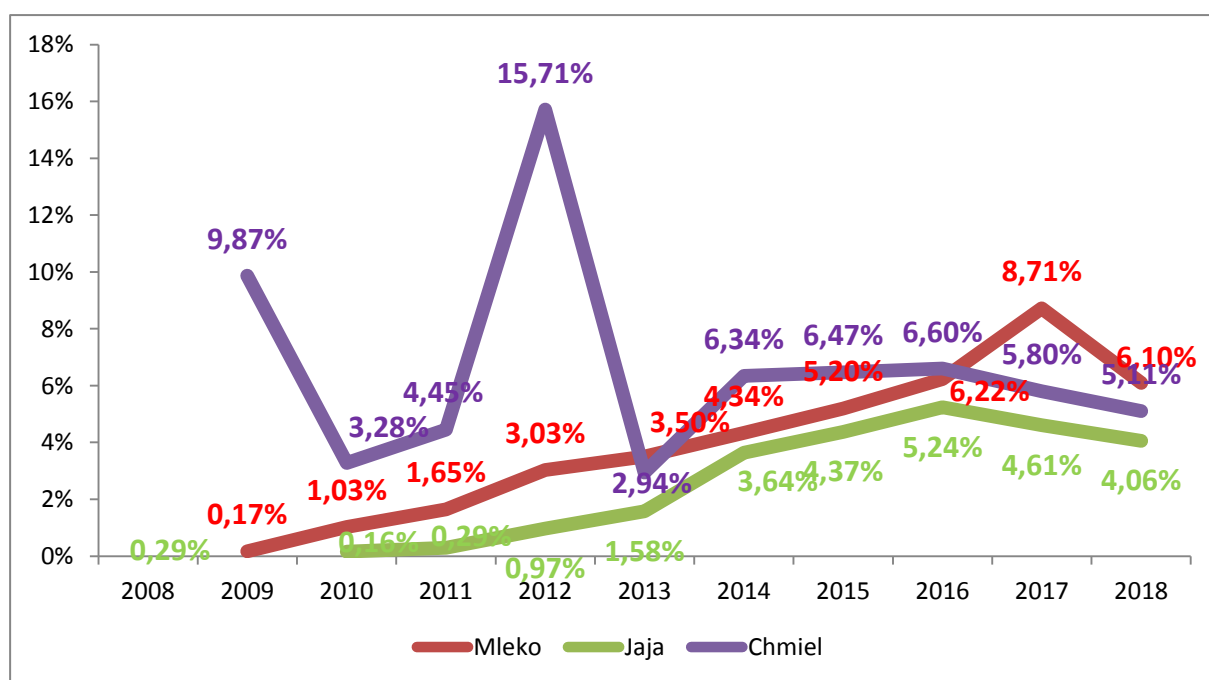
Źródło: dane ARiMR

Wykres 120. Udział GPR w wartości produkcji sprzedanej w wybranych działach produkcji rolnej w latach 2008-2018

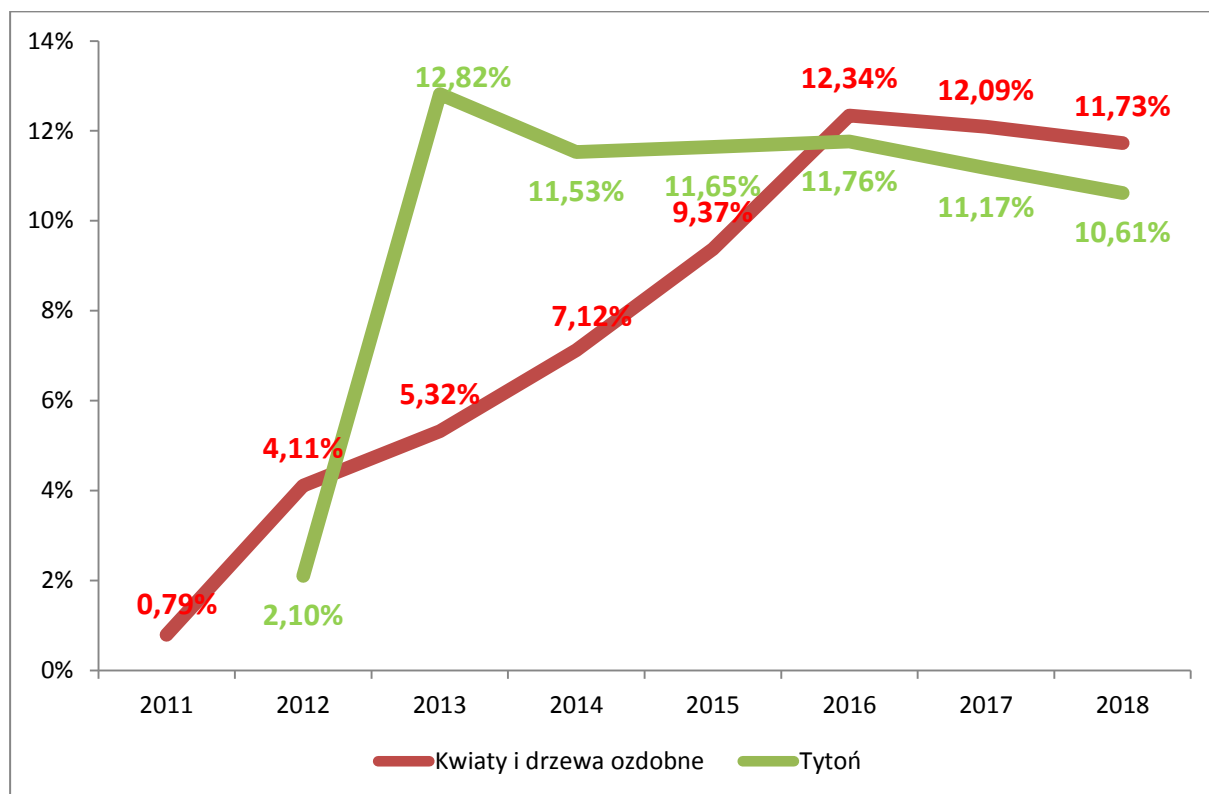
Źródło: dane ARiMR

Wykres 121 Udział GPR w wartości produkcji sprzedanej w wybranych działach produkcji rolnej w latach 2008-2018

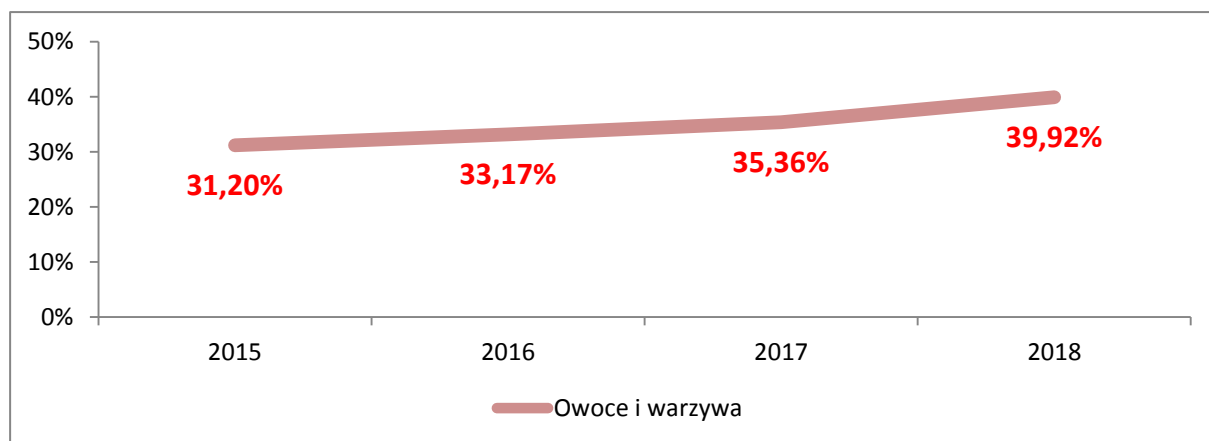
Źródło: dane ARiMR

Wykres 122. Udział GPR w wartości produkcji sprzedanej w wybranych działach produkcji rolnej w latach 2008-2018

Źródło: dane ARiMR

Wykres 123. Udział wstępnie uznanych i uznanych organizacji producentów owoców i warzyw w wartości produkcji sprzedanej ogółem w latach 2008-2018

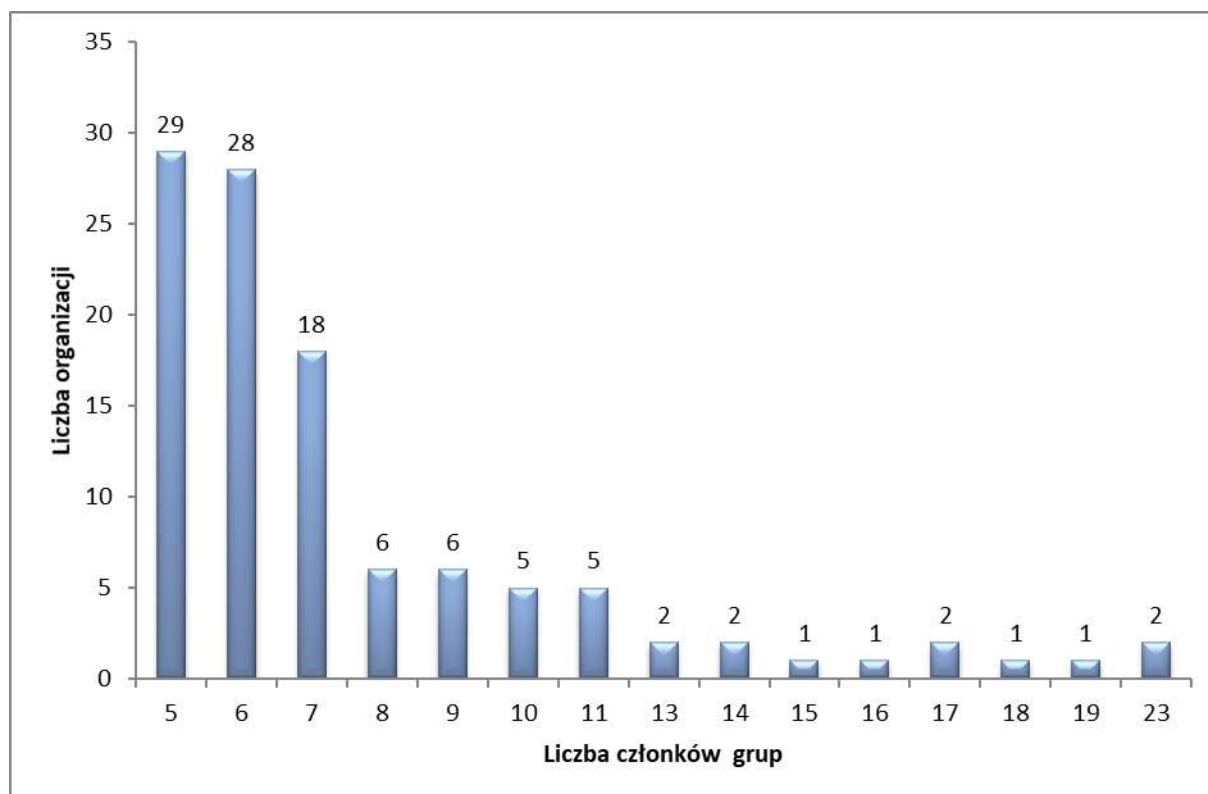

Źródło: dane ARiMR

Najwyższym średnim udziałem w rynku w analizowanym okresie (2008-2018) charakteryzowali się producenci drobiu i tytoniu (13,5% oraz 10,24%) a także producenci trzody chlewnej (8,36%). Najniższy stopień integracji odnotowano średnio w kategorii bydło

oraz wśród producentów buraków cukrowych i ziemniaków (odpowiednio niecały 1% oraz około 2% w przypadku roślin okopowych). Charakterystyczny kształt krzywych wskazuje na relatywnie wysoką dynamikę wzrostu udziału w sprzedaży w latach funkcjonowania PROW 2007-2013 kiedy powstało 60% wszystkich nowych grup. W 2013 r. zaobserwowano najwyższy udział sprzedaży w sektorze hodowli drobiu (20,7%), uprawy tytoniu (15,92%), zbóż i roślin oleistych (13,93%) oraz produkcji trzody chlewnej na mięso (9,64%). Choć wartości w sektorze rolnym mogły wskazywać na wysoki stopień integracji poszczególnych producentów w jednostki sprzedaży, istotne znaczenie ma wysoka liczebność podmiotów, które złożyły się na tak wysokie statystyki. Wzrosły globalne obroty produkcji dostarczanej na rynek. Z danych za rok 2018 wynika, że wartość produkcji dostarczanej na polski rynek przez gospodarstwa zrzeszone w grupach producentów rolnych rosła, sięgając ponad **12,5** mld PLN, co odpowiadało około 7% całkowitej produkcji przemysłu rolnego. Istotnym problemem Polski jest rozmiar grup. Tylko kilka z nich osiągnęło sprzedaż na poziomie powyżej 1% krajowej produkcji danego towaru. Wiele grup wprowadziło do obrotu towary o niewielkiej wartości w stosunku do produkcji krajowej. Polskie grupy producentów rolnych odstają również znacząco w zakresie wielkości grupy. W Unii Europejskiej średnia wielkość pojedynczej grupy producentów rolnych w odniesieniu do parametru sprzedaży oscyluje w granicach 13 mln € (2012), choć różnice w tym zakresie są bardzo duże (Hiszpania - 11 mln €, Włochy - 21 mln €, Francja - 12 mln €, Belgia - 66 mln €, Holandia - 131 mln €). Zgodnie z danymi ARiMR w roku 2018 średnia wielkość grupy producentów rolnych w Polsce wyniosła około 13 mln PLN – była zatem mniej więcej czterokrotnie mniejsza od średniej w UE. Problem relatywnie niewielkich rozmiarów grup producentów rolnych w Polsce powstrzymujących je od pełnego wykorzystania efektów synergii (skali i zakresu) a także zagrażający trwałości funkcjonowania podmiotów objawił się również z dużą intensywnością w bieżącym okresie programowania (2014-2020). Dane ARiMR wskazują iż beneficjentami wsparcia w ramach działania PROW 9 (Działanie 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym, typ operacji: Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym) było do końca 2018 r. 114 podmiotów, z których ponad połowa charakteryzowała się bazą członkowską oscylującą w zakresie ustawowego minimum (5 członków). Jedynie dwa wsparte podmioty charakteryzowały się bazą członkowską przekraczającą 20 osób, zaś w przedziale 10-20 członków beneficjentami wsparcia były jedynie nieliczne jednostki. (wykres 125).

Wykres 124. Liczba beneficjentów działania PROW 9 (Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych) w latach 2016-2018 w poszczególnych przedziałach wielkościowych

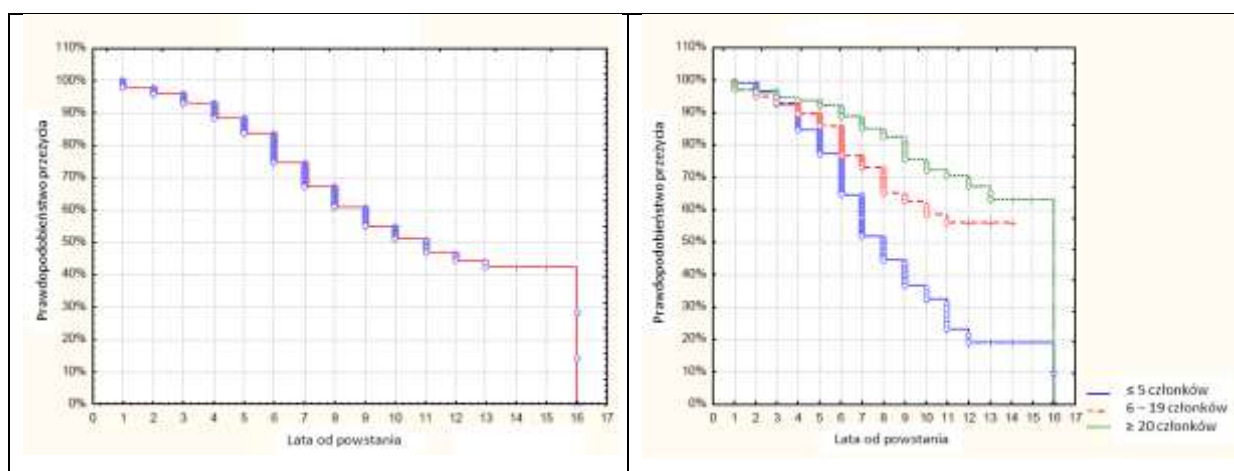

Źródło: Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018: Konkurencyjność, innowacja, transfer wiedzy Raport końcowy, ECORYS Polska Sp. z o.o., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2019.

W celu zweryfikowania założenia dotyczącego związku pomiędzy wielkością grupy a korzyściami wynikającymi ze współpracy producentów rolnych (w oparciu o wskaźnik przeżywalności), Chlebicka i Pietrzak (2018) przeprowadzili analizę przeżywalności w odniesieniu do trzech podgrup GPR: z 5 członkami (382 podmioty); z 6 do 19 członkami (422 podmioty); oraz z 20 lub więcej członkami (170 podmiotów). Kształt krzywej Kaplana-Meiera pokazuje, że wielkość grupy, mierzona liczbą członków, silnie różnicuje prawdopodobieństwo przeżycia (Wykres 125). Dodatkowo organizacje producentów liczące tylko pięciu członków mają niższe szanse na przeżycie przez sześć lat w porównaniu z ogółem populacji (prawdopodobieństwo przeżycia w tej podgrupie wynosi 65%). Jednocześnie wyniki dla podgrupy GPR średniej wielkości (77% prawdopodobieństwo przeżycia sześciu lat) są podobne do wyników całości populacji. GPR liczące ponad 20 członków mają 89 % prawdopodobieństwo przeżycia przez sześć lat, co zdecydowanie przewyższa średnią dla całego zbioru danych. Różnice te są również widoczne w dłuższym horyzoncie czasowym.

Tylko około 32 % małych GPR ma szansę działać przez 10 lat, podczas gdy w kategorii podmiotów średnich odsetek powodzenia wynosi prawie 60 %, zaś w podgrupie największych przekracza 70%. W oparciu o logikę badań dotyczących przeżywalności, można wskazać, iż wielkość bazy członkowskiej ma znaczenie. Grupy producentów rolnych, które składają się z zaledwie pięciu członków, mają najniższe prawdopodobieństwo przeżycia, zatem zgodnie z zasadą "przeżywania najsilniejszych", rejestrują średnio najgorsze wyniki. Największą długowieczność, a zatem, zgodnie z powyższą logiką, najlepsze wyniki osiągają GPR, które składają się z 20 lub więcej rolników.

Wykres 125. Prawdopodobieństwo przeżycia GPR w Polsce w relacji do długości okresu funkcjonowania (łącznie oraz z uwzględnieniem liczby członków grupy)

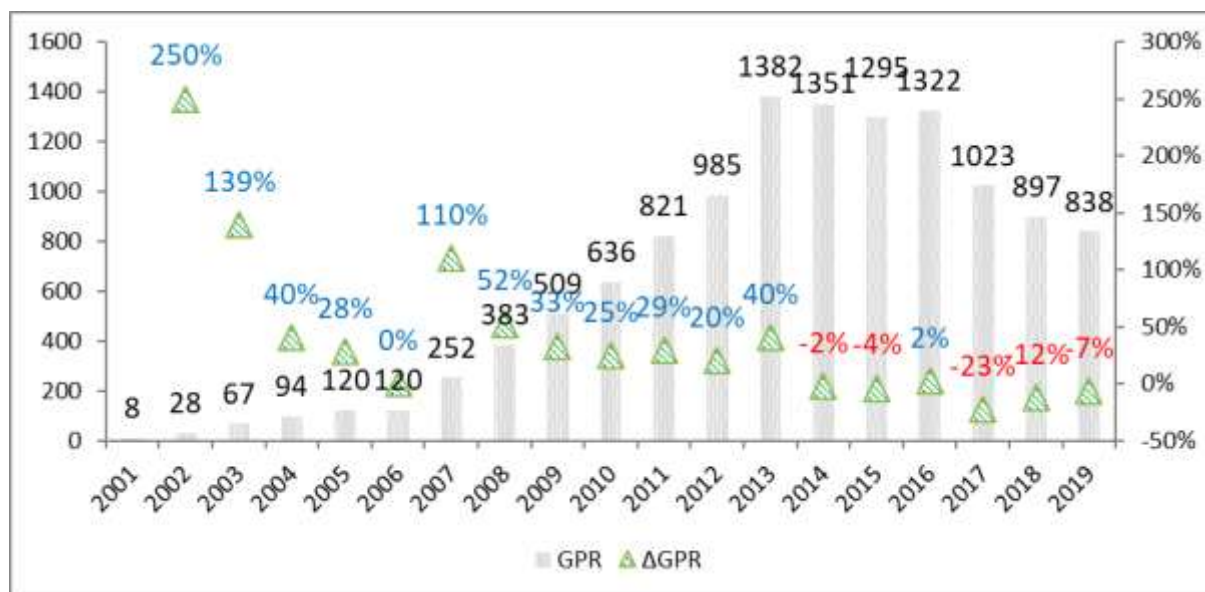

Źródło: Chlebicka A. Pietrzak M. Size of Membership and Survival Patterns of Producers' Organizations in Agriculture—Social Aspects Based on Evidence from Poland, Sustainability 2018, 10, 2293; doi:10.3390/su10072293 s. 24 na podstawie danych ARiMR.

Działania pomocowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej dla tworzenia grup producentów rolnych i organizacji producentów w kolejnych okresach programowania można uznać za próbę systemowego wsparcia dla przezwyciężenia tej bariery, zaś ich krótkotrwały efekt mierzony dynamiką powoływania nowych podmiotów, szczególnie w latach 2001-2013 za obiecujący i świadczący o powodzeniu przyjętych rozwiązań. Jednak w kolejnym okresie programowania dynamika powoływania nowych grup producentów rolnych uległa zahamowaniu, zaś spadająca (globalnie) liczba grup producentów rolnych w wyniku zakończenia działalności przez szereg podmiotów zbiorowości (wykres 127) zdaje się świadczyć, iż nie udało się dotąd osiągnąć długoterminowego efektu trwałości wprowadzonych rozwiązań. W pierwszych latach funkcjonowania (do około roku 2013)

sektor grup producentów rolnych notował dwucyfrową roczną dynamikę wzrostu, (zgodnie ze wskazaniami Δ GPR) jednak jak się okazało trend ten nie miał cech trwałości. Od roku 2014 roczna dynamika zmian liczby grup producentów rolnych jest ujemna tj. więcej podmiotów wychodzi z rynku (jest wyrejestrowana) niż na niego trafia. Część odpowiedzialności za zaistniałą sytuację złożyć należy na zmiany legislacyjne związane z nową procedurą uznawania grup producentów rolnych i ich związków, jednak może ona świadczyć ogólnie o relatywnie niewielkiej trwałości struktur gospodarczych powstających w ramach współpracy pomiędzy producentami rolnymi. Masowy exodus grup w okresie po 2016 powiązany był z zamknięciem okresu programowania 2007-2013, zaś średni okres trwałości grupy producentów rolnych w Polsce jedynie niewiele przekraczający 5 lat wskazuje na ścisłą korelację powoływania i trwałości organizacji producentów rolnych i okresu finansowania w ramach instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej.

Wykres 126. Grupy producentów rolnych w Polsce w latach 2001-2019 (liczba i dynamika zmiany w ujęciu rocznym)

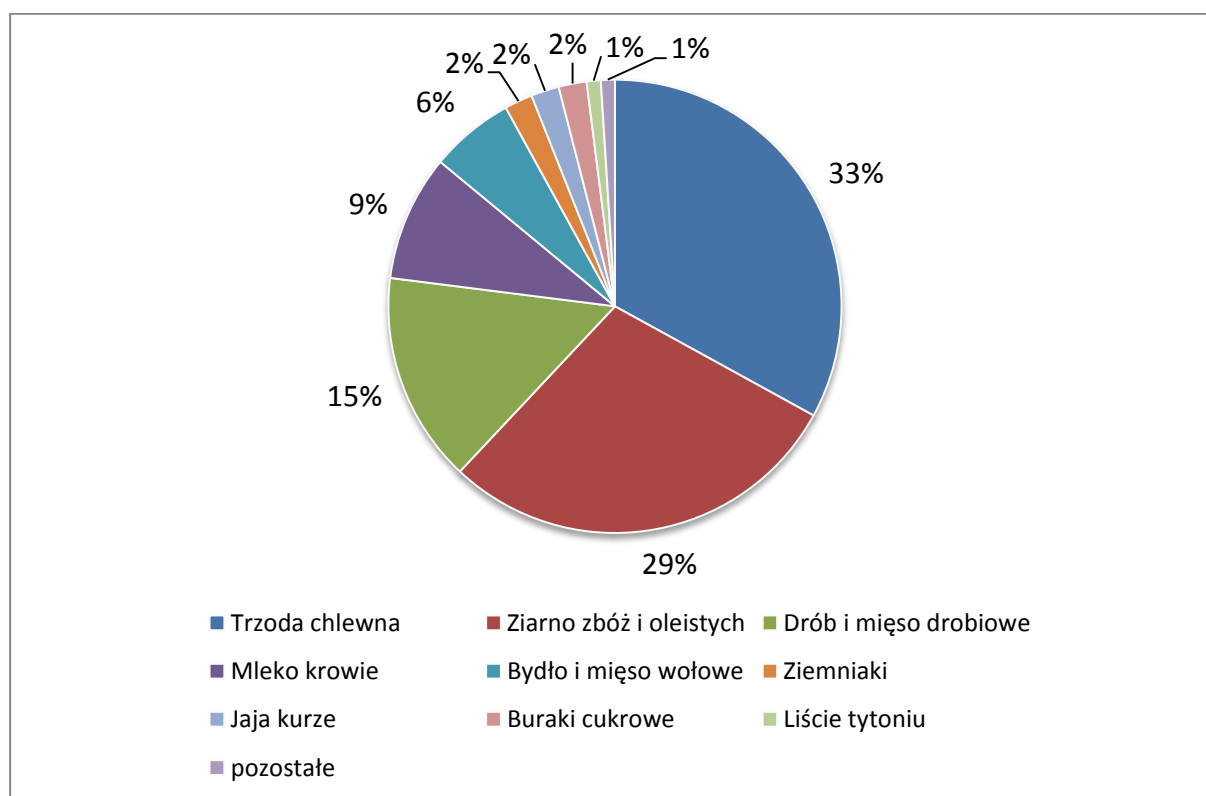

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019 ISBN 978-83-7431-585-2 -na podstawie danych MRiRW oraz ARiMR

Konieczność wsparcia i jego kierunki zaakcentowana została również m.in. w analizie SWOT IERiGŻ-PIB, jak również w literaturze przedmiotu. W strukturze branżowej GPR w Polsce najliczniej reprezentowane są: trzoda chlewna oraz ziarno zbóż i nasion roślin oleistych (rys.

128). Istotne znaczenie ma również produkcja drobiu i mięsa drobiowego – producenci zrzeszeni w tej branży stanowią około 15% wszystkich działających podmiotów, oraz bydło i mięso wołowe – 10%. Pozostałe produkty nie przekraczają 2% udziałów w sektorze. Należy podkreślić, iż struktura produkcji jest znacząco zróżnicowana regionalnie, zaś rozkład poszczególnych branż nie jest równomierny w ujęciu regionalnym. Najwięcej grup z rynku zbóż i nasion roślin oleistych zarejestrowanych jest w zachodniej części Polski - w województwach: opolskim, zachodniopomorskim oraz dolnośląskim. W województwach centralnych (łódzkie i mazowieckie) dominują podmioty specjalizujące się w kierunku produkcji trzoda chlewna i mięso wieprzowe, zaś GPR z branży drób i mięso drobiowe najliczniej reprezentowane są w województwach: podlaskim oraz pomorskim. Regionem dominującym pod względem nasycenia GPR jest Wielkopolska – reprezentowane są tu praktycznie wszystkie kierunki produkcji.

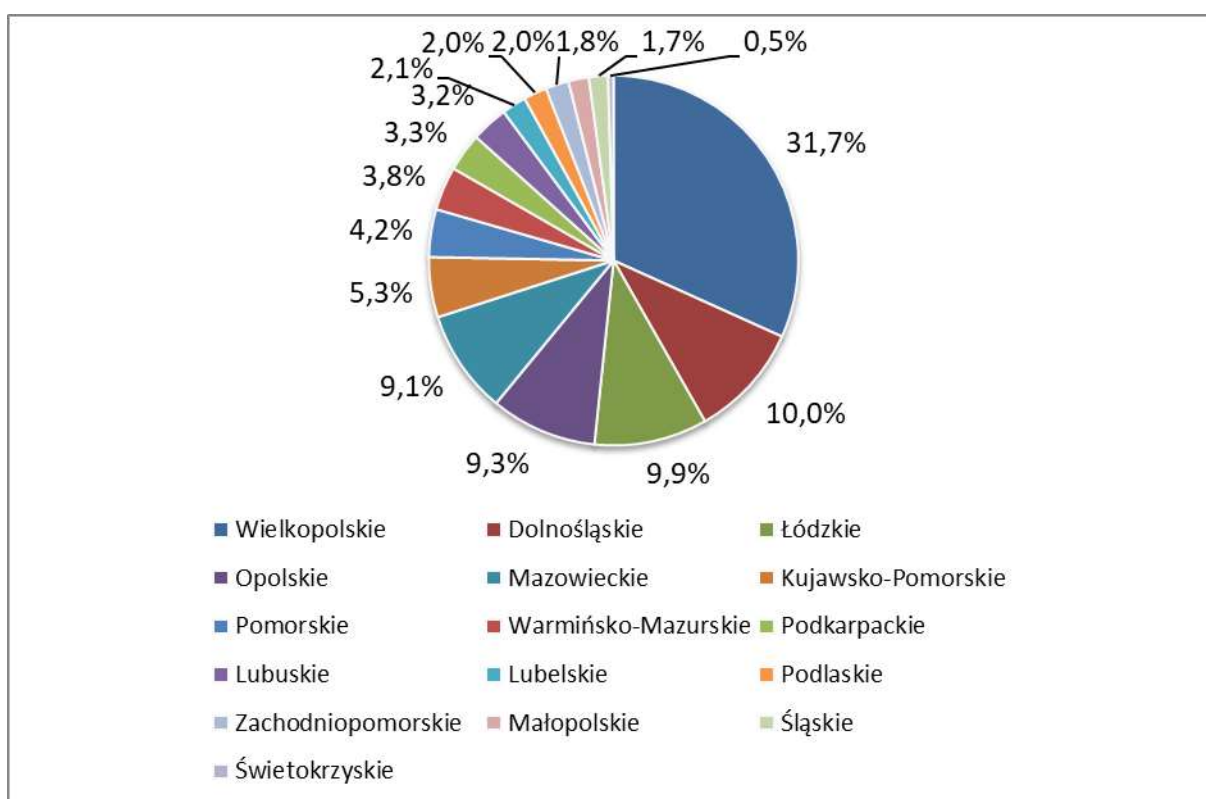
Wykres 127. Struktura grup producentów rolnych w Polsce w ujęciu branżowym (2019)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019 ISBN 978-83-7431-585-2 -na podstawie danych MRiRW oraz ARiMR

W ujęciu regionalnym regionem o największym nasyceniu GPR jest Wielkopolska, na obszarze której znajduje się niemal 1/3 podmiotów działających w Polsce. Istotne znaczenie grupy producentów rolnych mają również w województwach: dolnośląskim, łódzkim, opolskim i mazowieckim w każdym z nich zarejestrowana jest niemal 1/10 ogółu podmiotów działających w kraju. W pozostałych województwach znaczenie grup producentów rolnych w strukturze produkcji rolnej jest mniejsze, co manifestuje się mniejszą liczbą podmiotów zarejestrowanych na terenie tych regionów.

Wykres 128. Struktura grup producentów rolnych w Polsce w ujęciu przestrzennym (2019)

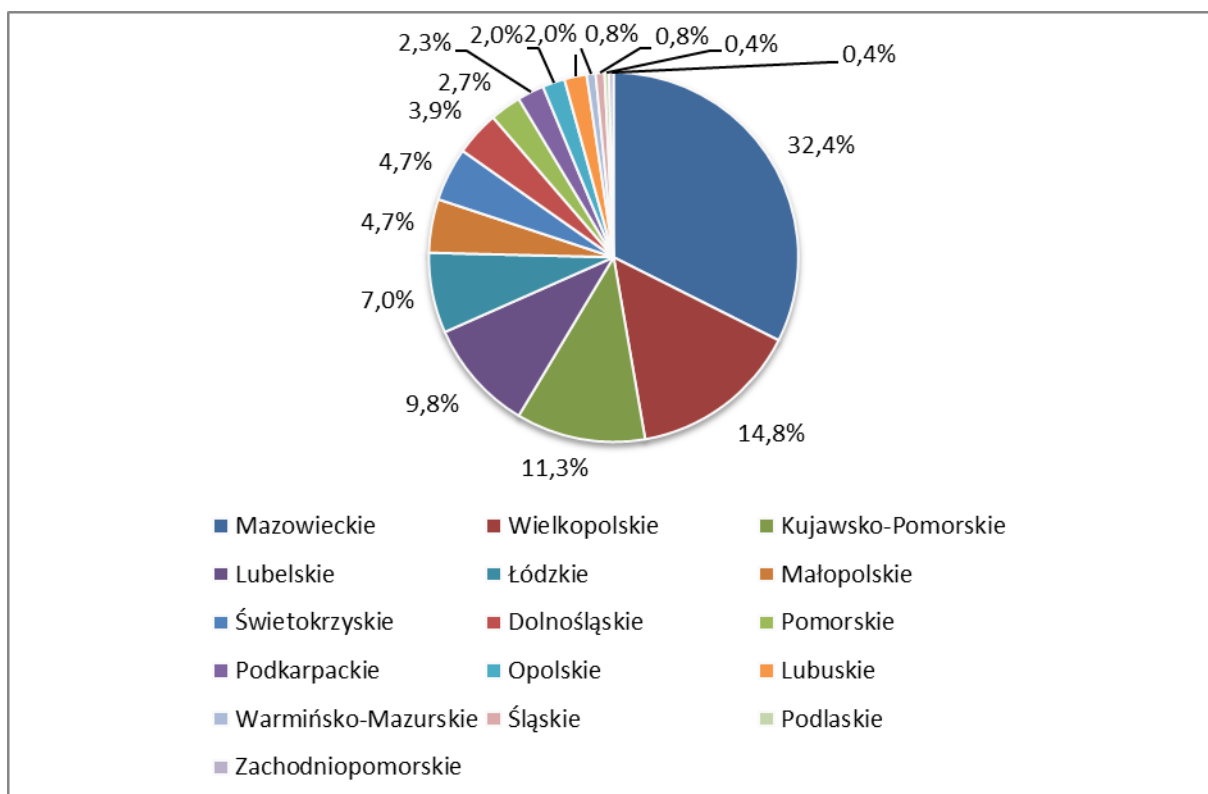
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019 ISBN 978-83-7431-585-2 -na podstawie danych MRiRW oraz ARiMR

Dodatkowo w kraju funkcjonują również 3 związki grup producentów rolnych – w woj. mazowieckim, wielkopolskim i warmińsko-mazurskim. Zostały one powołane w ostatnich latach.

Należy wspomnieć również o osobnej postaci integracji producentów rolnych jaką stanowią uznane organizacje producentów owoców i warzyw, działające na podstawie osobnej

ustawy z dnia 19 grudnia 2003 roku o organizacji rynków owoców i warzyw oraz rynku chmielu (Dz. U. z 2019 r. poz. 935) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 19.09.2013 w sprawie warunków wstępnego uznawania grup producentów owoców i warzyw, uznawania organizacji producentów owoców i warzyw i ich zrzeszeń oraz warunków i wymagań, jakie powinny spełniać plany dochodzenia do uznania (Dz.U. z 2017 r. poz. 1823) . W 2019 roku, w Polsce funkcjonowało 250 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. Dynamika wzrostu liczby tych organizacji jest dodatnia, choć w ostatnich latach spada. W ujęciu przestrzennym w strukturze podmiotów dominują uznane organizacje producentów owoców i warzyw zarejestrowane na terenie województwa mazowieckiego (ponad 1/3 łącznej populacji w kraju).

Wykres 129. Struktura uznanych organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce w ujęciu przestrzennym (2019)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019 ISBN 978-83-7431-585-2 -na podstawie danych MRiRW oraz ARiMR

Korzyści i bariery uczestnictwa w organizacjach współpracy producentów rolnych w Polsce

Systematyka korzyści i potencjalnych barier uczestnictwa w organizacjach współpracy zaprezentowana została w tab. 4 Wyróżniono zgodnie z przyjętymi w piśmiennictwie zasadami trzy wymiary korzyści i barier – ekonomiczne, organizacyjne i socjologiczne.

Tabela 3. Korzyści i bariery uczestnictwa w organizacjach współpracy producentów rolnych (w tym GPR)

Wymiar	Korzyści	Bariery
Ekonomiczny	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość osiągnięcia wyższego dochodu i wyższych cen sprzedawanych produktów - możliwość koncentracji i standaryzacji produkcji - poprawa jakości sprzedawanego produktu - możliwość uzyskania wsparcia finansowego (w szczególności z UE) 	<ul style="list-style-type: none"> - przekonanie, iż formalno-prawne procedury obowiązujące członków grupy mogą prowadzić do osiągnięcia niższego zysku w porównaniu z producentami niezrzeszonymi, którzy, działając na rynkach lokalnych i w ramach bezpośredniej sprzedaży, stosują niekiedy nielegalne praktyki pozwalające podnieść zysk
Organizacyjny	<ul style="list-style-type: none"> - ułatwienia sprzedaży i eliminacja pośredników - ułatwienia w pracy - wzajemne świadczenie usług - wspólne wykorzystanie sprzętu - - współpraca z instytucjami i organizacjami funkcjonującymi na rynku - wprowadzanie innowacyjnych kultur organizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - problemy z ustaleniem zasad wspólnego sposobu sprzedaży - problemy z ustalaniem zasad wypłaty zysku - problemy urzędowe, także z interpretacją i dostosowaniem się do obowiązujących przepisów -
Socjologiczny	<ul style="list-style-type: none"> - konstatacja, iż inny rolnik może być również partnerem a nie tylko konkurentem - zamiana konkurencji na współpracę - pozytywna ocena współdziałania – zmiana postaw - wzajemna wymiana 	<ul style="list-style-type: none"> niedostateczne zaufanie do partnera - niski poziom kapitału społecznego

	doświadczeń	
--	-------------	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Pilichowski A., Grupy producentów w rolnictwie. Refleksja socjologiczna, „Wieś i Rolnictwo”, 2018, nr 1 (178).

Dodatkowo¹¹ podejmując próbę uszczegółowienia powyższych konstatacji można wskazać na szereg korzyści natury ekonomicznej wynikających z uczestnictwa w organizacjach zbiorowych rolników. W ramach bezpośrednich korzyści ekonomicznych można wydzielić cztery główne grupy w zależności od rodzaju relacji wewnętrznych w ramach GPR, oraz rodzaju usług, które mogą świadczyć.

Można wyróżnić korzyści z integracji poziomej, które odnoszą się do rynku i siły przetargowej producentów, korzyści z integracji pionowej związane z pozycją rolników w łańcuchu dostaw żywności, np. poprzez skuteczniejsze kontakty z innymi podmiotami na rynku niższego szczebla, korzyści związane ze zdolnością organizacji producentów do łagodzenia ryzyka gospodarczego w sposób sprawniejszy niż indywidualni producenci (w tym w okresie kryzysu), korzyści wynikające z możliwości jakie organizacje producentów mogą zapewnić w odniesieniu do efektywniejszych sposobów wspólnego zakupu środków produkcji od dostawców na rynku wyższego szczebla, w tym poprzez lepszy przepływ informacji.

Do korzyści związanych z dostępem do rynku i zwiększoną siłą przetargową: należy stabilny, długoterminowy dostęp do rynków i lepsza możliwości jego penetracji w wyniku przystąpienia bądź ustanowienia organizacji producentów. Dzięki działaniom grup i organizacji producentów poprawie ulega komercjalizacja produktów rolnych. Znajomość rynku jest inną ważną korzyścią ekonomiczną dla rolników wynikającą z podejmowania działalności w ramach grup i organizacji producentów. Producenci rozpoczynający nową działalność, np. wytwarzanie nowego produktu lub działający na nieznanym lub niestabilnym rynku, często nie są w stanie określić potencjalnych nabywców swoich produktów. Większość rolników nie dysponuje wystarczającymi zasobami czasu i wiedzą fachową, aby samodzielnie przeprowadzić badania rynku, jednocześnie nie chcą oni ryzykować, że nie znajdą nabywców dla swoich produktów. Działanie w ramach grup i organizacji producentów pozwala na ułatwiony dostęp do rynku, jak również większe bezpieczeństwo, powodzenia na nim (bezpieczeństwo zbytu). Jest to szczególnie istotne w przypadku produktów łatwo

¹¹ Study of the best ways for producer organisations to be formed, carry out their activities and be supported, Final report, Publications Office of the European Union, 2019 ISBN: 978-92-79-98775-5 Doi: 10.2762/034412 Catalogue nr: KF-01-19-015-EN-N

psujących się w sektorze owoców i warzyw oraz w sektorze mleczarskim. Większość warzyw, niektórych owoców, a także mleka i innych produktów mlecznych nie może być przechowywana długo i musi być przechowywana w chłodni, co ogranicza czas sprzedaży i utrudnia negocjacje cenowe. Wspólna sprzedaż w ramach grup i organizacji producentów przyczynia się do polepszenia pozycji przetargowej producentów. Indywidualni producenci znajdują się w transakcjach na pozycji cenobiorcy. W przypadku dużej liczby małych dostawców i skoncentrowanych podmiotach po stronie nabywców, zmiana dostawcy jest stosunkowo łatwa. To znacznie obniża pozycję przetargową producentów. Produkcja i sprzedaż poprzez skoncentrowaną podaż po stronie grup i organizacji producentów, pozostawia nabywcy znacznie mniej alternatywnych dostawców do wyboru. Pozwala to grupom i organizacjom producentów na sprzedawanie produktów swoich członków po lepszych cenach lub na lepszych warunkach. W przypadku rolników wspólne negocjacje (za pośrednictwem grup i organizacji producentów) mogą zatem zrównoważyć ich niewielką indywidualną siłę przetargową wobec silniejszych nabywców. Grup i organizacji producentów może również negocjować kontrakty hurtowe, co obniża koszty transakcyjne dużych nabywców, ponieważ nie muszą się oni wdawać w negocjacje z wieloma indywidualnymi podmiotami. Ponadto organizacje producenckie mogą sprzedawać koszyki produktów i odmian, wykorzystując w ten sposób komplementarność marketingową produkcji członków. Istotną korzyścią ekonomiczną z działalności w ramach grup i organizacji producentów jest również możliwość poszerzenia rynków zbytu. Szereg rentownych kanałów sprzedaży (rynki eksportowe, rynki hurtowe itp.) charakteryzuje się istotnymi barierami wejścia w postaci np. wymogu minimalnej skali produkcji, możliwego do osiągnięcia wyłącznie w efekcie działań wspólnych po połączeniu sił z innymi producentami. Podobnie w odniesieniu do zasad jakości, duzi przetwórcy i sprzedawcy detaliczni często wolą kooperować wyłącznie z podmiotami zbiorowymi ze względu na większe gwarancje, pod kątem zgodności z wymogami certyfikacji jakości. Dodatkowo poszerzenie rynków zbytu pozwala organizacjom producentów na poprawienie pozycji przetargowej, w przypadku gdy mogą dokonać wyboru spośród kilku nabywców.

Kolejną korzyścią ekonomiczną działalności grup i organizacji producentów jest zredukowanie (szkodliwej) konkurencji między producentami, na poziomie lokalnym lub regionalnym, zwłaszcza w przypadku rynków niszowych. Rolnicy oczekują, że akceptując zasady wprowadzania swoich produktów do obrotu, mogą oczekiwać od grup i organizacji

producentów złagodzenia i uregulowania konkurencji między nimi. Korzyścią ekonomiczną wynikającą z działalności w ramach grup i organizacji producentów jest większa przewidywalność cen. Siła negocjacyjna organizacji producentów, oparta na zrozumieniu rynku (rynków), oraz ich dynamiki, pozwala na zapewnienie przewidywalnych ceny produktów dla członków. - Istotną korzyścią ekonomiczną jest redukcja kosztów transakcyjnych: Przynależność do grup i organizacji producentów zwalnia rolnika z kosztów poszukiwania nabywcy (koszty transakcyjne ex-ante). Przenosi również na grup i organizacji producentów ewentualny oportunistyczny nabywcy (koszty transakcyjne ex-post), w przypadku którego grup i organizacji producentów na większe szanse na jego przewyciężenie. Z drugiej strony podobnie jak i w innych organizacjach zbiorowych grup i organizacji producentów narażone są na zachowania oportunistyczne ze strony członków (m.in. tzw. problem jeźdźca na gapę gdy rolnicy sprzedają swój produkt poza organizacją, osłabiając ją).

W odniesieniu do polepszenia pozycji rolników indywidualnych w łańcuchach dostaw żywności, w wyniku uczestnictwa w grupach i organizacjach producentów można zauważyć, iż: istotną korzyścią jest skrócenie łańcucha dostaw przybliżające rolników i konsumentów, eliminujące pośredników (np. hurtowników), a tym samym bezpośrednio wdrażające zmiany w popycie rynkowym (zmiany stylu życia, preferencje konsumentów, specjalne diety, stosunek jakości do ceny itp.). Korzyścią jest również ułatwienie kontaktów z sektorem usług pochodnych. Rolnik indywidualny często napotyka na trudności w sprzedaży dużym przedsiębiorstwom handlu detalicznego lub przetwórczym. Większość świeżych warzyw i owoców jest sprzedawana przez sieci supermarketów i sieci dyskontowe, wymagających szerokiego asortymentu produktów, spełniających normy jakości oraz świadczących dodatkowe usługi, takie jak pakowanie i transport. Jedynie grupy i organizacje producentów mogą dostarczyć wymaganą ilość i jakość innym podmiotom gospodarczym z łańcucha dostaw. Jest to powód, dla którego grupy i organizacje producentów powyżej pewnej wielkości (obrotu) w sektorze owoców i warzyw zazwyczaj dostarczają produkty do sieci handlowych, a nie do pojedynczych sklepów lub hurtowników. Jest to duża szansa, ponieważ sieci detaliczne mogą wchłonąć niemal nieograniczone ilości produktów grup i organizacji producentów, ale w przypadku zerwania takich połączeń biznesowych może pojawić się problem w znalezieniu alternatywnych nabywców. Korzyścią funkcjonowania w ramach grup i organizacji producentów jest również możliwość wytwarzania produktów o wyższej wartości dodanej, a tym samym zwiększenia rentowności działalności rolniczej. Zazwyczaj

nawet stosunkowo duzi producenci indywidualni mają niedostateczne zasoby aby samodzielnie prowadzić i inwestować w działalność o wyższej wartości dodanej (taką jak przetwarzanie i sprzedaż detaliczna). Przykładowo zakup parceli i utworzenie chłodni składowej dla owoców i warzyw to ogromna inwestycja, na którą indywidualni rolnicy mogą sobie pozwolić jedynie działając wspólnie.

Jako istotną korzyść grup i organizacji producentów (w szczególności na rozwiniętych rynkach) można wskazać zaangażowanie w nowe strategie marketingowe (umożliwia większy udział w rynku i penetrację nowych, np. zagranicznych rynków zamiast konkurencji cenami). Spełnienie wymogów związanych ze strategiami marketingowymi, skutkuje wdrożeniem nowych rozwiązań organizacyjnych np. wprowadzając system holdingowy lub ekspansję na konkurencję w sektorze itp. Szereg korzyści związanych z uczestnictwem w grup i organizacji producentów powiązanych jest z unikaniem ryzyka gospodarczego, w tym kryzysów: Zarządzanie ryzykiem, w tym ograniczenie i podział ryzyka rynkowego (i oczywiście technologicznego) oznacza większą pewność transakcji poprzez budowę stabilnej sieci nabywców; bardziej stabilne i przewidywalne ceny. Grupy zapewniają wyższe bezpieczeństwo i przewidywalność rynku (i produkcji/technologii), w tym bezpieczeństwo dostaw i płatności. W ramach grupy możliwy jest podział ryzyka w inwestycjach związanych z infrastrukturą techniczną (np. zakup terenu pod siedzibę główną, utworzenie chłodni składowej lub zakładu przetwórczego itp.). Szczególną zachętą dla rolników do przystąpienia lub zakładania grup producentów rolnych lub organizacji producentów może być uniknięcie lub zminimalizowanie ryzyka wystąpienia problemów związanych z zatorami płatności (co stanowi ryzyko w istniejących stosunkach umownych). Ponadto dla rolników łatwiejszy i bezpieczniejszy jest dostęp do płatności za pośrednictwem tego typu podmiotów niż sam dostęp do płatności na rzecz wykonawcy. Warunki płatności mogą być również lepsze, jeżeli GPR lub organizacja producentów negocjuje w imieniu rolnika. Egzekwowanie umów jest również łatwiejsze, a koszty z tym związane są znacznie niższe w przeliczeniu na transakcję lub na członka. Istotną korzyścią z funkcjonowania w ramach grup i organizacji producentów jest wsparcie w sytuacjach kryzysowych. Zazwyczaj grupy i organizacje producentów są zbyt małe, aby same poradzić sobie z sytuacjami kryzysowymi. Mogą one jednak pomóc swoim członkom w sprzedaży swoich produktów lub koordynować wycofanie się z rynku.

Dodatkowymi wymiarami, gdzie zarejestrować można istotne potencjalne korzyści dla rolnika z uczestnictwa w grupie producentów rolnych są:

- bardziej efektywne sposoby zakupu materiałów - zasobów
- obniżenie kosztów transakcji, w szczególności kosztów informacyjnych i egzekucyjnych związanych z poszukiwaniem sprzedawcy, negocjowaniem ceny i innych warunków transakcji, monitorowaniem umów,
- wspólne zaopatrywanie się w środki produkcji/zasoby co może być znacznie bardziej ekonomicznym pozyskiwaniem środków produkcji, prowadzącym do niższych cen i/lub lepszych warunków, takich jak usługi dostawy, warunki płatności itp.

Typowym działaniem grup i organizacji producentów jest zbiorowy zakup środków produkcji (w tym trwałych środków produkcji, takich jak maszyny). Ponadto, chociaż indywidualni rolnicy mogą mieć ograniczone możliwości porównywania wyników w zakresie alternatywnych środków produkcji, grupy i organizacje producentów mogą dysponować zasobami umożliwiającymi przeprowadzenie krytycznej oceny nowych środków produkcji proponowanych przez przemysł, pomagając w ten sposób rolnikom w uzyskaniu lepszej jakości środków produkcji. Grupy i organizacje producentów mogą uzyskać prawo do korzystania z opatentowanych odmian dla swoich członków.. W niektórych przypadkach łatwiej jest uzyskać dostęp do kredytu bankowego poprzez grupę lub organizację producentów lub jako członek takiej grupy lub organizacji producentów. Zwłaszcza w lokalnych bankach oszczędnościowych lub spółdzielniach kredytowych, członkostwo w tego typu podmiocie daje wystarczająco dużo osobistych gwarancji, aby otrzymać pożyczkę.

Kolejny pakiet korzyści związany jest głównie z procesami techniczno-technologicznymi i poprawą efektywności rynkowej. Udział w grupie lub organizacji producentów ułatwia:

- poszukiwanie usług technicznych i administracyjnych na rynku, na którym rośnie liczba interwencji publicznych i regulacji. Usługi takie często wymagają ekonomii skali.
- dostęp do usług logistycznych, marketingowych i negocjacyjnych. Takie usługi wymagają korzyści skali, które nie są osiągalne dla małych gospodarstw rolnych.
- dostęp do obiektów zbiorowego składowania, przetwarzania i wprowadzania do obrotu,–
- dostęp do wyników badań i innowacji. Zbiorowe inwestycje w badania i rozwój napędzające innowacje w rolnictwie i marketingu mogą poprawić redukcję kosztów produkcji i/lub tworzenie nowych produktów.

- identyfikowalność produktów sprzedawanych przez grupy i organizacje producentów jest kolejną zaletą, ponieważ partnerzy w łańcuchu mogą być pewni co do jakości, kwestii bezpieczeństwa żywności itp.
- systemy kontroli jakości. Ustanowienie lub prowadzenie systemu kontroli jakości jest poza możliwościami indywidualnego rolnika, ale przystąpienie do organizacji producenckiej mogłoby mu pomóc w uzyskaniu do nich dostępu.
- lepsza koordynacja produkcji w zależności od popytu rynkowego. Organizacja producentów może planować i harmonizować proces produkcji w imieniu swoich członków.
- wywiad rynkowy (gromadzenie informacji na temat rynków organizacji producenckich i ich szczegółowa analiza w celu wspierania dokładnego i pewnego podejmowania decyzji w zakresie opracowywania strategii dotyczących wszelkich kwestii związanych z rynkami, takich jak penetracja rynku, rozwój itp.

Korzyści zależą również od stopnia koncentracji strony popytowej tj. rynku odbiorców. Zgodnie z badaniami Sorrentino i in.¹² różnice w podziale całkowitego zysku z transakcji (Total Gain from Trade - TGT) mogą sięgać nawet od 30 do 50% na niekorzyść strony producentów rolnych w zależności od stopnia koncentracji organizacji pośredniczących (pośredników) – wyróżniono w tym kontekście trzy zakresy koncentracji – wysoki (monopolizacja rynku – 1 pośrednik), średni (oligopolizacja – 2-3 pośredników) oraz niski (rynek zdekoncentrowany, konkurencyjny, istnieje wielu odbiorców). Ma to również znaczenie dla zdolności organizacji producentów do poprawy pozycji negocjacyjnej ich członków. Jest ona zależna w znaczący sposób od wielkości podmiotu. Małe grupy producentów rolnych mogą nie być w stanie poprawić pozycji negocjacyjnej rolników i znacząco zmienić wyniku negocjacji, zaś jak wspomniano powyżej skuteczność organizacji w poprawie pozycji negocjacyjnej rolników zależy od koncentracji rynku niższego szczebla. Im bardziej skonsolidowany jest sektor odbiorców, tym większa powinna być przeciętna wielkość organizacji zrzeszającej w odniesieniu do liczby członków (w zakresie liczby członków). Rzeczywiste (wymierne finansowo) korzyści wynikające z łączenia się producentów w grupy są relatywnie niełatwe do skwantyfikowania. W oparciu o piśmiennictwo jako ilustrację korzyści można przywołać schemat sporządzony w ramach badań ankietowych dla 10 grup producentów rolnych w Polsce z branży producentów bydła (Tabela 4).

¹² Sorrentino A., Russo C., Cacchiarelli L. Market power and bargaining power in the EU food supply chain: the role of Producer Organizations, DOI: 10.30682/nm1804b, NEW MEDIT N. 4/2018 s. 21-31

Tabela 4. Wpływ działań podejmowanych w ramach grup producentów rolnych na wybrane charakterystyki ekonomiczne gospodarstw zrzeszonych

i grup organizacji producentów	Transport				
	Wydajność	Straty	Dostawy cały rok	Cena płacona	Cena uzyskana
1	↑↑↑ 10%-25%	↓↓ 5%-10%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
2	↑↑↑ 10%-25%	↓ 2%-5%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
3	↑↑↑ 10%-25%	↓ 2%-5%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
4	↑↑ 5%-10%	↓ 2%-5%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
5	↑↑ 5%-10%	↓ 2%-5%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
6	↑↑↑ 10%-25%	↓ 2%-5%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
7	↑↑ 5%-10%	↓ 2%-5%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
8	↑↑ 5%-10%	↓ 2%-5%		↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
Średnio	11,25%	4%		3,50%	3,50%
i grup organizacji producentów	Planowanie produkcji - ilość				
	Wydajność	Straty	Dostawy cały rok	Cena płacona	Cena uzyskana
1	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%	↑↑↑ 10%-25%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
2	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑↑ 10%-25%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
3	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
4	↑↑ 5%-10%	↓↓↓ 10%-25%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
5	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%	↑↑↑ 10%-25%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
6	↑↑ 5%-10%	↓↓↓ 10%-25%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
7	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
8	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑ 2%-5%	↑ 2%-5%
9	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
10	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
Średnio	9,0%	10,5%	9,0%	4,7%	4,7%
i grup organizacji producentów	Planowanie produkcji - odmiany				
	Wydajność	Straty	Dostawy cały rok	Cena płacona	Cena uzyskana
1	↑↑↑ 10%-25%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
2	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
3	↑↑↑ 10%-25%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
4	↑↑↑ 10%-25%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
5	↑↑↑ 10%-25%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
6	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
7	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
8	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
9	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
10	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%		↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
Średnio	11,3%	8,3%		7,5%	7,5%
i grup organizacji producentów	Kontrola jakości				
	Wydajność	Straty	Dostawy cały rok	Cena płacona	Cena uzyskana

1	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%	↑↑↑ 10%-25%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
2	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
3	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%	↑↑↑ 10%-25%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
4	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
5	↑↑↑ 10%-25%	↓↓↓ 10%-25%	↑↑↑ 10%-25%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
6	↑↑ 5%-10%	↓↓↓ 10%-25%	↑ 2%-5%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
7	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
8	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
9	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
10	↑↑ 5%-10%	↓↓ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%	↑↑ 5%-10%
Średnio	12,5%	12,0%	9,4%	7,5%	7,5%
Łącznie (śr)	11,0%	8,7%	9,2%	5,8%	5,8%

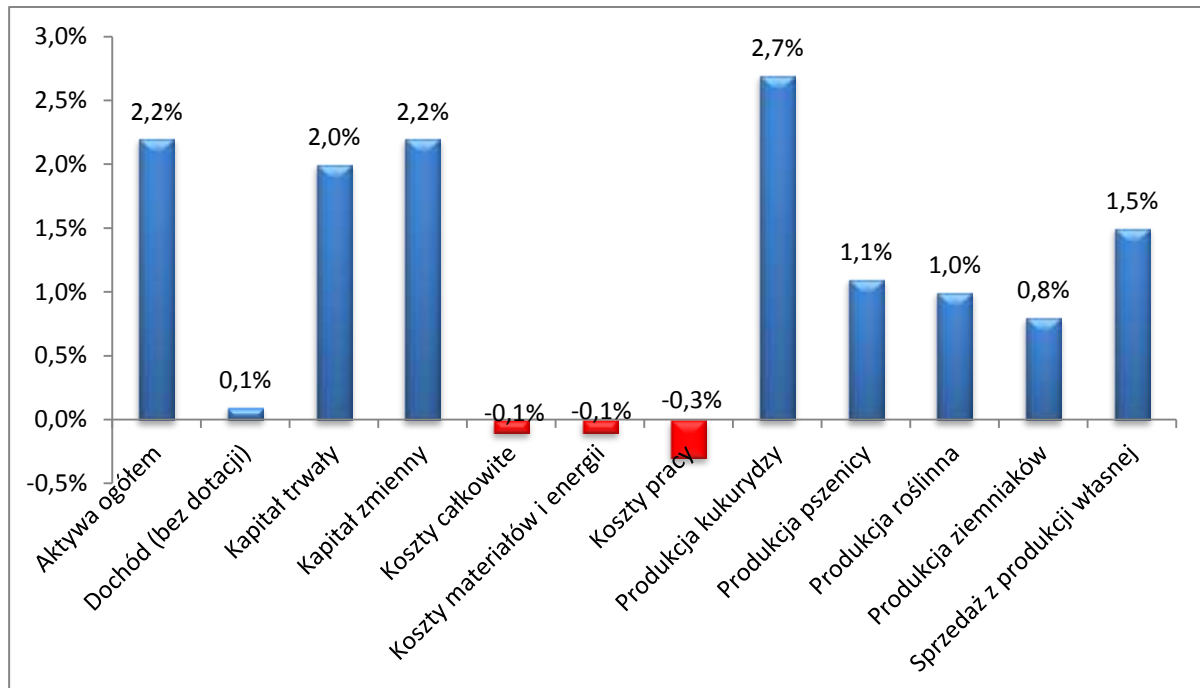
Źródło: Van Heck, K. (2014). Assessing efficiencies generated by Agricultural Producer Organisations. European Commission, 2014.

Korzyści w tym ujęciu były rezultatem mutualizacji (uwspólnotowienia) usług transportowych, planowania produkcji w zakresie ilości oraz odmian (ras) a także kontroli jakości co miało dodatnie przełożenie na szereg parametrów charakteryzujących się ekonomiczną gospodarstw (m.in. wydajność, poziom strat, zdolność do całorocznego zapewniania dostaw oraz ceny zarówno płacone jak i uzyskane za sprzedany towar. Po uśrednieniu wartości w ramach zjawisk można wskazać, iż dla analizowanej populacji (grup) producentów rolnych działalność w ramach szerszej struktury przyczyniała się do 11% wzrostu wydajności, około 9% spadku strat, podniesieniu o 9% wskaźnika zdolności do całorocznego zapewniania dostaw, oraz po około 6% obu cen (płaconych i uzyskanych). Są to stosunkowo wysokie wskaźniki sukcesu grup i organizacji producentów, należy mieć jednak na uwadze, iż jest to wynik raczej subiektywnej oceny własnej (czyli potencjalnie obciążonej błędem poznawczym) a nie rygorystycznej analizy ilościowej.

W odróżnieniu od niej analiza przedstawiona w pracy J. Michałka i zespołu¹³ dla grupy dużych producentów rolnych na Słowacji (wykres 131) oparta jest o podejście kontrfaktyczne i szacowanie miary Propensity Score w oparciu o dane dwóch porównywalnych (tj. o zbliżonych charakterystykach ekonomicznych i strukturalnych) populacji producentów rolnych tj. działających w strukturach grup i organizacji producentów rolnych oraz poza nimi.

¹³ Michalek, J., Ciaian, P., Pokrivcak, J. (2018). The impact of producer organizations on farm performance: The case study of large farms from Slovakia. Food policy, 75, 80-92.

Wykres 130 Efekt synergii (w %) w wartościach wybranych charakterystyk ekonomicznych gospodarstw działających w ramach grup producenckich wobec gospodarstw w grupie kontrolnej (niezrzeszonych)

Źródło: Michalek, J., Ciaian, P., Pokrivcak, J. (2018). The impact of producer organizations on farm performance: The case study of large farms from Slovakia. Food policy, 75, 80-92.

Rezultaty analizy dla danych dotyczących przeszłego okresu programowania PROW (2007-2013) wskazują iż wymiar korzyści synergii w ujęciu parametru sprzedaży kształtują się na poziomie 2% na korzyść producentów kooperujących w grupach i organizacjach producentów. Wynik ten dotyczy producentów roślinnych, dla gospodarstw zwierzęcych charakteryzujących się wyższym poziomem towarowości korzyści są proporcjonalnie większe. Można je szacować na około 5-10% na poziomie sprzedaży. Producenci na rynku trzody chlewnej w Polsce zrzeszeni w ramach grup producentów rolnych są również zdolni do osiągnięcia wyższych (średnio o kilkanaście groszy na kg) cen sprzedawanego żywca, w stosunku do przeciętnych cen oferowanych na rynku. Największą poprawę parametrów odnotowano w zakresie mięsności, przyrostów dobowych i wartości produkcji 1 kg surowca. Wzrost mięsności w badanym okresie wyniósł aż 0,7%, co w porównaniu z tendencjami krajowymi i regionalnymi było zdecydowanie najlepszym wynikiem. Dzielne zyski utrzymywały się na wysokim poziomie. Analizowane grupy producentów trzody chlewnej uzyskały wyższą wartość produkcji 1 kg surowca w porównaniu ze średnią dla kraju i regionu,

niezależnie od okresu badań. Średnie ceny kg były wyższe o 30 groszy w pierwszym roku i niemal 50 groszy w kolejnym¹⁴. W sektorze jabłek w Polsce cena płacona przez organizacje producenckie swoim członkom jest średnio o 20 gr/kg wyższa od ceny rynkowej. W sektorze wieprzowiny we Francji cena płacona przez główne OP za żywe zwierzę może być o 180 EUR wyższa od ceny referencyjnej z aukcji.

Dodatkowo jak się wskazuje, często to jedynie producenci łączący siły w podmiotach zbiorowych są w stanie spełnić rygorystyczne wymogi rynku w zakresie jakości i ilości oferowanego towaru (produktów). Odbiorcy hurtowi zainteresowani są zazwyczaj dużymi partiami jednolitych jakościowo produktów, wymogu tego nie są w stanie spełnić rozdrobnieni producenci działający poza strukturami zrzeszającymi.

Oszacowanie korzyści z funkcjonowania podmiotów o charakterze zbiorowym (grup i organizacji producentów rolnych) dla rolników i całego sektora rolnego oparte zostało o przytoczone powyżej (wykres 119-124) wskaźniki udziału produkcji sprzedanej w ramach grup do globalnej sprzedaży w całym polskim sektorze rolnym. Statystyki dotyczące poziomu sprzedaży dla wybranych kategorii produktów w latach 2016-2018 zaprezentowane zostały w tabeli 5 (wielkości wyrażone w mln EUR).

¹⁴ Knecht, D., Jankowska-Mąkosa, A., & Duziński, K. (2015). Does the activity of producer group organizations improve the production of pigs?. *Annals of Animal Science*, 15(3), 759-774.

Tabela 5. Produkcja rolna w Polsce w latach 2016-2018 (mln €) w cenach bieżących

L.P	Lata	2016	2017	2018
	Produkty	mln €		
1	Zboża	3583	3914	3413
1.1	Pszenica i orkisz	1432	1606	1450
1.2	Żyto i meslin	235	299	274
1.3	Jęczmień	392	458	396
1.4	Owies i mieszanki zbóż letnie	368	419	286
1.5	Kukurydza na ziarno	494	461	487
1.6	Ryż	0	0	0
1.7	Pozostałe zboża	661	670	518
2	Uprawy przemysłowe	1662	1718	1524
2.1	Nasiona i owoce oleiste	805	943	754
2.2	Rośliny wysokobiałkowe	282	260	263
2.3	Surowiec tytoniowy	64	61	62
2.4	Buraki cukrowe	445	415	382
2.5	Pozostałe uprawy przemysłowe	65	40	63
3	Rośliny pastewne	863,9	837,6	841
4	Warzywa i produkty ogrodnicze	2232,7	2562,4	2629,7
5	Ziemniaki	869,6	856,9	769,9
6	Owoce	1464,1	1309,8	1158,8
7	Wino	0	0	0
8	Oliwa z oliwek	0	0	0
9	Pozostałe produkty roślinne	24	41	41
I	Produkcja roślinna	10698,9	11240,7	10377,4
10	Zwierzęta	7181	7875	7561
10.1	Bydło	1726	1823	1936
10.2	Świnie	2614	3093	2618
10.3	Koniowate	28	41	37
10.4	Owce i kozy	11	15	9
10.5	Drób	2788	2889	2959
10.6	Pozostałe zwierzęta	14	13	13
11	Produkty pochodzenia zwierzęcego	4294	5209	5268
11.1	Mleko	3115	3931	3836
11.2	Jaja	1110	1201	1346
11.3	Pozostałe produkty pochodzenia zwierzęcego	69	77	85
II	Produkcja zwierzęca	11476	13083	12829
Σ	Produkcja rolna	22175	24324	23206

Źródło: Statistical Factsheet Poland, European Commission, Eurostat, and Directorate General for Economic and Financial Affairs, June 2019

Łączna wartość produkcji polskiego sektora rolnego w roku 2018 wyniosła około 24 mld EUR (około 100 mld PLN), z czego 44% przypadło na produkcję roślinną a 56% na produkcję zwierzęcą.

Tabela 6. Wskaźniki udziału produkcji sprzedanej za pośrednictwem grup producentów rolnych oraz wstępnie uznanych i uznanych organizacji na rynku owoców i warzyw w latach 2008-2018

Sektor	Rok										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zboża i rośliny oleiste	0,77%	2,02%	3,01%	3,61%	5,61%	7,52%	6,05%	6,29%	6,54%	4,25%	3,76%
Ziemniaki	0,37%	0,28%	0,71%	0,96%	2,59%	2,75%	2,90%	3,07%	3,25%	2,76%	2,35%
Buraki cukrowe		0,71%	1,52%	1,64%	3,82%	4,30%	2,20%	2,48%	2,43%	2,38%	2,25%
Trzoda chlewna	0,68%	1,35%	1,99%	3,04%	5,32%	7,32%	10,87%	14,13%	18,37%	15,61%	13,27%
Drób	0,70%	3,25%	5,30%	8,37%	14,06%	17,74%	18,25%	19,16%	20,12%	18,51%	18,14%
Bydło			0,09%	0,17%	0,42%	1,06%	1,24%	1,31%	1,42%	1,50%	1,60%
Owce i kozy		0,99%	1,05%	1,52%	3,03%	2,42%	1,54%	1,62%	1,70%	1,66%	1,63%
Koniowate			0,23%	0,63%	0,80%	0,60%	0,61%	0,73%	0,87%	0,87%	0,88%
Kwiaty i drzewa ozdobne				0,79%	4,11%	5,32%	7,12%	9,37%	12,34%	12,09%	11,73%
Tytoń					2,10%	12,82%	11,53%	11,65%	11,76%	11,17%	10,61%
Mleko		0,17%	1,03%	1,65%	3,03%	3,50%	4,34%	5,20%	6,22%	8,71%	6,10%
Jaja	0,29%		0,16%	0,29%	0,97%	1,58%	3,64%	4,37%	5,24%	4,61%	4,06%
Chmiel		9,87%	3,28%	4,45%	15,71%	2,94%	6,34%	6,47%	6,60%	5,80%	5,11%
Owoce i warzywa*								31,20%	33,17%	35,36%	39,92%
Średnia (bez owoców i warzyw)**	0,56%	2,33%	1,67%	2,26%	4,74%	5,37%	5,89%	6,60%	7,45%	6,92%	6,27%

*Wartości dotyczą wstępnie uznanych i uznanych organizacji na rynku owoców i warzyw

** Wartości przeciętne po uwzględnieniu sektora owoców i warzyw (2015 – 8,36%, 2016-9,29%, 2017-8,95%, 2018-8,67%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR

W tabeli 7 zsyntetyzowane zostały wskaźniki udziału produkcji sprzedanej za pośrednictwem grup i organizacji producentów rolnych zaprezentowane na wykresach 119-124. Wartość produkcji sprzedanej w ramach grup i organizacji producentów rolnych w ujęciu kwotowym w rozbiciu na sektory produkcji rolnej oszacowano jako iloczyn współczynników i kwot nominalnych. Wartość produkcji sprzedanej w ramach grup i organizacji w latach 2016-2018 wyniosła przeciętnie 3 mld EUR (12,5 mld PLN).

Tabela 7. Wartość produkcji sprzedanej, ogółem oraz w ramach grup producentów rolnych oraz wstępnie uznanych i uznanych organizacji na rynku owoców i warzyw

Sektor	Wartość produkcji sprzedanej w mln € (2016-2018)					
	Ogółem			W ramach GRP i organizacji		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Zboża i rośliny oleiste	4388	4857	4167	287,1	206,6	156,7
Ziemniaki	869,6	856,9	769,9	28,2	23,7	18,1
Buraki cukrowe	445	415	382	10,8	9,9	8,6
Trzoda chlewna	2614	3093	2618	480,2	483,0	347,5
Drób	2788	2889	2959	561,0	534,8	536,8
Bydło	1726	1823	1936	24,5	27,4	30,9
Owce i kozy	11	15	9	0,2	0,2	0,1
Koniowate	28	41	37	0,2	0,4	0,3
Tytoń	64	61	62	7,5	6,8	6,6
Mleko	3115	3931	3836	193,9	342,5	234,0
Jaja	1110	1201	1346	58,2	55,4	54,6
Chmiel	9,77	13,64	14,01	0,6	0,8	0,7
Owoce i warzywa	3696,8	3872,2	3788,5	1226,4	1369,3	1512,3
Ogółem	20865,2	23068,7	21924,4	2878,9	3060,8	2907,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR oraz Statistical Factsheet 2019

Dalszemu oszacowaniu podlegały jedynie wartości przeciętne poziomu sprzedaży w wymienionym okresie. (tab. 9). Dzięki powiązaniu wartości sprzedaży ze statystykami dotyczącymi liczebności grup i organizacji producentów rolnych oraz liczby producentów rolnych działających w ich szeregach możliwe stało się ustalenie proporcjonalnej jednostkowej wartości sprzedaży przypadającej na 1 podmiot zbiorowy (tj. grupę bądź organizację producentów rolnych) oraz na pojedyncze gospodarstwo (producenta rolnego). Statystyki w tym zakresie zaprezentowane zostały w tabeli 8. Przeciętnie, oszacowana roczna

wartość produkcji przypadającej na jedną grupę lub organizację producentów rolnych wyniosła w przeliczeniu niemal 12 mln PLN, co jest wartością w pełni korespondującą z raportowanym przez ARiMR przeciętnym poziomem sprzedaży w grupach i organizacjach producentów rolnych w Polsce¹⁵. Jednostkowy poziom sprzedaży przypadający na pojedynczego producenta rolnego (gospodarstwo) ustalony został na poziomie, w przeliczeniu około 700 tys. zł (przy założeniu przeciętnej liczebności grupy).

Tabela 8. Wartość produkcji sprzedanej na grupę producentów rolnych bądź wstępnie uznaną i uznaną organizację na rynku owoców i warzyw oraz pojedyncze gospodarstwo (wartości średnie 2016-2018)

Sektor	Wartość produkcji sprzedanej na grupę bądź organizację oraz gospodarstwo			
	Śr produkcja 2016-18 (mln €)	Produkcja na podmiot (mln €)	Produkcja na 1 gospodarstwo (mln €)	Produkcja na 1 gospodarstwo (tys. PLN)*
Zboża i rośliny oleiste	216,8	0,84	0,103	443,7
Ziemniaki	23,3	1,17	0,085	364,6
Buraki cukrowe	9,8	0,81	0,085	364,8
Trzoda chlewna	436,9	1,50	0,133	570,3
Drób	544,2	3,97	0,732	3149,3
Bydło	27,6	0,58	0,043	186,6
Owce i kozy	0,2	0,19	0,000	0,0
Koniowate	0,3	0,31	0,000	0,0
Tytoń	7,0	0,70	0,002	9,1
Mleko	256,8	3,17	0,158	678,7
Jaja	56,1	3,74	0,668	2870,3
Chmiel	0,7	0,72	0,000	0,0
Owoce i warzywa	1369,3	5,48	0,237	1019,6
Ogółem	2949,0	2,61	0,164	706,7

* Kurs wymiany EUR/PLN – 4,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ARiMR oraz Statistical Factsheet 2019

¹⁵ 13 mln PLN w 2018, różnica wynika zapewne z faktu, iż zaprezentowany w ekspertyzie wynik oparty został o wartości uśrednione pochodzące z trzech okresów.

Należy podkreślić, iż zaprezentowane wartości w odniesieniu do poszczególnych sektorów produkcji rolnej charakteryzują się dużym rozrzutem i zmiennością (wartości skrajne 3149 tys. i 9,1 tys. oraz współczynnik zmienności na poziomie 1,5). Ocena szczegółowa w odniesieniu do rodzaju produktu wprowadzanego na rynek pozwala założyć, iż przeciętne gospodarstwo działające w grupie bądź organizacji producentów rolnych jest stosunkowo (na tle całego polskiego sektora rolnego) dużym podmiotem gospodarczym. Przykładowo dla producenta mleka w tabeli 8 oszacowane wartości sprzedaży (678,8 tys.) wskazują na gospodarstwo o liczebności stada nie mniejszej niż 60 krów (dokładnie 64 sztuki przy założeniu średniej rocznej wydajności na poziomie 7000 litrów od osobnika oraz ceny mleka równej około 1,5 PLN za litr). Podobnie w przypadku producenta rolnego z branży buraków cukrowych przy założeniu przeciętnej ceny 1 dt buraków na poziomie 10 PLN oraz wydajności (plonu) w granicach 65t/ha areał konieczny do wypracowania oszacowanego poziomu sprzedaży wynosi około 65 ha. Dla producentów zbóż i rzepaku obliczone przychody ze sprzedaży to ekwiwalent ok. 100 ha upraw. Podobne zgrubne oszacowania są utrudnione w przypadku gospodarstw trzodowych (ze względu na bardzo wysoką zmienność cen w tej kategorii, uwarunkowaną cyklem ściśmiskim) i gospodarstw polowych z uprawą ziemniaków (z racji dużej heterogeniczności odmian upraw tej byliny i związanych z tym znaczących wahań cenowych), wyraźnie jednak widoczna jest tendencja, iż przeciętny producent rolny reprezentowany wśród podmiotów łączących się w grupy lub organizacje jest raczej dużym podmiotem (plantatorem) niż drobnym rolnikiem. Jako korzyść ekonomiczną z procesu współpracy można zatem wskazać łączenie się producentów o znaczącej sile ekonomicznej i dzięki temu jej amplifikacji na poziomie jednostkowym oraz dla całej grupy. J. Fałkowski¹⁶ i in i K van Heck¹⁷ wskazują na szereg celów ekonomicznych, przyświecających procesowi łączenia się producentów rolnych w organizmy zbiorowe. Działania te powinny znaleźć swoje odbicie w poziomie podstawowych statystyk ekonomicznych producentów rolnych takich jak poziom sprzedaży, dochodu i inwestycji. W celu ustalenia poziomu (punktu) odniesienia (benchmarku) dla oceny poziomu rozwoju ekonomicznego producentów rolnych działających w ramach grup i organizacji producentów

¹⁶ Fałkowski J., Ciaian P. Factors Supporting the Development of Producer Organizations and their Impacts in the Light of Ongoing Changes in Food Supply Chains, A Literature Review, JRC Technical Reports European Commission 2016, doi:10.2791/21346

¹⁷ Van Heck, K. (2014). Assessing efficiencies generated by Agricultural Producer Organisations. European Commission, 2014.

rolnych odwołano się do danych bazy polskiego FADN. Populacja 36 tys. gospodarstw zgromadzonych w bazie traktowana jest jako obraz polskiego sektora rolnego i najlepsze źródło informacji i danych ekonomicznych dotyczących kondycji gospodarstw rolnych. Należy poczynić zastrzeżenie, iż ze względu na charakter producentów rolnych zgromadzonych w bazie FADN (gospodarstwa prowadzące rachunkowość rolną) wyniki uzyskane przy pomocy danych z tej bazy można uznać na relatywnie zawyżone w stosunku do rzeczywistych przeciętnych wartości sektora rolnego w Polsce. Analizę przeprowadzono w odniesieniu do trzech charakterystyk ekonomicznych gospodarstw rolnych – wartości sprzedaży, dochodu oraz inwestycji brutto. Wyniki z próby badawczej FADN zostały przeważone w celu uzyskania reprezentatywności dla populacji badanej w ramach polskiego FADN. Po przeszacowaniu typów produkcyjnych¹⁸ zdefiniowanych w bazie FADN w celu ich dopasowania do typów produkcji rolnej wykorzystanych w niniejszej analizie możliwe stało się porównanie przeciętnych wartości sprzedaży w obu grupach. Dodatkowo nałożenie przeciętnych wartości sprzedaży na siatkę przedziałów wartości parametru Standard Output¹⁹ wskazuje, iż podmioty działające w ramach grup i organizacji producentów charakteryzują się przeciętnie wyższą wielkością ekonomiczną określoną przez pryzmat potencjału produkcyjnego gospodarstwa. (por tab. 10)

Tabela 9. Średnia wartość sprzedaży w typach rolniczych oraz klasach wielkości ekonomicznej w polu obserwacji Polskiego FADN (w zł)

Etykiety wierszy	4-8 tys. euro SO	8-25 tys. euro SO	25-50 tys. euro SO	50-100 tys. euro SO	100-500 tys. euro SO	Powyżej 500 tys. euro SO
Drobiowe		215 669,34	302 780,73	561 633,24	1 790 319,48	4 318 295,76
Krowy mleczne	17 712,50	35 399,90	97 523,45	230 780,32	618 034,57	2 950 208,01
Mieszane	19 105,69	36 368,25	90 770,29	194 872,23	539 406,79	3 289 052,66
Trzoda chlewna	15 986,86	49 325,72	107 040,39	236 674,68	772 183,35	2 764 475,31
Uprawy ogrodnicze	24 140,34	69 430,01	149 911,11	268 244,70	537 332,72	2 694 097,49
Uprawy polowe	22 085,94	42 313,34	119 211,30	246 447,18	668 464,11	1 910 329,41
Uprawy trwałe	27 081,45	57 220,22	135 033,89	246 001,09	410 851,59	
Zwierzęta trawożerne	16 455,10	30 497,62	70 822,02	155 203,58	287 672,06	
Suma końcowa	20 188,19	39 589,83	102 349,14	226 990,64	734 727,35	3 570 602,24

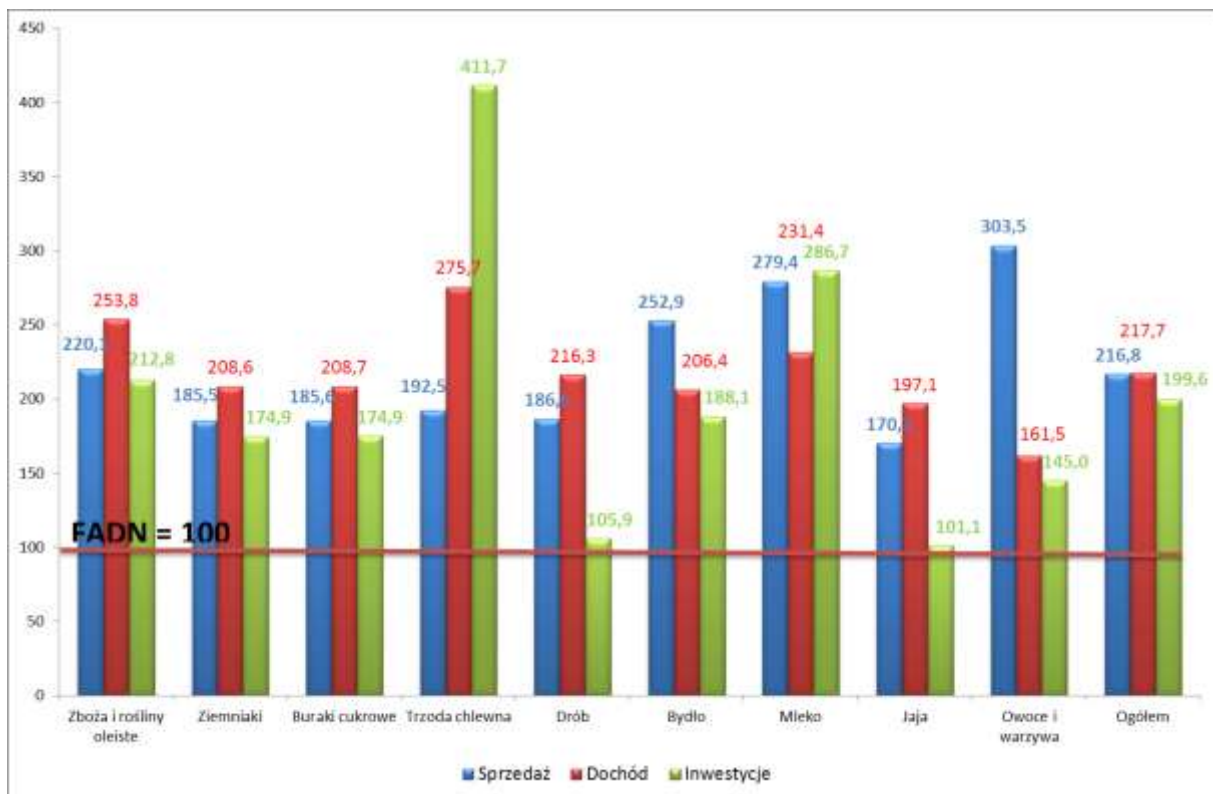
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskiego FADN

¹⁸ Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych

¹⁹ W klasyfikacji gospodarstw rolnych według standardów UE od 2010 r. stosowany jest parametr wielkości ekonomicznej – Standardowa Produkcja (ang. Standard Output – SO)

Przeciętnie jest to jedna kategoria (przedział) miernika Standardowej Produkcji wyżej tj. np. [100-500 tys. EUR.] wobec [50-100 tys. EUR]. Konstatacja ta pozwoliła na odpowiednie przeszacowanie wartości pozostałych statystyk tj. dochodu i inwestycji brutto i ustalenia wartości różnicy w stosunku do analogicznych danych FADN.

Wykres 131. Relacja przeciętnych jednostkowych wartości w odniesieniu do poziomu sprzedaży, dochodu oraz inwestycji brutto w gospodarstwach FADN i gospodarstwach zrzeszonych w grupach producentów rolnych oraz wstępnie uznanych i uznanych organizacjach na rynku owoców i warzyw

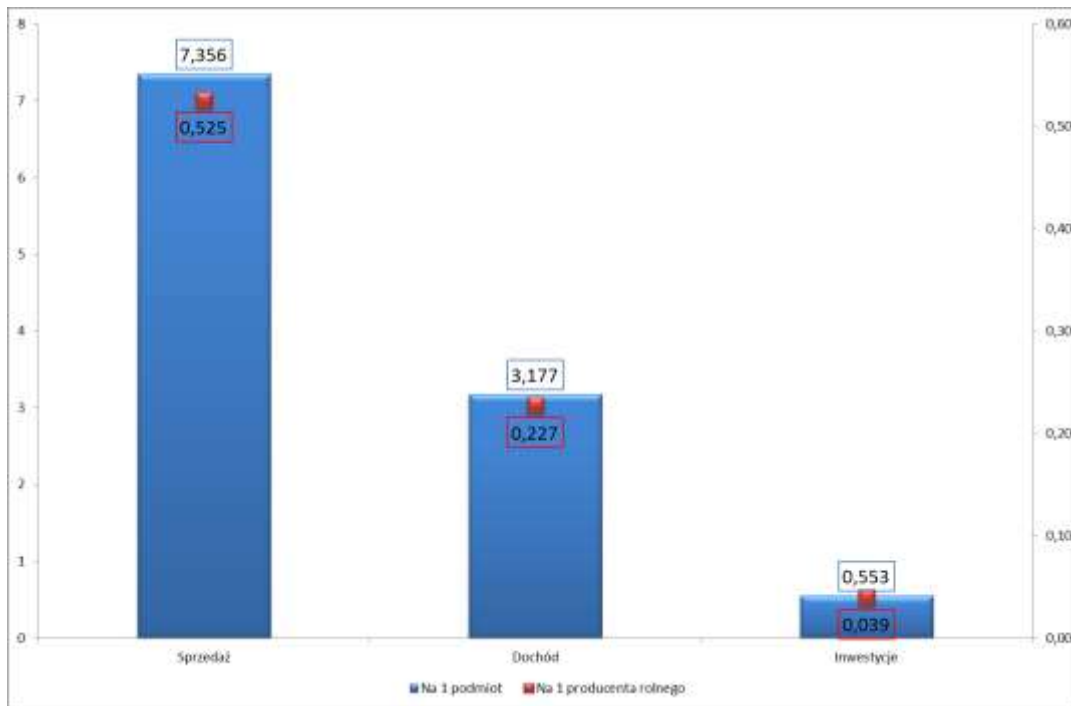

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR i polskiego FADN

Jak wskazują dane na wykresie 132, przy założeniu, iż przeciętna wartość cechy dla podmiotów w zbiorowości FADN wynosi 100, analogiczne wartości dla sprzedaży, dochodu i inwestycji w grupie producentów rolnych współdziałających w grupach i organizacjach producentów rolnych wynoszą odpowiednio 217, 218 i 200. Można wskazać, iż najwyższe korzyści mierzone relacją parametru w obu badanych grupach producentów rolnych odnotowano w odniesieniu do wybranych branż produkcji zwierzęcej (przede wszystkim trzoda chlewna i produkcja bydła oraz mleka) charakteryzujących się wyższą w stosunku do produkcji rolnej towarowością. W ujęciu rodzajowym najwyższą różnicę odnotowano w

przypadku wartości inwestycji w grupie producentów rolnych z kategorii trzoda chlewna (czterokrotność).

Wykres 132. Wartość „dodana” sprzedaży na 1 grupę, organizację oraz producenta

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ARiMR i polskiego FADN

Najniższym poziomem korzyści charakteryzowała się produkcja rolna w działach drób i jaja, co jest zapewne efektem charakterystyk strukturalnych branży, gdzie produkcja odbywa się w dużych fermach o sile ekonomicznej ograniczającej korzyści wynikające w kooperacji. W ujęciu wartościowym dla analizowanej zbiorowości gospodarstw jednostkowa różnica w parametrach ekonomicznych sprzedaży, dochodu oraz inwestycji w stosunku do przeciętnych wartości w gospodarstwach FADN (traktowanych z zastrzeżeniami jako obraz zbiorowości tj. ogółu populacji polskich producentów rolnych) wynosiła około **0,5 mln PLN** na poziomie sprzedaży, **200 tys. PLN** w kategorii dochodu oraz niecałe **40 tys. PLN** dla inwestycji brutto. Są to wartości w stosunku rocznym. Po uwzględnieniu przeciętnej wielkości grupy lub organizacji producentów działającej na polskim rynku (około 14 członków) można odnieść do niej również korzyść jednostkową pojedynczego producenta rolnego. Oznacza to, iż na poziomie sprzedaży korzyść wynikająca z funkcjonowania producentów rolnych w zbiorowych podmiotach produkcji można oszacować na około **7,3 mln PLN** dla pojedynczego

podmiotu. Oznacza to, iż o taką kwotę sprzedaż podmiotów zgromadzonych w grupie przekracza sumę przeciętnej sprzedaży analogicznych gospodarstw działających indywidualnie na rynku. Można zatem wymienioną wartość traktować jako wycenę korzyści synergii (o szerokim spektrum) związanych z działalnością producentów rolnych w ramach ciał zbiorowych. Na poziomie dochodu korzyść z funkcjonowania pojedynczej grupy bądź organizacji kształtuje się na poziomie około **2,8 mln PLN** zaś na poziomie inwestycji około **0,56 mln PLN**.

4. Identyfikacja barier i kosztów związanych ze zrzeszaniem się producentów we wspólne formy działania

Założeniem implicite stojącym za ideą współpracy w ramach GPR jest proporcjonalny rozkład korzyści płynących z działań zbiorowych. Szczególny nacisk kładzie się na kwestię zaufania, ponieważ wyższy poziom zaufania jest korzystny zarówno dla powstawania GPR, jak i ich sukcesu. W przypadku gdy rzeczywiste relacje między członkostwem a korzyściami ze współpracy mają raczej charakter nieliniowy faktyczne korzyści mogą być niełatwe do zrealizowania. W przypadku małych grup utrudnione jest osiągnięcie wystarczających korzyści, uzasadniających dalsze uczestnictwo w działaniach zbiorowych. Niedostateczny poziom zaufania pomiędzy rolnikami jest jedną z przyczyn relatywnie niskiej intensywności współpracy pomiędzy nimi oraz względnie niskiego udziału GPR w generowaniu wartości produkcji (outputu). Kwestię motywacji do współpracy poruszyła A. Chlebicka przedstawiając dowody na to, że brak zaufania może być postrzegany jako przeszkoda w tworzeniu GPR w Polsce. W odniesieniu do barier można wskazać, iż GPR jest silnie uzależniona od kapitału społecznego. Dodatkowo powtarzające się w piśmiennictwie opinie dotyczą barier zrzeszania się wynikających ze skomplikowanych i zmiennych barier administracyjnych i prawnych – w aktualnym kontekście dotyczy to w szczególności kwestii ponownego występowania o uznanie grupy i związaną z tym trudność wynikającą z konieczności przygotowania planu biznesowego. Bariery biurokratyczne i administracyjne dotyczą również etapu kontroli, rozliczania inwestycji i kosztów. Można zatem stwierdzić, iż główne bariery funkcjonowania GPR dotyczą kapitału społecznego jak również sfery instytucjonalnej i kapitału ludzkiego.

Najistotniejszym elementem mogącym mieć wpływ na intensywność oraz stabilność współpracy pomiędzy producentami rolnymi jest zasób kapitału społecznego obecnego na wsi a szerzej na obszarach wiejskich. Pojęcie kapitału społecznego zyskało w ostatnim okresie szeroką popularność w naukach społecznych w kontekście badania uwarunkowań społecznych umożliwiających poprawę wyników ekonomicznych na poziomie kraju, regionu, organizacji bądź podmiotu gospodarczego lub na poziomie indywidualnym. W zakresie definicji kapitału społecznego brak jest w piśmiennictwie jedności, pojęcie to opisywane jest z wykorzystaniem szeregu, często bardzo odmiennych perspektyw. W najbardziej ogólnym ujęciu (Bourdieu) kapitał społeczny traktowany jest jako zasoby organizacji lub podmiotu indywidualnego będące efektem istniejących trwałych sieci wzajemnych relacji (mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych) wspartych na wzajemnej znajomości i uznaniu. Alternatywnie można mówić o członkostwie w grupie dostarczającemu każdemu ze swych członków wsparcia w postaci kapitału posiadanego przez kolektyw, wiarygodności. W kontekście współpracy pomiędzy producentami rolnymi definicja ta odnosi kapitał społeczny zarówno do jednostki (tj. producenta rolnego przyłączającego się do organizacji producenckiej) jak i samej organizacji producentów rolnych. Putnam różnicuje pomiędzy kapitałem społecznym wiążącym (bonding) i pomostowym (bridging). Kapitał wiążący odnosi się do solidarności wewnątrz wspólnoty rozwijającej zaufanie i wzajemność norm, pozwalającej na stworzenie mechanizmów zabezpieczających przed oportunistycznymi zrachowaniami, naruszającymi zasady obowiązujące w grupie. Pogłębia on również zaangażowanie członków w osiąganie wspólnych celów i ułatwia dzielenie się wiedzą. Jak wskazuje Alejandro Portes²⁰ zbyt silne więzi kapitału społecznego, w formie wiążącej, mogą mieć szereg negatywnych skutków obejmujących m.in. zamknięcie grupy na otoczenie zewnętrzne, utrudniające jej rozwój oraz wprowadzenie niezbędnych zmian. Są to formy tzw. negatywnego kapitału społecznego na bazie którego funkcjonują m.in. np. mafie. W kontekście organizacji producentów rolnych można w tym kontekście mówić raczej o nadmiernym znaczeniu więzów rodzinnych, zamknięciu grupy na podmioty nie należące do wąskiego kręgu rodzinnego. Kapitał społeczny typu pomostowego umożliwia nawiązywanie kontaktów (zewnętrznych) pomiędzy różnymi społecznościami (organizacjami bądź grupami). Przyczynia się on zatem do wzrostu potencjału adaptacyjnego grupy, umożliwiając

²⁰ Buendía, F. C. (2014). Cultural producers and social change in Latin America. Springer.

zachowanie otwartości na odmienne perspektywy, a także intensyfikując dostęp do informacji i innowacji. Jako negatywny aspekt kapitału pomostowego wskazywany jest jego potencjał do odwracania uwagi członków od osiągnięcia celów grupy, zaś wynikające stąd osłabienie relacji wewnątrzgrupowych może nie pozwolić na budowanie zaufania a w konsekwencji na przyswajanie nowej wiedzy. Poziom kapitału społecznego w Polsce jest niski w ujęciu całościowym, zaś w szczególności dotyczy to obszarów wiejskich. Można wskazać w tym kontekście negatywne dziedzictwo poprzedniego ustroju społeczno-gospodarczego propagującego "zdegenerowane" formy kapitału społecznego, w której współpraca zamiast mieć charakter inicjatywy oddolnej została raczej narzucona "z góry". Bariery w rozwoju postaw pro-kooperacyjnych wśród rolników (mieszkańców wsi) są zatem w pewnym zakresie efektem przerwania i zarzucenia tradycji oddolnych inicjatyw organizujących się w struktury formalne na równi z wyuczoną biernością oraz niskim poziomem zaufania do "świata zewnętrznego", a także władz państwowych i lokalnych. Z drugiej strony należy przypomnieć, iż jedynie w Polsce (wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej) masowa kolektywizacja zakończyła się niepowodzeniem, a gospodarstwa rodzinne przetrwały do czasu transformacji. Może to świadczyć o względnej dominacji kapitału wiążącego nad kapitałem pomostowym na obszarach wiejskich w Polsce, zwłaszcza wśród rolników. Efekt ten można traktować jako istotną barierę utrudniającą rozwój działań zbiorowych rolników, w szczególności zaś tworzenie organizacji producentów.

Niechęć do zrzeszania się w organizacje zbiorowe można również łączyć z kosztami wynikającymi z tego procesu. W tabeli 10 zaprezentowano przykładową strukturę opłat dla gospodarstw rolnych chcących przystąpić do grup producentów rolnych na rynku bydła w Polsce. Jest to rezultat wzmiankowanego powyżej badania ankietowego dla 10 grup producentów bydła. Opłaty mają charakter dwojaki – obowiązuje jednorazowa opłata ryczałtowa wnoszona w momencie przystępowania do grupy oraz następnie stałe opłaty cykliczne wnoszone na pokrycie wydatków zarządczych grupy (w praktyce są one potrącane z płatności na rzecz członka, realizowanych przez podmiot). Wysokość (poziom) opłat cyklicznych uzależniony jest od wielkości sprzedaży producenta rolnego. W badanej grupie podmiotów średnia wysokość opłaty jednorazowej to 1 tys. PLN a opłat cyklicznych (rocznych) 3 tys. PLN. Nominalnie koszt (wysokość) opłat może się wydać zniechęcający do udziału w przedsięwzięciu oraz może stanowić pewną barierę psychologiczną dla przystąpienia do grupy. Aby lepiej ocenić dotkliwość tych kosztów należałoby

zaprezentowane kwoty odnieść do charakterystyk ekonomicznych producenta, w pierwszej kolejności jego wielkości sprzedaży²¹ oraz wielkości sprzedaży całej grupy. Dopiero taki zabieg pozwala na ocenę rzeczywistych dolegliwości tego obciążenia. W zbiorowości gospodarstw producentów bydła przy założeniu średniej produkcji gospodarstwa zrzeszonego 200 tys. PLN opłata jednorazowa to około 0,5% a opłata cykliczna 1,5%.

Tabela 10. Przykładowe koszty uczestnictwa w grupie dla producentów rolnych (dla grupy producentów bydła)

Nr grupy	Koszty udziału w grupie dla członka			
	Opłata jednorazowa w momencie przystąpienia do grupy	Wysokość (PLN)*	Opłata stała, o którą pomniejszane są płatności grupy dla członków	Wysokość (PLN)*
1		620	2% wartości sprzedaży (średnio 2120 PLN)	
2		516	63 PLN od zwierzęcia	
3		620	2% wartości sprzedaży (średnio 6000 PLN)	
4		207	2% wartości sprzedaży (średnio 720 PLN)	
5		516	2% wartości sprzedaży (średnio 3565 PLN)	
6		323	1% wartości sprzedaży	
7		1553		
8		5178	100 PLN za 1 tonę	
9		207		
10		104		

*Wartości pierwotnie podane w EUR, przeliczone wg kursu 4,3 PLN/EUR

Źródło: Van Herck Assessing efficiencies.... (op. cit).

²¹ Relacja ta wynosi ogółem (tj. w sektorze rolnym) dla opłaty jednorazowej około **0,15%** a opłaty cyklicznej **0,45%**

5. Wskazanie dostępnych form wsparcia podmiotów możliwych do realizacji w ramach przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej

W niniejszym rozdziale omówiono dostępne formy wsparcia podmiotów w poszczególnych formach prawno-organizacyjnych, możliwych do realizacji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 r. w oparciu o wraz z oszacowaniem jego wysokości, umożliwiającym efektywne stymulowanie zwiększenia poziomu zorganizowania producentów.

W tym celu przeanalizowano projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013.

Omawiany dokument w odniesieniu do zorganizowanych form współpracy ma za zadanie regulować zasady realizacji unijnego celu szczegółowego „Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości”. Wskaźnikiem oddziaływania dla tak określonego celu jest poprawa pozycji rolników w łańcuchu dostaw żywności: wartość dodana w odniesieniu do producentów surowców w łańcuchu dostaw żywności. Natomiast wskaźnikiem rezultatu są: (R.10) Lepsza organizacja łańcucha dostaw: odsetek rolników uczestniczących we wspieranych grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich łańcuchach dostaw i systemach jakości, oraz (R.11) Koncentracja dostaw: odsetek wartości produkcji sprzedanej przez organizacje producentów posiadające programy operacyjne. Jest to elementem szeroko rozumianego rodzaju interwencji mającego na celu wspierania współpracy w sektorze, dla którego wskaźnikiem produktu jest liczba wspieranych grup/organizacji producentów.

Celem wsparcia organizacji podmiotów w sektorze owoców i warzyw, w sektorze chmielu, w sektorze oliwy z oliwek i oliwek stołowych oraz w innych sektorach, o których mowa w art. 39 lit. f) omawianego projektu rozporządzenia powinno być²²:

²² Art. 41 a i b

- planowanie i organizacja produkcji, dostosowanie produkcji do popytu, w szczególności pod względem jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotu z inwestycji oraz stabilizacja cen producenta;
- koncentracja podaży i wprowadzania na rynek danych produktów, w tym poprzez sprzedaż bezpośrednią;
- poprawa konkurencyjności w średnim i długim okresie, w szczególności poprzez modernizację;
- badania i rozwój zrównoważonych metod produkcji, w tym odporności na szkodniki, innowacyjnych praktyk i technik produkcji zwiększających konkurencyjność gospodarczą i wspierających rozwój rynku;
- promowanie, rozwój i wdrażanie: metod i technik produkcji, które są przyjazne dla środowiska; promocja standardów w zakresie dobrostanu zwierząt wykraczające poza minimalne wymogi ustanowione na mocy prawa unijnego i krajowego;
- racjonalne ekologicznie wykorzystanie produktów ubocznych i odpadów oraz gospodarowanie nimi, w tym ich ponowne wykorzystanie i waloryzacja;
- zrównoważonego wykorzystywania zasobów naturalnych, w szczególności ochrony wody, gleby i powietrza, a także działań na rzecz różnorodności biologicznej.
- przyczynianie się do łagodzenia skutków zmiany klimatu i przystosowywania się do niej;
- zwiększanie wartości handlowej i jakości produktów, w tym poprawa jakości produktów i rozwój produktów o chronionej nazwie pochodzenia, z chronionym oznaczeniem geograficznym lub objętych krajowymi systemami jakości;
- promocja i wprowadzanie produktów do obrotu;
- zwiększenie konsumpcji produktów sektora owoców i warzyw, zarówno w postaci świeżej, jak i przetworzonej;

W odniesieniu do ww. celów państwa członkowskie wybierają w swoich planach strategicznych WPR co najmniej jeden z następujących rodzajów interwencji. Po pierwsze są to inwestycje w aktywa materialne i niematerialne, badania naukowe i produkcję eksperymentalną, a także inne działania, w tym działania na rzecz podnoszenia jakości gleby, czy też poprawy wykorzystania zasobów wody i zarządzania nią, w tym oszczędzania wody, jakości wody i odwadniania. Działania na rzecz zapobiegania szkodom spowodowanym przez

niekorzystne zjawiska klimatyczne oraz promowanie rozwoju i stosowania odmian, ras i praktyk zarządzania dostosowanych do zmieniających się warunków klimatycznych. Zwiększenie oszczędności energii, efektywności energetycznej i wykorzystania energii odnawialnej. Możliwe jest również wsparcie wykorzystania nowoczesnych metod pakowania (np. opakowania ekologiczne w ramach prowadzonych badań i produkcji eksperymentalnej). Ponadto rozporządzenie reguluje możliwości wspierania działań mających na celu inwestycje podnoszące bezpieczeństwo biologiczne, zdrowie i dobrostan zwierząt; ograniczenie emisji i odpadów oraz poprawa wykorzystania produktów ubocznych i odpadów oraz zarządzania nimi, w tym ich ponownego wykorzystania i waloryzacji; poprawę odporności roślin; zmniejszenie zagrożeń i skutków stosowania pestycydów lub ograniczenie stosowania leków weterynaryjnych, w tym antybiotyków; tworzenie i utrzymywanie siedlisk sprzyjających różnorodności biologicznej.

Ponadto dozwolone są formy interwencji wspierające działania w obszarach obejmujących:

- usługi doradcze i pomoc techniczną, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania szkodników i chorób, zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin i środków ochrony zdrowia zwierząt oraz dostosowania do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków;
- szkolenia, w tym coaching i wymiana najlepszych praktyk;
- produkcję ekologiczną lub zintegrowaną;
- działania mające na celu zwiększenie zrównoważenia i efektywności transportu i składowania produktów;
- działania takie, jak: promocja, komunikacja i marketing, w tym działania i działania mające na celu w szczególności podnoszenie świadomości konsumentów na temat unijnych systemów zapewniania jakości i znaczenia zdrowej diety oraz dywersyfikację rynków;
- wdrażanie unijnych i krajowych systemów zapewniania jakości;
- wdrażanie systemów identyfikowalności i certyfikacji, w szczególności monitorowanie jakości produktów sprzedawanych konsumentom końcowym;
- działania mające na celu łagodzenie zmian klimatu i dostosowanie się do zmian klimatu.

Celem prowadzonych działań może też być zapobieganie kryzysom i zarządzanie ryzykiem w sytuacjach kryzysowych, mające na celu unikanie kryzysów na rynkach danego sektora i radzenie sobie z nimi. W tym przypadku państwa członkowskie wybierają w swoich planach strategicznych WPR co najmniej jeden z następujących rodzajów interwencji:

a) tworzenie lub uzupełnianie funduszy wspólnego inwestowania przez organizacje producentów i stowarzyszenia organizacji producentów uznane na mocy rozporządzenia (UE) nr 1308/2013;

b) inwestycje w rzeczowe aktywa trwałe i niematerialne, które zwiększają efektywność zarządzania wielkością wprowadzanych na rynek;

c) dotyczące wspólnego składowania produktów wytworzonych przez organizację producentów lub członków organizacji producentów, w tym, w razie konieczności, wspólnego przetwarzania w celu ułatwienia takiego składowania;

d) ponowne nasadzenie sadów, jeżeli jest to konieczne w następstwie obowiązkowego wykarczowania ze względów sanitarnych lub fitosanitarnych, na polecenie właściwego organu państwa członkowskiego lub w celu dostosowania się do zmian klimatu;

e) wycofanie z rynku w celu swobodnej dystrybucji lub do innych miejsc przeznaczenia, w tym, w razie konieczności, przetwarzanie ułatwiające takie wycofanie;

f) tzw. „zielone zbiory” polegające na całkowitym zbiorze na danym obszarze niedojrzałych, nierynkowych produktów, które nie zostały uszkodzone przed zielonymi zbiorami, czy to z przyczyn klimatycznych, choroby, czy też z innych powodów;

g) rezygnacja ze zbiorów, polegająca na zakończeniu obecnego cyklu produkcyjnego na danym obszarze, na którym produkt jest dobrze rozwinięty i ma solidną, właściwą i nadającą się do wprowadzenia do obrotu jakość, z wyłączeniem utylizacji produktów z powodu zjawiska klimatycznego lub choroby;

h) ubezpieczenia zbiorów i produkcji, które przyczyniają się do zabezpieczenia dochodów producentów w przypadku wystąpienia strat w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób lub epidemii szkodników, a jednocześnie zapewniają podjęcie przez beneficjentów niezbędnych środków zapobiegania ryzyku;

(i) coaching dla innych organizacji producentów i stowarzyszeń organizacji producentów uznanych na mocy rozporządzenia (UE) nr 1308/2013 lub dla producentów indywidualnych;

j) wdrażanie i zarządzanie wymogami sanitarnymi i fitosanitarnymi krajów trzecich na terytorium Unii w celu ułatwienia dostępu do rynków krajów trzecich;

k) usługi doradcze, pomoc techniczną, szkolenia i wymianę najlepszych praktyk, w szczególności w zakresie zrównoważonych technik zwalczania szkodników, zrównoważonego stosowania pestycydów lub leków weterynaryjnych, a także korzystania ze zorganizowanych platform handlowych i giełd towarowych na rynku kasowym i rynku kontraktów terminowych.

Dostępne formy wsparcia podmiotów, o których mowa w pkt. a obejmują m.in.:

1. Tworzenie lub uzupełnienie wkładu w funduszach ubezpieczeń wzajemnych.
2. Wspólne przechowywanie produkcji przez członków organizacji producentów.
3. Szkolenia dla innych organizacji producentów.
4. W przypadku sektora warzyw i owoców programy operacyjne, o których mowa w art. 41a, ale interwencje te muszą być finansowane ze środków tych organizacji. Wsparcie dla tych organizacji ze środków UE ma się ograniczać jedynie do określonego w projekcie limitu.

Skala wsparcia powinna być uzależniona od wielkości organizacji (liczby członków i skali sprzedaży) oraz od skali inwestycji/operacji. Niezbędne jest wyznaczenie limitów – minimalnej i maksymalnej kwoty wsparcia lub jedynie maksymalnej.

W przypadku inwestycji we wspólne przechowywanie można wymagać szczegółowego rozliczenia kosztów inwestycji lub wprowadzić ryczał, zwłaszcza w przypadku mniejszych organizacji.

Wysokość wsparcia umożliwiającego efektywne stymulowanie zwiększenia poziomu zorganizowania producentów omówiono w rozdziale 6. Dostępne formy wsparcia procesu zrzeszania się oraz rozwoju współpracy producentów pozwalają na szerokie spektrum działań na rzecz podnoszenia konkurencyjności oraz uzyskiwania efektu skali, należy również wskazać, że pełnić mogą również użyteczną wskazówkę dla rolników, którzy będą ubiegać się o wsparcie w ramach przyszłych instrumentów polityki publicznej, w zakresie planowania działań oraz możliwości poprawy sytuacji ekonomicznej w oparciu o fundusze publiczne.

6. Potencjalne możliwości i korzyści ze zwiększenia poziomu zorganizowania się producentów rolnych w ramach WPR 2021-2027

Grupy producentów rolnych w ujęciu sektorowym

Podstawowymi barierami uniemożliwiającymi wykorzystanie potencjału produkcyjnego polskiego rolnictwa jest niekorzystna struktura agrarna przejawiająca się niskim potencjałem rynkowym pojedynczego gospodarstwa rolnego, ale także niski poziom integracji pionowej i poziomej rolników, która pozwoliłaby przynajmniej częściowo przeciwdziałać skutkom rozdrobnienia gospodarstw. Rozdrobnione struktury rolnictwa polskiego, słaba pozycja ekonomiczna rolników w łańcuchu żywnościowym i niedostateczna organizacja rynków rolnych w Polsce stwarzają zagrożenia na przyszłość. W efekcie powstawania coraz liczniejszych łańcuchów wartości, a zwłaszcza globalnych łańcuchów wartości (global value chains), dochodzi do transferu wartości dodanej od ogniw o niższym poziomie koncentracji, tj. z rolnictwa, do ogniw o wyższym poziomie koncentracji, tj. przetwórstwa i dystrybucji (handel). Zwiększeniu siły przetargowej rolników może sprzyjać wyższy poziom zorganizowania rynkowego rolników. Możliwe są dwie ścieżki wzajemnie uzupełniające się: (1) poprzez organizacje produkcyjne i quasi-produkcyjne, jak grupy producentów rolnych²³, spółdzielnie²⁴, uznane organizacje producentów²⁵ oraz różne formy kooperacji rolników, a także (2) za pośrednictwem silnych branżowych organizacji rolniczych. W warunkach polskich zarówno jedna, jak i druga możliwość wykorzystywana jest w minimalnym stopniu²⁶. Kluczową formą kooperacji są, na podstawie prawodawstwa unijnego uznane organizacje producentów oraz na bazie rozwiązań krajowych grupy producentów rolnych. Teoretycznym uzasadnieniem dla tych form organizacji rynku jest wzmocnienie pozycji rolników wobec

²³ Podmioty o których mowa w ustawie z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026).

²⁴ Podmioty o których mowa w ustawie z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1285 z późn. zm.).

²⁵ Podmioty o których mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671).

²⁶ Kowalczyk S., 2019, Analiza SWOT, j.w.

postępującej szybko konsolidacji przemysłu rolno-spożywczego²⁷. Można bowiem zakładać, że organizacja/grupa kilkunastu/kilkudziesięciu rolników działając wspólnie będzie w stanie wynegocjować korzystniejsze warunki transakcji niż pojedynczy rolnik. Z drugiej strony struktura taka rodzi także określone problemy związane z koniecznością przekonania wszystkich członków do konkretnego rozwiązania, co jest szczególnie trudne w warunkach polskich²⁸. W konsekwencji powyższych zjawisk wprawdzie liczba grup producentów rolnych w Polsce wzrosła z **8 w 2001 r. do 1391 w 2013 r., lecz po tym okresie następuje już systematyczny ich spadek. W 2017 r. było to 1009 grup i tylko 886 w 2019 r.** Ogółem na 2028 zarejestrowanych od momentu wejścia w życie ustawy z 2000 r. grup producentów rolnych, zlikwidowano 1142 grupy, czyli 56%²⁹. Udział rolników w tej formie kooperacji pozostał niewielki, bo do grup należy zaledwie 12,5 tys. gospodarstw (członków grup producentów rolnych), czyli około 0,9% ogółu gospodarstw rolnych³⁰.

Najmniej trwałe pozostają grupy małe (5-7 członków). Bardziej trwałe pozostają grupy o większej liczbie członków (10 i więcej), które to, obok uznanych organizacji producentów będących szczególnie promowanych przez Komisję Europejską (gdyż działają na jednolitych zasadach w całej Unii Europejskiej, a ponadto dla tego rodzaju podmiotów przewidziano możliwość podejmowania szeregu działań rynkowych, w tym interwencji sektorowych, a także wyłączeń z zasad konkurencji czy możliwości podejmowania specjalnych działań kryzysowych), powinny być wspierane w ramach nowej WPR. Bolączką istniejących i nowo powstających grup jest deficyt umiejętności biznesowych, negocjacyjnych, marketingowych oraz ekonomicznych w porównaniu z dostawcami środków do produkcji oraz odbiorców płodów rolnych i poprawie tych form aktywności powinno dotyczyć wsparcie grup producenckich. Niska siła ekonomiczna rolników w łańcuchu żywnościowym sprzyja zainteresowaniu rolników tzw. łańcuchami alternatywnymi, głównie łańcuchami krótkimi i lokalnymi. Do podstawowych form tych łańcuchów należy zaliczyć: rolniczy handel detaliczny, działalność marginalną, ograniczoną i lokalną, sprzedaż bezpośrednią, dostawy bezpośrednie, rynki hurtowe, lokalne targowiska, itd. Formy te

²⁷ Chlebicka A., Fałkowski J., Wołek T., 2009, Powstawanie grup producentów rolnych a zmienność cen, Zagadnienia ekonomiki rolnej nr 2, s. 64.

²⁸ Fałkowski J., Chlebicka A., Łopaciuk-Gonczaryk B., 2017, Social relationships and governing collaborative actions in rural areas: Some evidence from agricultural producer groups in Poland, Journal of Rural Studies vol. 49, s. 114.

²⁹ Dane MRiRW. Stan na Maj 2019 r.

³⁰ Według GUS w 2017 r. było 1,385 mln gospodarstw rolnych powyżej 1 ha.

eliminując ogniwa pośrednie między rolnikiem a konsumentem, pozwalają rolnikowi na pozostawienie większej części wytworzonej przez niego wartości dodanej.

Biorąc pod uwagę specyfikę rolnictwa polskiego, celowe wydaje się wspieranie lepszej samoorganizacji rolników w różnych formach, w tym przede wszystkim uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń a także grup producentów rolnych i ich związków, co zwiększy ich szanse na efektywniejsze uczestnictwo w łańcuchu żywnościowym. Zachętą do uczestniczenia rolników w projektach innowacyjnych mogą okazać się także takie dodatkowe rozwiązania, jak ochrona przed utratą dochodu lub pokrycie kosztów ubezpieczenia, umożliwiające podział ryzyka między państwo a rolnika.

Ocena skali rozpowszechnienia grup producentów w poszczególnych sektorach³¹

Gospodarstwa rolne produkujące zboża wykazują niewielką skłonność do współpracy i kooperacji. Liczba grup producentów zbóż i roślin oleistych wynosi 199, które zrzeszają 1541 członków, którzy w większości są dużymi podmiotami gospodarczymi. Nie zmienia to jednak faktu, że ich liczba w porównaniu z liczbą gospodarstw rolnych uprawiających zboża jest niewielka.

Z kolei producenci rzepaku są dobrze zorganizowani, a krajowy związek branżowy reprezentuje ich interesy w relacjach z przemysłem tłuszczowym i administracją. Producenci rzepaku aktywnie tworzą grupy producenckie, których zarejestrowano 199 i zrzeszają one 1541 członków. Najwięcej grup produkujących zboża i rzepak zarejestrowano w województwach: dolnośląskim (50 grup, 354 członków), wielkopolskim (32 grupy, 276 członków), opolskim (31 grup, 196 członków), podkarpackim (14 grup, 186 członków) i zachodniopomorskim (13 grup, 118 członków). Koncentracja struktur produkcyjnych umożliwi większe korzyści z efektów skali oraz wzmocni pozycję producentów w łańcuchu dostaw. Uprawa rzepaku odbywa się na podstawie umów kontraktacyjnych, które są elementem wzmacnianym pozycję gospodarstw rolnych w łańcuchu marketingowym.

³¹ Na podstawie: Analiza sektorów produkcji rolnej, o których mowa w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, IERiGŻ-PIB na zlecenie MRiRw, Warszawa 2019.

Rynek cukru w UE należał do najbardziej uregulowanych rynków żywnościowych. Reformy regulacji rynku w latach 2006-2010 i w 2017 r. skutkowały liberalizacją rynku i miały duży wpływ na przemiany strukturalne w polskim cukrownictwie. Konsekwencją liberalizacji rynku był wzrost powierzchni uprawy buraków cukrowych do 239 tys. ha. Przemiany strukturalne bazy surowcowej przebiegają wolno, gdyż w latach 2012-2018 liczba plantatorów zmniejszyła się o ok. 14% do 33 tys., a wzrost średniej plantacji do 7,2 ha był efektem wzrostu areału uprawy. Plantatorzy buraków cukrowych są dobrze zorganizowani, a krajowy związek branżowy reprezentuje ich interesy w relacjach z przemysłem cukrowniczym i administracją. Produkcja buraków cukrowych odbywa się na podstawie umów kontraktacyjnych, które są elementem wzmacnianym pozycję plantatorów w łańcuchu marketingowym. Liczba grup producentów w sektorze jest znikoma (ok. 12) i skupiają one niewielką liczbę członków (115), co potwierdza rozproszenie struktury bazy surowcowej w porównaniu z głównymi konkurentami z UE-15. Kontynuacja przemian strukturalnych, w tym przede wszystkim intensyfikacja tworzenia grup producentów rolnych, jest pożądana, gdyż większe podmioty gospodarcze będą czerpały korzyści z efektów skali i miały silniejszą pozycję przetargową w relacjach z przemysłem cukrowniczym.

Podstawową słabością sektora ogrodniczego w Polsce jest rozdrobnienie produkcji owoców i warzyw i mała skłonność producentów do współpracy, w tym głównie w ramach wstępnie uznanych (zgodnie z prawodawstwem unijnym) grup producentów, a obecnie uznanych organizacji producentów. W konsekwencji w bardzo małym stopniu producenci wykorzystują korzyści wynikające z koncentracji podaży, w tym ograniczenia znaczenia pośredników w sprzedaży do sieci handlowych i zakładów przetwórczych, umocnienia pozycji wobec odbiorców produktów ogrodniczych, rozwoju eksportu w następstwie większych szans ich dostosowania do wymogów rynków zbytu, poprawy jakości owoców i warzyw. W Polsce brak jest silnych ekonomicznie dobrze wyposażonych firm prowadzących eksport świeżych owoców i warzyw. Mała jest także rola w eksporcie rynków hurtowych. Słaba organizacja handlu zagranicznego powoduje, że w sprzedaży zagranicznej wiele gatunków owoców i warzyw (głównie owoców jagodowych) dominują produkty przeznaczone do przetwórstwa w krajach odbiorcach.

Plantatorzy ziemniaków jadalnych w Polsce, w przeciwieństwie do krajów Europy Zachodniej, są relatywnie słabo zorganizowani. Produkcja ziemniaków na potrzeby przemysłu spożywczego i skrobiowego odbywa się na podstawie umów kontraktacyjnych,

które są elementem wzmacnianym podmiotową pozycję przetargową plantatorów. Liczba grup producentów w sektorze ziemniaczanym jest niewielka (ok. 20) i skupiają one znikomą liczbę członków (275). Kontynuacja przemian strukturalnych, w tym przede wszystkim intensyfikacja tworzenia grup producentów, jest pożądana, gdyż większe podmioty gospodarcze będą czerpały korzyści z efektów skali i miały silniejszą pozycję przetargową w relacjach z sieciami handlowymi czy innymi podmiotami skupowymi.

Liczba rolników uprawiających strączkowe charakteryzuje się dużą zmiennością w zależności od koniunktury i obowiązujących dopłat związanych z produkcją. Najwięcej rolników uprawiało strączkowe w 2015 r. (ok. 162 tys.), w tym 64 tys. strączkowe jadalne, 85 tys. pastewne i 12 tys. mieszanki zbożowo-strączkowe. W 2018 r., gdy ograniczono zakres roślin wysokobiałkowych objętych wsparciem do produkcji, liczba gospodarstw rolnych z ich uprawą zmniejszyła się o 40%. Interesy rolników uprawiających rośliny wysokobiałkowe są reprezentowane w ramach Krajowego Zrzeszenie Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych. W chowie bydła mlecznego postępuje proces koncentracji, ale nie jest on zakończony. W analizowanym okresie liczba gospodarstw rolnych utrzymujących krowy zmniejszyła się o ok. 33%, w tym liczba dostawców o 23%, ale średnia wielkość dostawy wzrosła o 58% do 97 t. Struktura bazy surowcowej mleczarstwa jest nadal rozproszona w porównaniu z konkurentami z UE-15. Również udział skupu w produkcji mleka jest w UE-15 większy (95-97%). Rozdrobnioną strukturę bazy surowcowej dobrze obrazuje mała liczba grup producentów (81), które zrzeszają 1627 członków. W porównaniu z liczbą dostawców (140 tys.) grupy producentów mają marginalny udział w rynku, gdyż rolnicy wykazywali niewielką skłonność do kooperacji. Cechą charakterystyczną sektora jest pionowa integracja przemysłu mleczarskiego z bazą surowcową. W przemyśle dominują przedsiębiorstwa spółdzielcze, których udziałowcami są rolnicy. Współpraca przemysłu z dostawcami ma długą tradycję i układa się poprawnie. Służby surowcowe prowadzą szkolenia z zakresu technologii produkcji i chowu bydła mlecznego (np. żywienia, warunków weterynaryjnych). Przedsiębiorstwa mleczarskie pomagają rolnikom w zakresie inwestycji dotyczących zakupu jałówek hodowlanych oraz urządzeń do udoju i schładzania mleka.

Proces restrukturyzacji mleczarstwa nie został zakończony, a struktura bazy surowcowej i przemysłu jest rozdrobniona w porównaniu z konkurentami z UE-15. Rozdrobniona struktura podmiotowa bazy surowcowej generuje wysokie koszty transakcyjne skupu oraz małe efekty skali. Słabością branży jest mała skłonność do łączenia się w uznane organizacje

producentów i grupy producentów rolnych, które mogą osiągać korzyści ekonomiczne z efektów skali oraz silniejszej pozycji przetargowej w łańcuchu marketingowym.

W produkcji wieprzowiny wystąpił wzrost koncentracji, gdyż zmniejszył się udział małych gospodarstw rolnych, a zwiększył się udział średnich i dużych podmiotów. Chów trzody jest nadal rozdrobniony, gdyż średnie pogłowie przypadające na gospodarstwo rolne prowadzące chów świń w latach 2005-2018 wzrosło z 25 do 79 szt., ale jest małe w porównaniu z Danią (3865 szt.) i Niemcami (1181 szt.). W Polsce sytuację częściowo poprawiają grupy producentów świń, których istnieje 291 i zrzeszają one 3294 członków. Większość grup producentów funkcjonuje w województwie wielkopolskim (ok. 39%), które jest wiodącym regionem w produkcji. Znaczenie gospodarcze grup producentów jest trudne do oceny ze względu na brak informacji dotyczących pogłowia świń utrzymywanych w tych podmiotach.

Mocną stroną sektora jest nowoczesna technologia oraz standardy weterynaryjne w przemyśle mięsnym i w dużych gospodarstwach rolnych. Moce produkcyjne zakładów nie są w pełni wykorzystane, a wiele podmiotów z prowadzi ubój tylko 2-3 razy w tygodniu. Wykorzystanie potencjału firm w rozbiórce mięsa wynosi 55-60%. Słabością sektora jest rozdrobniona struktura chowu świń i przemysłu mięsnego. Sytuację częściowo poprawiają grupy producentów rolnych, ale skłonność do tworzenia grup jest niewielka. Procedury administracyjne i protesty ludności utrudniają budowę dużych chlewni.

W latach 2012-2015 wystąpił proces koncentracji chowu, gdyż liczba gospodarstw rolnych utrzymujących bydło zmniejszyła się z 514 do 343 tys. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wzrosła z 36,7 szt. w 2012 r. do 42,2 szt. w 2018 r. W 2015 r. w stadach liczących 50 i więcej sztuk utrzymywano 40,7% pogłowia, wobec 32,3% w 2012 r. Rosnący udział pogłowia w dużych stadach nastąpił kosztem spadku udziału małych (1-9 szt.) i średnich (10-49 szt.) stad. Przemiany strukturalne bazy surowcowej przebiegają wolno i występuje duży potencjał integracji producentów w większe podmioty gospodarcze. W sektorze funkcjonuje kilka związków branżowych reprezentujących interesy producentów w relacjach z przemysłem mięsnym i administracją, a umowy kontraktacyjne nie są popularnym instrumentem w skupie. Liczba grup producentów w sektorze wołowym jest znikoma (ok. 48) i skupiają one małą liczbę członków (636), co potwierdza rozproszenie struktury bazy surowcowej. Kontynuacja przemian strukturalnych, w tym przede wszystkim zdynamizowanie tworzenia uznanych organizacji producentów i grup producentów rolnych, jest wskazane, ponieważ

większe podmioty gospodarcze będą czerpały korzyści z efektów skali i miały silniejszą pozycję przetargową w relacjach z przemysłem mięsnym.

Jedną z głównych słabości sektora pozostaje rozdrobniona struktura producentów żywca, którzy nie wykazują skłonności do współpracy w ramach większych podmiotów gospodarczych (np. grup producentów). W konsekwencji małe podmioty gospodarcze osiągają mniejsze korzyści z efektów skali oraz generują wyższe koszty transakcyjne pozyskiwania surowca w przemyśle mięsnym.

Liczba grup producentów drobiu jest niewielka (ok. 137) i skupiają one niewielką liczbę członków (ok. 743). Kontynuacja przemian strukturalnych, w tym głównie intensyfikacja tworzenia grup producentów, jest wskazana, gdyż większe podmioty gospodarcze będą czerpały korzyści z efektów skali i miały silniejszą pozycję przetargową w relacjach z przemysłem drobiarskim.

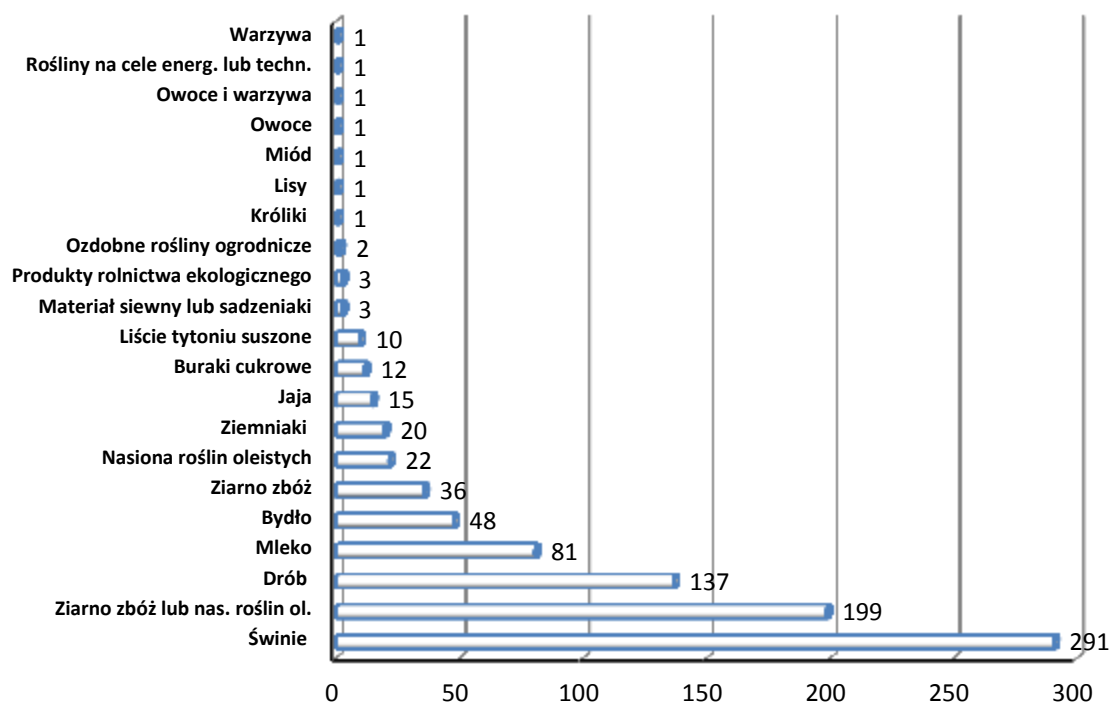
W Polsce nie ma grup producentów owiec i kóz utrzymywanych wyłącznie na mięso. Jedna grupa producentów prowadzi chów owiec i kóz użytkowanych dwukierunkowo, tj. produkcja mleka i mięsa.

W latach 2011-2012 produkcja jaj zmniejszyła się, a było to spowodowane koniecznością obowiązkowego wycofania z użytkowania klatek konwencjonalnych w baterijnym chowie kur. Spowodowało to wzrost kosztów i zmniejszenie opłacalności produkcji. Przemiany strukturalne bazy surowcowej przebiegają wolno, gdyż w latach 2010-2016 liczba gospodarstw rolnych utrzymujących kury nioski (jaja konsumpcyjne i wylęgowe) zmniejszyła się z 580,7 tys. do 485 tys.

Niektórzy producenci jaj są dobrze zorganizowani, a krajowe związki branżowe reprezentują ich interesy w relacjach z przemysłem jajczarskim, handlem hurtowym i detalicznym oraz administracją. Część produkcji jaj odbywa się na podstawie umów kontraktacyjnych, które są elementem wzmacniającym pozycję producentów jaj w łańcuchu marketingowym. Obok dobrze zorganizowanych i efektywnych ferm w sektorze występuje również chów przyzagrodowy, który jest ukierunkowany na sprzedaż bezpośrednią. Liczba grup producentów jaj jest znikoma (ok. 15) i skupiają one niewielką liczbę członków (ok. 84). Kontynuacja przemian strukturalnych, w tym głównie intensyfikacja tworzenia grup producentów, jest pożądana, ponieważ większe podmioty gospodarcze będą czerpały korzyści z efektów skali i miały silniejszą pozycję przetargową w relacjach z handlem

hurtowym i detalicznym, przemysłem jajczarskim, innymi działami przemysłu, a także podmiotami z segmentu HoReCa.

Wykres 133. Liczba grup producentów rolnych w 2019 r. wg sektorów rolnych

Źródło: dane MRiRW, ARiMR.

Wsparcie działań inwestycyjnych w ramach interwencji rynkowych w WPR jest skierowane przede wszystkim do uznanych organizacji producentów rolnych oraz grup producentów rolnych. Gospodarstwa rolne w Polsce wykazują bardzo umiarkowaną skłonność do współpracy i kooperacji w ramach zorganizowanych i zarejestrowanych prawnie podmiotów gospodarczych. Grupy producentów rolnych mają marginalny udział w liczbie producentów rolnych. Według danych MRiRW i ARiMR liczba zarejestrowanych na podstawie przepisów ustawy³² grup producentów wzrastała w latach 2007-2013 z 251 do 1349, a w kolejnych latach zmniejszyła się do 886 i zreszają one obecnie ok. 12,5 tys. członków (średnio ok. 14 członków w grupie). Na krajowym rynku rolno-żywnościowym funkcjonuje 250 uznanych

³² Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw. Dz. U. Nr 88, poz. 983 z późn. zm.

organizacji producentów w sektorze owoców i warzyw, które były tworzone po akcesji do UE na podstawie odrębnych przepisów prawnych. Liczba omawianych podmiotów gospodarczych i ich członków jest niewielka w porównaniu z liczbą gospodarstw rolnych, w tym także w porównaniu z liczbą towarowych gospodarstw rolnych, które prowadzą dystrybucję produktów kanałami rynkowymi. Dominującymi formami prawnymi grup producentów rolnych są spółki prawa handlowego, w tym głównie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółdzielnie. Inne formy prawne (np. stowarzyszenia i zrzeszenia) omawianych podmiotów gospodarczych odgrywają marginalną rolę.

Występuje duże zróżnicowanie liczby grup i organizacji producentów w poszczególnych sektorach krajowej gospodarki rolno-żywnościowej. Najwięcej grup producentów występuje w sektorze wieprzowiny, oraz w produkcji zbóż i nasion oleistych (rzepaku), zaś organizacji wśród producentów owoców i warzyw. Relatywnie duża liczba grup producentów występuje także w sektorach drobiarskim i mleczarskim. Duże zróżnicowanie liczby grup producentów rolnych występuje także w układzie terytorialnym kraju. Najwięcej grup i organizacji producentów rolnych występuje w regionach wyspecjalizowanych w produkcji żywca wieprzowego (woj. wielkopolskie 280), owoców i warzyw (woj. mazowieckie 84) oraz zbóż i rzepaku (woj. dolnośląskie 88, woj. opolskie 83 i woj. warmińsko-mazurskie 41). W pozostałych regionach liczba grup producentów jest niewielka.

Mała liczba grup producentów rolnych i uznanych organizacji producentów w Polsce skutkuje tym, że działaniami interwencji rynkowych w ramach WPR zostanie objęta niewielka liczba podmiotów gospodarczych, których udział w produkcji towarowej rolnictwa jest także niewielki. W konsekwencji instrumenty interwencji rynkowych będą miały mały wpływ na modernizację gospodarstw rolnych i inne procesy dostosowawcze w zakresie realizacji głównych celów WPR, jeżeli liczba członków uznanych organizacji producentów i grup producentów nie ulegnie znacznemu zwiększeniu. Mała liczba podmiotów gospodarczych spełniających kryteria ubiegania się o wsparcie inwestycji stwarzać będzie zagrożenie, że środki finansowe przeznaczone na instrumenty interwencji rynkowych nie zostaną w pełni wykorzystane.

Warunkiem koniecznym do uzyskania przez producentów wsparcia w ramach instrumentów interwencji rynkowych jest intensyfikacja procesu tworzenia przede wszystkim uznanych organizacji, a także grup producentów rolnych. Spełnienie tego warunku umożliwi osiągnięcie dwóch celów. Po pierwsze zdecydowanie większa liczba podmiotów

gospodarczych będzie mogła ubiegać się o wsparcie inwestycji w ramach WPR, w tym wzmocnienie swojej działalności dzięki środkom i narzędziom przewidzianym w ramach interwencji sektorowych. Po drugie polskie rolnictwo charakteryzuje się rozdrobnioną strukturą gospodarstw rolnych, a uznane organizacje producentów i grupy producentów rolnych stwarzają realną szansę na wzrost koncentracji struktur produkcyjnych i przetwórczych. W tej sytuacji kluczowym zagadnieniem i dużym wyzwaniem dla administracji jest stworzenie odpowiednich uwarunkowań, które będą dla krajowych rolników stymulatorem i zachętą do tworzenia uznanych organizacji producentów i grup producentów rolnych. Koniecznym wydaje się przeprowadzenie z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym i zakrojonej na szeroką skalę kampanii informacyjnej, która przedstawi producentom warunki, możliwości i korzyści uczestnictwa w programach wsparcia. Istotną rolę w tym zakresie powinny odegrać związki branżowe i organizacje rolnicze, gdyż efektywne wykorzystanie środków pomocowych umożliwi modernizację dużej części polskiego sektora rolno-żywnościowego i utrzymanie jego silnej pozycji na rynku UE. Stąd też, uwzględniając ww. aspekty związane z obecną strukturą organizacyjną producentów rolnych w Polsce, a także mając na uwadze zaproponowane w projektowanych przepisach dotyczących Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 instrumentarium wsparcia rynkowego, należy rozważyć wprowadzenie możliwych rozwiązań, w takim zakresie, który pozwoli na kierunkowe wdrożenie proponowanych interwencji, z uwzględnieniem rynkowej chłonności na planowaną perspektywę finansową WPR.

Próba kwotowego oszacowania wysokości wsparcia dla powiększenia liczebności członków grup producentów rolnych

Pomoc finansowa związana z organizowaniem się i funkcjonowaniem producentów rolnych w ramach grup producentów rolnych obecna była we wszystkich dotychczasowych okresach programowania w postaci osobnych działań dedykowanych tworzeniu tego typu podmiotów. Ich krótka systematyka zawarta została w tab. 4. Należy podkreślić, iż w bieżącej perspektywie finansowej wymogi związane z przynależnością do grup producentów zawarte były również w innych działaniach o finansowanie w ramach których mogli się ubiegać producenci rolni (np. dotyczących systemów jakości itp.)

Tabela 11. Zasady udzielania wsparcia grupom producentów rolnych w ramach WPR w okresie 2004-2020

Charakterystyki	Okresy programowania WPR		
	PROW 2004-2006	PROW 2007-2013	PROW 2014-2020
Nazwa działania	Grupy producentów rolnych	Grupy producentów rolnych	Tworzenie grup i organizacji producentów
Numer działania	7	142	9.1
Budżet działania	6,38 mln €	182,5 mln €	402,99 mln €
Zasady naboru wniosków	Nabór ciągły (15.12.2004-31.12.2007)	Nabór ciągły (16.07.2007 – 31.12.2013)	Nabory dla grup zarejestrowanych po 01.01.2014
Forma wsparcia	Ryczałtowe płatności w czasie 5 lat od uzyskania statusu grup i organizacji producentów, zależne od rocznej wartości sprzedaży netto, tj. 5%, 5%, 4%, 3% i 2% wartości produkcji do sumy 1 mln € w kolejnych latach i odpowiednio 2,5%, 2,5%, 2%, 1,5% i 1,5% nadwyżki ponad 1 mln €.	Ryczałtowe płatności w czasie 5 lat od uzyskania statusu grup i organizacji producentów, zależne od rocznej wartości sprzedaży netto, tj. 5%, 5%, 4%, 3% i 2% wartości produkcji do sumy 1 mln € w kolejnych latach i odpowiednio 2,5%, 2,5%, 2%, 1,5% i 1,5% nadwyżki ponad 1 mln €. Od 05.2010 możliwość ubiegania się o tzw. finansowanie wyprzedzające	Ryczałtowe płatności w czasie 5 lat od uzyskania statusu grup i organizacji producentów, zależne od rocznej wartości sprzedaży netto, tj. 10%, 9%, 8%, 7% i 6% wartości produkcji w kolejnych latach. Dopuszczalne ubieganie się o wsparcie wyprzedzające

Maksymalna roczna wysokość wsparcia	100 tys. €	100 tys. €	100 tys. €
Zakładana liczba beneficjentów	Nieokreślona. Ok. 65 podmiotów przy maksymalnym poziomie wsparcia	350 grup producentów rolnych	1809 grup producentów rolnych
Zakres wsparcia	- koszty administracyjne założenia i funkcjonowania grup i organizacji producentów	- koszty administracyjne założenia i funkcjonowania grup i organizacji producentów - wydatki inwestycyjne	- koszty administracyjne założenia i funkcjonowania grup i organizacji producentów - wydatki inwestycyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019 ISBN 978-83-7431-585-2 oraz Bała D. Organizacja i funkcjonowanie grup producentów rolnych w województwie wielkopolskim, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań 2018

W ramach finansowania w okresie programowania 2014-2020 podstawę prawną wsparcia stanowiły następujące akty prawne:

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005
- ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2018 r., poz. 627 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 27 maja 2015 r. o finansowaniu wspólnej polityki rolnej (Dz. U. z 2018 r., poz. 719)

- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach działania "Tworzenie grup producentów i organizacji producentów" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2016 r. poz. 1284)

Adresatami wsparcia są nowe grupy producentów rolnych, w skład których wchodzi wyłącznie osoby fizyczne, uznane po 1 stycznia 2014 r. na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026), spełniające dodatkowe warunki kwalifikowalności. Ze wsparcia wyłączone zostały grupy producentów utworzone w kategorii produktu: drób żywy (bez względu na wiek), mięso lub jadalne podroby drobiowe (świeże, chłodzone, mrożone), oraz owoce i warzywa. Warunkiem ubiegania się o wsparcie jest spełnienie szeregu warunków wstępnych. Formą wsparcia było finansowanie ryczałtowe liczone od przychodów od sprzedaży stanowiące ustalony procent w kolejnych latach. Ograniczeniem finansowania był okres na jaki mogło ono zostać przyznane (maksimum 5 oraz kwota – 100 tys. € w każdym roku otrzymywania pomocy). O kolejności przysługiwania pomocy decydowała suma uzyskanych punktów przyznanych na podstawie m.in. kryteriów wyboru: obejmujących formę zorganizowania podmiotu - spółdzielnia - = 3 punkty; oraz liczebność grupy - jeżeli w skład grupy wchodzi co najmniej 10 członków - - 4 punkty, a za każdego kolejnego członka grupy - 0,2 punktu.

Jak wspomniano powyżej kluczowym problemem, z którym borykają się grupy producenckie w Polsce jest relatywnie niewielka skala działania mierzona przeciętną liczbą członków organizacji, utrudniająca pełne wykorzystanie efektu skali i zakresu wynikającego z działań wspólnych oraz negatywnie rzutująca na trwałość i zdolność do przeżycia organizacji. Jak wskazano powyżej w odniesieniu do udziału w sprzedaży na poszczególnych rynkach jedynie nielicznym podmiotom udało się przekroczyć samodzielnie barierę 1% udziału w sprzedaży produktów ze swojego działu, co niekorzystnie świadczy o przeciętnej wielkości podmiotów (grup producentów rolnych) w Polsce. Zachęta do wspierania wzrostu wartości grup (a nie tylko ich tworzenia) pojawiła się już w regulacjach dotyczących wsparcia w ramach działania 9.1 w PROW 2014-2020, w postaci premiowania podwyższoną punktacją liczebności grupy. W projekcie nowego rozporządzenia znajduje się *explicite passus* dotyczący wspierania powiększenia rozmiarów grup. Również piśmiennictwo dostarcza wielu argumentów za stymulowaniem wzrostu wielkości grup i organizacji producentów poprzez premiowanie

przyjmowania nowych członków. Zwolennikami takich rozwiązań są m.in. A. Chlebicka, P. Kotyza i K. Tomsik³³ postulujący określenie i wdrożenie warunków wsparcia, które dawałyby pierwszeństwo większym grupom (proponują oni tworzenie osobnych kategorii wielkości dofinansowania w zależności od liczby członków, np. 2-5, 6-9, 10-20, 21 i więcej); J. Fałkowski i P. Ciaian³⁴ z kolei wskazują, iż badania dotyczące wpływu organizacji producentów często analizują również związek pomiędzy wielkością organizacji a świadczonymi przez nią usługami/korzyściami. Wyniki sugerują, że większe organizacje producentów są bardziej efektywne i rentowne niż mniejsze. Mogą one korzystać z większych korzyści skali, a tym samym oferować wyższe ceny i obniżyć koszty jednostkowe produkcji. Również zdaniem komisarza ds. rolnictwa, aby dalej zwiększać siłę przetargową na rynku, nie należy powoływać nowych grup producentów owoców i warzyw, ale powiększać istniejące grupy o nowych członków.

Wzrost liczebności członków udziałowców grupy niesie za sobą powiększenie potencjału produkcyjnego manifestującego się wzrostem sprzedaży (przychodów ze sprzedaży) grupy.

W zależności od zapisów w akcie założycielskim grupy przyjęcie w jej poczet nowego członka może również być związane z kosztami wynikającymi np. z konieczności zaopatrzenia członków grupy w środki produkcji jak również umożliwienia dostępu do użytkowania sprzętu rolniczego itp. Z punktu widzenia nowego członka wstęp do grupy obwarowany jest koniecznością nabycia udziału (w przypadku spółdzielni) bądź również przeprowadzenia formalnego procesu objęcia udziałów (w przypadku formy prawnej sp. z o. o.). Nowy udziałowiec zobowiązany jest również do uiszczenia opłaty – bądź to jednorazowej, bądź ryczałtowej lub zależnej od wysokości generowanych przychodów. Zatem można założyć, iż koszty związane z przyjęciem nowego członka są częściowo wyrównywane przychodami wnoszonymi przez niego i w związku z tym głównym celem wsparcia przy pomocy subwencji powinno być stymulowanie wzrostu produkcji (przychodów ze sprzedaży) i powinien to być główny miernik stanowiący podstawę oszacowania wysokości wsparcia finansowego.

Określenie precyzyjnych założeń dotyczących wysokości wsparcia jest utrudnione ze względu na nieznaną dotychczas globalną poziom wsparcia (wyrażony jako udział narzędzia w alokacji

³³ Zob. Kotyza, P., Tomšík, K.: Effects of Public Support on Producer Groups establishment in the Czech Republic and Slovakia. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics* 6(2), s. 34–47 (2014), ISSN: 1804–1930.

³⁴ Fałkowski J., Ciaian P. Factors Supporting the Development of Producer Organizations and their Impacts in the Light of Ongoing Changes in Food Supply Chains, A Literature Review, JRC Technical Reports European Commission 2016, doi:10.2791/21346

ogółu instrumentów PROW. Stworzenie instrumentu o odpowiedniej charakterystyce w zakresie kwot, stwarzającego właściwe bodźce i zachęty finansowe do uczestnictwa wymaga znalezienia odpowiedniej wielkości ekonomicznej mogącej służyć jako podstawa (baza) do wstępnego oszacowania wysokości wsparcia. Ze względu na charakter przyszłych instrumentów wsparcia opartych o szacowanie wysokości przychodów ze sprzedaży podmiotów zrzeszonych a następnie alokowania na tej bazie środków wsparcia naturalne wydaje się przyjęcie wskaźnika wielkości sprzedaży jako punktu wyjścia do szacowania wielkości kwotowej projektowanego instrumentu. W odniesieniu do danych ilościowych na temat polskiego sektora rolnego naturalnym wyborem wydaje się sięgnięcie po dane udostępniane w ramach polskiego FADN. Zgodnie z danymi FADN przeciętny roczny jednostkowy poziom produkcji sprzedanej (wartość uśredniona dla lat 2016-18) wynosił około 100 tys. PLN (dla populacji gospodarstw w bazie). Przytoczona wartość charakteryzowała się jednak stosunkowo wysoką zmiennością i zróżnicowaniem w ramach typów rolniczych identyfikowanych przez bazę FADN. Po odrzuceniu wartości skrajnych wg typów produkcyjnych udało się uzyskać przedziały od 100 tys. PLN do 300 tys. PLN z wartością centralną 200 tys. PLN.

Tabela 12. Skumulowana wartość przychodów ze sprzedaży grup producentów rolnych w relacji do wartości produkcji rolniczej ogółem (wg sektorów produkcji rolnej) - 2008-2014 (PROW 2007-13)

Sektor produkcji rolnej	Liczba grup i organizacji producentów	Sprzedaż zarejestrowana (mln. €)	Produkcja ogółem (mln. €)	Udział w rynku
1	2	3	4	3:4
Zboża i rośliny oleiste	457	1 725,31	32 633,78	5,29%
Drób	276	2 039,38	14 224,30	14,34%
Świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe	275	949,48	17 659,40	5,38%
Mleko krowie	98	533,96	23 104,62	2,31%
Bydło żywe, mięso wołowe	51	38,76	7 394,54	0,52%
Ziemniaki	28	90,32	5 941,03	1,52%
Jaja	16	82,61	6 669,52	1,24%
Burak cukrowy	15	57,87	2 477,60	2,34%
Kwiaty i drzewa ozdobne	8	54,60	1 041,70	5,24%
Uprawy energetyczne	7	3,81		
Produkty rolnictwa ekologicznego	6	3,31		
Tytoń	4	14,28	351,50	4,06%
Owce i kozy (trzymane na mleko, wełnę)	3	1,09	44,93	2,43%
Chmiel	2	3,11	65,21	4,78%
Króliki	2	22,89		
Miód, produkty pszczele	2	0,46		
Konie (żywe, mięso)	1	0,49	201,11	0,24%
Rośliny medyczne, aromatyczne, korzenne	1	0,01		
Inne zwierzęta trzymane dla skór	1	0,51		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Kotyza P., Hornowski A, Elisova K. Producer Groups in the Czech Republic, Slovak Republic and Republic of Poland and their Market Share Potential, Hradec Economic Days Vol. 8(1) Double-blind peer-reviewed proceedings part I. of the international scientific conference Hradec Economic Days 2018 January 30–31, 2018 Hradec Králové, Czech Republic, s. 447-460

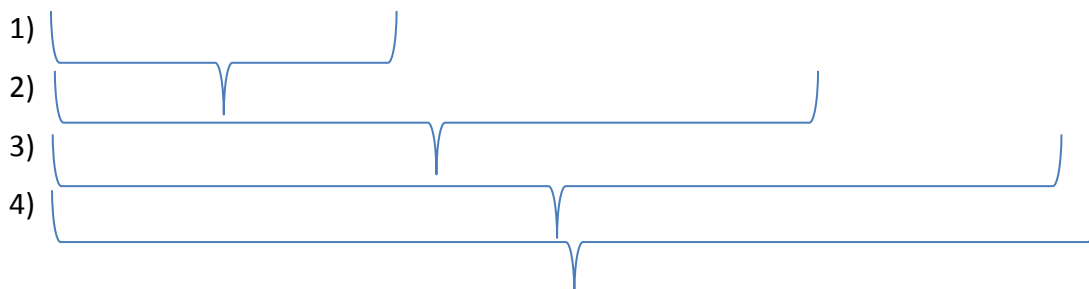
Tabela 13. Przeciętna liczba członków grup producentów rolnych w okresie programowania 2007-2013 wg sektorów produkcji rolnej

Sektor produkcji rolnej	PROW 7-13
Ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych	7,96
Drób	5,42
Świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe	12,86
Mleko krowie	24,96
Bydło żywe, mięso wołowe	16,41
Ziemniaki	7,18
Jaja	5,6
Buraki cukrowe	6,62
Tytoń	191,75

Źródło: opracowania własne na podstawie danych ARiMR

Stąd zasadne jest (w myśl zasady leżącej u podstaw metody triangulacji danych) aby wykorzystać w tym zakresie dane z alternatywnego źródła. W tym wypadku jako wartość porównawcza posłużyły dane jednostkowe w zakresie produkcji sprzedanej przez producentów rolnych w ramach grup i organizacji producentów rolnych w ramach grup i organizacji producentów rolnych dla populacji beneficjentów Działania 142 w ramach PROW 2007-2013 oraz dane oszacowane w ramach niniejszej ekspertyzy dotyczące przeciętnej jednostkowej wartości sprzedaży dla producentów rolnych działających w latach 2016-2018 w ramach grup i organizacji producentów. Wybór danych dla PROW 2007-2013 wydaje się zasadny ze względu na szereg pozytywnych charakterystyk związanych z tym programem i jego narzędziami wsparcia producentów rolnych – przede wszystkim faktem, iż cieszył się on dużym zainteresowaniem beneficjentów oraz odpowiadał za dynamiczny wzrost udziału grup i producentów rolnych w wartości produkcji sprzedanej w sektorze rolnym w Polsce. Schemat (założenia) oszacowania w odniesieniu do danych PROW 2007-2013 zaprezentowany został poniżej. Sekwencja kalkulacji oparta była o następującą formułę:

Udział w rynku / # grup i organizacji producentów / Przeciętna # członków grupy*Produkcja ogółem/# lat

Procedura wyliczenia rocznej, jednostkowej kwoty wsparcia przebiegała następująco:

1) Szacowanie udziału pojedynczego podmiotu (grup i organizacji producentów) w sprzedaży ogółem w ramach poszczególnych sektorów tj. w tab. 14 przykładowo dla zbóż i oleistych – 5,29% udziału w rynku/457 podmiotów = 0,12% udziału pojedynczego podmiotu w sprzedaży globalnej w zakresie danego produktu

2) Szacowanie udziału pojedynczego członka grup i organizacji producentów w sprzedaży ogółem w ramach poszczególnych sektorów (tj. jaki przychód ze sprzedaży „wypracowuje” 1 członek - w tab. 14 przykładowo dla zbóż i oleistych – 0,12% udziału w rynku pojedynczego podmiotu/7,96 członków grup i organizacji producentów w tym sektorze (przeciętnie) = 0,00145% globalnej sprzedaży wypracowywanej przez pojedynczego członka grupy

3) Odniesienie udziału pojedynczego członka do wartości globalnej sprzedaży w danym dziale – dla przykładu powyższego $0,00145\% \cdot 32\,633,78 \text{ mln} = 474,3 \text{ tys. €}$ wypracowane przez pojedynczego uczestnika

4) Ustalenie wartości rocznej w sektorze (w tym wypadku dla okresu 7 lat) = $474,3 \text{ tys. €} / 7 = 67,75 \text{ tys. €}$ rocznie

5) Uśrednienie wartości rocznej dla badanych sektorów – dla PROW 2007-2013 to około 69 tys. € tj. około 300 tys. PLN (przy założeniu kursu wymiany na poziomie 4,3 PLN/€) – uśrednienie przeprowadzone zostało wariantowo tj. dla wszystkich wartości, bądź po przyjęciu kryterium odcięcia wyeliminowano wartości odstające. W ujęciu wariantowym po wyeliminowaniu wartości największych i najmniejszych (odstających) wartości skrajne produkcji to około 115 tys. € (500 tys. PLN) oraz 60 tys. € (250 tys. PLN)

6) Przyjęcie rocznej stawki procentowej wsparcia - na poziomie obecnie obowiązującej stawki 10% wartości sprzedaży rocznie dla nowo powstających, – oznacza kwotę około 30 tys. PLN dla wartości średniej z granicami przedziału przy wykorzystaniu wartości skorygowanych o wielkości odrzucone na poziomie 25 tys. PLN oraz 50 tys. PLN

Alternatywny wybór wielkości oszacowanych w niniejszej ekspertyzie uzasadnić można faktem oparcia je o aktualne dane dotyczące wartości sprzedaży z lat 2016-2018. Średnia wartość sprzedaży na 1 producenta działającego w grupie wyniosła około 700 tys. PLN. Jednostkowe wartości sprzedaży wg sektorów charakteryzują się dużą zmiennością – rozpiętość przedziału wartości to niecałe 10 tys. PLN (sektor liści tytoniowych) oraz ponad 3 mln PLN (sektor drobiowy). Stąd podobnie jak w poprzednim przypadku zasadne wydaje się odrzucenie wartości skrajnych i próba oszacowania z wykorzystaniem danych bliższych centralnym obszarom rozkładu. W wyniku przeprowadzonej kalkulacji uzyskano przedział zahaczający o górną granicę przedziału oszacowanego w poprzednim kroku. Eliminacja wartości skrajnych pozwoliła na uzyskanie przedziału od 500 tys. PLN do 1 mln PLN z wartością centralną 700 tys. PLN

Wykorzystując podejście triangulacji danych zestawiono wyniki obliczeń na podstawie danych z trzech różnych baz. Zostały one zaprezentowane w tab. 14:

Tab. 14 Określenie przedziału wartości rocznych wsparcia dla kooptacji nowego członka grupy producentów

wyszczególnienie	FADN			PROW 2007-2013			Wartości sprzedaży 2016-2018		
	Max	Śr	Min	Max	Śr	Min	Max	Śr	Min
Sprzedaż (PLN)	300 000	200 000	100 000	500 000	300 000	250 000	1 000 000	700 000	500 000
10%*Sprzedaż (PLN)	30 000	20 000	10 000	50 000	30 000	25 000	100 000	70 000	50 000
10% *Sprzedaż (EUR) EUR/PLN = 4,3	6 977	4 652	2 326	11 628	6 977	5 814	23 256	16 280	11 628

Źródło: Obliczenia własne

Można założyć, iż dążenie do maksymalizacji korzyści dla grup producentów rolnych, w celu uprawdopodobnienia faktu dołączenia nowych członków do grupy powinno skłaniać do stosowania wartości jak najwyższych, bliskich maksymalnym. Stąd roczna stawka wsparcia dla grupy producentów w przeliczeniu na nowoprzyjętego członka, powinna kształtować się przeciętnie na poziomie około 20 tys. EUR. Przy założeniu odmiennej kosztocłonności organizacji danego rynku, granice przedziału wsparcia kształtują się na poziomie około 16 tys. EUR oraz 24 tys. EUR. Oznacza to, że wsparcia na poziomie 16-24 tys. EUR rocznie można uznać za uzasadnione.

Tabela 14. Rezerwa efektywności – liczba gospodarstw potencjalnie mogących się przyłączyć do grup i organizacji producentów rolnych

Typ produkcyjny	Liczba gospodarstw – baza do powiększenia liczebności grup	Uwagi
Zboża rośliny oleiste i wysokobiałkowe	1) zboża – 115 tys. gospodarstw o pow. >20 ha 2) rzepak 90 tys. 3) rośliny strączkowe 90 tys.	Baza gospodarstw rolnych uprawiających zboża, rośliny strączkowe i oleiste na nasiona
Ziemniaki	504 774	59 300 gospodarstw – typ uprawy: Ekologiczny, średnio intensywny, intensywny
Buraki cukrowe	32 989	Liczba plantatorów wg KZPBC 2018
Trzoda chlewna oraz zboża + trzoda – mieszany profil produkcji, specjalistyczne trzodowe z własną paszą.	172 248 podmioty trudniące się chowem trzody chlewnej, 117 000 gospodarstw utrzymujących lochy - ogółem 289 248	85% gospodarstw do 50 świń 12% 50-200 3% > 200
Drób	64,5 tys. gospodarstw hodujących brojlery kurze, 485. tys. nioski kurze	Potencjał mały, struktura sektora niedopasowana
Bydło	brak wyraźnego podziału na sektor produkcji mleka i sektor produkcji wołowiny - większość gospodarstw posiadających bydło uczestniczy w procesie produkcji zarówno mleka, jak i wołowiny	
Mleko	162 334 liczba wniosków złożonych od dopłaty do krów (2015) w tym 14 316 liczba wniosków złożonych o dopłatę ponad 30 krów	
Tytoń	9000 – 90% zrzeszonych w grupach producentów tytoniu	
Koniowate	87 tys. gospodarstw rolnych (dane 2012/2013) 1-3 konie – 93 014 4-10 – 14 004 11-50 – 3055 > 50 188	3-9 koni -17,9%, powyżej 10 koni 3,3% znaczenie podsektora marginalne
Chmiel	Uprawą chmielu zajmuje się 650 producentów posiadających około 1500 plantacji o łącznej powierzchni 1600 ha	

Źródło: opracowanie własne

Jak wskazano w tabeli 14 potencjał rozwojowy grup producentów rolnych w znaczeniu liczby podmiotów mogących potencjalnie do nich dołączyć należy uznać za znaczący, choć stosunkowo nierównomiernie rozłożony wg sektorów.

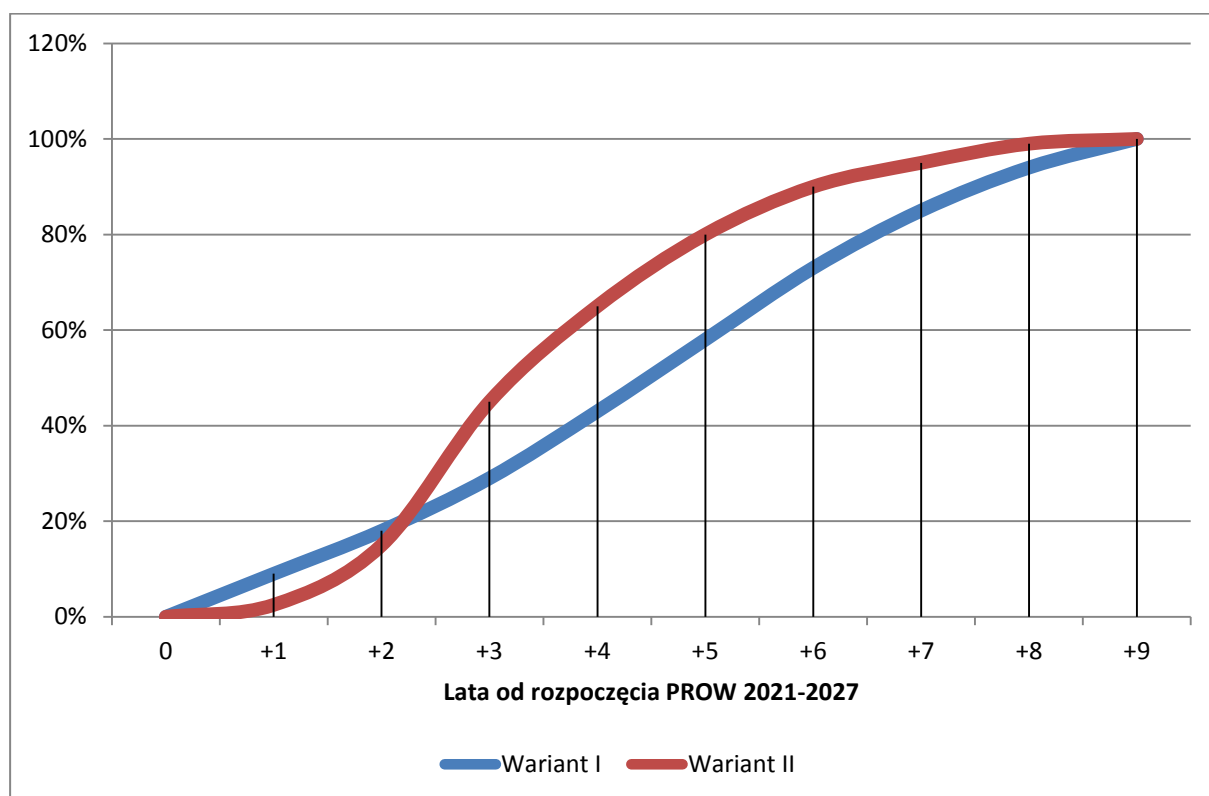
W warunkach polskich za priorytet uznać należy niewątpliwie obok zwiększenia liczebności samych grup również, a może przede wszystkim wzmocnienie ich siły ekonomicznej. Niewielkie relatywnie rozmiary grup i organizacji producentów w Polsce (na tle przeciętnych wartości w tym sektorze w UE – ¼ przeciętnej wartości sprzedaży dla UE) nie pozwalają na pełne wykorzystanie efektu synergii oraz korzyści skali i zakresu produkcji. Średnia wielkość grupy nie przekracza 14 członków (dla grup i organizacji powstałych na bazie nowych regulacji i uznanych po 2014 r. jest to jeszcze mniej bo około 9 członków). Tym samym jak wskazano wcześniej podmioty te charakteryzują się istotnie niższą liczebnością w porównaniu do analogicznych organizacji gospodarczych w UE. Dodatkowo statystyka ta jest bardzo zróżnicowana pod względem rodzajowym, gdyż faktycznie liczebność grup różni się istotnie w ramach typów rolniczych, choć i tak większość z nich zrzesza minimalną liczbę członków wymaganą do prowadzenia działalności w formie zorganizowanej tj. 5 podmiotów (rolników/producentów rolnych). Oczywiście niełatwo wskazać jednoznacznie na konkretną wartość charakteryzującą optymalną liczebność grup i organizacji producentów rolnych. Istotne znaczenie w tym zakresie ma również forma prawna oraz zapisy statutu regulującego relacje wewnątrzgrupowe. Wybrane grupy na rynkach zachodnich (np. w Holandii) liczą nawet po kilka tys. członków. Tym niemniej bazując na literaturze z dziedziny teorii zarządzania można pokusić się o wskazanie rozmiaru grupy będącego z naukowo-teoretycznego punktu widzenia najbliższego optymalnemu. A. Chlebicka za P. Druckerem wskazuje, iż liczebność zbliżoną do 20 członków można uznać za rozmiar grupy najbliższy optymalnemu, zapewniający z jednej strony dostateczne impulsy do wykorzystania synergii z kooperacji a jednocześnie nie wywołujących dysfunkcjonalności i nieefektywności utrudniających sprawną koordynację działań wewnątrz grupy oraz poczucia oderwania (ze względu na utrudnienie bądź wręcz uniemożliwienie relacji osobistych) bądź braku identyfikacji z grupą. Jak pokazują doświadczenia z krajów o lepiej rozwiniętym sektorze podmiotów wspólnego działania rolników (np. Francji) zbyt duża liczebność grupy może być również obciążeniem, gdyż wzmocnia z jednej strony poczucie alienacji członków i ich oderwania od pryncypiów przyświecających powoływaniu tego rodzaju organizmów gospodarczych na rzecz tworzenia regularnych koncernów rynkowych wywierających dzięki swej sile ekonomicznej presję monopolistyczną na rynek. Zatem w polskich warunkach działania pomocowe w postaci konstrukcji odpowiednich instrumentów wsparcia powinny być skierowane w istotnej części na wzmocnienie siły ekonomicznej grup i organizacji

producentów poprzez promocję dokooptowania nowych członków. W przypadku grup o niewielkiej liczebności nie można mieć nadziei na trwałość efektu wsparcia. W istocie jak pokazują badania A. Chlebickiej „połowiczny okres rozpadu” przeciętnej grupy producentów rolnych w Polsce, w szczególności powstałej w poprzednim okresie programowania PROW 2007-2013 był zbliżony do długości (rozpiętości) okresu wsparcia, zaś exodus podmiotów z rynku rozpoczął się w momencie gdy okres programowania a wraz z nim finansowanie zbliżały się do końca. W piśmiennictwie pojawia się nawet na tę okoliczność pojęcie „łowców dotacji” opisujące producentów rolnych łączących siły jedynie w celu zainkasowania dotacji i rozwiązujących się natychmiast po ustaniu płatności. Z punktu widzenia trwałości relacji gospodarczych w sektorze rolnym jest to bardzo niekorzystna sytuacja. Na tym tle istotnie wyższe statystyki przeżycia związane są z podmiotami liczącymi 20 i więcej członków. Wydaje się zatem, iż celem podstawowym nowych instrumentów wsparcia współpracy producentów rolnych powinno być dążenie do podniesienia liczebności grup do poziomu zbliżonego przeciętnie do około 20 członków przypadających na grupę bądź organizację. W ujęciu technicznym efekt promowania wzrostu skali wielkości podmiotu można osiągnąć np. poprzez odpowiednie ukierunkowanie systemu zachęt (premi) punktowych podobnego do obowiązującego już w przypadku instrumentów w ramach działania 9.1 Wsparcie tworzenia grup producentów rolnych. Realizacja tego zadania pozwoliłaby (w wariacie minimalnym/minimum) na podwojenie liczby członków grup i organizacji producentów rolnych, obecnych aktualnie na rynku. Istotne znaczenie w kontekście wzmiankowanego powyżej „uzależnienia” części podmiotów i producentów rolnych od wsparcia w ramach instrumentów bezzwrotnych o charakterze dotacyjnym ma również konieczność przynajmniej częściowego „urynkowania” projektowanego instrumentu wsparcia. Efekt ten możliwy jest do osiągnięcia np. poprzez skrócenie okresu wsparcia do około połowy efektywnej długości okresu programowania. Podejście takie pozwoli na skumulowanie efektu wsparcia i zapobieganie nadmiernemu rozciągnięciu w czasie okresu wypłaty środków. Doświadczenia z przeszłych (zakończonych) okresów programowania dowodzą, iż napływ beneficjentów oraz wypłata środków w ramach działań pomocowych nie jest równomiernie rozłożona w czasie przez cały okres programowania, zaś kumulacja płatności ma miejsce mniej więcej około połowy okresu (wg. danych dla okresów programowania 2004-2006 oraz 2007-2013). W okresie programowania 2007-2013 w połowie nominalnego okresu PROW wypłacono jedynie 40% środków alokowanych do działania 142 (Tworzenie

grup i organizacji producentów rolnych), obecnie nadal nie wszystkie środki zostały rozdysponowane. Tym samym efekt wsparcia ulega rozmyciu. Wskazane jest również akcentowanie kierowania wsparcia do podmiotów uznanych, działających na podstawie zezwolenia wydanego przez oddział terenowy ARiMR oraz różnicowanie łącznej kwoty dofinansowania w zależności od rodzaju podmiotu ubiegającego się o wsparcie. (tj. grupa bądź organizacja, zrzeszenie itp.) Jest to istotne ze względu na różnice w wielkości tych podmiotów jak również rolę jaką pełnią one na rynku producentów rolnych.

Na potrzeby analizy globalnych korzyści wynikających z wdrożenia instrumentu wsparcia dla rozwoju grup i organizacji producentów rolnych założono dwie ścieżki dojścia do założonego celu interwencji różniące się założoną dynamiką przyrostu liczby beneficjentów. Kształt krzywych dobrany został na podstawie przeszłych danych dotyczących harmonogramów wypłat w działaniach wspierających powstawanie i rozwój grup i organizacji producentów rolnych w poprzednich okresach programowania. Wariant I „niebieski” odpowiada kształtem sekwencji skumulowanych rocznych wypłat w Działaniu 142 PROW 2007-2013, zaś wariant II „czerwony” jest przybliżeniem sekwencji wypłat w Działaniu 7 PROW 2004-2006.

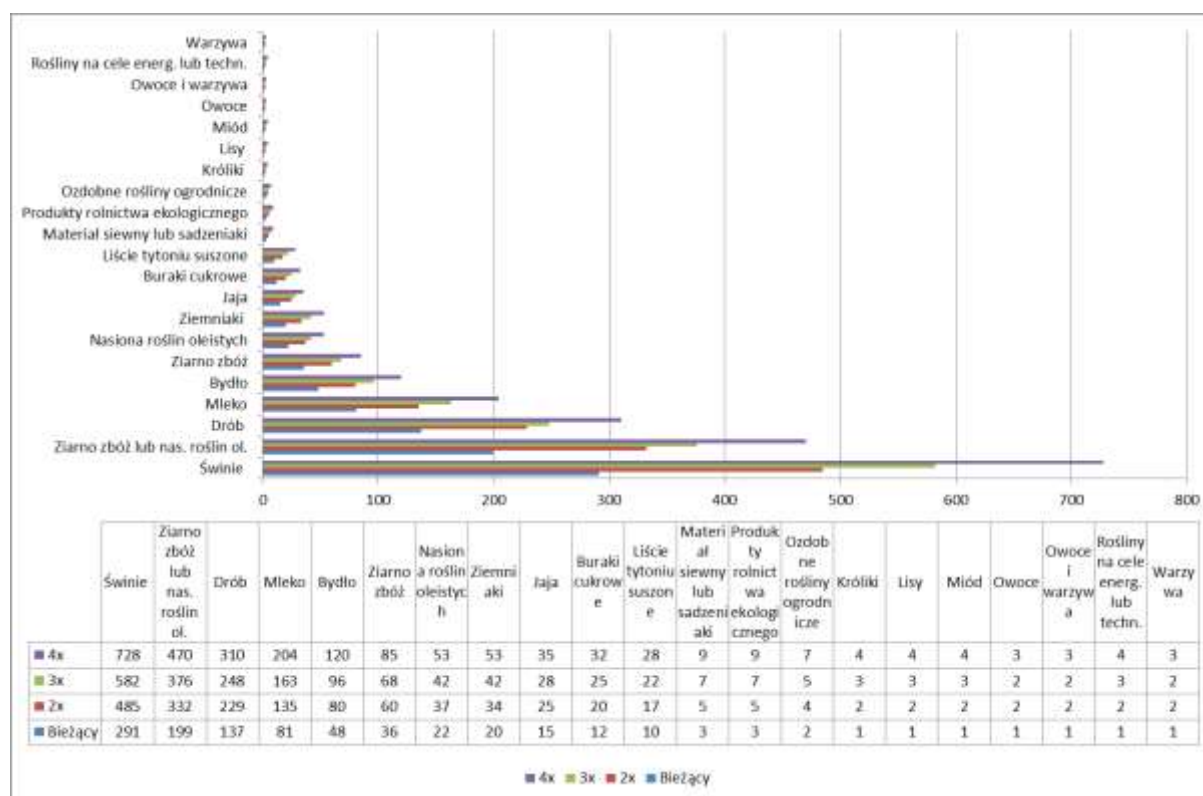
Wykres 134. Ścieżki osiągnięcia założonego celu narzędzia wspierania rozwoju grup producentów rolnych (% realizacji założonego celu w kolejnych latach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych sprawozdawczych ARiMR

Jak można zauważyć na wykresie 1 wariant niebieski jest równomiernie rozłożony w czasie (50% założonej alokacji zrealizowane zostało do początku piątego roku od rozpoczęcia programu) zaś wariant czerwony charakteryzuje się wyższą dynamiką początkową płatności - 60% zrealizowane zostało do rozpoczęcia 4 roku od początku programu. Dodatkowe założenia dotyczą realizacji celu interwencji, jest nim wzrost liczby producentów rolnych kooperujących w ramach grup i organizacji producentów. Przedmiotem interwencji jest liczba producentów rolnych działająca w ramach grup producentów rolnych. Aktualnie w podmiotach tego typu zrzeszonych jest około 12,5 tys. gospodarstw rolnych. Założono trzy warianty rozwoju sytuacji i związane z tym wartości wskaźnika na koniec okresu programowania – dotyczyły one podwojenia, potrojenia i czterokrotnego wzrostu bieżącej liczby gospodarstw. Szacunki wariantowe przeprowadzono przy założeniu potencjalnej skłonności do zrzeszania się producentów rolnych w Polsce omówionej powyżej, oraz z uwzględnieniem opinii ekspertów i przedstawicieli związków branżowych.

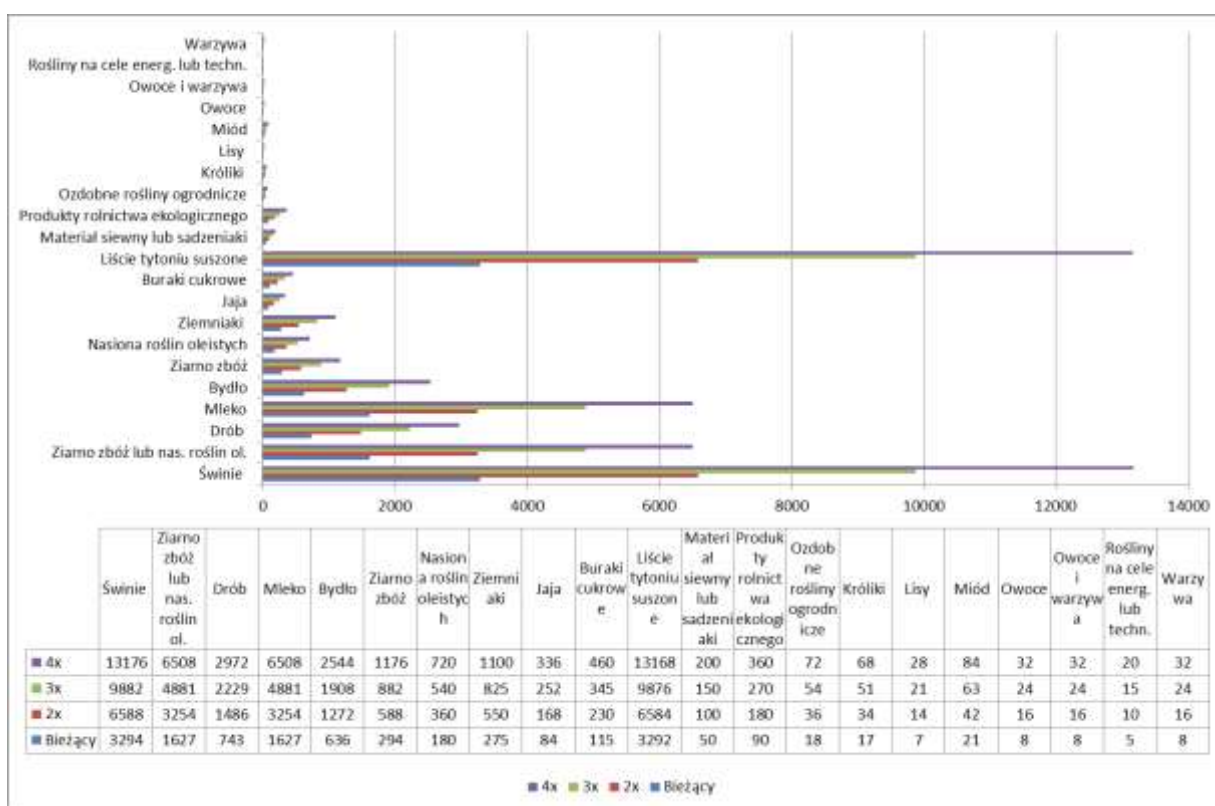
Wykres 135. Potencjalne możliwości zwiększenia liczebności grup producentów w ramach realizacji instrumentów PROW 2021-2027 (analiza wariantowa)

Źródło: szacunki własne na podstawie danych

łączna liczba grup w każdym z rozpatrywanych wariantów wyniosłaby 1482 w przypadku podwojenia aktualnej liczby zrzeszonych gospodarstw, 1729 w przypadku jej potrojenia oraz 2168 dla czterokrotności aktualnej liczby gospodarstw zrzeszonych w grupach producentów. łączna liczba podmiotów zrzeszonych wyniosłaby: blisko 25 tys. dla pierwszego wariantu, około 38 tys. dla drugiego i niemal 50 tys. dla trzeciego (wykres 137).

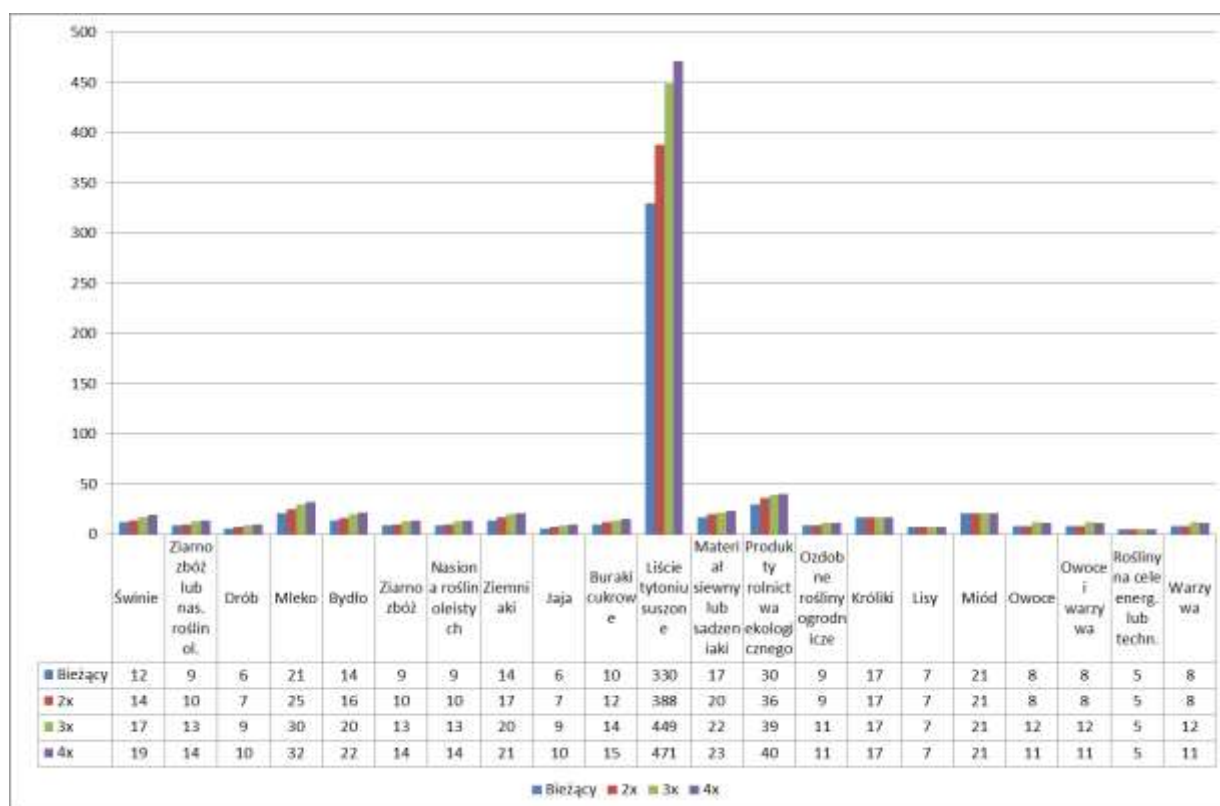
Wykres 136. Potencjalne możliwości zwiększenia liczebności gospodarstw w ramach grup producentów podczas realizacji instrumentów PROW 2021-2027 (analiza wariantowa)

Źródło: szacunki własne na podstawie danych

Powiązanie informacji z dwóch powyższych wykresów pozwala również na oszacowanie przeciętnej liczebności gospodarstw w poszczególnych wariantach (wykres 138).

Wykres 137. Potencjalne możliwości zwiększenia przeciętnej liczebności gospodarstw w ramach grup producentów podczas realizacji instrumentów PROW 2021-2027 (analiza wariantowa)

Źródło: szacunki własne na podstawie danych

Przy zachowaniu powyższych założeń, przeciętna liczebność grupy producentów w danym sektorze rolnym wzrośnie z 14 członków w 2019 do 17, 22 bądź 23 w zależności od przyjętego wariantu.

Wzrost dwukrotny liczby producentów rolnych zrzeszonych w grupach producentów rolnych (z obecnych około 12,4 tys. do 24,8 tys.) pozwoliłby przy założeniu, iż wartość dodana z uczestnictwa w grupie producenckiej na poziomie sprzedaży wynosi około 0,5 mln PLN rocznie na wzrost globalnej produkcji sprzedanej o około 6,2 mld PLN w okresie programowania (tj. przy przyjęciu zasady n+3 na przestrzeni 9 lat). Oznacza to iż kwotowy wzrost roczny to około 700 mln PLN, co w relacji do aktualnej rocznej wartości produkcji sprzedanej w sektorze rolnym w Polsce (100 mld PLN w 2018) oznacza wzrost o około 0,7% w skali roku. Roczne zagregowane korzyści ze wzrostu dochodów wyniosły ponad 270 mln PLN a wzrost inwestycji brutto około 55 mln PLN. Podwojenie liczby producentów rolnych zaangażowanych w grupy producentów rolnych wydaje się być celem zupełnie

realistycznym, gdyż jego osiągnięcie oznaczałoby powrót do sytuacji z rok 2013 gdy w 1244 grupach producentów zaangażowanych było ponad 27 tys. producentów rolnych. Dla trzykrotności obecnej liczby producentów rolnych zaangażowanych w działania grup producentów (37,2 tys.) globalny wzrost produkcji sprzedanej w okresie programowania przekroczyłby 12,4 mld PLN (rocznie około 1,3 mld tj. wzrost o 1,3% w stosunku do bieżącej rocznej produkcji sprzedanej). W przypadku uzyskania na koniec okresu programowania czterokrotności bazowej liczby podmiotów zysk roczny na poziomie sprzedaży wyniósłby około 2%. Zbiorcze dane dotyczące wartości dodanej dla poszczególnych zmiennych w ujęciu globalnym i jednostkowym zostały zaprezentowane w tabeli 15.

Tabela 15. Wartości dodane ze wzrostu liczby producentów rolnych działających w grupach producentów rolnych w okresie programowania

Wzrost liczby producentów w rolnych w grupach	Liczba producentów w rolnych w grupach	Zysk jednostkowy na 1 producenta na poziomie:				
		Sprzedży	Dochodu	Inwestycji Brutto		
		500 000 PLN	200 000 PLN	40 000 PLN		
Zysk globalny w okresie programowania (mld PLN)						
2x	24800	6,2	2,48	0,496		
3x	37200	12,4	4,96	0,992		
4x	49600	18,6	7,44	1,488		
Zysk procentowy w stosunku do rocznej produkcji sprzedanej w sektorze		Zysk roczny w okresie programowania (mld PLN)				
		2x	0,69%	688,9	275,6	55,1
		3x	1,38%	1377,8	551,1	110,2
4x	2,07%	2066,7	826,7	165,3		

Źródło: opracowanie własne

Dodatkowym elementem analizy wariantowej jest również sytuacja w sektorze wstępnie uznanych i uznanych organizacji producentów na rynku owoców i warzyw. Aktualnie, jak wspomniano powyżej na rynku funkcjonuje 250 podmiotów tego typu skupiających 5775 producentów rolnych, co oznacza, iż przeciętna liczebność organizacji wynosi około 23 członków. Wartość ta kształtuje się na poziomie maksymalnym założonym w przypadku analizy wariantowej dla grup producentów rolnych. Przyjmując założenie o utrzymaniu powyższej relacji w okresie programowania podwojenie, potrojenie bądź czterokrotny wzrost liczby istniejących podmiotów oznacza odpowiednio wzrost liczby producentów

rolnych uczestniczących we wspólnej działalności do około 11 tys., 17 tys. bądź 23 tys. i związany z tym globalny wzrost wartości dodanej na poziomie sprzedaży pomiędzy 3 a 9 mld PLN, na poziomie dochodu w przedziale 1 mld PLN – 3,5 mld PLN oraz w odniesieniu do inwestycji pomiędzy 0,2 mld PLN a 0,7 mld PLN, co w przełożeniu na długość okresu programowania oznaczałoby roczny wzrost wartości sprzedanej o odpowiednio 0,35%, 0,7% oraz 1%. Szacując, dalszy potencjał wzrostu produkcji w polskim sektorze rolnym wynikający z możliwości powstania dodatkowych uznanych organizacji producentów, na rynkach innych niż rynek owoców i warzyw, a także na tym rynku jak również ubiegania się o uznanie za uznane organizacje producentów przez inne podmioty (np. spółdzielnie bądź spółki produkcyjne wymienione w niniejszym opracowaniu) na około 1% w każdym analizowanym wariantcie (2x, 3x bądź 4x) można założyć iż globalna procentowa wartość dodana w stosunku do rocznej produkcji sprzedanej w sektorze powinna kształtować się w przedziale 2%-4% co w przełożeniu na jednostki monetarne oznacza wzrost produkcji sprzedanej w roku od 2 do 4 mld PLN a globalnie w okresie programowania pomiędzy 18 a 36 mld PLN.

7. Rekomendacje

1. Zalecane jest utrzymanie systemu wsparcia grup producentów rolnych w ramach PROW po roku 2020 z uwagi na szereg pozytywnych aspektów wiążących się z funkcjonowaniem tego typu podmiotów zarówno na płaszczyźnie ekonomicznej, organizacyjnej jak i społecznej.
2. Z uwagi na zidentyfikowaną słabość organizacji działających w formie grup producentów rolnych wynikająca z niedostatecznej (w porównaniu np. do pokrewnych organizacji tego typu działających na rynkach zagranicznych) wielkości i liczebności członków, ograniczającej możliwości wykorzystania efektów skali oraz zagrażającej trwałości funkcjonowania podmiotów (mierzonej czasem przebywania na rynku) zalecane jest wdrożenie narzędzi pozwalających obok wspierania tworzenia grup producentów rolnych również na stymulowanie ich rozwoju w postaci subwencjonowania zwiększenia liczebności grup. Wyniki badań ankietowych wskazują, że członkowie grup producenckich widzą potencjał wzrostu w pierwszej kolejności w podniesieniu poziomu sprzedaży członków grupy a dopiero w kolejnym etapie w przyjmowaniu nowych członków. Wynika to również z braku odpowiednich zachęt finansowych w tym zakresie. Przykład oszacowania potencjalnej wysokości wsparcia na podstawie zidentyfikowanego poziomu przychodów ze sprzedaży przypadającego na pojedynczego członka grupy zaprezentowany został w tekście ekspertyzy.
3. Wsparcie dla grup powinno mieć charakter trwały i wpisywać się w strategię organizacji rynku rolnego. Powinien zostać ustalony pewien cel ilościowy w zakresie np. udziału produkcji sprzedanej w ramach grup producenckich do ogólnego poziomu produkcji (w sektorze bądź ogółem) tak aby w kolejnym okresie programowania możliwe było skrócenie dystansu dzielącego organizacyjnie sektor rolny w Polsce od sektorów rolnych w krajach rozwiniętych realizacja tego celu powinna podlegać monitoringowi i ocenie.
4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród grup producentów wskazują na niestabilność prawa jako jedną z najważniejszych barier zakłócających

funkcjonowanie grup producentów rolnych. Obserwacja ta jest zbieżna z wynikami badań przeprowadzonych w ostatnim okresie przez inne zespoły badawcze.

5. Wyniki badania ankietowego na stosunkowo licznej i heterogenicznej grupie podmiotów wskazują, że formą organizacyjną, która traktowana jest jako najbardziej efektywna z punktu widzenia otwartości, podziału władzy i obowiązków, podejmowania decyzji itp. jest spółdzielnia. Jest to również zbieżne z zaleceniami formułowanymi przez ekspertów. Stąd ta forma organizacyjna powinna podlegać specjalnemu wsparciu i preferencjom.
6. W warunkach polskich za priorytet uznać należy niewątpliwie obok zwiększenia liczebności samych grup również, a może przede wszystkim wzmocnienie ich siły ekonomicznej. Wskazuje się, że liczebność zbliżoną do 20 członków można uznać za rozmiar grupy najbliższy optymalnemu, zapewniający z jednej strony dostateczne impulsy do wykorzystania synergii z kooperacji a jednocześnie nie wywołujących dysfunkcjonalności i nieefektywności utrudniających sprawną koordynację działań wewnątrz grupy oraz poczucia oderwania (ze względu na utrudnienie bądź wręcz uniemożliwienie relacji osobistych) bądź braku identyfikacji z grupą.
7. Przedmiotem interwencji jest liczba producentów rolnych działająca w ramach grup producentów. Aktualnie w podmiotach tego typu zrzeszonych jest około 12,5 tys. gospodarstw rolnych. Można założyć trzy warianty rozwoju sytuacji i związane z tym wartości wskaźnika na koniec okresu programowania – dotyczyły one podwojenia, potrojenia i czterokrotnego wzrostu liczby gospodarstw.
8. Przy założeniu interwencji mającej na celu podwojenie liczebności populacji gospodarstw działających w grupach producentów rolnych szacuje się, że dodatkowa sprzedaż jednostkowa wzrośnie o około 500 tys. PLN, dodatkowy dochód jednostkowy wyniesie ok. 200 tys. zł a dodatkowe inwestycje zwiększą się o ok. 40 tys. zł – stąd globalna korzyść kształtować się będzie na poziomie 6,2 mld PLN dla sprzedaży w okresie programowania (tj. wzrost o 0,7 % globalnej sprzedaży w skali roku), 2,5 mld PLN dla dochodu w okresie programowania (275 mln rocznie) oraz 0,5 mld PLN dla inwestycji (55 mln w stosunku rocznym).
9. Uwzględniając dalszy potencjał wzrostu produkcji w polskim sektorze rolnym wynikający z możliwości powstania dodatkowych uznanych organizacji producentów,

na rynkach innych niż rynek owoców i warzyw, a także na tym rynku jak również ubiegania się o uznanie za uznane organizacje producentów przez inne podmioty (np. spółdzielnie bądź spółki produkcyjne wymienione w niniejszym opracowaniu) dodatkowy wzrost produkcji sprzedanej w roku wynikający z funkcjonowania w różnych postaciach działań wspólnych producentów rolnych można oszacować na poziomie od **2** do **4** mld PLN a globalnie w okresie programowania pomiędzy **18** a **36** mld PLN.

10. Biorąc pod uwagę przeciętny dochód roczny w statystycznym gospodarstwie w Polsce interwencja stwarza możliwości co najmniej jego podwojenia, w przypadku producentów działających w grupach i organizacjach producentów.
11. Obliczono, że roczna stawka wsparcia dla grupy producentów w przeliczeniu na nowoprzyjętego członka, powinna obejmować kwotę przeciętnie pomiędzy **16** a **24** tys. EUR. Przy założeniu różnej kosztowności organizacji danego rynku, takie granice przedziału wsparcia można uznać za uzasadnione.

8. Literatura

- Analiza sektorów produkcji rolnej, o których mowa w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, IERiGŻ-PIB na zlecenie MRiRw, Warszawa 2019.
- Bała D. Organizacja i funkcjonowanie grup producentów rolnych w województwie wielkopolskim, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań 2018
- Bieluk, J. (2017). Spółki prawa handlowego a ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego. *Studia Iuridica Lublinensia*, 26(1), 23-34
- Buendía, F. C. (2014). *Cultural producers and social change in Latin America*. Springer.
- Chalupka P. , Szostak P, Zrzeszenie Producentów Trzody Chlewnej "PRO-AGRO" w Krotoszynie jako przykład skutecznej integracji producentów trzody chlewnej, *Czasopismo Trzoda Chlewna*, Rocznik 2001, Tom 39, Numer 06, s.29-32
- Chlebicka A., Fałkowski J., Wołek T., 2009, Powstawanie grup producentów rolnych a zmienność cen, *Zagadnienia ekonomiki rolnej* nr 2, s. 64.
- Chlebicka A. Pietrzak M. Size of Membership and Survival Patterns of Producers' Organizations in Agriculture—Social Aspects Based on Evidence from Poland, *Sustainability* 2018, 10, 2293; doi:10.3390/su10072293 s. 24

- Fałkowski J., Chlebicka A., Łopaciuk-Gonczaryk B., 2017, Social relationships and governing collaborative actions in rural areas: Some evidence from agricultural producer groups in Poland, *Journal of Rural Studies* vol. 49, s. 114.

- Fałkowski J., Ciaian P. Factors Supporting the Development of Producer Organizations and their Impacts in the Light of Ongoing Changes in Food Supply Chains, A Literature Review, JRC Technical Reports European Commission 2016, doi:10.2791/21346

- Janek S. Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania rozwoju grup producentów rolnych (konspekt rozprawy doktorskiej), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 2019

- Kata R. Spółdzielczość w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej – stan i współczesne wyzwania, 2015

- Knecht, D., Jankowska-Mąkosa, A., & Duziński, K. (2015). Does the activity of producer group organizations improve the production of pigs?. *Annals of Animal Science*, 15(3), 759-774.

- Kotyza, P., Tomšík, K.: Effects of Public Support on Producer Groups establishment in the Czech Republic and Slovakia. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics* 6(2), s. 34–47 (2014), ISSN: 1804–1930.

- Krok, Ewa. Budowa kwestionariusza ankietowego a wyniki badań. *Zeszyty Naukowe. Studia Informatica* nr 37, Uniwersytet Szczeciński, 2015.

- Kotyza P., Hornowski A, Elisova K. Producer Groups in the Czech Republic, Slovak Republic and Republic of Poland and their Market Share Potential, *Hradec Economic Days Vol. 8(1) Double-blind peer-reviewed proceedings part I. of the international scientific conference Hradec Economic Days 2018 January 30–31, 2018 Hradec Králové, Czech Republic*, s. 447-460

- Kotyza, P., Tomšík, K.: Effects of Public Support on Producer Groups establishment in the Czech Republic and Slovakia. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics* 6(2), s. 34–47 (2014), ISSN: 1804–1930

- Kozłowska-Burdziak M., Przygodzka R. Grupy producentów rolnych – szanse i bariery rozwoju, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2019 ISBN978-83-7431-585-2

- Michalek. J. Ciaian, P. Pokrivcak J. The impact of producer organizations on farm performance: The case study of large farms from Slovakia *Food Policy* 75 (2018) 80–92 <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2017.12.009>

- Ocena rezultatów wdrażania i oddziaływania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w latach 2014-2018: Konkurencyjność, innowacja, transfer wiedzy Raport końcowy, ECORYS Polska Sp. z o.o., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2019

- Pilichowski A., Grupy producentów w rolnictwie. Refleksja socjologiczna, „Wieś i Rolnictwo”, 2018, nr 1 (178).

- Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013.

- Sorrentino A., Russo C., Cacchiarelli L. Market power and bargaining power in the EU food supply chain: the role of Producer Organizations, DOI: 10.30682/nm1804b, *NEW MEDIT N.* 4/2018 s. 21-31

- Statistical Factsheet Poland Agriculture and Rural Development, European Commission June 2019

- Study of the best ways for producer organisations to be formed, carry out their activities and be supported, Final report, Publications Office of the European Union, 2019 ISBN: 978-92-79-98775-5 Doi: 10.2762/034412 Catalogue nr: KF-01-19-015-EN-N

- Suchoń A., Grupy i organizacje producentów rolnych wobec wyzwań Wspólnej Polityki Rolnej 2014-2020, „Studia Iuridica Agraria”, 2015, t. 13

- Van Heck, K. (2014). Assessing efficiencies generated by Agricultural Producer Organisations. European Commission, 2014.

- Warmińska, A. (2016). Determinanty sukcesu grup producentów rolnych. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, (444), 531-540.

- Wesołowska M. The role of agricultural producers in building the social capital in rural areas. Cooperation of pig farmers from Babin – case study, Studia Obszarów Wiejskich 2016, volume 43, pp. 125–136 <http://dx.doi.org/10.7163/SOW.43.9>.

Raport z konsultacji (§ 51 Regulaminu pracy Rady Ministrów)

1. Omówienie wyników przeprowadzonych konsultacji publicznych i opiniowania:

W ramach konsultacji publicznych i opiniowania, projekt ustawy o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw (zwany dalej „projektem ustawy”) został skierowany do konsultacji i opiniowania w dniu 23 września 2020 r.

1. Projekt ustawy w ramach konsultacji publicznych został przesłany do następujących podmiotów: Krajowej Rady Izb Rolniczych; Krajowej Rady Spółdzielczej; Rady Dialogu Społecznego; Forum Związków Zawodowych; Związku Przedsiębiorców i Pracodawców; Związku Rzemiosła Polskiego; Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych; Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Solidarność '80; Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”; Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”; Sekretariatu Rolnictwa Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”; Krajowego Sekretariatu Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego NSZZ Solidarność '80; Związku Zawodowego Rolnictwa „Samoobrona”; Związku Zawodowego Centrum Narodowe Młodych Rolników; Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych; Federacji Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych; Związku Zawodowego Rolników „Ojczyzna”; Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych Rolników i Organizacji Rolniczych; Związku Zawodowego Rolników Rzeczpospolitej „Solidarni”; Związku Zawodowego Pracowników Rolnictwa w RP; Związku Zawodowego Wsi i Rolnictwa „Solidarność Wiejska”; Związku Zawodowego Rolnictwa i Obszarów Wiejskich „REGIONY”; Polskiego Związku Zawodowego Rolników; Związku Zawodowego Rolników Ekologicznych św. Franciszka z Asyżu; Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych-Izba Gospodarcza; Krajowej Izby Gospodarczej-Komitet Rolnictwa i Obrotu Rolnego; Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich; Konfederacji Lewiatan; Pracodawców Rzeczpospolitej Polskiej; Business Centre Club; Federacji Gospodarki Żywnościowej RP; Instytutu Gospodarki Rolnej; Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Rolnictwa; Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych; Krajowego Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw; Federacji Grup i Producentów „Wołowina Polska”; Stowarzyszenia Grupy Wielkopolskie; Wielkopolskiego Zrzeszenia Hodowców i Producentów Drobiu; Krajowego Związku Rewizyjnego Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych; Unii Producentów i Pracodawców Przemysłu Mięsnego; Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POL SUS”; Związku Polskie Mięso; Stowarzyszenia Rzeźników i Wędliniarzy RP; Krajowego Związku Pracodawców-Producentów Trzody Chlewnej; Podlaskiego Związku Rolniczych Zrzeszeń Branżowych Producentów Trzody Chlewnej; Podlaskiego Związku Hodowców Trzody Chlewnej; Stowarzyszenia Producentów Trzody Chlewnej „Podlasie”; Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka; Polskiego Zrzeszenia Producentów Bydła Mięsnego; Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego; Polskiego Związku Owczarskiego; Krajowej Rady Drobiarskiej-Izby Gospodarczej w Warszawie; Krajowej Izby Producentów Drobiu i Pasz; Krajowej Federacji Hodowców Drobiu i Producentów Jaj; Polskiej Izby Nasiennej; Krajowej Federacji Producentów Zbóż; Polskiego Związku Producentów Roślin Zbożowych; Polskiego Związku Producentów Kukurydzy; Krajowego Zrzeszenia Producentów Rzepaku i Roślin Białkowych; Krajowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego; Krajowego Związku Plantatorów Roślin Okopowych; Stowarzyszenia Polski Ziemiak; Unii Warzywno-Ziemniaczanej; Polskiego Związku Producentów Chmielu; Związku Polskich

Plantatorów Chmielu; Krajowego Związku Plantatorów Tytoniu; Polskiego Związku Plantatorów Tytoniu; Ogólnopolskiego Związku Plantatorów Tytoniu w Grudziądzu; Polskiego Związku Pszczelarskiego; Stowarzyszenia Pszczelarzy Zawodowych; Stowarzyszenia Pszczelarzy Polskich „Polanka”; Krajowego Związku Spółdzielni Mleczarskich–Związku Rewizyjnego; Związku Polskich Przetwórców Mleka; Krajowego Stowarzyszenia Mleczarzy; Polskiej Izby Mleka; Związku Pracodawców, Eksporterów i Importerów Produktów Mleczarskich; Spółdzielni Producentów Mleka Krowiego „Karniewo”; Spółdzielni Polskie Grupy Mleczne.

Projekt ustawy w ramach opiniowania został przesłany do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Konsultacje społeczne, uzgodnienia i opiniowanie przeprowadzone we wrześniu/październiku 2020 r.

Informację zwrotną o niezgłoszeniu uwag otrzymano od Federacji Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia „Porozumienie Zielonogórskie”, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Dodatkowo, Wlkp. ODR wyraził pozytywną opinię na temat proponowanych zmian.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji publicznych, uwagi do projektowanej ustawy zostały przesłane przez Krajową Radę Spółdzielczą, Krajowy Związek Rewizyjny Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, Regionalny Związek Spółdzielni Produkcji Rolnej w Rzeszowie, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Krajową Radę Izb Rolniczych, Podlaski Związek Rolniczych Zrzeszeń Branżowych Producentów Trzody Chlewnej, Agraves Sp. z o.o. Ponadto, ARiMR przedstawiła swoją opinię do przedmiotowego projektu.

Krajowa Rada Spółdzielcza (KRS), Krajowy Związek Rewizyjny Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych (KZRRSP) oraz Regionalny Związek Spółdzielni Produkcji Rolnej w Rzeszowie (RZSPRwR) zgłosiły uwagi o identycznej treści, w związku z czym odniesienie się do nich jest łączne.

KRS, KZRRSP oraz RZSPRwR wyraziły poparcie dla kierunku zmian przedmiotowej ustawy.

Ww. podmioty zaznaczyły jednocześnie, że przepisy dotyczące uznawania grup producentów rolnych (GPR), pomimo proponowanych zmian, stanowią nadal barierę administracyjną dla tworzenia się GPR, przy czym nie wskazano przykładów a także nie wskazano propozycji uproszczeń.

Jedynym elementem, na który konkretnie wskazano, jest ograniczenie celów, które miałyby być realizowane przez GPR. W opinii MRIRW, cele dla których powinny tworzyć się GPR, tj. dostosowanie produktów rolnych i procesu produkcyjnego do wymogów rynkowych, wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w tym przygotowanie do sprzedaży, centralizacja sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych, ustanowienie wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów rolnych, rozwijanie umiejętności biznesowych, marketingowych oraz organizowanie i ułatwianie procesów wprowadzania innowacji, a także ochrona środowiska naturalnego, są tak ogólnymi i przekrojowymi celami, iż trudno się zgodzić, że powinny one stanowić wybór a nie powinny być realizowane łącznie. Należy też podkreślić, że plany biznesowe, jakie są wymagane na etapie uznawania GPR, nie wymagają, aby ww. cele miały być osiągnięte oddzielnie, przez realizację wielu, niezależnych od siebie działań. Wręcz przeciwnie, możliwe jest, że jedna dobrze zaplanowana inwestycja, może wypełnić wszystkie wymagane od GPR

cele i jednocześnie wypełnić zobowiązania związane z późniejszym ubieganiem się przez GPR o wsparcie dedykowane tym podmiotom.

Poza kwestią celów ustawowych dla GPR nie wskazano innych kwestii w zakresie obciążeń i uproszeń, nie jest zatem możliwe odniesienie się do przedstawionych ogólnych sformułowań. Tym bardziej, że do MRiRW docierają także sygnały o łatwości uzyskania statusu GPR i określenia wymagań do spełnienia na dość niskim poziomie. W zasadzie, ww. podmioty są jedynymi, jakie wskazują na bariery administracyjne i zbyt wygórowane wymagania stawiane producentom w celu zrzeszenia się w GPR, a w opinii niektórych podmiotów wymagania te powinny zostać podwyższone, a na pewno nie zmniejszane.

Ww. podmioty zaproponowały także, aby nie wymagać przedkładania planów biznesowych na etapie uznawania od tych podmiotów, które nie będą ubiegały się o wsparcie ryczałtowe w ramach PROW 2014-2020, gdzie ten wymóg jest wskazany wprost. Nie zostało jednak wskazane, na jakiej podstawie miałyby się odbywać selekcja tego typu podmiotów.

Uwaga nie została uwzględniona.

Poza faktem braku podstaw do selekcjonowania podmiotów na etapie uznawania, jak braku warunków, wg których taka selekcja miałaby mieć miejsce, w opinii MRiRW nic nie stoi na przeszkodzie, aby wymagać od każdego rynkowego podmiotu, a takim są GPR, aby przedstawiały plan biznesowy jaki zamierzają realizować, tym bardziej, że jest on prosty i wymaga wskazania ogólnych założeń prowadzenia przedsiębiorstwa, jakim jest GPR. Dodatkowo, GPR uznana bez przedstawienia planu biznesowego miałaby prawo w każdym momencie zmienić zdanie i jednak chcieć ubiegać się o wsparcie ryczałtowe, a brak tego elementu na etapie uznania uniemożliwiłoby takie podejście, co prowadziłoby do nieporozumień. W związku z powyższym, MRiRW nie przewiduje możliwości tego typu zmiany.

Odnosnie do przedmiotowego projektu, ww. podmioty zaproponowały, aby zwiększyć z 10% do 20% wskazany w projekcie ustawy odsetek producentów, którzy będą mogli wykazać, iż nie byli w stanie w danym roku działalności grupy produkować oraz sprzedać do grupy co najmniej (proponowane w projekcie) 60% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona.

Uwaga ta nie została uwzględniona, ponieważ rozwiązanie to ma dotyczyć tylko grup liczniejszych, składających się z minimum 10 członków, gdzie taka sytuacja może być bardziej uzasadniona. Powyższe podejście ma preferować bardziej rozbudowane podmioty, które są nastawione rynkowo i kumulują większy potencjał produkcyjny. Jednocześnie, ma zachęcać do tworzenia bardziej licznych podmiotów, które nie balansują na minimalnej wymaganej liczbie członków GPR. Należy też podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi tworzenia i funkcjonowania GPR, każdy z producentów zrzeszonych w GPR, niezależnie od wielkości GPR, ma możliwość skorzystania z warunku dotyczącego tzw. siły wyższej, zgodnie z którym, w przypadku wystąpienia siły wyższej, obowiązkowy poziom produkcji wprowadzanej rocznie do GPR jest obniżany. Tak więc, w sytuacji niezależnej od producenta, obowiązek wprowadzenia określonej produkcji do GPR nie musi być wypełniany.

Ww. podmioty zaproponowały także, aby skrócić do 60 dni proponowany w projekcie czas 90 dni na wydanie decyzji w sprawie uznania GPR.

Uwaga nie została uwzględniona.

Biorąc pod uwagę czas potrzebny na weryfikację złożonych dokumentów na etapie uznawania GPR, ewentualne wyjaśnienia, a także konieczność przeprowadzenia kontroli, sporządzenia raportu z czynności kontrolnych i zweryfikowania danych rzeczywistych z odpowiednimi rejestrami, nie jest zasadne ograniczanie czasu na wydanie decyzji w sprawie uznania GPR. Jednocześnie, wskazany w projekcie czas 90 dni na wydanie przedmiotowej decyzji jest czasem maksymalnym, tak więc, decyzja w sprawie uznania GPR będzie mogła być wydana szybciej, w tych przypadkach, gdy to tylko będzie możliwe.

Ww. podmioty zaproponowały także, aby wprowadzić ułatwienia, bez wskazania jakie, na etapie uzyskiwania statusu GPR przez spółdzielnie rolnicze. Nie zostały też przedstawione argumenty za tym, aby akurat te podmioty miały być traktowane w sposób szczególny, co usprawiedliwiłoby takie podejście względem innych przedsiębiorstw działających na rynku w sektorze rolnictwa.

KRS, KZRRSP oraz RZSPRwR wskazały także inne ogólne propozycje, takie jak uproszczenie planu biznesowego, uproszczenie uzyskiwania statusu organizacji producentów i realizacji programu operacyjnego, uzyskiwania wsparcia, jednakże bez podania konkretnych wskazań, czego miałyby dotyczyć i wskazania propozycji. Ponadto, kwestie te nie są związane z przedmiotowym projektem zmiany ustawy.

Podlaski Związek Rolniczych Zrzeszeń Branżowych Producentów Trzody Chlewnej (Podlaski Związek) z aprobatą odniósł się do kształtu zaprezentowanej noweli ustawy, a dodatkowo zgłosił następujące uwagi.

W zakresie zmiany art. 4 ust. 1 przedmiotowej ustawy, gdzie dodaje się pkt 8 nakładający dodatkowy element aktu założycielskiego grupy, tj. „wskazanie celów działalności grupy, o których mowa w art. 2”, Podlaski Związek zgłosił zastrzeżenie, że w przypadku gdy zmiana ta miałaby wiązać się z koniecznością zmian aktów założycielskich (statutów, umów spółki) przez już istniejące grupy producentów rolnych, to spowodowałoby to konieczność podjęcia dodatkowych uchwał walnych zgromadzeń, sporządzenia dodatkowej dokumentacji do KRS i uiszczenia opłat sądowych. W związku z obostrzeniami spowodowanymi COVID-19 podjęcie stosownych uchwał mogłoby być znacznie utrudnione (odwleczone).

W odniesieniu do tej uwagi należy wyjaśnić, że powyżej wskazana zmiana będzie dotyczyła tylko nowych GPR, czyli podmiotów, które będą się ubiegały o status GPR po wejściu w życie nowelizowanych przepisów. Tak więc, obecnie funkcjonujące GPR nie będą miały obowiązku, aby aktualizować pod tym kątem swojego aktu założycielskiego.

Odnośnie do propozycji wprowadzenia obowiązku składania oświadczeń, zarówno członków GPR jak i osób je reprezentujących, Podlaski Związek wyraził akceptację wprowadzonych zmian, z zaznaczeniem, że generalnie wprowadzany wymóg jednak nakłada nowy obowiązek administracyjno-prawny, co nie leży z zasadniczym celem nowelizacji ustawy.

Odnosząc się do tego zastrzeżenia należy wyjaśnić, że wprowadzane w nowelizacji ustawy obowiązki polegające na złożeniu odpowiednich oświadczeń, będą mogły być wykonane przez złożenie podpisów pod konkretnymi zapisami w formularzu wniosku o uznanie za GPR, w związku z czym nie powinny stanowić znacznego obciążenia, w porównaniu z celem, jakemu mają służyć, czyli uświadomieniu stawianych obowiązków i ich corocznego wypełniania. Świadomość obowiązków powinna jednocześnie pomóc zarządom GPR we współpracy z ich członkami, i wprowadzenie tych obowiązków opiera się

na doświadczeniach związanych z prowadzeniem GPR i ma służyć właśnie GPR a nie celom administracyjnym.

Podlaski Związek zgłosił także uwagę dotyczącą uregulowań prawnych w zakresie powiązań osobowych pomiędzy członkiem organu zarządzającego lub nadzorczego Związku Grup, a członkiem organu zarządzającego lub nadzorczego grupy producentów rolnych przynależnej do tego Związku. Kwestia ta nie dotyczy jednak przedmiotowego projektu ustawy, tylko rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 sierpnia 2016 r. *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.*

Agraves Sp. z o.o. zgłosiła następujące uwagi i komentarze.

Na wstępie Agraves Sp. z o.o. podkreśliła brak poparcia dla obniżenia wymaganego obecnie poziomu 80% wprowadzanej obecnie produkcji rocznej członka grupy do GPR. Jak wskazała Agraves Sp. z o.o., problem grup i doradców, których grupy nie osiągają obowiązującego aktualnie poziomu 80% sprzedaży produktów wynika z błędnie zaplanowanej organizacji (dobór członków) i braku właściwego nadzoru, a obniżenie przedmiotowego poziomu z 80% na 60% nie wyeliminuje tych problemów.

Odnosząc się do tej uwagi należy wyjaśnić, że biorąc pod uwagę skrajnie różne głosy w sprawie zmiany wielkości produkcji, jaka powinna być wprowadzana corocznie do GPR, ostatecznie projekt ustawy zmienia wymóg corocznego poziomu sprzedaży produktów przez członka do GPR do poziomu 70%.

Odnosząc się do wprowadzanego w projekcie ustawy art. 3aa, Agraves Sp. z o.o. zgłosiła uwagę, zgodnie z którą należałoby zrezygnować z określenia „nie jest w stanie spełnić” i zastąpić je określeniem „nie spełnił”. W opinii Agraves Sp. z o.o., pozostawienie przepisu w proponowanym brzmieniu rodzić będzie kolejne wątpliwości interpretacyjne w zakresie „nie bycia w stanie”.

Uwaga nie została uwzględniona.

Zgodnie z założeniami, aby móc skorzystać z tego przepisu, producent będzie musiał wskazać obiektywne przyczyny, które nie pozwoliły mu na prowadzenie produkcji w danym roku i wprowadzenie do GPR min. (proponowanego w projekcie) 70%. Ten przepis nie ma na celu wprowadzenia możliwości braku produkcji i braku jej wprowadzania do GPR bez żadnego uzasadnienia. Przepis ten ma dać możliwość uzasadnienia niewywiązania się z podjętych zobowiązań, a więc ma być wyjątkiem a nie regułą. Tak więc, w przypadku niewypełnienia właściwych wymogów, konieczne będzie wyjaśnienie zaistniałej sytuacji.

Agraves Sp. z o.o. zgłosiła także uwagę, iż należy poprawić zapis dot. co najmniej 90% członków grupy - w przypadku grup poniżej 10 członków (a takich jest zdecydowana większość) owe 10% wyniesie np. 0,7 osoby (przy 7 członkach).

Uwaga nie została uwzględniona.

Odnosząc się do tej uwagi, należy wyjaśnić, że wskazany przepis ma stanowić rozwiązanie tylko dla grup liczniejszych, składających się z minimum 10 członków, gdzie taka sytuacja może być bardziej uzasadniona. Powyższe podejście ma preferować bardziej rozbudowane podmioty, które są nastawione rynkowo i kumulują większy potencjał produkcyjny. Jednocześnie, ma zachęcać do tworzenia bardziej licznych podmiotów, które nie balansują na minimalnej wymaganej liczbie członków GPR. Należy też podkreślić,

że zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi tworzenia i funkcjonowania GPR, każdy z producentów zrzeszonych w GPR, niezależnie od wielkości GPR, ma możliwość skorzystania z warunku dotyczącego tzw. siły wyższej, zgodnie z którym, w przypadku wystąpienia siły wyższej, obowiązkowy poziom produkcji wprowadzanej rocznie do GPR jest obniżany. Tak więc, w sytuacji niezależnej od producenta, obowiązek wprowadzenia określonej produkcji do GPR nie musi być wypełniany.

Agraves Sp. z o.o. zgłosiła też uwagę do dodawanego pkt 8 w art. 4 ust. 1, zgodnie z którym wprowadza się obowiązek zawierania w akcie założycielskim celów działalności grupy, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. *o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1026), (dalej „ustawa o GPR”). W opinii Agraves Sp. z o.o., wskazanie celów działalności w akcie założycielskim może skutkować tym, że każda zmiana przez ustawodawcę celów w art. 2 ww. ustawy o GPR będzie prowadzić do kosztownego finansowo i organizacyjnie obowiązku zmiany statutu przez grupy.

Uwaga nie została uwzględniona.

Mając na uwadze wieloletnią już trwałość przepisu określającego cele powstawania GPR oraz specyfikę całej ustawy o GPR, a także fakt, że nie przewiduje się najmniejszej zmiany w przedmiotowej sprawie, zgłoszone obawy wydają się nieuzasadnione. Dodatkowo należy podkreślić, że wymóg określania celów powstawania GPR w jej akcie założycielskim będzie dotyczył wyłącznie nowych GPR, które będą powstawać po wejściu w życie projektowanych przepisów. Należy zauważyć, że projektowane przepisy przewidują wprowadzenie mechanizmu do wzywania do uzupełnienia braków formalnych. Tak więc, jeśli w przyszłości miałyby miejsce konieczność dostosowywania aktów założycielskich GPR, będą one miały wystarczającą ilość czasu, aby organizacyjnie temu obowiązkowi sprostać. W zakresie finansowania tego typu zmian, należy zauważyć, że GPR otrzymujące wsparcie ze środków działania „*Tworzenie grup producentów i organizacji producentów*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, będzie mogła przeznaczyć część tych środków na tego typu działania. Część GPR, która zakończy już finansowanie w ramach ww. działania swojego początkowego okresu działalności (5 lat), powinna te koszty móc ponieść z zysków prowadzonej działalności rynkowej.

Agraves Sp. z o.o. zgłosiła też uwagę do zmiany art. 8 ust. 3, zgodnie z którą, projekt ustawy zakłada wymóg przedkładania oświadczeń w zakresie zobowiązania do dostarczania do grupy, w każdym roku jej działalności, co najmniej 60% wyprodukowanych przez nich produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona. Wg Agraves Sp. z o.o. przepis jest zbędny albowiem ww. obowiązek wynika z art. 3 w ust. 1 pkt 6 ustawy o GPR. Tym samym, składanie dodatkowych oświadczeń jest przejawem zbiurokratyzowania procesu uznawania grup i myślenia życzeniowego, nie przynosi skutków w postaci przestrzegania stosownych przepisów. Zgodnie z tą ideą, wg Agraves Sp. z o.o., należałoby listę oświadczeń uzupełnić o kolejnych kilkanaście, które będą powtarzać przepisy ustawy. Podobnie Agraves Sp. z o.o. wyraziła się odnośnie do projektowanego wymogu składania oświadczenia dot. zobowiązania osób upoważnionych do reprezentowania grupy, że coroczne przychody grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy będą stanowić więcej niż połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona.

Uwaga nie została uwzględniona.

Mając na uwadze sygnały i tłumaczenia docierające do MRiRW w zakresie niezajomości zasad funkcjonowania GPR, w tym przez członków GPR, także w zakresie niespełniania wymogów dla producentów zrzeszonych w ramach GPR, co może skutkować skreśleniem GPR z rejestru GPR a dodatkowe koniecznością zwrotu środków wsparcia jakie otrzymują GPR, rozwiązanie w postaci składania indywidualnych oświadczeń wydaje się uzasadnione. Podpisanie oświadczenia o znajomości podejmowanych zobowiązań mają przede wszystkim służyć zarządom poszczególnych GPR w celu egzekwowania obowiązków poszczególnych producentów, a nie celom administracyjnym.

Agraves Sp. z o.o. zgłosiła też uwagę do zmiany brzmienia ust. 5 w art. 8 ustawy o GPR, zgodnie z którą wniosek o wydanie decyzji w sprawie zmiany planu biznesowego mógłby być składany w terminie do 30 dni przed zakończeniem danego roku działalności grupy, którego dotyczy zmiana. W opinii Graves Sp. z o.o. przepis ten może być niebezpieczny i niekorzystny dla grup. Wniosek o zatwierdzenie zmian do biznesplanu złożony 30 dni przed końcem roku nie ma szans na rozpatrzenie i wydanie decyzji przez właściwego Dyrektora OR ARiMR. W tym okresie grupa pozostawać będzie w niepewności co do swoich zobowiązań - czy może realizować nowe działania ze zmienionego, ale jeszcze niezatwierdzonego, biznesplanu czy działania z dotychczasowego, zmienianego, ale jeszcze niezatwierdzonego biznesplanu.

Uwaga została uwzględniona.

Wskazany powyżej termin w art. 8 ust. 5 ustawy o GPR został zmieniony i określony jako 60 dni, co powinno pozwolić na rozpatrzenie złożonego wniosku i wydanie decyzji w sprawie.

Dodatkowo, doradcy Graves Sp. z o.o. złożyli następujące uwagi do ustawy o GPR, niezwiązane z projektem ustawy, będącego przedmiotem konsultacji.

Doprecyzowanie w art. 1 ustawy o GPR, iż ustawa określa zasady uznawania grupy producentów rolnych i ich związków. System prawa wspólnotowego uznaje funkcjonowanie obok siebie grup producentów oraz uznanych grup producentów. Podobnie prawo krajowe, dla przykładu: art. 7 ust. 1 pkt 13 Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych zwalnia podatek tylko grupy wpisane do rejestru (uznane).

Uwaga nie została uwzględniona.

W opinii MRiRW nie ma potrzeby zmiany art. 1 ustawy o GPR we wskazanym w uwadze zakresie.

Prawo Unii Europejskiej nie definiuje grup producentów i nie rozróżnia form w postaci uznanych lub nie grup producentów rolnych. Prawo UE posługuje się w różnych przepisach zwrotami grupa producentów, co zazwyczaj oznacza grupę rolników, a przez to podkreśla, że dany mechanizm czy to rynkowy czy wsparcie, jest skierowany do grupy rolników albo np. do grupy rolników i rolników indywidualnych. W przypadku doprecyzowania na poziomie UE, że w danym mechanizmie chodzi o grupy uznane na podstawie odpowiednich przepisów, chodzi po prostu o wskazanie, że mechanizm ten jest skierowany do grup producentów, które spełniają pewne wymagania, a nie są dowolną grupą rolników. Tak więc nie istnieje na poziomie UE określenie innego bytu niż uznana grupa producentów, a tam gdzie różnego rodzaju mechanizmów skierowane są do nieokreślonej w żaden sposób grupy producentów, mogą one być także wykorzystane przez tzw. uznane grupy producentów, czyli te, które podlegają określonym wymogom i są wpisane do odpowiednich rejestrów. Podany w uwadze przykład ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych właśnie taką sytuację obrazuje, przepisy tej ustawy nie posługują się bowiem określeniem uznania grupy producentów, tylko po prostu wskazują na wpis do rejestru grup producentów rolnych, który

jest jeden i wynika z ustawy o GPR. W związku z powyższym, nie ma potrzeby doprecyzowania przedmiotowego zakresu.

Doprecyzowanie szóstego celu z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o GPR ochrona środowiska naturalnego - przez dodanie rzeczownika odczasownikowego jak w pozostałych celach („dostosowania”, „ustanowienia”, „rozwijania”, itd.). Proponujemy brzmienie: - mogą organizować się w grupy producentów rolnych w celu dostosowania produktów rolnych i procesu produkcyjnego do wymogów rynkowych, wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych, stanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów rolnych, rozwijania umiejętności biznesowych, marketingowych oraz, organizowania i ułatwiania procesów wprowadzania innowacji, a także oraz stosowania zasad ochrony środowiska naturalnego.

Uwaga nie została uwzględniona.

W opinii MRiRW nie ma potrzeby zmiany art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o GPR we wskazanym w uwadze zakresie. Ww. przepis ustawy o GPR wymienia po kolei cele organizowania się rolników w GPR na mocy tej ustawy i kolejno są one wymienione. Jak wynika z przedmiotowego przepisu, „osoby fizyczne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby prawne mogą organizować się w grupy producentów rolnych w celu dostosowania produktów rolnych i procesu produkcyjnego do wymogów rynkowych, wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych, ustanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów rolnych, rozwijania umiejętności biznesowych, marketingowych oraz organizowania i ułatwiania procesów wprowadzania innowacji, a także ochrony środowiska naturalnego. Tak więc, w opinii MRiRW zachowana jest poprawność brzmienia tego przepisu, zgodnie z którym podmioty prowadzące działalność rolniczą mogą organizować się w GPR m.in. w celu ochrony środowiska, a cel wiąże się z określeniem przez GPR zasad, jakie będą stosowane przez jej członków, aby osiągnąć cel, jakim jest ochrona środowiska.

Wprowadzenie możliwości tworzenia mieszanych grup producentów, co pozwoli tworzyć je na obszarach o niskim stopniu zorganizowania się rolników. Podstawowe warunki:

- a) min. 5 członków,
- b) max. 2 produkty lub grupy produktów,
- c) producenci tego samego produktu obowiązani są osiągnąć poziomy sprzedaży przewidziane w przepisach na podstawie art. 6 Ustawy o GPR (przykład: jeśli w takiej grupie znajduje się 3 producentów bydła żywego, to ich łączna sprzedaż w roku działania musi wynieść min. 50/80 szt., w zależności od województwa),
- d) każdy z członków grupy przynależy tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów.

Uwaga nie została uwzględniona.

Możliwość tworzenia podmiotów o mieszanych rodzajach produkcji daje już ustawa z dnia 4 października 2018 r. o *spółdzielniach rolników* (Dz.U. z 2018 r. poz. 2073), co jest między innymi jej wyróżnikiem na tle przepisów dających podstawę do organizowania się podmiotów prowadzących działalności rolniczą. Wprowadzenie możliwości tworzenia mieszanych GPR na podstawie ustawy o GPR powielaloby tym samym rozwiązanie, które daje już ww. ustawa o spółdzielniach rolników, co nie wydaje się dobrym rozwiązaniem. Poza tym, nie znajduje uzasadnienia powyższa propozycja, aby mieszana kategoria miała dotyczyć wyłącznie dwóch produktów czy grup produktów. Jak bowiem wyjaśnić, że nie miałyby być

możliwe tworzenie podmiotu ze względu na większą liczbę produktów. Mając przede wszystkim na uwadze fakt, że możliwość „łączenia” produktów istnieje już na podstawie ww. ustawy o spółdzielniach rolników, MRiRW nie widzi potrzeby i nie przewiduje proponowanej zmiany w ustawie o GPR.

Zastąpienie w art. 3 w ust. 1 pkt 6 Ustawy pojęcia legalnego „sprzedaży” przez pojęcie „kontraktacji” (gdyż de iure mamy to do czynienia z kontraktacją, a nie sprzedażą) i ustanowienie obowiązku zakontraktowania całości (100%) wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów przeznaczonych do zbycia. Wymagałoby to składania przez członków co roku stosownych deklaracji i ew. stosownych uchwał organów grup zatwierdzających owe plany, z poszanowaniem przepisów wydanych na podstawie art. 6 Ustawy. Tym sposobem każdy z członków indywidualnie planowałby ilości przewidziane do zbycia i ew. pasze, a grupa obowiązana byłaby do planowania łącznej produkcji. Niewywiązanie się członków z zaplanowanej kontraktacji (de facto umowy kontraktacji) skutkowałoby, poza obiektywnymi przesłankami wynikającymi z ustawy (w tym kc), sankcjami wobec członka lub grupy.

Grupy producentów rolnych w Polsce mają b. małą siłę oddziaływania na rynek. Wynika to z wielu przyczyn, ale jedną z ważniejszych jest niska dyscyplina organizacyjna i brak dobrego planowania. Należy stworzyć takie przepisy prawa, które będą oddziaływać na kształtowanie właściwych postaw grup. Towarzyszyć temu powinno zwiększenie limitów produkcji przewidzianych w Rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 6 Ustawy. W przypadku nieuwzględnienia naszej propozycji z pkt 4 doprecyzowanie, iż chodzi o zawarcie umowy sprzedaży tak, by dostawa towarów i skutki podatkowe vat mogły nastąpić także w kolejnych latach działania grupy, a nie tylko w roku wyprodukowania

Uwaga nie została uwzględniona.

W ustawie o GPR użyte jest pojęcie sprzedaży, albowiem tego rodzaju transakcja powinna skutkować przeniesieniem własności towaru z producenta na odbiorcę. Nie mówimy tu zatem o kontraktacji, która może skutkować sprzedażą i jest pewnego rodzaju przyrzeczeniem sprzedaży, ale o fakcie sprzedaży. Ustawa narzuca pewnego rodzaju zobowiązania, takie jak coroczna wartość sprzedaży do GPR co ma na celu umożliwienie dysponowania przez GPR, jako właściciel, określoną ilością towaru w każdym roku prowadzonej działalności, aby móc corocznie oferować kontrahentom określoną ilość tego towaru, przewidywalną i o określonej jakości. To GPR ma decydować o ilości i terminie wprowadzanego na rynek towaru. GPR może także ustanowić indywidualne zasady rozliczania się ze swoimi członkami, także w kontekście wyrównywania cen za sprzedany do GPR towar, w dowolnym okresie, jeśli cena w momencie sprzedaży do GPR nie jest satysfakcjonująca dla producenta.

Proponowane w powyższej uwadze rozwiązania, takie jak składanie przez członków GPR deklaracji i ew. stosownych uchwał organów grup zatwierdzających owe plany, z poszanowaniem przepisów wydanych na podstawie art. 6 Ustawy w opinii GPR są nierealne do wykonania przy takim spektrum GPR, w różnych kategoriach produktów i w różnej formie zorganizowania i spowodowałyby wyłącznie chaos organizacyjny. Tym bardziej, że to zarządy GPR, często złożone z samych producentów, członków GPR, musiałyby tego deklaracje zbierać, akceptować, ale także nadzorować i rozliczać, a jak zostało wskazane w uwadze, deklaracje te miałyby być uznaniowe, wg potrzeb producenta. W opinii MRiRW taka dowolność nie wpłynęłaby dobrze do zasady prowadzenia GPR, gdyż nie byłoby ogólnie określonych zasad co do wielkości produkcji, a GPR nie mogłyby ani przewidzieć, ani wymusić określonych wartości, co prowadziłoby do chaosu i braku sensu istnienia poszczególnych podmiotów, być może z nielicznymi wyjątkami.

Odnosząc się natomiast do stwierdzenia, zgodnie z którym, „Należy stworzyć takie przepisy prawa, które będą oddziaływać na kształtowanie właściwych postaw grup. Towarzyszyć temu powinno zwiększenie limitów produkcji przewidzianych w Rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 6 Ustawy.” MRiRW jak najbardziej zgadza się z prezentowanym podejściem jednakże zauważa, że ten ogólne sformułowanie nie niesie niestety za sobą wartości, gdyż nie przedstawia konkretnych propozycji. W kwestii natomiast zwiększenia limitów produkcji przewidzianych w Rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 6 Ustawy, MRiRW informuje, że planowane są zmiany w tym zakresie.

Odniesienia do uwag ARiMR zgłoszonych do projektu ustawy na etapie opiniowania zostały przedstawione w Zał. nr 1 do Raportu z konsultacji społecznych i opiniowania–Tabela uwaga ARiMR do projektu ustawy oraz odniesienie MRiRW–20.1.21 r.

2. Przedstawienie wyników zasięgnięcia opinii, dokonania konsultacji albo uzgodnienia projektu z właściwymi organami i instytucjami Unii Europejskiej, w tym Europejskim Bankiem Centralnym:

Projekt ustawy nie podlegał zasięgnięciu opinii, dokonaniu konsultacji oraz uzgodnieniu z organami i instytucjami Unii Europejskiej, w tym Europejskim Bankiem Centralnym.

3. Wskazanie podmiotów, które zgłosiły zainteresowanie pracami nad projektem w trybie przepisów o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa, wraz ze wskazaniem kolejności dokonania zgłoszeń albo informację o ich braku:

Projekt ustawy został skierowany do konsultacji w dniu 23 września 2020 r. i został umieszczony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.).

Od dnia udostępnienia projektu w Biuletynie Informacji Publicznej nie zgłoszono zainteresowania pracami nad projektem ustawy.

Załącznik nr 1 do Raportu z konsultacji

Tabela z uwagami do projektu ustawy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw, wraz z odniesieniem MRiRW do zgłoszonych uwag

Lp.	Zaproponowany przepis, § ust..... w przesłanym projekcie	Proponowane przez ARiMR brzmienie (zapis) lub uwaga	Uzasadnienie proponowanej zmiany /uwagi	Odniesienie MRiRW
1.	Art.1 pkt 1 2. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie wniosku do Prezesa Agencji albo do dyrektora oddziału regionalnego Agencji wnioski ten składa się w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego doręczanego środkami komunikacji elektronicznej.	Proponuje się usunięcie proponowanego ust. 2 w art. 2a ustawy o GPR	Proponuje się usunięcie ust. 2, gdyż w art. 2a ust. 1 określono, że w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, a zatem zastosowanie będą miały również przepisy 63 Kpa.	Uwaga nie została uwzględniona. Art. 63 KPA daje szerokie możliwości składania podań, tj. pisemnie, telegraficznie, za pomocą telefaksu lub ustnie do protokołu, a także za pomocą innych środków komunikacji elektronicznej przez elektroniczną skrzynkę podawczą. W związku z tym, że wnioski w sprawach regulowanych ustawą o GPR powinny być składane w formie pisemnej lub elektronicznej, a nie np. ustnie, wprowadzany przepis reguluje właśnie tę kwestię i stanowi przepis szczególnie w stosunku do generalnej zasady stosowania KPA.
2.	Art.1 pkt 1 3. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie sprawozdania lub informacji do Prezesa (...)	3. Jeżeli przepisy ustawy przewidują złożenie sprawozdania lub informacji o <u>zmianie danych w rejestrze do Prezesa (...)</u> .	Proponuje się doprecyzowanie zapisu –ustawowy obowiązek dotyczy przekazywania przez grupy producentów rolnych, prócz sprawozdania, informacji o zmianie danych w rejestrze prowadzonym przez właściwego Dyrektora OR ARiMR.	Uwaga uwzględniona.
3	Art. 1 pkt 4 „Art. 3aa. W przypadku, gdy w danym roku działalności grupy nie każdy członek tej grupy jest w stanie spełnić warunek, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6, a w przypadku grupy będącej spółdzielnią – nie każdy z członków grupy wskazanych w art. 3a pkt 1 jest w stanie spełnić warunek, o którym mowa w art. 3a pkt 6, uznaje się, że warunek ten jest spełniony, jeżeli w tym roku działalności grupy co najmniej 90% członków tej grupy, a w	Zasadne jest wprowadzenie, wzorem poprzednich wersji projektu ustawy, metodologii obliczania liczby producentów niezbędnych do spełnienia warunku, o którym mowa w art. 3aa.	W celu uniknięcia odmiennych interpretacji zaproponowanego przepisu, a także z uwagi na fakt, że w przypadku przeważającej części funkcjonujących obecnie grup producentów rolnych zaproponowane odstępstwo będzie dawało wynik niebędący liczbą całkowitą (w szczególności w przypadku grupy zrzeszającej minimalną liczbę 5 producentów), w opinii Agencji należy określić w odniesieniu do tego przepisu metodologię obliczania liczby producentów niezbędnych do spełnienia warunku, o którym mowa w art. 3aa.	Uwaga nie została uwzględniona. Wprowadzany przepis będzie miał zastosowanie wyłącznie do podmiotów, w skład których wchodzi minimum 10 osób.

	przypadku spółdzielni 90% członków grupy wskazanych w art. 3a pkt 1, wyprodukowało oraz sprzedało do grupy co najmniej 60% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona.			
4	Art.1 pkt 7 lit. a) oraz lit. b) „3. Plan biznesowy grupy sporządzony (...), a w przypadku gdy wniosek, o którym mowa w ust. 1, nie został złożony w formie dokumentu elektronicznego dołącza się również wersję elektroniczną tego planu (...)	„3. Plan biznesowy grupy sporządzony (...), a w przypadku gdy wniosek, o którym mowa w ust. 1, nie został złożony w formie dokumentu elektronicznego dołącza się również <u>edytowalną</u> wersję elektroniczną tego planu (...)	Proponuje się doprecyzowanie poprzez wskazanie, że chodzi o edytowalną wersję elektroniczną planu biznesowego. Zapis w projekcie ustawy sugeruje, że może to być również skan dokumentu zapisany na nośniku danych.	Uwaga nie została uwzględniona. Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z projektowanym przepisem, plan biznesowy jest składany „na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej Agencji”. W związku z powyższym, jeśli ARiMR udostępni formularz w wersji edytowalnej (np. w Word lub Excel), to wnioskodawca powinien takiego właśnie formularza użyć. Taki wymóg powinna także przewidywać instrukcja do składanych dokumentów w danej sprawie.
5.	Art. 1 pkt 8 w art. 9 w ust. 2 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu: „6) informację o dacie wydania decyzji o cofnięciu danej grupie uznania i skreśleniu jej z rejestru grup – jeżeli taka decyzja została wydana	Art. 1 pkt 8 w art. 9 w ust. 2 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu: „6) informację o dacie wydania decyzji o cofnięciu danej grupie uznania i skreśleniu jej z rejestru grup <u>badź innej decyzji skutkującej wykreśleniem z rejestru</u> – jeżeli taka decyzja została wydana	Zgodnie z zasadami przyjętymi przez ARiMR, w przypadku gdy grupa producentów sama występuje z wnioskiem o wykreślenie jej z rejestru, a spełnia wszystkie warunki uznania niezbędne do wpisu do rejestru grup, nie może mieć zastosowania art. 11 ustawy. W sytuacji złożenia przez grupę producentów rolnych wniosku o wykreślenie z rejestru stosuje się tryb wynikający z art. 155 Kpa poprzez wydanie decyzji o uchyleniu decyzji o uznaniu i wykreśleniu grupy z rejestru grup. Ponadto podstawą do wykreślenia z rejestru może też być decyzja stwierdzająca nieważność decyzji o uznaniu i wpisie do rejestru grup. W związku z powyższym zasadne wydaje się uwzględnienie w rejestrze również daty wydania innej decyzji skutkującej wykreśleniem z rejestru. Jednocześnie ARiMR poddaje pod rozważę ewentualne rozważenie uregulowania w ustawie trybu wynikającego z art. 155 Kpa w sytuacji złożenia przez grupę wniosku o wykreślenie z rejestru grup.	Uwaga uwzględniona.
6.	Art. 1 pkt 9 art. 11 otrzymuje brzmienie: „Art. 11. 1. Dyrektor oddziału	Proponuje się odstępianie od wprowadzenia w przepisach ustawy trybu wzywania do	Propozycje, które ostatecznie MRiRW sformułowało w zakresie warunków, jakie muszą spełniać grupy producentów i ich członkowie (tj. wymóg dostarczania	Uwagi nie zostały uwzględnione. Przepisy w przedmiotowym zakresie zostały zmodyfikowane. Wymóg wielkości został

<p><i>regionalnego Agencji właściwy ze względu siedzibę grupy w przypadku, gdy grupa przestała spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 3 albo art. 3a lub w przepisach wydanych na podstawie art. 6, wzywa grupę na piśmie do spełnienia brakujących warunków oraz, biorąc pod uwagę ich rodzaj, określa termin na ich spełnienie, nie dłuższy niż 12 miesięcy licząc od początku roku działalności grupy następującego po roku, w którym wezwano grupę do spełnienia tych warunków.”</i></p>	<p>usunięcia naruszeń.</p> <p>W przypadku nie przyjęcia powyższej uwagi, proponuje się zmianę zapisu:</p> <p><i>Art. 11. 1. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu siedzibę grupy w przypadku, gdy grupa przestała spełniać co najmniej jeden z warunków uznania określonych w art. 3 albo art. 3a lub w przepisach wydanych na podstawie art. 6, wzywa grupę na piśmie do spełnienia brakujących warunków oraz, biorąc pod uwagę ich rodzaj, określa termin na ich spełnienie, <u>nie dłuższy niż do końca roku działalności, w którym wezwano grupę do spełnienia tych warunków.”</u></i></p>	<p>przez członków do grupy 60% swojej produkcji, ponadto odstępowo od ogólnej zasady wymogu produkcji i sprzedaży do grupy przez każdego członka) są zdaniem ARiMR optymalne i wystarczające. Niespełnienie tych warunków powinno skutkować odebraniem uprawnień tj. statusu grupy.</p> <p>Jednocześnie należy wskazać, że propozycja ARiMR zgłoszona na wcześniejszym etapie nowelizacji ustawy w zakresie wprowadzenia trybu umożliwiającego usunięcie naruszeń, była związana z obowiązującym brzmieniem przepisów dot. warunków uznania.</p> <p>Mając na uwadze powyższe, przy obecnie proponowanym brzmieniu przepisów nowelizowanej ustawy, ARiMR sugeruje odstępianie od wprowadzania trybu wzywania do usunięcia naruszeń.</p> <p>Jednocześnie, w przypadku nie uwzględnienia przez MRiRW powyższej uwagi, w ocenie ARiMR termin na usunięcie naruszeń stosownie do brzmienia projektowanego przepisu art. 11 ust. 1, jest terminem zbyt długim. Ewentualny okres naprawy stwierdzonych naruszeń powinien zakończyć się w roku działalności, w którym wezwano grupę do ich spełnienia.</p> <p>Ponadto z uwagi na niejednolite rozwiązania w kwestii trybu umożliwiającego usunięcie naruszeń określonego w przepisach regulujących funkcjonowanie organizacji – stosownie art. 2 oraz 3 projektu ustawy, ARiMR proponuje ujednoczenie przepisów dla organizacji na rynku mleka i przetworów mlecznych oraz na niektórych innych rynkach.</p> <p>W przypadku organizacji na rynku mleka art. 48e <u>ustawy o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych</u> przepis brzmi: „dyrektor oddziału regionalnego Agencji właściwy ze względu na siedzibę organizacji producentów albo zrzeszenia organizacji producentów, albo organizacji międzybranżowej wzywa, na piśmie, do usunięcia naruszeń oraz określa termin ich usunięcia, <u>nie dłuższy niż 12 miesięcy, biorąc pod uwagę rodzaj naruszenia”</u>.</p> <p>Art. 38j <u>ustawy o organizacji niektórych rynków rolnych</u> brzmi: „dyrektor oddziału regionalnego Agencji wzywa na piśmie do usunięcia naruszeń oraz określa termin ich usunięcia, <u>nie dłuższy niż 12 miesięcy od dnia otrzymania wezwania przez organizację producentów lub zrzeszenie</u></p>	<p>określony na poziomie 70%. Niezależnie od powyższego, wymóg rocznej wartości wprowadzanej do obrotu nie podlega pod przepis dający możliwość usunięcia naruszeń, albowiem nie jest to warunek, który może być w praktyce naprawiony ponieważ dotyczy skończonego okresu-roku działalności GPR.</p> <p>W zakresie ujednoczenie podejścia co do terminu na spełnienie brakujących warunków podkreślamy, że przepisy w tym zakresie w innych ustawach, tj. o organizacji rynków rolnych, a także o rynku mleka i przetworów mlecznych zostały dostosowane do brzmienia ustawy o GPR.</p>
--	---	--	--

			<u>organizacji producentów, lub organizację międzybranżową, biorąc pod uwagę rodzaj naruszenia”.</u>	
7.	<p>Art. 4 w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich (...) dodaje się art. 46b w brzmieniu:</p> <p>„Art. 46b. <i>Organ właściwy w sprawie wypłaty pomocy w ramach działania, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 9, zawieszona postępowanie w tej sprawie, w przypadku wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania na podstawie przepisów o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw, przepisów o organizacji niektórych rynków rolnych lub przepisów o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych do czasu rozstrzygnięcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania.</i>”</p>	<p>„Art. 46b. <i>Organ właściwy w sprawie wypłaty pomocy w ramach działania, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 9, zawieszona postępowanie w tej sprawie, w przypadku gdy wystosowano do grupy wezwanie do usunięcia naruszeń o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (DZ. U. z 2018 r. poz. 1026 z późn. zm.) lub wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania na podstawie przepisów o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw, przepisów o organizacji niektórych rynków rolnych lub przepisów o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych do czasu rozstrzygnięcia postępowania w sprawie cofnięcia uznania.</i>”</p>	<p>Uwaga nie dotyczy, jeżeli MRiRW uwzględni uwagę nr 6, tj. w przypadku pozostawienia proponowanego brzmienia art. 1 pkt 8 w zakresie zmian w art. 11 ust. 1 ustawy o GPR.</p> <p>Doprecyzowanie przepisu art. 46b podyktowane jest faktem zapewnienia wypłaty wsparcia w ramach działania 9 PROW 2014-2020 jedynie tym podmiotom, które spełniają w każdym okresie swojej działalności warunki uznania. Zgodnie z § 11 ust. 4 rozporządzenia MRiRW z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów” objętego Programem Rozwoju Obszarów wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2016 r. poz. 1284 z późn. zm.) pomoc jest wypłacana beneficjentowi posiadającemu uznanie, o którym mowa w § 2 (czyli spełniającemu kryteria uznania) w okresie którego dotyczy wnioszek o płatność oraz w dniu złożenia wniosku o płatność.</p> <p>Brak doprecyzowania zapisów przedmiotowego artykułu (w przypadku nieuwzględnienia uwagi Agencji nr 6 i pozostawienia trybu usunięcia naruszeń), spowodowałby konieczność wypłaty środków z działania 9 PROW 2014-2020 podmiotowi, który naruszył kryteria uznania i ma określony czas na usunięcie naruszeń.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Propozycja ARiMR wydaje się zbyt daleko idąca. W opinii MRiRW wystarczające jest podejście zaproponowane w projekcie ustawy, aby podstawą do zawieszenia postępowania w sprawie wypłaty pomocy w ramach dz. 9 PROW 2014-2020 było wszczęcie postępowania w sprawie cofnięcia uznania na podstawie przepisów ustawy o GPR.</p> <p>Katalog naruszeń możliwych do usunięcia jest dość wąski i są to naruszenia formalne, w związku z czym, etap wezwania do ich usunięcia nie powinien stanowić podstawy wstrzymania postępowania w sprawie wypłaty pomocy.</p>
8.	Uzasadnienie projektu ustawy - str. 19 w zakresie przyjmowania do grupy producentów członków	Doprecyzowanie zapisu w uzasadnieniu do ww. projektu ustawy wskazującego, że producent staje się członkiem grupy producentów od momentu podjęcia uchwały, poprzez dodanie zapisu, że w celu potwierdzenia spełniania warunków uznania oraz uwzględnienia produkcji tego członka do przyznania płatności w ramach działania 9 PROW 2014-2020, musi być wydana	Zapis ujęty w uzasadnieniu, wskazuje, iż producent staje się członkiem grupy producentów od chwili podjęcia stosownej uchwały. Zasadne jest doprecyzowanie zapisu w odniesieniu do konieczności zatwierdzenia przez właściwego dyrektora OR ARiMR wniosku o zmianę planu biznesowego w zakresie zmian w strukturze organizacyjnej grupy producentów. Powyższe ma wpływ zarówno na prawidłową weryfikację spełniania warunków uznania jak i na rozpatrywanie wniosków o płatność w kontekście możliwości uwzględnienia produkcji tego członka do naliczenia pomocy finansowej.	Uwaga uwzględniona.

		przez dyrektora OR ARiMR decyzja zatwierdzająca zmianę w zakresie zmian w składzie członkowskim.		
9.	Uzasadnienie projektu ustawy - str. 21 w zakresie oceny sprawozdań składanych przez związki grup producentów rolnych – (...) Prezes ARiMR w ramach pełnionych kompetencji w zakresie sprawowania nadzoru nad związkami grup producentów rolnych <u>nie ma możliwości weryfikacji prawidłowości złożonego sprawozdania finansowego (...)</u>	(...) Prezes ARiMR w zakresie sprawowania nadzoru nad związkami grup producentów rolnych <u>nie posiada kompetencji do podważenia informacji zawartych w złożonym sprawozdaniu finansowym (...)</u>	Zmiana zapisu. Sprawozdania finansowe składane przez związki grup producentów rolnych są tymi samymi dokumentami, które związki składają również do US. Dlatego też Agencja proponuje zmiany zapisu poprzez wskazanie, że Agencja nie ma kompetencji do podważenia prawidłowości ww. dokumentów, a nie możliwości weryfikacji.	Uwaga uwzględniona.

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾

z dnia

**zmieniające rozporządzenie w sprawie w sprawie informacji, jakie powinien zawierać
wniosek o uznanie organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów i
organizacji międzybranżowych na rynku mleka i przetworów mlecznych oraz rodzaju i
zakresu dokumentów potwierdzających spełnienie przez te podmioty warunków
uznania**

Na podstawie art. 48a ust. 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lutego 2016 r. w sprawie informacji, jakie powinien zawierać wniosek o uznanie organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów i organizacji międzybranżowych na rynku mleka i przetworów mlecznych oraz rodzaju i zakresu dokumentów potwierdzających spełnienie przez te podmioty warunków uznania (Dz. U. z 2019 r. poz. 169 oraz z 2020 r. poz. 254) wprowadza się następujące zmiany:

1) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe warunki uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej, w tym:

- 1) maksymalny odsetek głosów przysługujących członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji producentów oraz maksymalny odsetek udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać ci udziałowcy lub akcjonariusze w tej organizacji;
- 2) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać wnioski składane w tych sprawach;

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rynki rolne, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. z 2021 r. poz. 2942).

- 3) rodzaje i zakres dokumentów potwierdzających spełnianie przez organizację i zrzeczenia warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzania jej planu biznesowego oraz uznania zrzeczenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej.”;
- 2) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Żaden z członków, udziałowców lub akcjonariuszy, zwanych dalej „członkami organizacji”, nie może posiadać więcej niż 49% udziałów lub akcji na zgromadzeniu wspólników lub walnym zgromadzeniu i nie może dysponować więcej niż 20% głosów na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji, także pośrednio:

 - 1) przez:
 - a) dysponowanie bezpośrednio lub pośrednio większością głosów na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji, także jako zastawnik albo użytkownik, bądź w zarządzie innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - b) uprawnienie do powoływania lub odwoływania większości członków zarządu innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - c) uprawnienie do powoływania lub odwoływania większości członków organu nadzoru innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - 2) gdy:
 - a) członkowie zarządu członka organizacji stanowią więcej niż połowę członków zarządu innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji lub
 - b) bezpośrednio lub pośrednio dysponuje więcej niż 49% udziałów lub posiada więcej niż 20% głosów w spółce osobowej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub wywiera decydujący wpływ na działalność innego członka organizacji, w szczególności na podstawie umów.”;
 - 3) w § 3:

- a) w ust. 1 w pkt 1 po wyrazach „nr 1308/2013” dodaje się wyrazy „i zawierających postanowienia potwierdzające spełnienie warunku, o którym mowa w §1a.”,
- b) uchyla się ust. 3.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

MINISTER ROLNICTWA

I ROZWOJU WSI

UZASADNIENIE

Zmiana rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lutego 2016 r. w sprawie informacji, jakie powinien zawierać wniosek o uznanie organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów i organizacji międzybranżowych na rynku mleka i przetworów mlecznych oraz rodzaju i zakresu dokumentów potwierdzających spełnienie przez te podmioty warunków uznania (Dz. U. z 2019 r. poz. 169, z późn. zm.) wynika ze zmian wprowadzanych projektem ustawy o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw (zamieszczonej w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów pod nurem UD 115).

W art. 3 ww. projektu ustawy proponuje się, aby w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430) uległo zmianie brzmienie art. 48a tej ustawy. W związku z powyższym, zgodnie z proponowaną zmianą brzmienia art. 48a ust. 7 ww. ustawy o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych, minister właściwy do spraw rynków rolnych ma określić, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej, w tym:

1) maksymalny odsetek głosów przysługujących członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji producentów oraz maksymalny odsetek udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać ci udziałowcy lub akcjonariusze w tej organizacji;

2) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać wnioski składane w tych sprawach;

3) rodzaje i zakres dokumentów potwierdzających spełnianie przez organizacje i zrzeszenia warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej.

Wypełniając zobowiązanie wynikające z projektowanej zmiany ustawy *o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw* zaproponowane zostały przedmiotowe zmiany.

W § 2 projektu rozporządzenia określono, iż wchodzi ono w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia. Z uwagi na to, że zmieniane przepisy rozporządzenia powinny wejść w życie równoległe ze zmianą ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i

przetworów mlecznych i nie one niekorzystne z punktu widzenia potencjalnych podmiotów chcących uzyskać status organizacji producentów, wejście w życie rozporządzenia w takim terminie nie będzie stało w sprzeczności z zasadami demokratycznego państwa prawnego.

Wprowadzenie projektowanych przepisów nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

Projektowane rozporządzenie jest zgodne z prawem Unii Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych, w związku z tym nie podlega notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248), projekt rozporządzenia zostanie zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji.

Projekt rozporządzenia zostanie zamieszczony w Wykazie prac legislacyjnych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

<p>Projekt rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniającego rozporządzenie w sprawie informacji, jakie powinien zawierać wniosek o uznanie organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów i organizacji międzybranżowych na rynku mleka i przetworów mlecznych oraz rodzaju i zakresu dokumentów potwierdzających spełnienie przez te podmioty warunków uznania.</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Ryszard Bartosik – Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu: Agnieszka Leszczyńska mail: Agnieszka.Leszczynska@minrol.gov.pl tel. (22) 623-14-82</p>	<p>Data sporządzenia: 7.06.2021 r.</p> <p>Źródło: ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1430)</p> <p>Nr w wykazie prac:</p>
--	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Brak właściwego określenia maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji.

Osiągnięcie celu projektu rozporządzenia nie jest możliwe za pomocą innych środków.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Wprowadzenie określenia konkretnego możliwego do posiadania maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji.

Wprowadzenie tego warunku ma zapobiec posiadaniu zbyt dużego wpływu jednego podmiotu, będącego członkiem organizacji producentów na innych członków tej organizacji i zapewnić jej demokratyczny charakter, wymagany dla tego typu podmiotów z poziomu przepisów UE.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Brak informacji na temat problemów w krajach członkowskich OECD i UE związanych z wdrażaniem mechanizmów na podstawie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.).

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Producenci mleka	200 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt rozporządzenia wraz z wszelkimi dokumentami dotyczącymi prac nad tym rozporządzeniem zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji.

Projekt rozporządzenia w ramach konsultacji społecznych zostanie wysłany do:

- 1) Krajowej Rady Izb Rolniczych;
- 2) Krajowej Rady Spółdzielczej;
- 3) Rady Dialogu Społecznego;
- 4) Związku Przedsiębiorców i Pracodawców;
- 5) Forum Związków Zawodowych;
- 6) Związku Rzemiosła Polskiego;
- 7) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych;
- 8) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Solidarność '80;
- 9) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”;
- 10) Sekretariatu Rolnictwa Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”;
- 11) Krajowego Sekretariatu Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego NSZZ Solidarność '80;
- 12) Związku Zawodowego Rolnictwa „Samoobrona”;
- 13) Związku Zawodowego Centrum Narodowe Młodych Rolników;
- 14) Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych;
- 15) Federacji Związków Pracodawców – Dzierżawców i Właścicieli Rolnych;
- 16) Związku Zawodowego Rolników „Ojczyzna”;
- 17) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych Rolników i Organizacji Rolniczych;
- 18) Związku Zawodowego Rolników Rzeczypospolitej „Solidarni”;
- 19) Związku Zawodowego Pracowników Rolnictwa w RP;
- 20) Związku Zawodowego Wsi i Rolnictwa „Solidarność Wiejska”;
- 21) Związku Zawodowego Rolnictwa i Obszarów Wiejskich „REGIONY”;
- 22) Polskiego Związku Zawodowego Rolników;
- 23) Związku Zawodowego Rolników Ekologicznych św. Franciszka z Asyżu;
- 24) Związku Zawodowego Rolników Ekologicznych „Ekorolnik”;
- 25) Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych – Izba Gospodarcza;
- 26) Krajowej Izby Gospodarczej - Komitet Rolnictwa i Obrotu Rolnego;
- 27) Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich;
- 28) Konfederacji Lewiatan;
- 29) Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej;
- 30) Business Centre Club;
- 31) Federacji Gospodarki Żywnościowej RP;
- 32) Instytutu Gospodarki Rolnej;
- 33) Stowarzyszenia Naukowo – Technicznego Inżynierów i Techników Rolnictwa;
- 34) Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych;
- 35) Związku Powiatów Polskich;
- 36) Związku Gmin Wiejskich;
- 37) Centrum Doradztwa Rolniczego;
- 38) Wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego;
- 39) Stowarzyszenia Akredytowanych Podmiotów Doradztwa Rolniczego AKROS;
- 40) Polskiego Stowarzyszenie Doradców Rolniczych AGRONOM;
- 41) Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych – Izby Gospodarczej;
- 42) Krajowego Związku Rewizyjnego Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych;

- 43) Polskiej Izba Mleka;
- 44) Krajowego Związku Spółdzielni Mleczarskich – Związku Rewizyjnego;
- 45) Związku Polskich Przetwórców Mleka;
- 46) Krajowego Stowarzyszenia Mleczarzy;
- 47) Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka;
- 48) Polskiego Związku Owczarskiego;
- 57) Polskiego Związku Rolników Ekologicznych;
- 58) Polskiego Towarzystwa Rolników Ekologicznych;
- 59) Stowarzyszenia „Polska Ekologia”.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

Wejście w życie projektowanego rozporządzenia pozostanie bez ryzyka dla sektora finansów publicznych (tj. ryzyka niekwalifikowalności wydatków oraz ryzyka pokrycia zobowiązań z budżetu państwa).

(ceny stałe z ... r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)	
Dochody ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Saldo ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													

Źródła finansowania	
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Wejście w życie projektu rozporządzenia nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Wprowadzenie projektowanych przepisów nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców, na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe a także osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze.

Czas w latach od wejścia w życie zmian	0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)

W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z ... r.)	duże przedsiębiorstwa								
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw								
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe								
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa								
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw								
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe								
Niemierzalne									
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń									
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu									
☒ nie dotyczy									
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).					☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy				
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:					☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:				
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.					☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy				
Komentarz:									
9. Wpływ na rynek pracy									
Wejście w życie projektowanego rozporządzenia nie będzie miało wpływu na rynek pracy.									
10. Wpływ na pozostałe obszary									
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:			☐ demografia ☐ mienie państwowe			☐ informatyzacja ☐ zdrowie			

Omówienie wpływu	Wejście w życie projektowanego rozporządzenia nie będzie miało wpływu na pozostałe obszary
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego	
Projektowane rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.	
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?	
Nie planuje się ewaluacji efektów projektu.	
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)	

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾

z dnia

zmieniające rozporządzenie w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw

Na podstawie art. 38i ust. 10 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 945, z 2019 r. poz. 2020 oraz z 2021 r. poz. 255) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw (Dz. U. poz. 87 oraz z 2019 r. poz. 1293) wprowadza się następujące zmiany:

1) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe warunki uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów i organizacji międzybranżowej, w tym:

- 1) minimalną liczbę członków organizacji producentów lub minimalną ilość lub wartość zbywalnej produkcji, o których mowa w art. 154 ust. 1 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzenia nr 1308/2013”;
- 2) maksymalny odsetek głosów przysługujących członkom, udziałowcom lub akcjonariuszom będącym producentami na zgromadzeniu wspólników, walnym

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rynki rolne, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. z 2021 r. poz. 942).

- zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji producentów oraz maksymalny odsetek udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać ci udziałowcy lub akcjonariusze w tej organizacji;
- 3) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać wnioski składane w tych sprawach;
 - 4) rodzaje i zakres dokumentów potwierdzających spełnianie przez organizację i zrzeszenia warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowej.”;
- 2) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:
- „§ 2a. Żaden z członków, udziałowców lub akcjonariuszy, zwanych dalej „członkami organizacji”, nie może posiadać więcej niż 49% udziałów lub akcji na zgromadzeniu wspólników lub walnym zgromadzeniu i nie może dysponować więcej niż 20% głosów na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji, także pośrednio:
- 1) przez:
 - a) dysponowanie bezpośrednio lub pośrednio większością głosów na zgromadzeniu wspólników, walnym zgromadzeniu albo walnym zebraniu członków organizacji, także jako zastawnik albo użytkownik, bądź w zarządzie innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - b) uprawnienie do powoływania lub odwoływania większości członków zarządu innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - c) uprawnienie do powoływania lub odwoływania większości członków organu nadzoru innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
 - 2) gdy:
 - a) członkowie zarządu członka organizacji stanowią więcej niż połowę członków zarządu innej osoby prawnej będącej członkiem organizacji lub
 - b) bezpośrednio lub pośrednio dysponuje więcej niż 49% udziałów lub posiada więcej niż 20% głosów w spółce osobowej będącej członkiem organizacji, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub wywiera decydujący

wpływ na działalność innego członka organizacji, w szczególności na podstawie umów.”;

- 3) w § 4:
 - a) w ust. 1 w pkt 1 po wyrazach „nr 1308/2013” dodaje się wyrazy „i zawierających postanowienia potwierdzające spełnienie warunku, o którym mowa w § 2a;”,
 - b) uchyla się ust. 3.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

MINISTER ROLNICTWA

I ROZWOJU WSI

UZASADNIENIE

Zmiana rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw (Dz. U. poz. 87 oraz z 2019 r. poz. 1293) wynika ze zmian wprowadzanych projektem ustawy o zmianie ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw (zamieszczonej w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów pod nurem UD 115).

W art. 2 ww. projektu ustawy proponuje się, aby w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 945 oraz z 2019 r. poz. 2020), uległo zmianie brzmienie art. 38i tej ustawy. W związku z powyższym, zgodnie z proponowaną zmianą brzmienia art. 38i ust. 10 ww. ustawy o organizacji niektórych rynków rolnych, minister właściwy do spraw rynków rolnych miałby określić, w drodze rozporządzenia:

1) minimalną liczbę członków organizacji producentów lub minimalną ilość lub wartość zbywalnej produkcji, o których mowa w art. 154 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1308/2013,

2) maksymalny odsetek głosów oraz udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji,

3) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać wnioski składane w tych sprawach;

4) rodzaje i zakres dokumentów potwierdzających spełnianie przez organizacje i zrzeszenia warunków uznania organizacji producentów i zatwierdzenia jej planu biznesowego oraz uznania zrzeszenia organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowe

– mając na względzie zapewnienie prawidłowego funkcjonowania organizacji i zrzeszeń oraz spełnienie wymagań określonych w przepisach Unii Europejskiej dotyczących uznawania organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych.”.

Wypełniając zobowiązanie wynikające z projektowanej zmiany ustawy *o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw oraz niektórych innych ustaw* zaproponowane zostały przedmiotowe zmiany.

W § 2 projektu rozporządzenia określono, iż wchodzi ono w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia. Z uwagi na to, że zmieniane przepisy rozporządzenia powinny wejść w życie równoległe ze zmianą ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych i nie one niekorzystne z punktu widzenia potencjalnych podmiotów chcących uzyskać status organizacji producentów, wejście w życie rozporządzenia w takim terminie nie będzie stało w sprzeczności z zasadami demokratycznego państwa prawnego.

Wprowadzenie projektowanych przepisów nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

Projektowane rozporządzenie jest zgodne z prawem Unii Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych, w związku z tym nie podlega notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248), projekt rozporządzenia zostanie zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji.

Projekt rozporządzenia zostanie zamieszczony w Wykazie prac legislacyjnych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

<p>Projekt rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniającego rozporządzenie w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw.</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Ryszard Bartosik– Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu: Agnieszka Leszczyńska mail: Agnieszka.Leszczynska@minrol.gov.pl tel. (22) 623-14-82</p>	<p>Data sporządzenia: 7.06.2021 r.</p> <p>Źródło: ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 945, z późn. zm.)</p> <p>Nr w wykazie prac:</p>
--	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Brak właściwego określenia maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji.

Osiągnięcie celu projektu rozporządzenia nie jest możliwe za pomocą innych środków.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Wprowadzenie określenia konkretnego możliwego do posiadania maksymalnego odsetka głosów oraz udziałów lub akcji, jakie mogą posiadać członkowie, udziałowcy lub akcjonariusze organizacji producentów w tej organizacji. Wprowadzenie tego warunku ma zapobiec posiadaniu zbyt dużego wpływu jednego podmiotu, będącego członkiem organizacji producentów na innych członków tej organizacji i zapewnić jej demokratyczny charakter, wymagany dla tego typu podmiotów z poziomu przepisów UE.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Brak informacji na temat problemów w krajach członkowskich OECD i UE związanych z wdrażaniem mechanizmów na podstawie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.).

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Producenci zbóż	1,06 mln	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Plantatorzy buraków cukrowych	34,1 tys.	Krajowy Związek Plantatorów Buraków Cukrowych	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Producenci rzepaku i rzepiku	89,7 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów

			na podstawie planu biznesowego
Producenci ziemniaków	37,5 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Plantatorzy tytoniu	6,2 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Plantatorzy chmielu	652	Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Hodowcy bydła	342,1 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Hodowcy trzody chlewnej	171,7 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Hodowcy drobiu	491,3 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Hodowcy owiec i kóz	19,5 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego
Pszczelarze	42,7 tys.	Główny Urząd Statystyczny	Możliwość tworzenia organizacji producentów na podstawie planu biznesowego

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt rozporządzenia wraz z wszelkimi dokumentami dotyczącymi prac nad tym rozporządzeniem zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji.

Projekt rozporządzenia w ramach konsultacji społecznych zostanie wysłany do:

- 1) Krajowej Rady Izb Rolniczych;
- 2) Krajowej Rady Spółdzielczej;
- 3) Rady Dialogu Społecznego;
- 4) Związku Przedsiębiorców i Pracodawców;
- 5) Forum Związków Zawodowych;
- 6) Związku Rzemiosła Polskiego;

- 7) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych;
- 8) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Solidarność '80;
- 9) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”;
- 10) Sekretariatu Rolnictwa Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”;
- 11) Krajowego Sekretariatu Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego NSZZ Solidarność '80;
- 12) Związku Zawodowego Rolnictwa „Samoobrona”;
- 13) Związku Zawodowego Centrum Narodowe Młodych Rolników;
- 14) Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych;
- 15) Federacji Związków Pracodawców – Dzierżawców i Właścicieli Rolnych;
- 16) Związku Zawodowego Rolników „Ojczyzna”;
- 17) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych Rolników i Organizacji Rolniczych;
- 18) Związku Zawodowego Rolników Rzeczypospolitej „Solidarni”;
- 19) Związku Zawodowego Pracowników Rolnictwa w RP;
- 20) Związku Zawodowego Wsi i Rolnictwa „Solidarność Wiejska”;
- 21) Związku Zawodowego Rolnictwa i Obszarów Wiejskich „REGIONY”;
- 22) Polskiego Związku Zawodowego Rolników;
- 23) Związku Zawodowego Rolników Ekologicznych św. Franciszka z Asyżu;
- 24) Związku Zawodowego Rolników Ekologicznych „Ekorolnik”;
- 25) Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych – Izba Gospodarcza;
- 26) Krajowej Izby Gospodarczej - Komitet Rolnictwa i Obrotu Rolnego;
- 27) Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich;
- 28) Konfederacji Lewiatan;
- 29) Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej;
- 30) Business Centre Club;
- 31) Federacji Gospodarki Żywnościowej RP;
- 32) Instytutu Gospodarki Rolnej;
- 33) Stowarzyszenia Naukowo – Technicznego Inżynierów i Techników Rolnictwa;
- 34) Federacji Branżowych Związków Producentów Rolnych;
- 35) Związku Powiatów Polskich;
- 36) Związku Gmin Wiejskich;
- 37) Centrum Doradztwa Rolniczego;
- 38) Wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego;
- 39) Stowarzyszenie Akredytowanych Podmiotów Doradztwa Rolniczego AKROS;
- 40) Polskie Stowarzyszenie Doradców Rolniczych AGRONOM;
- 41) Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych – Izby Gospodarczej;
- 42) Krajowego Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw;
- 43) Krajowego Związku Rewizyjnego Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych;
- 44) Unii Producentów i Pracodawców Przemysłu Mięsnego;
- 45) Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POL SUS”;
- 46) Związku Polskie Mięso;
- 47) Stowarzyszenia Rzeźników i Wędliniarzy RP;
- 48) Podlaskiego Zrzeszenia Producentów Trzody Chlewnej;
- 49) Krajowego Związku Pracodawców-Producentów Trzody Chlewnej;

Wydatki ogółem												
budżet państwa												
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Saldo ogółem												
budżet państwa												
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Źródła finansowania												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		Wejście w życie projektu rozporządzenia nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych.										
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe												
Wprowadzenie projektowanych przepisów nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców, na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe a także osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze.												
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)				
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z ... r.)	duże przedsiębiorstwa											
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw											
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe											
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa											
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw											
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe											
Niemierzalne												

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☒ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy	
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy	
Komentarz:		
9. Wpływ na rynek pracy		
Wejście w życie projektowanego rozporządzenia nie będzie miało wpływu na rynek pracy.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Wejście w życie projektowanego rozporządzenia nie będzie miało wpływu na pozostałe obszary	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Projektowane rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
Nie planuje się ewaluacji efektów projektu.		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		